

T. C.
ÇORUM VALİLİĞİ

**Çocuk Odaklı
SOSYAL RİSK HARİTASI**

2013

ÇORUM İLİ
“Çocuk Odaklı”
SOSYAL RİSK HARİTASI

Çocuk Odaklı Sosyal Risk Haritası çalışması, Çorum Valiliği Projesi olarak
Üsküdar Üniversitesi Şiddet ve Suçla Mücadele UA Merkezi (ŞİDAM) ve
Hayatboyu Eğitim ve Şiddetle Mücadele Derneği (HEGEM) işbirliğiyle hazırlanmıştır.

Proje Yürütücüsü/Editör

Adem SOLAK

*Üsküdar Üniversitesi Şiddet ve Suçla Mücadele
Araştırma Uygulama Merkezi Müdürü*

Proje Danışmanı

Prof. Dr. Nevzat TARHAN

Proje Bilim Kurulu

Prof. Dr. Necmettin TOZLU
Prof. Dr. Hikmet Yıldırım CELKAN
Prof. Dr. Hayati TÜFEKÇİOĞLU
Prof. Dr. Abbas TÜRNÜKLÜ
Prof. Dr. Hayati AKYOL
Prof. Dr. Salih ÇEPNİ
Prof. Dr. Kasım KARATAŞ
Prof. Dr. Adnan ÖMERUSTAOĞLU
Prof. Dr. Mazhar BAĞLI
Doç. Dr. Zahir KIZMAZ
Doç. Dr. Özkan YILDIZ

Proje Asistanları

Betül ÇOLAK
Ersel Anıl SOLAK
Hasan Yavuz SEYİDOĞLU

ÖNSÖZ

Şiddet olgusu toplumlarda yüzyıllardır yaşanmasına, dahası insanlık tarihi kadar eski olmasına karşın, yakın zamana kadar okullarda ciddi bir sorun olarak algılanmamıştır. Okullarda, meydana gelen şiddet olaylarının diğer ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de son yıllarda arttığı dikkati çekmektedir. Her tür okulunen temel sorumluluklarından biri, öğrencilere istenmeyen modellerden arındırılmış bir çevre sunmaktır. Özellikle okul ve çevresinin güvenliği, okullarda eğitim etkinliklerinin sürdürülebilmesininön koşullarından biridir.

Şiddetin öğrenciler üzerindeki zararları fiziksel, psikolojik ve gelişimsel olabilmektedir. Şiddetin daha çok fiziksel zararları üzerinde durulsa da, şiddete maruz kalan öğrencilerin stres, kaygı gibi psikolojik belirtiler de gösterdikleri bilinmektedir. Hatta bazı araştırmalar, şiddete tanıklık eden öğrencilerin de psikolojik olarak etkilendiklerini ortaya koymaktadır Şiddet ayrıca, öğrencilerin başarısını ve sosyal gelişimlerini de yavaşlatmakta, kapasitelerini ortaya koymalarını engellemektedir. Araştırma bulguları ayrıca, şiddete uğrayan öğrencilerin önemli bir bölümünün okul sevgilerinin azaldığı, okula gitmekten bile korkar hale geldikleri saptanmıştır. Oysa okulda çocukların fiziksel, psikolojik ve gelişimsel bakımdan tehlikelerden ve zararlı şeylerden korunuyor olması gerekmektedir.

Bu önemli çalışma, İl Müdürlüğümüz ile Hayat Boyu Eğitim ve Şiddetle Mücadele Derneğinin (HEGEM) işbirliğiyle, ilimiz sosyal risk haritasını çıkarmaya yönelik 8430 öğrenciye anket uygulanmış ve sonuçları değerlendirilmiştir. Böyle bir çalışmayla amaç, dünyada ve ülkemizde giderek artan şiddet, saldırganlık, çocuk suçluluğu, çocuk mağduriyeti, TV/internet/madde bağımlılığı, intihar eğilimleri vb. olumsuz durumlar karşısında, çocukların korunmasını güçlendirecek hizmetlerin daha etkin yürütülmesine ve çözüme yönelik projeler geliştirilmesine bilimsel alt yapı oluşturmayı hedeflemektedir. Bu araştırma ile birlikte öğrencilerimize yönelik risk faktörleri belirlenmiş olup önleyici/iyileştirici çalışmalara bir an önce başlanacaktır.

Böylesine geniş kapsamlı bir çalışmada bize her konuda önderlik eden eski Çorum Valimiz Sayın Nurullah ÇAKIR beyefendiye ve çalışmaların devamında desteklerini esirgemeyeceğine inandığımız yeni Çorum Valimiz Sabri BAŞKÖY'e, çalışmaların yürütülmesinde koordinasyonu sağlayan Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü personeline, HEGEM Başkanı Adem SOLAK hocamıza, okul yöneticilerine ve öğretmenlerimize teşekkür ediyor, böyle bir çalışmanın ilimiz için güzel sonuçlar doğuracağına inancımı belirtmek istiyorum.

Aytekin GİRGIN
Çorum Milli Eğitim Müdürü

İÇİNDEKİLER

1.BÖLÜM

AMAÇ, TANIMLAR VE YÖNTEM

1.1 Çalışmanın Amacı	
1.2 Çalışmanın Konusu	
1.3 Çalışmanın Yöntemi	
1.4 Çalışmanın Gerekçesi.....	
1.5 Çalışmanın Dayanakları	
1.6 Kavram ve Tanımlar	

2.BÖLÜM

LİTERATÜR TARAMASI: GENEL BİLGİLER

3.BÖLÜM

ÇOCUKLA İLGİLİ MEVZUATTAN KESİTLER

4.BÖLÜM

ÇOCUK SUÇLULUĞU VE MAĞDURİYETİ

5.BÖLÜM

ANKET: BULGULAR VE ANALİZLER

3.1 Aile Boyutunda Özellikler	
3.2 Okul Boyutunda Özellikler	
3.3 Çevre Boyutunda Özellikler	
3.4 Kişisel Boyutta Özellikler	

6.BÖLÜM

ODAK GRUP GÖRÜŞMELERİ

7.BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç ve Öneriler	
KAYNAKÇA	

Batı toplumlarını felakete götürecektir en önemli faktör, dejenere olmaktır. Elbette iyimserlik çekici bir tutumdur. Ancak haklı olmayan bir iyimserlik insanları, kötüyü örtmeye götürür.

Kötüyü inkâr etmek ise, onunla mücadele etmeyi önler. İyimserlik, gayreti zayıflatır ve sonra tüketir. Aksine hatayı açıkça görmek, insanları harekete geçirir. İnsan ancak, düştüğünü fark ederse ayağa kalkmak için mücadeleye girer ve ayağa kalkar.(Carrel, A.)

GİRİŞ

“Şu dört şeyin küçüğü olmaz;
hastalık, ateş, borç ve düşman.”

BEYDEBA

Türkiye Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planında, sosyal sorunların çeşitlendiğine, çoğaldığına; şiddet, suç ve çocuk mağduriyetlerindeki artışların sıkıntılı bir seyir izlediğine dikkat çekilir. **Kalkınma** Planınının 272. maddesi aynen şöyledir: **“Giderek hızlanan değişim süreci aile ve toplum içi kültürel ve sosyal ilişkileri olumsuz etkilemiştir. Kitle iletişim araçlarının çeşitlenmesi, aile içi iletişimde geleneksel yöntemlerin dışına çıkılamaması ve eğitim sisteminin aşılamaayan sorunları, gençlerin aileden kopma, toplumsal sorunlara duyarsızlaşma, ümitsizlik, özgüvensizlik gibi sorunlarını ve bunun sonucunda şiddete eğilimini artırmıştır.”**

Ülkemizde özellikle aile boyutunda ciddi değişimler ve bağlı olarak sıkıntılar yaşanmaktadır. Bu değişimlerden ve bağlı olarak gelen sorunlardan özellikle etkilenen, mağdur olan çocuklardır. Şiddet, suç, vandalizm, çocuk mağduriyeti, madde bağımlılığı, intihar vb. konularda yaşanan sorunlara baktığımızda, toplum güvenliğinin/varlığının ve geleceğinin ciddi bir düzeyde tehdit altında olduğunu görüyoruz. Özellikle aile ve çocuk hizmetleriyle ilgili temel görevi olan kurumlara; kurumların donanım, strateji, politika, personel nicelik ve niteliklerine; başka bir deyişle işgücü yeterliliklerine baktığımızda durumun çok iyi olduğunu söylemek zordur.

18. Milli Eğitim Şurası konuşmasında (Ankara 2010), dönemin Milli Eğitim Bakanı Sayın Çubukçu, “Rehber öğretmenler için yaklaşık 40 bin kadromuz var; ancak okullarımızda çalışan rehber öğretmen sayımız ne yazık ki, ancak 16 bin civarındadır. Rehber öğretmenlerimizin sayı ve kalitesinin artırılmasına ihtiyaç vardır...” demiştir. Benzer bir şekilde olmak üzere, TBMM Şiddet Araştırma Komisyon Raporu(2007); “Okulların ve sosyal çevrelerinin sosyal risk haritaları çıkartılmalı... ..daha sorunlu yerlerde, okul rehberlik servisleri, RAM’lar güçlendirilmeli; bu çeşit sorunların fazla olduğu alanlarında rehber öğretmen sayıları arttırılarak, diğer disiplinlerden elemanlara/uzmanlara da sistemde yer verilmelidir” yaklaşımını açık bir ifade ile ortaya koyar.

Küresel sürecin, medyanın, hızlı şehirleşmenin, göçün, eğitimden kaynaklanan sorunların, dünyada ve ülkemizde yaşanan ekonomik, sosyal, siyasal krizlerin aile yapısı ve çocuklar üzerindeki olumsuz etkileri her geçen gün artmakta; bu artışın seyri ve tahrip edici etkileri bölgelere, illere, ilçelere belki mahallelere göre farklı olabilmektedir. Bu nedenle şiddetin, suçun, mağduriyetin nedenlerini erken teşhis etmenin ve erken/doğru teşhislere bağlı olarak ‘etkin sosyal politikalar’ geliştirmenin önemi artmıştır.

Şiddetle, suçla, istismarla, mağduriyetle ve benzer her çeşit sosyal sorunlarla ilgili sahadaki hizmetlerde psikologlara, sosyal çalışmacılara, psikolojik danışma ve rehberlik elemanlarına, programcılara, ölçme değerlendirmecilere, sosyologlara, felsefecilere, çocuk gelişimcilerine, psikiyatlara, eğitim bilimcilerine (vb.) ayrı ayrı ihtiyaç vardır.

İnsan ve toplum bilimleri bu yüzyılda giderek daha çok önem kazanmaktadır. 20 yy bir bilim ve fen çağı idi. Ancak doğa bilimleri ve teknolojik gelişmeler öyle öne çıktı ve kutsandı ki, insan ve toplum sorunları büyük ölçüde ihmal edildi/unutuldu. Fen alanında her durum, her birim, sebepleriyle, süreçleriyle, sonuçlarıyla kılı kırk yararcasına ele alınırken, sosyal olay ve olgulara ancak günlük travmalar boyutunda bakılmakla yetinildi. Böyle bir anlayış, böyle bir duruş, çağdaş toplumların -ne olduğunu çok anlamadan- şiddet ve suç batağına saplanmalarına sebep oldu.

Çağdaş bir ülke oluşun en belirgin özelliği, sosyal bir devletin ve demokrasi kültürünün varlığı/kalitesidir. Devlet, sosyal fonksiyonlarını kurumlarının iş gücü yeterliliği ve kalitesiyle ortaya koyar. Böyle bakıldığında, devletin sosyal hizmetler için ayırdığı mali kaynakları, uygulamadaki sosyal politikaları, çalıştırdığı personel sayısı ve nitelikleri büyük önem taşır. Toplumun esenliği için sosyal devlet adına eğitim, sağlık, hukuk ve diğer sektörlerdeki hizmetleri yürütenlerin sayısı/kalitesi, güncel nüfusun nicelik, nitelik ve ihtiyaçlarıyla doğru orantılı olmalıdır.

Adalet Bakanlığı (UYAP) yeni verilerine göre; son 2 yıl içinde (2011, 2012) mükerrer sayılar hariç olmak üzere yaklaşık **600 bin** çocuk, bir suçun **faili** (şüphelisi, sanığı) ve **bir milyon** çocuk da, herhangi bir suç olayının **kurbanı** (mağduru) olarak adliye kayıtlarında yer almıştır. Aynı kaynağa göre, 2010 yılında bozulan ailelerle ilgili olmak üzere, adliye kayıtlarında yer alan boşanma karar ve dava sayısı **402,631'dir**.

Milli Eğitim Bakanlığı istatistik verilerine göre ise, 2009-2010 eğitim-öğretim yılında, " devam, disiplin vs. nedenlerle okuluyla ilişkisi kesilen öğrenci sayısı **404,383"** olup, bu sayının yaklaşık **180** bini ilköğretim dönemi öğrencilerini yansıtmaktadır.

Sosyal sorunların yeni bilimsel yöntemlerle incelenmesi, mevcut sorun çözme yöntemlerinin analizi, başka ülkelerde uygulanan yöntemlerinin ülkemiz şartlarına uyarlanması ve özellikle ülkemiz şartlarını dikkate alan yeni problem çözme yöntemlerinin geliştirilmesi, uygulamaya konulması; bu yeni yöntemlerin etkinliğinin izlenip değerlendirilmesi, ülkemiz için çok ciddi düzeyde ihtiyaç ve zorunluluk haline gelmiştir.

Yöntem kadar içerik ve öngörülecek hedefler de önemlidir. Sosyal sorunlarla mücadele, personel ve yöntem gücü yanında, güçlü bir program ve kararlılık da ister. Devlet anlayışı, kurumsal ilkeler, politikalarda tutarlılık ve devamlılık, suç, şiddet ve mağduriyet olgularının anlaşılmasında, önlenmesinde, azaltılmasında ve baş edilir şekilde dönüştürülmesinde oldukça önemlidir. Esasında çetenin de, mafyanın da, terörün de, aile cinayetlerinin de temelinde yatan ana olgu, “şiddet kültürü” ve bu kültürün kanıksanmış olması; varlığını sosyal hayatın her boyutunda bir şekilde sürdürmesidir.

Çağımızın her türlü sosyal sorunlarına kültürümüzün temel değerleri korunarak çözümler üretebilmek, ancak ilgili bilim disiplinlerinden ve deneyimli bilim insanlarından yeterince istifade edebilmekle mümkün olabilir. Böyle bir yaklaşımla ortaya konacak çözüm modelleri ve bağlı olarak hayata geçirilecek uygulama örnekleri, sosyal sorunlara yönelik esnek çözümler geliştirilmesini sağlayacak, diğer yandan fazlasıyla ihtiyacımız olan sosyal bütünleşmemizi / dayanışmamızı güçlendirecek; geleceğe daha da güvenle bakan bir toplum oluşturmamıza katkıda bulunacaktır.

Şiddetin, suçun, mağduriyetin aile, okul ve diğer sosyal ortamlarda oluşmadan önlenmesi bir yandan erken sosyal teşhislere, diğer yandan ise, kurumların ihtiyaç duyulan hizmetleri karşılayabilecek donanıma/personele sahip olmasına bağlıdır. İşte bu noktada önemli bir paradigma haline gelen “sosyal sorunlarla ilgili çok disiplinli yaklaşım” anlayışı sosyal sorunların çözümünde devreye sokulmalı; öncelikle, kurumların, kuruluşların, “Çocuk Odaklı Sosyal Risk Haritaları” oluşturulmalıdır.

Ülke, il, ilçe ve okullar bazında bilimsel nitelikli, “Çocuk Odaklı Sosyal Risk Haritaları” oluşturulması bütün yukarıda sayılanlardan sonra açıktır ki, ciddi bir ihtiyaç haline gelmiştir. Çocuklarla ilgili kurum ve kuruluşların, “Stratejik Eylem Planları” ancak önceden yapılacak “Çocuk Odaklı Sosyal Risk Haritaları” ile bağlantılı geliştirilirse uygulanabilir projeler ortaya konabilir.

1.BÖLÜM

1.1 ÇALIŞMANIN AMACI

Bu çalışma, dünyada ve ülkemizde giderek artan şiddet, saldırganlık, çocuk suçluluğu, çocuk mağduriyeti, madde bağımlılığı, intihar eğilimleri, sanal alem ve onun argümanlarının yarattığı travmatik etkiler vd. olumsuz durumlar karşısında, çocukların korunmasını güçlendirecek hizmetlerin daha etkin yürütülmesine ve çözüme yönelik projeler geliştirilmesine bilimsel alt yapı oluşturmayı / katkı sağlamayı hedeflemektedir.

1.2 ÇALIŞMADA KONU VE YÖNTEM

Bu çalışmanın temel konusu, çocuk güvenliği, çocuklarla ilgili önleyici/koruyucu hizmetler açısından aile-okul-çevre odaklı verilere ulaşmak ve bunların analizleri üzerinden, çocuk odaklı sosyal risk haritası oluşturmaktır.

Sosyal Risk Haritası oluşturma çalışmalarında nicel ve nitel yöntemler üzerinden gidilerek özellikle; arşiv taraması, anket, derinlemesine mülakat, odak grup görüşmeleri ve gözlem tekniklerinden yararlanılmıştır.

Çalışma, “tip” olarak bir saha araştırması olup genel evren olarak okula devam eden öğrenciler esas alınmış ve örneklem olarak, liseye devam eden öğrenciler seçilmiştir.

1.3 ÇALIŞMANIN GEREKÇESİ

Tüm dünya ülkelerinde olduğu gibi Türkiye’de de, çocukların/gençlerin şiddet, saldırganlık, suç, vandalizm, intihar girişimi ve maddeye yönelme eğilimlerinde ciddi artışlar gözlenmektedir. Bu durum haklı olarak, toplumumuzun her kesiminde giderek ciddi kaygı ve korku uyandırmaktadır. Yine çocuk mağduriyetleri, çocuk ihmali ve istismarı, hem nicelik hem yaşanan olayların türü itibari ile kaygı verici bir seyir izlemektedir.

Sosyolojik bağlamda çocuklar ve aileler için risk algusu daha çok; kentleşme, göç, konut, eğitim, mutlu aile, sağlık, güvenlik, özgürlük gibi temel haklara erişim ya da mahrum olma konularında göze çarpmaktadır. Yaşadığımız çağda en temel sorunlar; şiddet, terör gibi toplumu ve bireyi tehlike ile yüz yüze bırakacak fenomenler üzerinde yoğunlaşmaktadır. Şiddet, sosyal hayatta her şeyi etkilemekte özellikle çocuklar için hayatın birçok bölgesini korku dolu hale getirebilmektedir.

Küresel sürecin giderek artan olumsuz etkileri, sosyal değerlerde yaşanan hızlı bozulmalar, eğitim sistem ve sürecindeki büyük sıkıntılar, çeşitli nedenlerle farklı bağlamda yaşanan aşırı göçler ve çarpık kentleşmeler, aile bağlarının gevşemesi, sosyal güvensizlik / çaresizlik / yalnızlık / terkedilmişlik, medya etkisi, yoksulluk, kimlik baskısı, anlam arayışı ve benzeri faktörler; öfke, intihar, uyuşturucu, vandalizm, taciz/tecavüz, şiddet, suç, mağduriyet, çete/mafya, terör gibi riskleri de beraberinde getirmektedir.

TBMM -10/148, 182, 187, 284, 285- Esas Numaralı Meclis Araştırma Komisyonu Raporu; aile içi şiddetin, okul ortamlarında şiddetin, çocuk suçluluğu ve mağduriyetinin azaltılması, önlenmesi için kurum/kuruluşları göreve çağırıştır. Raporla özellikle üniversitelerin ve sivil toplum kuruluşlarının da önemli roller üstlenmesi istenmiştir.

Sosyal Risk haritası oluşturulmasının amacı; yerel kurum, kuruluş ve toplulukların, kendi öncelikli alanlarını, tehlike-tehdit olarak gördükleri olguları, olayları, kavramları, ama daha önemlisi bu tehlike-tehdit durumlarına yönelik beklentilerini ve çözüm önerilerini açık bir şekilde ortaya koyabilmektir.

1.4 ÇALIŞMANIN DAYANAKLARI VE KAPSAMI

Sosyal Risk Haritası Projesinin dayanakları şöyle sıralanabilir:

- Çocuk Koruma Kanunu
- Denetimli Serbestlik Kanunu
- SHÇEK Kanunu
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kurulmasına Dair Kanun
- Kadının ve Aile Bireylerinin Şiddetten Korunmasına Dair Kanun
- MEB Şiddet Eylem Planı
- Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı
- 17. 18. Milli Eğitim Şura Kararları
- TBMM Çocuklarla İlgili Şiddet Komisyon Raporu
- Uluslararası Çocuk Hakları Sözleşmesi
- Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi; Pekin Deklarasyonu
- V. Aile Şurası Kararları

1.5 ÇALIŞMANIN ANA BAŞLIKLARI

- Saha çalışmaları için materyal hazırlanması.
- Arşiv taraması bağlamında;
Cumhuriyet Başsavcılığı,
İl Emniyet Müdürlüğü,
İl Mili Eğitim müdürlüğü,
Rehberlik ve Araştırma Merkezi,
Denetimli Serbestlik Merkezi,
Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı İl Müdürlüğü,
İl Müftülüğü vd. kurum ve kuruluşlardan bilgi toplanması.
- Anket uygulama ve analiz çalışmaları yapılması.
- İlgili kurum/kuruluş çalışanları ile odak grup toplantıları yapılması.

1.6 RISK

“Risk” sözcüğünün anlamı TDK Sözlüğünde; “zarara uğrama tehlikesi” olarak ifade edilmektedir. İnsanlar bazı zamanlarda/durumlarda, geçmiş deneyimlerinden, bilgi ve becerilerinden, günlük yaşantının sunduğu ipuçlarından hareketle, gelecekle ilgili tehdit ve tehlikeleri öngörme ihtiyacı duyarlar. Bu ihtiyaç ise, riskin ne olduğunu düşündürür, risk çalışmalarına sürükler.

Risk terimi, belirli bir tehlikeyle bağlantılı olarak hasar, yaralanma, hastalanma, ölüm ve başka olumsuzlukların meydana gelme olasılığını ifade eder. Hiçbir risk tanımı, kavramın anlamının ve kullanımının her yönünü kapsayamaz. Ayrıca terimin kullanımı sürekli olarak değiştiği için, terimin belirli bir toplum ve belirli bir bağlam çerçevesinde değerlendirilmesi gereklidir. Toplum ve toplumun geleceği konusunda, belirli bir dönemde geçerli olan fikirler ve değer yargıları, riskin algılanış biçimini etkiler. Şimdi ve gelecek arasındaki ilişki toplumun kendisi hakkında günümüzde sahip olduğu fikre bağlıdır. İnsanı korkutan şey gelecek olunca, risk karşısında verilen tepki olumsuz sonuçların ortaya çıkma olasılığını yoğunlaştıracaktır. Sonuç olarak riskin anlamını, toplumun kendisinin, değişimle ve gelecekle baş etme konusundaki yeteneğini nasıl gördüğü belirleyecektir(Furedi 2001:19,44).

İnsanoğlu dünya ve hayat serüveninde hep içinde yaşadığı doğayı, onun şartlarını ve olaylarını kontrolü altında tutmaya çalışmıştır. Bu, özellikle güvenlik ihtiyacının yarattığı bir duygunun davranışa yansımasıdır. İnsanlar bir yandan geleceğin belirsizliklerinden, tehlikelerinden, tehditlerinden korkarken, bir yandan da geleceğin içine doğru ilerlemek zorundadır.

İnsanı ileriye taşıyan yollar çeşitli olabilmektedir. İşte bu çeşitli yollar içinden tercihimizi yaparken, kimi durumlarda bilerek bazı tehlikeleri göze alırız. Çünkü o yolun bizi bazı kazançlara ulaştıracağına inanırız. İşte bu duruma günlük dilde; “riske girmek, risk almak” diyoruz.

Bazı kültürler, bazı deyişler riske girmeyi özellikle özendirir. Örneğin;

“Eğer gittiğiniz bir yolda taşlar, dikenler, inişler yokuşlar bulunmuyorsa, o yol muhtemelen sizi hiçbir yere götürmüyordur.”

“Riske girmeyenler, riske girenlerden geriye arta kalanlarla yetinmek zorundadır” sözlerinde olduğu gibi.

Aksine tedbirli, temkinli olmayı öne çıkartan yaklaşımlar da vardır. Örneğin;

“Allah’a güven ama barutunu da kuru tutmaya bak.”

“Gündüzün şerri, gecenin hayrından daha iyidir” gibi.

Toplumun yönetme ve yönlendirme görevi olanların, diğer insanlar adına bazı kararlar vermeleri gerekebilir. İşte böyle durumlarda, yarınlarda insanları bekleyen tehlikeleri ön görmek ve ona göre tedbirler almak birilerinin asıl işi olabilmektedir. Risk üzerine kafa yorma, çalışma zorunluluğu işte burada başlamaktadır.

Riskler geçmişten günümüze değişik özellikler ve anlamlar taşımıştır. Risk kavramı değişken anlamlar taşıyabildiği gibi, bir dönem risk sayılan hususlar sonradan risk olmaktan çıkabilmektedir.

Risk kaynağı; başka insanlar, doğal olaylar, coğrafi –çevresel- şartlar olabilir. Diğer yandan bir yerde/zamanda aynı tür risk, farklı insanları farklı şekillerde etkileyebilir.

1.7 SOSYAL RİSK

Sosyal risk; “toplum hayatı içinde olmaktan kaynaklanan zarara uğrama tehlikesi” olarak ifade edilebilir. Yani evinizde otururken tutucu ipi incelmış tablonun yaslandığı duvardan kafanıza düşme ihtimali bir risk olsa da, sosyal risk değildir. Oysa, işinize kestirme yoldan yetismeye çalışırken, girdiğiniz belirsiz ara sokakta kavga eden çocukları ayırmaya çalışırken yaralanma tehlikesi, bir sosyal risktir.

- Sosyolojik anlamda risk olgusu denince akla öncelikle;
- Aile düzeni ve konumu,
  - Bir mesleğe/işe sahip olma ve çalışma şartları,
  - Yerleşim/kentsel sorunlar,
  - Sağlıktan yararlanma,
  - Eğitimden yararlanma,
  - Temel güvenlik,
  - Ulaşım,
  - Şiddet, terör,
  - Yoksulluk, -Göç, -İşsizlik
  - Medya etkisi yönünden olası tehlike ve tehditler gelmektedir.

Modernleşme, bireyi her gün ucu açık birçok riskle yüz yüze bırakmaktadır. Yaşadığımız dünya; içtiğimiz sudan, trafik kazalarına ya da kullandığımız ilaçlara, yediğimiz sebze ve meyvelerde kullanılan tarım ilaçlarına, AIDS ve kanser riskine, çevresel ve doğal afetlere, hırsızlık, şiddet, terör ya da birinin beline sardığı bombanın kurbanı olabilmeye kadar kendimizin kontrol edemeyeceği risklerle yaşamamızı kaçınılmaz kılmaktadır. Bugün küreselleşme ile birlikte risk de küresel hale dönüşürken, bireyler teknolojik araçlarla bilgiye ulaşabildikleri gibi, riskli olan alanların bilincine vararak korkuyla yaşamlarını sürdürür olmuşlardır. Her ne kadar sosyal refah devleti bazı işlevlerini yitirdi denilse de bugün devlet, riskli alanlarda korkuyla yaşayan bireye destek olmak konumundadır(Solak, 2010: 32).

1.8 ÇOCUK ODAKLI SOSYAL RİSK

Çocuk odaklı sosyal risk deyince; aile, okul ve çevre/toplum yaşantısı bağlamında çocukları bekleyen tehlikeler, tehditler akla gelir.

Bir çocuk, evini arkasında bırakıp karşı kaldırıma geçtiği ilk günden başlamak üzere, her çeşit sosyal riskle karşı karşıyadır. Tehlike oluşturan daha çok iklim, arazi gibi çevresel fiziki şartlar olsa da, bir çocuğun evinin dışında başına gelebilecek her çeşit sorun/sıkıntı ihtimaliyle ilgili olarak **sosyal risk** ifadesini kullanabiliriz. Elbette evin dışı derken, evde yaşanabilecek ihmal ve istismarı da göz ardı etmemeliyiz.

Çocuklar tüm toplum için en kutsal emanetlerdir. Söz konusu çocuk olunca hepimiz birbirimizden onlar için, onlar adına sorumluyuz. Onların başına gelebilecek kaza, bela, her ne varsa onlardan da sorumluyuz. Eğer bu sorumluluk daha herhangi bir sıkıntı doğmadan başlatılabilirse çocukların geleceği daha güvenli olacaktır. İşte bu da bizi çocuk odaklı sosyal risk çalışması düşüncesine götürür.

Modern toplumlardaki koruyucu hekimlik, koruyucu hukuk, önleyici rehberlik, önleyici güvenlik, önleyici ve iyileştirici eğitim gibi olgular/oluşumlar, yukarıda sıralanan duygu ve düşüncelerle hayata geçirilmeye çalışılmıştır.

KONYA'DA BUZDOLABINDA 4 ÇOCUK CESEDİ BULUNDU

Konya'nın Kulu İlçesine bağlı Tavşançalı Beldesindeki boş bir binada, kullanılmayan sanayi tipi bir buzdolabı içinde 4 çocuk cesedi bulundu.

Tavşançalı Beldesi Uzunkuyu Mahallesi Ali Ağa Yaylasında çobanlık yapan Mehmet Üçer ve Nazmiye Üçer, oynayan çocukları 4 yaşındaki Saime, 7 yaşındaki Aynur, 10 yaşındaki Ozan ve 11 yaşındaki Ebru Üçer'in uzun süre ortalıkta göremeyince, aramaya başladı. Aramaya Üçer çiftinin yakınları da katıldı. Arama sonunda 4 kardeşin cesetleri, saat 18.00 sıralarında boş bir binada, kullanılmayan derin dondurucu özelliği olan sanayi tipi bir buzdolabının içinde bulundu.

Durum güvenlik kuvvetlerine bildirilirken, 4 kardeşin oynamak için buzdolabına girmiş olabilecekleri, çıkamayınca havasızlıktan öldükleri ihtimali üzerinde duruluyor(Hürriyet 30 Ağustos 2010).

Yetişkinler kendilerini bekleyen tehlike ve tehditleri çocuklara göre daha çok tahmin ederek kararlar alma ve ona göre davranma şansına sahiptir. Oysa çocuklar bizim onlar için güvenli bir dünya hazırladığımızı düşünmek isterler. TBMM ilki 2006 ve ikincisi 2007 yılında şiddet konulu iki ayrı araştırma komisyonu kurdu. Bu komisyonların temel amacı, artan şiddet olaylarının kapsamlı bir şekilde araştırılması, risklerin ve alınması gereken tedbirlerin neler olabileceğinin ortaya konması idi. Yapılan geniş kapsamlı çalışmalar sonucunda ortaya konan ve TBMM genel kurulunda oybirliği ile kabul edilen şiddet araştırma raporunda konumuzla ilgili şöyle önemli bir ifade yer alıyordu; *"Okulların risk haritaları çıkartılmalı, riskli iller/bölgeler tespit edilmeli ve bu okul, il ve bölgelere atanacak rehber öğretmenlerin sayılarının arttırılması sağlanmalıdır"*(TBMM Raporu, 2007:237).

Çocukları temele alan sosyal risk çalışmaları, ilgili kurumlarca periyodik dönemlerde mutlaka yaptırılmalıdır. Okul, il, ilçe stratejik eylem planları ve ihtiyaç duyulacak projeler, ancak o yerlerin sosyal risk araştırma raporlarına göre sağlıklı, isabetli, etkili hazırlanabilir; uygulanabilir.

Sanayileşme ve bağlı olarak özellikle bazı şehirlerin çok hızlı nüfus artışı yaşaması, çekirdek aileye geçişle aile denetimi ve sahipliğinin zayıflaması, göç, gecekondular, kitle iletişim araçları, uyuşturucuya erişimin kolay hale gelmesi, suç çetelerinin yaygınlaşması, silaha erişimin kolaylığı, trafikteki düzensizlik, sokaklarda dolaşan başıboş köpekler, yol ve bina yapım alanlarında gerekli tedbirlerin yeterince alınmamış olması özellikle çocuklar için ciddi tehlikeler yaratabilmektedir.

Okullarda öğrenci sayılarının fazlalığı, rehberlik hizmetlerindeki yetersizlik, aile-okul yakınlığının/birliğinin bir türlü sağlanamaması, şiddet, saldırganlık ve suç eğilimleri hızla arttığı halde çocuklarla ilgili doğrudan etkin koruma mekanizmalarının ne okul ve ne de sokak için yeterince geliştirilememiş olması çocuklarla ilgili risklerin fazlalığı açısından ayrıca tedirginlik yaratan durumlardır.

Yukarıda ifade edilen risklerle ilgili çok sayıda örnek paylaşılabilir. Ev ile okul arasındaki riskler çocuklar için sayılamayacak kadar çoktur. Bu alanda, diğer kişilerin yarattığı tehdit ve tehlikeler yönünden ilginç bir örnek;

“İlkokula yeni başladığım bir dönemdi. Oturduğumuz binanın bize göre alt dairesinde, benden yaklaşık on yaş büyük olan bir genç vardı. Bu alt komşuların büyük oğlu, dışarıda her gördüğünde kolumdan tutarak zorla beni bir kenara çekiyor, sonra hiç ama hiç bir sebep yokken, bana ağza alınmayacak küfürler ediyor; arkasından çekip gidiyordu. Bu durum karşısında elimden hiçbir şey gelmiyor, dehşete düşüyor, ruhen inciniyor, yaralanıyordum. Çok uzun bir zaman sürecinde aynı şeyi tekrar tekrar yaşadım ve şimdi bile hatırlayınca ürperdiğimi hissediyorum.

Şimdi durup geriye doğru baktığımda, ben o zamanki çocuk halimle şöyle bir duygu / düşünce geliştirdiğimi farkediyorum:

Bir insan, ona hiçbir şey yapmamış olduğum halde, bir tek kelime dahi konuşmamış olduğum halde, her okuldan döndüğümde, her bakkala gidip geldiğimde, onlarca kez bana sadistçe böyle eziyet edebiliyor ise, bu olayı bir daha yaşamamak için insanların benden korkmasını sağlamalıydım. Kısa bir süre sonra oradan taşındığımızda böyle bir karar aldım ve kendimce uygulamaya soktum. Her evden çıkış öncesi aynaya bakarak yüzüme sinirli ve saldırgan bir ifade verdim. Bundan sonra yolda, okulda hep böyle yürüyecektim ve insanlar benden korkacaktı. Yaşım ilerledikçe, yüzümdeki çocuksu ifade yavaş yavaş kayboldu ve arzuladığım korku salan çehreye kavuştum. Yolda yürürken tam karşımdan biri geldiğinde, o sinirli bakışımı takınıp yolumdan santim kadar bile sapmadan aynı çizgiden yürüyordum. Karşılaştığım birçok yetişkin insan bile böyle bir tavır karşısında benimle göz göze gelince bakışlarını kaçırıp yolumdan çekiliyordu. Bu durumun bana büyük haz ve rahatlık verdiğini hatırlıyorum.

Ben, başımdan geçen bu olumsuz yaşantımı hatırladıkça, çocukların ne kadar çok mağduriyetler yaşamış olabileceklerini ve insanların suç davranışlarının altında ne kadar çok sebep bulunabileceğini bir hukukçu olarak düşünmeden edemiyorum.”

1.9 SOSYAL RİSK HARİTASI

Sosyal risk haritası kavramı, belli bir kurumun ya da yerleşim yerinin, insan/toplum odaklı olmak üzere tehlike ve tehditler yönünden analizini anlatır. Sosyal risk belirleme çalışmaları, birden çok değişken üzerinden, objektif araştırmalar sonucu elde edilen verilerin bilimsel yöntemlerle analiz edilmesi ve sonuçların raporlaştırılması esasına dayanır.

Sosyal risk haritası oluşturma anlayışının, ülkemizde uzun bir geçmişi ve yaygınlığı olduğunu söyleyemeyiz. Birçok bakanlık ve bağlı kuruluşların strateji eylem planları oluşturma ve geliştirme uygulamalarına da ülkemizde ancak iki binli yıllarda başlanabilmektedir. Oysa bir kurumun strateji planını geliştirmeden önce, kurumunun ve sosyal çevresinin durum analizini içeren sosyal risk haritalarına önemle ihtiyaç vardır.

Bir yerde strateji planları/sosyal projeler eğer işe yararmaları isteniyorsa, ancak yerelin ihtiyaçlarına ve sosyo-kültürel yapısına göre oluşturulmalıdır. Sadece bu yönden bile sosyal risk haritası oluşturma çalışmaları çok önem ve değer taşıyabilir.

Ülkemizde risk haritası kavramı, daha çok çevreyle ilgili alanlar için anlaşılmiş ve kabul görmüştür. Hava ve yol durum özelliklerine işaret eden uyarı haritaları bu yönde en çok kullanılanlardır.

Artık bir sosyal haritalama işini, sosyal risk belirleme anlayışını, sosyal hayatın daha güvenli oluşu adına devletin ve kurumlarının kültürüne sokmak zorunlu hale gelmiştir. Yeni nesillerin sağlıklı yetiştirilebilmesi açısından özellikle, aile odaklı, okul odaklı, çevre odaklı çalışmaların yaygınlaşmasına ihtiyaç vardır. Bu olgular, çocuklarla ilgili sorunlar açısından birbiriyle çok bağlantılıdır. Çocukların mağduriyeti ve suça sürüklenmesi sürecinde aile, okul ve çevre en belirleyici temel hayat alanlarıdır.

Gelecekle ilgili gizli tehditler, bazen bugünün sosyo-kültürel yaşantısı içinde saklı olabilmektedir. Örneğin, sosyal yaşamın, olgu ve olayların kısa zaman dilimlerinde çok hızlı değişebildiği bir dünyada, çocuk eğitim yöntemlerinin, yeni ihtiyaçlara göre revize edilememesi ciddi bir risk kaynağıdır. Bir yandan öğrenci merkezli eğitim, diğer yandan demokrasi kültürü ve buna bağlı özgürlükler, eğitim sisteminin temel değerleri haline getirilirken öte yanda geçmiş asırların çocuk disiplin yöntemlerinin kullanılmasında ısrar edilmesi çelişkiler yaratabilir.

Otoriteye, güce, korkutmaya dayalı disiplin anlayışı, aileden okula kadar her alanda şiddet ve nefret kültürünü besleyip meşrulaştırır. Hayatında şiddete maruz kalan her birey bir ölçüde nefret üretir ve zamanla bu nefreti, kendisine şiddet uygulayana ya da başkalarına karşı yeni bir şiddet eylemine dönüştürebilir. Sarmal bir yapı arz eden bu olgu, zamanla toplumun kültürüne dâhil olur ve onun enerjisini tüketir.

Konu ile ilgili yapılan araştırmalara bakıldığında asıl üzücü olan durum, şiddetin ve mağduriyetin önemli ölçüde ailede yaşanıyor olmasıdır. Örneğin, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü'nün 2001 Aile Raporu'nda ciddi yaralama ve öldürme vakalarının %20-50'sinin ailede olduğu belirlenmiştir. Cinayete kurban giden kadınların %40'ı kocaları tarafından öldürülmüştür. Cinayete kurban giden erkelerin eşleri tarafından öldürülmesi ise %10'luk bir orandadır ki, bunun %7'si kadının kendisini müdafaasında yaşanmıştır. Diğer bir tespit de, şiddete maruz kalan kadınların %37'sinin, kendi çocuklarına şiddet göstermiş olmalarıdır(Özpolat & Solak,2011,43).

Bütün toplumlarda kişilik gelişiminin ilk yıllarının anne babanın gözetiminde geçtiği, çocukların sosyalleşmesine öncelikle ailenin damgasını vurduğu bir gerçektir. Başka bir gerçek, annelerin çocuk eğitimini kendi ailelerinden gördüğü tarz ve biçimlerde kurgulamalarıdır. Bu durum ise o toplumda var olan bir şiddet kültürünün doğal yollarla kendini tekrarlaması anlamına gelir.

Ülkemizde, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü tarafından yapılan 'Aile Yapısı Araştırması'na (2006; 25-26) göre, 3-17 yaş grubunda çocukları olan babaların %17'si ile annelerin %35'i cezalandırma amacıyla, çocuklarını "ara sıra" (çoğu durumda "bazen") dövdüklerini kabul etmişlerdir. Babaların %13,2'si "sıklıkla", %46,2'si de "bazen"; annelerin ise %21,6'sı "sıklıkla" ve %48,2'si de "bazen" çocuklarını azarladıklarını belirtmişlerdir.

Suç konusunda yapılan her çalışma, çocuk suçluluğuyla şiddet arasında kaçınılmaz bir bağ olduğunu gösteriyor. Bu da bizi öncelikle aile kurumuna bakmaya zorluyor. Çünkü insanlık tarihinin her döneminde, çocukla ilgili en temel kurumun aile olduğu hususunda ciddi bir görüş birliği hâkimdir. Bu açıdan belli ki aile kurumunda olup bitenler sadece çocuğun kişilik yapısını belirlemekle kalmayacak, yanındaki toplumların sosyal karakterini de etkileyecek hatta tayin edecektir.

Ailede ve okulda disiplini sağlamak amacıyla takınılan otoriter tutum, çoğunlukla rasyonel temelden yoksun olduğu için, disiplin sağlayıcı ve kişilik geliştirici olmaktan çok kişiliğin pozitif yönlerini yok edici sonuçlar doğurur. Bireyin düşünme, sorgulama ve üretme becerilerini köreltir. Otoriterlik, korkuyu esas alır ve gücün kötüye kullanılması potansiyelini içerir. Korkunun olduğu yerde sevgi, şefkat, akıl, adalet ve özgürlük kaybolur. Korku, nefreti besler. Ailede veya okulda uygulanan her cezalandırma eylemi nefret duygusunu kamçılar. Otoriterliğin yarattığı korku ya bireyi silikleştirir ya da isyana zorlar. Her iki sonuç da birey ve toplum için felakettir (Özpolat, 2009; 193-194). Demokrasi kültürü evde ve okulda hâkim kılınabildiği ölçüde kısasa kısas ya da kendi adaletini kendi sağlama anlayışından vazgeçilebilir. Evde çocuklara şiddet uygulamadan düzeni ve adaleti sağlamak zorundayız. Ceza kaçınılmaz olduğunda ise bunun gerekçesini çocuğun anlayacağı şekilde açıklamalı; bu yolu sadece eğitim gayesiyle, bilinçli/ölçülü olarak kullanmalıyız. Ancak böyle bir durumda da seçilecek yöntem asla çocuğun gelecek yaşantısına doğru olumsuz duygu ve düşünceler oluşturacak nitelikte olmamalıdır.

2. BÖLÜM
LİTERATÜR TARAMASI/GENEL BİLGİLER

2.1 KORKU VE ŞİDDET

Toplum ya da birey olarak, yakın geçmişe baktığımızda, çocukluğumuzun korku ve güvensizlik temelinde bir sosyalleşme seyri izlediğini, kişiliğimizin her çeşit şiddet türüyle sarmaş-dolaş şekillendiğini açık olarak görürüz. Nelerle korkutulmadık ki; iğneci, polis, asker, gardiyan, yılanlar, cadılar, cinler, periler, devler, zulümler, ölümler, sıra dayacağı, eziyetler, falaka, zindan, darağacı, cehennem... Bütün bunlar ve daha fazlası bekleliğimizden beri sanki hep yanı başımızda hazır tutuldu.

Korku zihinlerde hakim hale gelince, dünyadaki sorunlar ve zorluklar abartılmaya ve olası çözüm yolları göz ardı edilmeye başlanır. Korku ve panik, kendi kendini haklı çıkaran bir dinamiğe sahiptir. Giderek daha fazla insanın kendini özürle ya da hasta olarak görmesinin basit bir açıklaması elbette yoktur; ama bu olgunun, dünyayı tehlikeli bir yer olarak algılamaktan doğan kaygıları yansıttığı ortadadır. Böyle bir durumda hasta olmak kural haline gelir; Yaşayan herkes hastadır. Günümüzün korku kültürü kişinin kendisini böylesine depresif bir biçimde tarif etmesine çanak tutar (Furedi, 2001:13).

Aslında korkutulduğumuz için, korkutmayı seçiyoruz. Bize yapılanı biz çocuklarımıza ya da bize bağlı, bizden güçsüz kişilere yapıyoruz. Bu ise doğal bir sürece, sonu gelmeyen bir kısır döngüye dönüşüyor. "Bir çocuğa istediğiniz eğitimi verebilmek için işe, onun dedesinden-ninesinden başlamak gerekir" sözü hatanın kaynağını işaret eder gibidir. Yani bugünden, doğru, istenen kültüre götürecektir bir eğitim sistemine geçerseniz, şimdinin eğittiğiniz çocuklarının ancak torunlarını belki düzeltmiş olursunuz.

Korkutmak çocukları disipline etmenin kolay yoludur. Şiddet tehdidi ve eylemi yoluyla çocukları düzene sokmak, bugün bile hem ailenin ve hem okulların en çok başvurdukları yoldur. İşin iki yönü vardır; Anne babalar doğal eğilim olarak çocukluklarında büyüklerinden gördüklerini ve onlara yaşatılanları evlerinde günlük davranışlarına yansıtırlar. Yine buna bağlı olarak anne babalar, çocuk eğitimi ya da ailede sağlıklı ilişkiler ve iletişim bilgileriyle donatılmamış olduklarından çaresizlikler içinde bocalar, hataya zorlanırlar.

Bizler çocukla ilişkilerimize, o günkü duygular ve durumu kurtarma adına baktıkça aslında durum kendiliğinden daha da zora girer. Eğitimin bir "sabır" işi olduğunu unutur, kurallarımızın hemen hayata geçmesini bekler, acele sonuç isteriz. Bu durum ve bu tutum, şiddete götüren yolun başlangıcıdır. Acele davrandıkça çocuğu zorlar, zorladıkça davranış bozukluğuna iteriz. Böyle bir anlayış arkasından korkutma ihtiyacını, açıkçası şiddeti doğurur.

Bir bebeğin çocuğun dünyasına şiddeti ne kadar erken sokarsanız, onun duygu dünyasını o kadar çok tahrip etmiş olursunuz. Bir bebek çaresizdir ve siz onu korkutursunuz, hırpalarsınız ve böylece düzene sokmak istersiniz. Oysa bir bebeğin annesinin kucağından ziyarete gelen komşu kadının ellerine -ona göre- biraz sert olan şekilde aktarılması bile, çocuğun özgüven sürecine vurulmuş ağır bir darbedir.

Korku kültürünün en rahatsız edici sonuçlarından biri de insan ilişkilerinin risk çerçevesine oturtulmasıdır. İnsanlar artık ilişkilerine daha yoğun bir risk duyarlılığı ile yaklaşıyorlar. Sorun çıkacağı beklentisi, ileride gerçekten sorunlara yol açarak kendi kendini

haklı çıkarıyor. Korku kültürü insanları birbirine yabancılaştırıyor. Bu kültürü, insanların toplumun karşı karşıya olduğu sorunlarla mücadele etmelerini engelleyen bir şüphe atmosferi yaratıyor. Riski özerk ve her yerde hazır nazır bir güç haline getirerek, her tür insan deneyimini bir güvenlik meselesine dönüştürüyoruz (Furedi, 2001:19,30).

İlk çocukluk yıllarında yaşanan çeşitli olumsuz deneyimlerin kişilik gelişimi üzerindeki yıkıcılığı büyüktür. Anne ve baba en temel dayanaklar iken çocuğa acılar ve adaletsizlikler yaşatılan yerin sahipleri konumuna düşerlerse bunun sonradan tamiri ve telafisi zordur. Başkalarına inanma ve güvenme, anne babaya inanma ve güvenme ile başlar; güvenmeme de aynı şekilde.

Çocukların Ceza İnfaz Kurumlarındaki durumunu araştırmaya yönelik saha çalışmaları çok sıra dışı durumları gözlemlememizi sağladı. Bir E Tipi Kapalı Cezaevi'nin ziyaretçi kısmında gözlem yapıyorduk. Mahkûm ziyaretine gelen bayanlar ve yanlarında yürüyen 4-5 yaşlarında bir kız çocuğu vardı. Ben sevimli-ürkek küçük kıza dokunmak için elimi başına doğru uzattığımda olağanüstü savunmaya geçen bir beden diliyle karşı karşıya kaldım. Küçük kız birden iki elini kaldırıp yüzünün önüne siper yaptı ve o an bütün bedeni sanki kaskatı kesilmiş bir şekle, duruşa girdi. Aslında bu tablo, onun ne kadar şiddet gördüğünü -ve hatta belki, babasının neden cezaevinde olduğunu- anlatır gibiydi.

Birileri veya bir yerlerce kışkırtılarak başka insanlara işkence eden veya katliam yapan insanların dehşet verici çoklukta olması, uygarlığımızda çocukların anne babalarıyla yaşadıkları en erken ilişkilerde aldıkları duygu tahribatının ölçüsünü yansıtır. Aynı zamanda ürkütücü ölçüde yüksek olan kimlik yitimine de ayna tutuyor. Şiddetin ve yıkıcılığın temeli, çocuklarımızla kurduğumuz ilişkinin biçiminde yatar. Çocukların dilini anlamıyoruz; çünkü sahip olduğumuz güçlü konumun kibri içinde kendimizi çok iyi, çok ileri, çok bilgili görüyoruz. Çocuklara eski çağlarda gösterilen bariz acımasızlığın yüzyıllar boyunca azaldığı doğru olabilir. Ancak bunun arka planında bulunan 'çocuğun reddi ve ondan talep edilen itaat' aynı kaldı. Her şeyin üstündeki iktidar ilkesi hiçbir dönemde tartışılmadı. Çocukların ezilmelerinin biçimleri değişmekle birlikte özü aynı kaldı. Avrupa'da İ.S. 374 yılında çocukların öldürülmesi ilk kez kanunen ceza kapsamına alındı. Ama ortaçağa kadar bebekler nehirlere, lağımlara gübre yığınlarına atılmaya devam etti. 19. Yüzyılın sonuna gelindiğinde bile Londra sokaklarında bebek cesetlerine rastlamak olağan bir durumdu (Gruen, 2008:31,91).

2007 yılında TBMM kararıyla, çocuklara yönelik şiddet ve çocukların fail olarak yer aldığı suç olaylarını araştırmak amacıyla bir şiddet araştırma komisyonu kuruldu. Bu "Şiddet Araştırma Komisyonu" çalışmaları kapsamında olmak üzere ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlü/tutuklu çocukların yaklaşık % 72'sine ulaşılarak birebir mülakat yöntemiyle bir anket uygulaması yapıldı.

Sorulan sorulardan birisi, "Neden başkalarına fiziksel şiddet uyguladınız" şeklindeydi. Soruya cevap veren 1042 çocuk, şiddet uygulamayı kendine göre bazı nedenlere dayandırma oranı şöyleydi:

- Kendimi, hakkımı korumak için %62,9
- Öç almak için %7,0

- Karşısındaki kişiyi cezalandırmak için %9,4
- Şiddet uygulamaktan zevk aldığı için %3,8
- Sorun çözenin başka yolunu bilmediği için %16,9

Bu sonuca göre, suça bulaşan çocuklar **şiddet uygulama nedeni** olarak "kendini ya da hakkını koruma" düşüncesini en önemli sebep olarak ifade etmişlerdir. Katılanların üçte ikisinin böyle bir görüşte birleşmesi, toplumda yoğun bir korku duygusunun varlığını gösterir. Her an zarara, şiddete uğrayabilirim korkusu, kötü bir duygudur. Kendi adaletini kendisinin sağlaması gerektiği düşüncesi kötü bir durumdur. Kendine ya da haklarına zarar geleceği endişesi kişileri her an tetikte olmaya iter. Bu durum bir şekilde şiddete hazır ruh hali demektir. Amca katili bir mahkûmun anlatımları şöyleydi:

Amcamlarla, bizim aile arasında ihtilafı bir tarla meselesi vardı. Evlerimiz birbirine 300 metre kadar uzaklıktaydı ve sahipliğinde anlaşamadığımız küçük arazi parçası da iki evin arasında bir yerdedi. O arsanın bize ait olduğuna inanıyor ve amcamızın o yeri kullanmasını istemiyorduk.

"Bir gün kahvaltımı yapıp evden çıktığımda, amcamın o kavgalı olduğumuz araziye girdiğini ve çalıştığını gördüm. O tarafa doğru ilerleyip amcama; hemen oradan çık, yoksa iyi olmaz diye seslendiğimde, o elini beline doğru hamle yapan bir harekette bulundu. Silahımı hızla çıkarıp ona doğru ateş ettim ve amcamı vurdum. O beline davranır gibi yapmıştı ama sonradan üzerinde herhangi bir silah olmadığı anlaşıldı. Korkum beni katil etmişti; amca katili. O gün evde yaptığım kahvaltı son kahvaltım oldu anlayacağınız."

Demokrasi kültürü evde ve okulda hakim kılınabildiği ölçüde kısaca kısas, ya da kendi adaletini kendi sağlama anlayışından vazgeçilebilir. Evde çocuklara şiddet uygulamadan adaleti sağlamak zorundayız. Ceza kaçınılmaz olduğunda ise, bunu gerekçesini çocuğun anlayacağı şekilde uygulamalıyız. Okul disiplin kurulları da çocuklara koruyucu adalet kültürünü verecek şekilde hareket etmeli, hiçbir görevli kendini bu kurulların yerine koyup şiddete dayalı bir adalet anlayışına o kurumda doğal kültüre dönüştürmemelidir.

Anılan cezaevleri araştırmasında çocuklara, cezaevlerinde olmalarına neden olan suç davranışı ile ilgili önermeler verildi. Cezaevindeki çocuklara verilen bir önerme ve buna katılım yüzdesi şöyleydi:

Önerme: "Kendimi güvende hissetseydim, suç işlemezdim." (n=1534)

Onaylayanlar %57,4 ve Katılmayanlar %42,6

Başka bir soruda hükümlü-tutuklu çocuklara "hayat hakkındaki duyguları" soruldu. Hayata olumlu ve güvenli bakanların oranı oldukça düşüktü:

Önerme: "Çocukların hayat hakkındaki duyguları."

- Yaşanmaya değer bir yer %19,6
- Anlamsız ve boş bir alan %10,2
- Haksızlıklarla dolu bir yer %15,9
- Ayakta kalmak için mücadele verilen bir yer %54,3

Ankete katılan çocukların sadece beşte biri hayat hakkında olumlu duygulara sahip olduklarını belirtmişlerdir. Geriye kalan çok büyük çoğunluk (%80,4) ise, hayat hakkında olumsuz, karamsar, güvensiz duygular ortaya koymuşlardır.

Aynı çalışmada cezaevindeki çocuk ve gençlere içeri düşmeden önceki “delici-kesici ve ateşli silah taşıma” alışkanlıkları soruldu. Ankete katılanlardan;

%47,5 delici kesici alet taşıdığını,
%29,2 ateşli silah taşıdığını beyan etti.

Aynı soruya liselerde okuyan öğrencilerin verdiği cevap yüzdeleri:

Delici-kesici alet taşıma %9,2
Ateşli silah taşıma %5,9.

Delici-Kesici ve Ateşli silah taşıma nedeni olarak:

Öğrenci olanların %56'sı “güvensiz ortam” olduğu için ve
%20,6'si “kendini iyi hissettiği” için,
Cezaevinde bulunanların %67,5'i “güvensiz ortam” olduğu için ve
%12,8'i “kendini iyi hissettiği” için ifadelerini beyan etmişlerdir.

Çocuklarımız ve gençlerimiz için, sosyal alanlarda bir korku duygusunun ağır bastığı, güven sorunu yaşandığı bu oranlardan açıkça anlaşılacaktır. Giderek, öfke üzerine, korku üzerine, nefret üzerine yoğunlaşan algılarla sokakları dolduran insan sayısının arttığını söyleyebiliriz. Hayat hikâyelerindeki zararlarına daha yenilerini eklememek için tetikte olanlar, giderek sadece savunmada kalmayı değil saldırmayı da düşünür hale geliyor. Bu doğrultuda kurulan hayaller çağdaş insanın giderek gerçek hayat algısına dönüşüyor. İşte bu, yarınlar için gerçek bir tehdit, tüm toplum için gerçek bir tehlikedir.

İnsanlar başkaları için iyi olmayan alışkanlıklarından vazgeçmedikçe, bunun için bir gayret göstermedikçe, karşılıklı sevgi bir ütopya olarak kalacaktır. Daha iyi bir toplumu ne yeni ideolojiler ortaya atarak, ne de siyasi kurumlarımızda reformlar yaparak gerçekleştiremeyiz. Önce kendimizde bir reform yapmamız, bizi diğerlerinden ayıran kusur ve kötülüklerimizden arınmamız şarttır. Ancak ondan sonra daha iyi bir toplum kurabiliriz. O zaman komşunun komşuyu sevmesi, işçinin patronu sevmesi, patronun da işçiyi sevmesi mümkün olabilecektir. İçgüdü'nün arılarda ve karıncalarda milyonlarca seneden beri kurmuş olduğu düzeni, insan toplumlarında ancak sevgi ile kurabiliriz (Carrel 1976:134,135).

2.2 ANLAM ARAYIŞI VE ŞİDDET

Çağdaş insan bir gün içinde, çok fazla sayıda uyarıcı ve olayla karşı karşıya geldiği için çok değişik ruh halleri sergileyebilmekte, anlamsız, tutarsız davranışlar gösterebilmektedir. İçsel dengelerimizin yerli yerine oturmamış olmasının yaratacağı huzursuzluklar çoğu zaman hayat düzenimizi, ümitlerimizi, mutluluk arayışımızı tehdit altına sokabilir. İnsanlar, maddi ağırları, sızıları yokken de mutsuz olabilir hatta acı çekebilirler. Kişi içi ya da kişilerarası sorunlar, endişe ve kaygı durumu, sosyal bozukluklar, stres ve kriz durumlarından biri veya bir kaçı, kişilerin uyum sistemini bozmak için yeterli olabilir.

Düzenli, tutarlı davranışlar sergileyen anne babaların en önemli özelliği hayatlarını görünür, belli dengeler ve anlamlar üzerine kurmuş olmalarıdır. Çocukların ihtiyaç duyduğu aile atmosferi tam da böyle bir görünümü ve gerçekliği gerektirir. Yetişkinler tutarsızlıklara düşer, hayatın amaç ve anlamlarından uzaklaşır, çocuklarına da bunu yansıtırlarsa, yeni neslin duygu ve değer kaybına düşmesi kaçınılmaz olur.

Merhamet, şefkat, acıma gibi duygular hissedildiği anda, beyinde iç morfin denilen mutluluk hormonlarının salgılandığı belirtilmiştir. Öfke, nefret ve kin duyguları yıkıcı olmaktan öte, zehirli duygulardır. Çünkü insanın psikolojik dünyasında hasar oluştururlar(Tarhan 2006; 93, 187).

Eğitim, gelişim süreçlerinde, çocukları fazla baskı altında tutmamak ve başıboşluk anlamı taşıyan aşırı özgürlük bocalamasına sürüklememek biz yetişkinlerin – anne, baba olarak, eğitimciler olarak- en önemli görevidir. İlk yaşlardan itibaren özgürlük-sorumluluk dengesinin iyi kurulması hayatın, ilke ve dengesi için çok önemlidir. Anne babalar daha ilk yaşlarda oyun ortam ve anlayışı içinde çocuklarına iş yapma becerisi, iş disiplini kazandırabilirler. Bu önemlidir. “Büyüsün, anlar; büyüsün, yapar” felsefesi yanlıştır.

Oyun atmosferinde de olsa, oyun duygusuyla da olsa büyükleriyle iş görmeleri ya da büyüklerin hoşlandıkları eylemlerde bulunabilmeleri aslında çocukların çok hoşuna giden durumlardır. İşe yarama, takdir edilme, ortaklığa alınma, hayatın daha ilk yıllarından itibaren bireyler için çok değerlidir. Böyle bir eğitim felsefesiyle çocuğunuzu hayata başlatabildiyseniz üç yaşına geldiğinde bırakın karşı kaldırıma geçsin ve kendi arkadaşlarıyla hayatı deneyimlemeye bir başına devam etsin. Göreceksiniz karşı sokakla ilgili, çocuğunuzla ilgili birçok korktuğunuz şey olmayacak; aksine çocuğunuzda kısa sürede sizi şaşırtacak iyi gelişmeler ortaya çıkacaktır.

Karakter şekillenmesini olumlu etkileyen kimi çocukluk deneyimleri, yetişkin denetiminin olmadığı arkadaş ortamlarında yaşanır. Denetim altında olmayan bu tür ortamlar çocukların yanlış yapmasını, bunlardan ders almasını ve birtakım önemli sosyal beceriler elde etmesini sağlar. Çocuklar, yapılandırılmamış ve düzenlenmemiş bir ortamda arkadaşlar arasında gelişen etkileşim sayesinde kişisel ilişkilerle ilgili sosyal dersler çıkarır. Çocukların yaşadığı ortamların yapılandırılması ve denetlenmesi inisiyatif ve girişim yeteneğini köreltir. Bu totaliter güvenlik rejimi, çocuğun potansiyel gelişimine en büyük zararı verir. Oyun oynamak, hayal kurmak ve hatta yaramazlık yapmak, tarihte toplumların ilerlemesini sağlamış olan macera duygusunu geliştirir. Ancak çocuğun toplumsallaşmasından anlaşılan şeyin, çocuğun belirli korkuları öğrenmesi olduğu bir toplumda, macera duygusu ve azminin toplumun dinamizmi olarak kalması oldukça zordur. Çocuğun yaşamının fazlaca kısıtlanması aslında çocuğun çaresizliğinin ve bağımlılığının sürmesine neden olur(Furedi 2001:159).

Bizim ülkemizde çocuklar ve gençler, anlam duygusu ve anlam değerleri yönünden ne durumdadır. 2007 ve 2009 yıllarında kapalı ceza infaz kurumlarında hükümlü ve tutuklu olarak bulunan çocukların yaklaşık %73'ünü kapsayan benzer (kısmen birbirini tekrarlayan özellikte) iki saha çalışması yapıldı. (Solak ve arkadaşları) Çocuk ve gençlere yönelik bu saha çalışmalarında, -diğer konular yanında- “kendine zarar verme / kendini jiletleme davranış, tutum ve düşünceleri” incelendi. 2007 yılı içinde yapılan çalışmada

cezaevlerinde bulunan 2115 çocuktan 1545'ine ulaşıldı. Çalışmaya ayrıca, çocuk yaşta suç işleyip 18-21 yaş arasında bulunan 100 genç dahil edildi. İlgili uzman elemanlarla ve birebir görüşme tekniği ile yapılan anket uygulama sonuçları -Türkiye geneli için ve bazı illerde yüzde oran olarak şöyledir:

Tablo 1. Cezaevlerinde Bulunan Çocukların Kendilerine Zarar Verme Davranışı / Düşüncesi 2007

	Mersin	Antalya	Samsun	Trabzon	Antakya	Bursa	TÜRKİYE
Sadece düşündüm	15,5	21,2	20,0	12,5	28,6	12	27,7
Kendime zarar verdim	45,1	51,9	46,7	37,5	42,8	60	37,0
Hayır, hiç düşünmedim	39,4	26,9	33,3	50,0	28,6	28	35,3

Tablo 1 incelediğinde Türkiye genelinde anket sonucu yüzde olarak şöyledir;

- “Kendime zarar vermeyi düşündüm” diyen, %27,7
- “Kendime zarar verdim” diyen, %37
- “Kendine zarar vermeyi düşünmeyenler, %35,3

Bu oranlar bize, suça bulaşan çocukların ciddi anlam ve değer arayışı içinde olduğunu, arayıştan öteye bir stres, bunalım, öfke ve saldırganlık ruh halinde yaşadıklarını açıkça göstermektedir.

Kendine zarar verenler ve vermeyi düşünenlerin toplam oranı bütün çocukların üçte ikisi civarındadır. Ancak bazı illerde daha da olumsuz bir tablo ile karşı karşıyayız. Kendine zarar verenler yönünden baktığımızda oran sırasına göre en sıkıntılı iller aşağıdaki şekilde sıralanmıştır:

Bursa %60, Antalya %51,9, Samsun %46,7, Mersin 45,1, Antakya %42,8.

Ceza İnfaz Kurumlarındaki Çocukların Kendine Zarar Verme Davranışları 2009

Jilet izi var mı?	Maltepe Çocuk C.İ.K.	Pozantı Çocuk C.İ.K	Bergama Çocuk C.İ.K	Türkiye Ortalaması
Var	31,1	59,4	45,8	48,4
Yok	68,9	40,6	54,2	51,6

Jilet izi var mı?	Elazığ Eğitim Evi	İzmir Eğitim Evi	Türkiye Ortalaması
Var	44,0	53,8	48,4
Yok	56,0	46,2	51,6

Jilet izi var mı?	Antalya L Tipi	Çorum L Tipi	Ankara Kadın	Türkiye Ort.
Var	75,0	80,0	25,0	48,4
Yok	25,0	20,0	75,0	51,6

Jilet izi var mı?	Mardin E Tipi	Urfa E Tipi	Diyarbakır E	Türkiye Ort.
Var	16,7	54,5	26,7	48,4
Yok	83,3	45,5	73,3	51,6

Jilet izi var mı?	Elazığ E Tipi	Samsun E Tipi	Bursa E Tipi	Türkiye Ort.
Var	66,7	80,0	61,5	48,4
Yok	33,3	20,0	38,5	51,6

Cezaevlerindeki çocuklarda kendini jiletleme davranışları ciddi düzeylere ulaşmış bulunmaktadır. Esasında bu durum suça karışan ve cezaevlerinde olmayanlar için de çok farklı değil. Bazı il yüzdeleri, Türkiye Ortalamasının çok üzerindedir;

Pozantı, %59,4

Bursa, %61,5

Elazığ, %66,7

Antalya, %75

Samsun ve Çorum, %80

Türkiye genelinde, Ceza İnfaz Kurumlarında bulunan çocuklarda, kendine zarar verenlerin oranı 2007 yılında %37,0 iken bu oranın 2009 yılında %48,4'e yükseldiğini görüyoruz. Her iki çalışmada da "zarar verme" deyince öncelikle bedenini jiletleme ve benzer maddi hasar verme anlaşılmalıdır. Saha çalışması yaz mevsiminde yapıldığından çocukların jiletleme sonuçları bedenlerinin değişik yerlerinde apaçık görüldüğü gibi, dosya kayıtları da bu oranları doğrulamıştır.

Sadece son iki yılda kendi bedenine madden zarar veren çocuk sayısının %11,4 artmış olması gerçekten düşündürücüdür. Zaten okullarda halen öğrenci olarak okumakta olan çocuk ve gençlerimizin bile %10'unun kendine zarar vermiş olması ve yine %27,4'ünün kendine zarar vermeyi düşünüyor olması kaygı verici bir durumdur. Konu ile ilgili, ceza infaz kurumlarındaki çalışmaya paralel, 22 ilde ve 26 bin lise öğrencisini kapsayan saha araştırmasında öğrencilerin kendilerine zarar verme düşünce ve davranış özellikleri aşağıdaki gibidir(TBMM Araştırma Raporu, 2007: 35).

Liselerde Okuyan Öğrencilerin Kendilerine Zarar Verme Davranışı / Düşüncesi 2007

	Resmi okul			Özel okul			Türkiye Ortalaması		
	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam
Sadece düşündüm	24,1	31,8	27,5	22,9	28,6	25,1	24,01	31,7	27,4
Kendime zarar verdim	10,1	9,7	9,9	11,8	11,6	11,7	10,2	9,7	10,0
Hayır, hiç düşünmedim	65,7	58,6	62,6	65,3	59,8	63,2	65,7	58,6	62,6

Tablo bilgilerinden lisede okuyan öğrencilerin %10'unun kendine zarar verdiği anlaşılıyor. İşin ilginç bir yanı, kendine zarar verme davranışı özel okullarda okuyan öğrencilerde daha yüksek olmasıdır. Ancak bu oranın üç katına yakını %27,4 da kendine zarar vermeyi düşünmüş durumda. Kendine zarar verdiğini ya da zarar vermeyi düşündüğünü beyan eden öğrenci oranı üzerinden bir analiz yaparsak;

2009 yılında liselerde 1.668.909 öğrenci okumakta idi. Buna göre;
Kendine zarar veren toplam öğrenci sayısı olasılığı, 166.890'dır.
Kendine zarar vermeyi düşünen öğrenci sayısı olasılığı, 457.278'dir.

Bu sonuç bize açık olarak, 624.168 lise öğrencisi gencimizin ciddi düzeyde risk altında olduğunu gösterir. Bu durumun bir toplumun geleceği için endişe verici olduğunu görmezlikten gelemeyiz.

2.3 AİLE VE ŞİDDET

İnsan davranışları, onun bebeklikten itibaren kazandığı kişilik özelliklerinin bir dışı vuran ürünüdür. Duygu ve düşünce oluşumunda ilk bebeklik döneminden başlayan tesirler ve girdiği eğitim süreci bireyin davranış kalıplarını oluşturur. Özellikle duyguların gelişim sürecinde adalet anlayışı ve bilinci, günlük yaşantılar içerisinde yine bebeklikten başlamak üzere yavaş yavaş şekillenir.

Bebegin ihtiyaçlarının zamanında ve doğru olarak karşılanmış olması önemlidir; çünkü hayatın bu evresi bireyin en çaresiz olduğu ve başkalarına en muhtaç bulunduğu bir dönemdir. Annenin kucağından, ziyaret için gelen bir akrabanın kucağına ilk naklediliş, belki de bebek için bu dünyanın ilk adaletsizliğidir. Böyle bir durumda bebeğe uzanan eller ne kadar sevgi dolu ve yumuşak olursa olsun, annesinden bir anlık için kopartılan yavru, bir yandan ağlar, bir yandan da bakışlarını kurtarılmaya ümidiyle çaresizce annesine yöneltir. Bu basit süreç bile çocuğun duygu dünyasında hasarlar bırakabilir. Bu da bize, bir insanın adalet duygusu gelişiminin ne kadar zorlu bir serüvenden geçtiğini kestirebilmenin ciddi zorlukları olacağını açıkça göstermektedir.

Şehirleşme süreci, Batı Ülkelerinde olduğu gibi bizde de, çocuğun çok büyük zaman dilimlerinde eve hapsedildiği bir kültürel dönemi başlatmış durumdadır. Okulöncesi dönemin çocuk ruh sağlığı açısından büyük eğitsel değere sahip kum, su ve çamur oyun hakları yeni nesiller için artık yoktur. Esasında bunların yerini tutacak yeni çözümlerimiz de yoktur. Beton kalıpları arasına sıkıştırdığımız çocukların var olan ve doğal ortamlarda harcanması gereken enerjileri içlerinde kalmakta, körelmekte ama daha da kötüsü başka nedenlerle birleşip giderek şiddet duygularına dönüşmektedir.

Bir yandan şehir öncesi tutum davranış ve değerler ev atmosferini şekillendirirken bir yandan kırsalın çocuklar için özgürlük alanlarının artık olmayışı ciddi bir gelişim sorunudur. Bizim ülke olarak artık büyük ölçüde (%80 gibi olduğu tahmin ediliyor) bir şehirli toplum olduğumuz söylene de yaşantı tarzı olarak durum farklıdır. Pek çok evin coğrafi olarak büyük bir şehrin sınırları içinde bulunduğu doğrudur. Ancak bu evlerdeki aile yaşantıları ortak şehir kültürünü değil, daha çok geldikleri yerin kültürel devamlılığını yansıtır. İşte bu, eski şehirliyle yeni şehirliğin çatışma atmosferine doğru gidişinin açık bir işaretidir.

Arkadaşlarla gezinme veya okula gidip gelme gibi olağan çocuk davranışları giderek seyrekleşiyor. Günümüzde, çocukların yalnız bırakılmaması gerektiği konusunda güçlü bir ortak görüş mevcut. Özellikle orta sınıf çocuklar sürekli olarak polisye tedbirlerin altında yaşıyor. Çocuk haklarıyla ilgili düşünsel modanın başlamasıyla, çocukların birbirleriyle oynama özgürlüğünün yok olmasının aynı zamana gelmesi ilginç bir paradokstur. Çocukların kendi başına gezinmesinden duyulan korku saplantı boyutuna vardı. Ancak, çocuk ölüm ve yaralanmalarının en büyük nedeni olan ev ve yol kazaları konusunda benzer bir korkunun yaşanmadığı görülüyor. Araştırmalar, çocukların kendi ana-babalarının kuşağına göre dışarıda daha az zaman geçirdiğini gösteriyor. Eskiden oyun denilen ve denetim altında olmayan çocuk faaliyeti, bugün tanımı gereği bir risk olarak görülüyor. Çocukların sürekli gözetlenmesini eleştiren kişiler, sorumsuz ana babalar olmakla suçlanıyor. Çocuk hareketliliğinin kısıtlanması, çocuk gelişiminde birçok soruna yol açar. Çocuk sağlığıyla ilgili birçok rapor, çocukların durağan yaşamlarının olumsuz etkilerine dikkat çeker (Furedi, 2001:156,157).

Çekirdek aile özellikle büyük şehir ortamlarında çocuğun sosyalleşme sürecinde yalnız kalmakta ve açıkçası ciddi bir şekilde zorlanmaktadır. Bu durumda, komşularla, toplumla bağ kurmaktan başka da pek bir seçenek yok gibidir. Bunun ne denli ihtiyaca dönüştüğünü çocuk parklarını, çocuk oyun alanlarını gözlemleyerek anlayabilirsiniz. Ancak bugün şehirlerdeki çocuk nüfusa göre çocuklara ayrılan sosyal alanların yok denecek kadar az olması en ciddi insan sorunlarından biridir.

Şehirlerde çocuklara ayrılan alanların azlığı ve çoğu yerde rastgele kurgulanmış olmaları bu yerleri, çevre insanlarının çocuklar üzerinden kaynaşma alanları olmaktan öteye sanki çatışma alanları haline getirmektedir. Şehirlerin henüz çocuklar açısından bir ihtiyaç analizi yapılmış değildir; sosyal risk haritaları çıkartılmış değildir. Sanayileşen, şehirleşen bir toplumda yaşanan değişimlerden en çok etkilenen aile yapıları ve doğal olarak çocuklardır. Bu doğrultuda her şeyin çocuklara göre, bugünün çocuklarının ihtiyaçlarına göre yeniden gözden geçirilmesine ve düzene sokulmasına ihtiyaç vardır.

Özgür çocukların baskı altındaki çocuklardan çok daha az açığa vuracakları nefret duyguları vardır. Nefret nefreti doğurur; sevgi de sevgiyi... Saldırgan çocuklar evlerinde sevgi ve anlayış görmeyenlerdir. Hiçbir zaman sorun çocuk yoktur; yalnızca sorun anne ve babalar vardır. Belki de, yalnızca bir insanlık sorunu vardır demek, daha yerinde olur. İnsanlığın geleceği yeni anne babalara bağlıdır. Eğer onlar çocuklarını keyfi otorite ile zorlayarak hayatı mahvederlerse, öldürme, savaş ve sefalet fıskırmaya devam edecektir.

Korku ortamından ancak nefret yayılabilir. Gerçek zarar vericilik nefretin eyleme dönüşmesidir. Özgürlük saklı olanı ortaya çıkarır. Özgürlük, ruhu temizleyen, insanı kendine ve başkalarına nefret duymaktan kurtaran taze hava gibidir. Mutluluk nasıl kurulabilir? Cevabım şu; otoriteyi kaldırın; bırakın çocuk kendi kendisi olsun. Çocuğu bir şeye itmeyin. Çocuğa öğüt ve söylev vermeyin. Çocuğu bir şey yapmaya zorlamayın. Bunlar sizin cevaplarınız olmayabilir. Ama benim cevabımı beğenmiyorsanız, daha iyisini bulmak size düşer(Neill, 1978:262).

Şiddet, saldırganlık ve suç duygularının arka planında ağırlıklı olarak ev olduğuna göre, anne ve babayı özellikle mercek altına almak zorundayız. Klasik anlayış şiddetin kaynağının baba olduğu yönündedir. Gerçekten de fiziksel şiddet üzerine yapılan araştırmalarda babalar, çocuklarda görünen, hasar bırakan şiddetin daha çok sorumlusu olarak öne çıkıyor. Ancak psikolojik şiddet, sözel şiddet için içine katılınca annelerin payı büyük ölçüde artıyor.

F. Adler ve J. Simon'un, suçta kadın boyutu üzerindeki çalışmalarında şöyle ortak bir yargı ortaya konur; "Kadınların sosyal rolleri ve yaşam şekilleri erkeklerinkine benzedikçe, suça karışma oranlarında da artış olacaktır. Bu iki düşünür, kadınların geleneksel olarak düşük suç oranlarını, onların ikinci sınıf sosyal ve ekonomik pozisyonlarına bağlar.

Straus'a göre, kadın, birlikte yaşama, evlilik ya da arkadaşlık ilişkilerinde en az erkekler kadar saldırganlık sergilemektedir. Kadın aile içi çatışmalarda en az erkek kadar sıklıkla şiddeti başlatan taraftır. Müzakere kültürü olmayan evlerde basit sorunların dahi çatışmaya dönüşme tehlikesi vardır. Çocuklar böyle bir atmosferde sürekli endişeli ve gergin bir bekleyişin stresi altında ezilirler. Çocuklar hassas adalet duygularıyla anne ve babalarını çatışmalarda bir yerlere oturtur ve yargılar. Genellikle de ileriki yıllarda bu yargılamaların neticesi anne ve babaya beklenmedik şekilde fatura edilecektir. Çoğu kez biz büyükler çocukların bedeni kadar ruhlarının da acıyabileceklerini görmekte zorlanıyoruz.

Frankl'a göre; "Bu dünyada insanı en çok yaralayan şey fiziksel acı değil, haksızlığın, mantıksızlığın verdiği ruhsal ıstıraptır." Hafford'a göre, şiddet yaşanan ailelerin %80' çocuklu ailelerdir. Bu ailelerin en az yarısında ise çocuklar da sürekli şiddete uğramaktadır. Şiddetin var olduğu ailelerde büyüyen çocukların %30'u ileride başkalarına şiddet davranışlarında bulunmuşlardır.

Her evin sosyal kuralları, oradaki yetişkinlerin anlayış ve tutumları doğrultusunda şekil kazanır. Evlerdeki eğitim anlayışları, evlerdeki hayat atmosferi belli bir standarda dayanmaz. Şehir ortamlarındaki çocuk ortak alanları farklı aile yapılarından gelen çocuklarla dolup taşar ve çoğu kez çocuklar, doğal oyunlarına odaklanma yerine diğer çocukların normal dışı davranışlarına hedef olmamak için çaba harcarlar. Çocuk oyun alanlarıyla ilgili çeşitli tehlike, tehdit ve risk algılamalarının getirdiği aşırı ebeveyn gözetiminin de çocukların doğal oyun hakkı üzerinde ciddi bir baskı gücü oluşturduğunu söylemek zorundayız.

Evin zorlukları var; sokağın, parkaların, çevrenin riskleri hatta tehditleri, tehlikeleri var. O zaman çocukları ne yapalım; çocuklar için nasıl bir çıkar yol bulalım? İşte çocuklarda şiddet duygusu ve eğilimlerinin çocukluğa dayanması karşısındaki en zor sorulardır bunlar. Suç önleyici eğitim anlayışıyla, koruyucu hukuk anlayışıyla doğmadan önlemek. Çocukları, masum duyguları kirletilmeden yakalamak ve öyle kalmalarının ortamlarını/şartlarını onlara sunabilmek. İşte bütün bunlar, aile kurumundan daha fazlasına ihtiyacımız olduğunu gösterir; diğer sosyal kurumlara.

Gülbenkyan Vakfı'nın, 'Çocuk ve Şiddet' raporunda ortaya konan ana tez şöyle ifade bulur; "saldırgan olmayan bir toplum oluşumunun temel şartı, iyi anne-babalardır." Bu çıkarım, şiddetin önce aile yaşamında üretildiği ve ondan sonra toplumsal yaşamın diğer alanlarına yayıldığı varsayımına dayanır. Sorunun çözümünün aile kurumundan başlaması gerektiği düşünülür; çünkü bu durumda, çocukların şiddete maruz kalma ve dolayısıyla ileride saldırganlaşma tehlikesi en aza inecektir. Aynı raporda şöyle devam edilmektedir; ...son derece ciddi araştırmaların sonuçlarına göre, olumsuz, saldırgan ve aşağılayıcı yollarla sağlanan disiplin biçimleri, çocuğun çok küçük bir yaştan itibaren saldırgan davranışlar ve tutumlar geliştirmesine yol açmaktadır. Ailenin yapısı ve ailenin parçalanması gibi durumların etkisi dolaylıdır ve bu etkiler çocuğun yetişme sürecinin niteliğine bağlı olarak değişir. ...yoksulluk ve düşük bir sosyo-ekonomik statü de 'ancak diğer risk faktörleriyle arasındaki ilişki bağıllığıyla' saldırganlık riskini arttırır.

Temel davranış normlarına dair bir uzlaşmanın olmayışı, yaşamın belirsiz olduğu hissini de körüklüyor. Çocuk ve aile arasındaki ilişki gibi temel sorunlarda da uzlaşma olmadığından, insan yaşamının çeşitli yönleriyle ilgili kafa karışıklığı giderek derinleşiyor. Ana-babalık kurumunun krizinden kaynaklanan belirsizliği ele alalım. Bu durumun bir nedeni ailenin doğasındaki değişim, bir diğer nedeni de ebeveyn-çocuk ve kadın-erkek ilişkilerindeki dönüşüm ve günümüzde kabul edilebilir davranışın ne olduğunun açık olmayışıdır. Geçmişte sorgulanmadan yaşanan ana-babalık ve aile yaşamı, artık hiç de o kadar net değildir. Her şey belirsiz gibi gözüküyor. Ana-babalık adeta bir mayın tarlasına dönüştü. Bu gelişmeler yüzünden kontrol duygusu yitirildikçe, güvensizlik hissi artıyor ve risk duygusu yükseliyor. Ailenin, üyelerinin çoğu risk altında olan, tehlikeli bir alan olarak görülmesi hiç te şaşırtıcı gelmiyor. Ev artık bir yuva olarak değil; çocukların taciz riskiyle, kadınların aile içi şiddet tehdidiyle yüz yüze olduğu vahşi bir alan olarak resmediliyor(Furedi, 2001:104, 105).

Çocuk suçluluğunun temelleri tarihin her döneminde aileye dayanmıştır. Belki bunu bugün daha fazla hissettiğimiz için öne daha çok çıkartıyoruz. Bir cemaat kültürü içinde çocuklardan daha fazla herkes sorumlu idi. Bugün bu anlayış artık yok ve tek tek çocuklar ve onların başarılı ya da başarısız ebeveynleri var.

Anne babalar özverili olduklarını, çocukları için ellerinden gelen her şeyi yaptıklarını düşünseler bile, çocuğun duygusal ihtiyaçlarına karşılık vermemek bir tür şiddettir. Eğer çocuk anne babanın tepkilerinde kendi yansımasını bulamıyorsa, yalnızlık, terk edilmişlik, itilmişlik duygularına sürüklenebilir ki bu da şiddetin başka bir şeklidir. Böyle bir durumda çocuk kendisine karşı adaletsiz davranıldığına inanır ve haksızlığa, dahası ihanete uğradığı duygusuyla travmatize edici bir çaresizlik algısı, duygusu içine düşebilir; onu hayattan kopma noktasına getirecek sınırsız bir korkuya kapılabilir. İleride, bireyleri,

intihara, uyuşturucuya, saldırganlığa ya da hayatta kalmak için akla gelmedik stratejiler geliştirmeye sürükleyen işte bu süreçlerdir.

Çocuklar sınırları her gün ihlal edildiği için sürekli korku ve şiddete maruz kalma endişesi altında yaşıyor. Yapılan araştırmalar, çocukların 12 yaşına gelinceye kadar sadece aile ortamında 100 bin kereden fazla olumsuz cümle ile karşılaştıklarını gösteriyor. Ancak her iki taraf da bir şiddet fırtınası içinde, bir çatışma-savaş atmosferinde yaşandığını açık olarak algılayamıyor. Çocuklara yaşatılan olumsuzluklara dayalı sıkıntılar, arızalar sonraki yıllarda ortaya çıktığı için anne babalar çocuklarıyla ilgili yapıp ettiklerinde nelere sebebiyet verdiklerini anlayamıyorlar.

Çocuklarımıza neler yaptığımızı görmekte sıkıntı yaşadığımız ortada. Gerçekleri göremiyoruz; görmek de istemiyoruz. Çocuklarımızın durumunun daha önce hiç olmadığı kadar iyi olduğuna eminiz! Yaygın olan kanı bu. Refah toplumlarında çocuklar oyun alanlarına, çocuk bahçelerine, okullara, özel eğitilmiş öğretmenlere, tatile, sinemaya, konsere gitme imkânına ve daha pek çok şansa sahipler. Buna rağmen, Neil Postman'ın formüle ettiği gibi, çocukluklarına sahip değiller. Tüm dünyada, örneğin futbol maçlarında gençlerin şiddet eğilimleri taşkınlıkları karşısında şaşkına dönmüş durumdayız. Görünüşte itaatkâr çocukların anne-babalarını öldürdüklerini, çocuklar arasında intihar oranının yükseldiğini, okullarda şiddetin tırmandığını duyduğumuzda başımızı sallıyoruz (Gruen, 1989). Çocuklarımıza ne yaptığımızı algılayamadığımız ve görmek de istemediğimiz için başkaldırıları da anlayamıyoruz. Bizim için hiç olmadığı kadar anlaşılmaz, çünkü yürekle yapılmayan bir başkaldırı bu.

Bakışımızdaki yetersizliğin ve anlayışsızlığımızın bilincinde olmayışımızın nedeni de her şeyi bildiğimize, medyanın bütün bilgileri bize aktardığına inanmamız. Fizikçi Otto Hahn'ın ifadesiyle; her öğrenci komitesi başkanı bunu biliyor ama kavrayamıyor. Bilgimiz bizi çocuklarımızın çektiği acıdan uzaklaştırıyor. Burada bilimin de bize yararı yok, çünkü o da acıya ve acının tanınmasına geçit vermiyor.

Öfke doluyuz, ama bunu inkâr ediyoruz, çünkü kendimize ilişkin tasarımımıza uymuyor. Çocuklar bu öfkeyi dile getirdiklerinde de etkilenmiş ve ne olduğunu anlayamamış bir tavır takınıyoruz. Böylece Glasgow'da katledilmiş olan iki yaşındaki James Bulger'in hareketsiz, keder verici görüntüsüyle, "katil çocukları" hemen oracıkta linç etmek isteyen yetişkinlerin hareketli görüntüleri yan yana izlenebiliyor. Bu yetişkinlerin bu "katillerden" farkı ne?

Bu çocukların sürdürdüğü savaş, biz yetişkinlerin onlara yüklediği bir savaş. Çocuklarımızı sevdiğimizi söylüyoruz. Ama yarattığımız dünya çocuk düşmanı bir dünya. Çocuklar artık tehlikelere maruz kalmadan sokaklarda oynayamıyorlar. Bir çocuğun hayal gücünü özgür bırakabilmek için keşfedeceği yerler nerede?

Kent planlamacısı Holzapfel (1997), arabalara daha büyük öncelik tanıdığımız için çocuklarımızın yaşam alanını giderek daralttığımızı dikkat çekiyor. Bir çocuğun artık hiç deney yapma şansı yok; bir şeyi değiştirip yeniden başlatma şansı yok. Sadece dışı doğru yönelebildiği, sadece verili alanlarda hareket edebildiği için, yeni nesillerin iç yaşamı daralıyor. Çocukların ihtiyaçları, tüketim mallarına, satın alınabilir şeylere kaydırıldı. Buradan

gayet mantıksal olarak çıkan sonuç, insanın bu suni statü sembollerini alacak parası yoksa, ama bunlar doyum ve mutluluk bulmanın yegane geçerli yolu sayılıyorsa, bunlara ulaşmak için her an çalmaya ve öldürmeye hazır olabileceğidir. Eğer bir çocuk bu şekilde kendine yabancılaştırılmışsa, başkalarıyla duygudaşlık kuramamasına şaşmamak gerekir. Bu durumda öteki de, aynı insanın kendisini algıladığı gibi algılanır; yani fabrikalarda üretilen ihtiyaçlara göre yönlendirilen makineler ve robotlar olarak. Böylelikle duygusuzluk ve bunun sonucunda doğan katı şiddet eğilimi çağımız çocuklarının tipik özelliği haline geliyor.

Toplumumuzdaki özyıkım eğiliminin çekirdeği buradadır. Çocuklarımıza ne yaptığımızı göremez ya da görmek istemezsek, gerçekten de kötülüğü hedefleyenler işbirlikçisi oluruz(*Gruen, 2008:215-217*).

İnsan ilişkilerindeki belirsizliğin büyümesinin ilginç bir yansıması, günümüzde gençler ve yaşlılar arasında yaşanan gerilimdir. Giderek diğer insanlarla aramızdaki yabancılaşma duygusu derinleşiyor ve yabancı olarak kabul edilen insan sayısı artıyor. Bu durum güvenliğimiz için tehdit algısını genişletiyor ve ihtiyat ilkesi giderek hayata bir sürü yeni sınırlamalar da getiren temel değer oluyor.

İnsan ilişkileriyle ilgili değer ve norm kargaşasının giderek artması, 'her an her şey olabilir' kanısını güçlendirdi. Boşanma olaylarında, çocuk suçlarında, işyeri tacizinde ve aile içi şiddetteki artış insanların en olmadık şeyleri beklediği olumsuz bir atmosfer doğurdu. Sanayileşme ve şehirleşmeyle gelen değişim sadece aileyi etkilemekle kalmadı, kişilerin – özellikle sorumluluk duygusuyla hareket eden yetişkinlerin- sosyal çevrelerindeki rollerini de baştan aşağı etkiledi. Annelerin, babaların, yaşlıların çevrelerindeki çocuk davranışlarına tepki ve müdahale hakları tartışma konusu olmaktan öteye özgürlüklerin ihlali, daha fazlası "taciz etme" anlamı taşımaya başlar oldu.

İnsanın duygudaşlığını sorgulamak, onun insanlığını, onun kimliğini sorgulamaktır. Bu aynı zamanda insanın, aldığı bedensel ve ruhsal hasarın hangi derecesine kadar insanlığını korumaya devam edebildiğine dair bir sorundur. Bugünkü politik durum bir yandan bürokratik egemenliğin pekiştirilmesi ile diğer yandan çaresizliğin neden olduğu öfke patlamaları arasında gidip geliyor. Bize iktidar ve itaati kendi hedeflerimiz gibi dayatan, böylece bizi, sıcaklık ve sevgi temel ihtiyaçlarımızdan uzaklaştıran, hatta bunları inkâra götüren güçler iş başındadır. İçimizden sökülen bu ihtiyaçlar, bireyde -yıkıcı bir öfke eşliğinde- parçalanmaya yol açan deneyimlere dönüşür.

İnsan olmanın ne demek olduğu sorusunu çoğu kişi insanların üstlendiği toplumsal rollere işaret ederek cevaplar. İnsan oluşun bu türden tanımı insan kimliğini, roller ve simgelerle özdeşleşmeyle bir tutar. Ancak toplumsal çöküntü dönemlerinde, ekonomik ve politik kaosun hakim olduğu zamanlarda bu özdeşleşmelere yaslanmak mümkün olmaz; çünkü roller giderek anlamını yitirir, toplumda güvensizlik ve huzursuzluk hakim olur. İnsanlar karmaşaya düşer; nereye bastıklarını bilemez ve kendilerini tehdit altında hissederler. Bu durumda bazıları, yitirdikleri özdeşleşmeyi kendilerine tekrar kazandıracağına inandıkları eski ortamı şiddet yoluyla geri getirmeye çalışırlar. Tarihçiler, insan kimliğinin gerçekten toplumsal rollere dayanıp dayanmadığı sorusunu sormaksızın dağılma dönemlerinden ve yine kimlik oluşumlarından söz ederler. Ancak böyle bir tanımlama, insan oluşumuzun özünü dışlar ve insani anlayışın, iktidar ve itaatın devamını

sağlayan kısmıyla sınırlı kalır. Kendi sorumluluğunu, üst sistemlere devreden bir insan oluş, yabancılaşmış bir insan oluştur(Gruen 2008:12,13).

Bireylerin yetişme sürecinde sağlam bir kişilik geliştirebilmesi sağlıklı bir toplum oluşmasının en temel şartıdır. Cezaevlerindeki doluluk tek başına adaletin ya da emniyetin sorunu değildir; tüm ilgili kurumların ortak sorunudur. Bir toplumda, toplam olaylar, faili meçhul olaylar, çocuk suçları, yetişkin suçları, intiharlar arttı ve akıl hastanelerinde, hapishanelerde insan yatacak yer kalmadıysa gözümüzü önce aile kurumuna çevirmeliyiz; okul, çevre ve diğer kurumlar daha sonra bakacağımız yerlerdir. Bilinen çağdaş toplumların hepsinde değişmeyen sosyal gerçek budur.

Çocuklar herkesi aynı ölçüde rol model almamakta, bazı insanları diğerlerine göre daha fazla taklit etmektedirler. Diğer insanlar, önemli, güçlü başarılı ve sevilen kişiler olmaları ölçüsünde, bir çocuk tarafından daha çok taklit edileceklerdir. Ayrıca çocukların en fazla taklit ettikleri kişiler en çok gördükleri kişilerdir. Bütün bu ölçülere uyan ana babalar, ilk yıllarda, çocukları için temel modelleri oluştururlar. Hem temel pekiştirme kaynakları ve hem de başlıca taklit modelleri oldukları için, bir çocuğun gelecekteki saldırgan davranışı büyük ölçüde ana babalarının ona ve birbirine karşı nasıl davrandıklarına bağlıdır(Z.L.Fredman 1993; 270).

Cezaevlerindeki çocuk ve gençlere yönelik saha çalışmalarından aile boyutunda bazı veriler şöyledi: (Solak ve arkadaşları, 2007 ve 2009)

Suçta sürükleyen etmenlerin önermeleştirildiği bölümde;

1)“Ailemin maddi durumu kötü olmasaydı suç işlemezdi”

- Kesinlikle doğru %32,5
- Kısmen doğru %9,2
- Kesinlikle yanlış %58,4

2)“TV dizi, film kahramanlarını örnek almasaydım suç işlemezdi.”

- Kesinlikle doğru %17,5
- Kısmen doğru %9,8
- Kesinlikle yanlış %72,7

3)“Örnek aldığım kişiler şiddet uygulamasaydı, suç işlemezdim.”

- Kesinlikle doğru %30,2
- Kısmen doğru %12,1
- Kesinlikle yanlış %57,8

4)“Aile içi eğitimim yeterli olsaydı, suç işlemezdim.”

- Kesinlikle doğru %35,8
- Kısmen doğru %12,2
- Kesinlikle yanlış %52,0

5)“Okulda eğitimim yeterli olsaydı, suç işlemezdi.”

- Kesinlikle doğru %41,8
- Kısmen doğru %13,5
- Kesinlikle yanlış %44,6

6)“Dini ve ahlaki değerler bana öğretilseydi, suç işlemezdim.”

- Kesinlikle doğru %44,7
- Kısmen doğru %13,9
- Kesinlikle yanlış %41,5

Cezaevindeki çocuk ve gençlere göre, “suça sürükleyen faktörlerden olarak düşünülen” ifadelerden en önemli bulunanlar, oran sırasına göre şöyledir:

- Dini ve ahlaki değer %58,60
- Okul eğitiminin yeterliliği %55,30
- Aile içi eğitiminin yeterliliği %48,00

Bu sonuçlara göre, cezaevine düşen çocuk ve gençlere göre suça sürüklenmede en önemli faktör, dini ve ahlaki değerlerin eksikliği, ikinci önemli faktör, okul eğitimin yetersizliği ve üçüncü olarak da ailedeki eğitim durumu belirlenmiştir. Esasında burada öne çıkartılan üçlü kavram; okul, aile ve değerler, birbirine bağlı olan kurumlar özelliği taşımaktadırlar. Doğal şartlarda, dini, ahlaki bilgi ve değerlerin kazanılmasında aile ve okulun belirleyici olması beklenen bir durumdur.

Yaşam karmaşık ve stres doludur, ancak bunun kafanızı karıştırmaması ve sizi kaygılandırması gerekmez. Geçen yüzyıl boyunca din gerilediği, bilim ilerlediği ve anlam sona erdiği için altımızda bir uçurum açıldı. Çoğumuz, içine düşene kadar bu uçurumu göremiyoruz. Varoluşçu filozoflar bu uçuruma büyük gezi turları düzenliyorlar ama oradan kurtarabildikleri insan az. Yolumuzu çizmek için bütün felsefe okullarının işe yarar uygulamaları toplamamız gerekiyor(Marinof 2004: 19).

Ailede ve okulda öğretilen dini, ahlaki ve sosyal değerlerin öngörülere ve yaptırım özellikleri çocuk tarafından çevresindeki insanlar üzerinden dikkatlice sınanır. Çevresindekilerin –özellikle anne, baba ve diğer aile yakınlarının- yanlış, eksik, haksız, tutarsız tutum ve davranışları çocukta sadece büyüklere karşı güvensizlik yaratmaz, adalet duygusu ve düşüncesinin de bozulmasına yol açar. Ne yazık ki biz yetişkinler farkında olarak ya da olmayarak, çocuklarımızın yanında defalarca yanlış, eksik, haksız ve tutarsız hal ve hareketler içinde olmaktan kendimizi kurtaramıyoruz. İnsanların ömür boyu en unutamadıkları anıları, daha çok haksızlığa, adaletsizliğe uğradıkları geçmiş olaylardan oluşur. Sağduyulu bir tutum sürdüren herkes görecektir ki, sorunlarımızın çoğunun sebebinin bebek, süt çocuğu ve küçükken başımıza gelenler olduğu su götürmez bir gerçektir.

Çocuklukta adalet duygularının bozulması, rencide olması insanlara ve bu dünyaya karşı olumsuz duyguları besler dahası sonu gelmez bir öfkenin kaynağı olur. Cezaevlerindeki insanlardan geriye doğru derinlemesine araştırmalar yapılması suçun,

şiddetin gerçek nedenlerine ulaşmamızı sağlayabilecek en gerçek yoldur. İnsanların geçmiş yaşantıları, hayat hikâyeleri sadece terapilerde işe yaramaz; artık bu yolu suç, şiddeti, terörü anlamada da kullanmalıyız.

ABD Hopkins Üniversitesince yapılan bir araştırmada, 7948 öğrenciye ulaşıldı; kendileri için “en önemli şeyin ne olduğu” soruldu. Ulusal Ruh Sağlığı Enstitüsü adına yapılan çalışma sonuçlarına göre, gençlerin; %16’sı “çok para kazanma” % 78’i ise “yaşamlarında bir amaç ve anlam bulma” yönünde görüş belirttiler (Frankl, 2000:95).

Yaşamın anlamı insandan insana, günden güne, saatten saate farklılık gösterir. Bu nedenle önemli olan, genelde yaşamın anlamı değil daha çok belli bir anda bir insanın yaşamının özel anlamıdır. Kişi, hizmet edeceği bir davaya ya da seveceği bir insana kendini adayarak ne kadar çok kendini unutursa, o kadar çok insan olur ve kendini o kadar çok gerçekleştirir (Frankl, 2000:103).

“Medyanın çocuk ve gençler üzerindeki etkisi” hep tartışılan bir konudur. Oysa cezaevinde bulunan çocuklarca bu etmenin suça sürüklenme gücü yönündeki etkisi çok önemsenmemiş; bu yönde görüş belirtenlerin oranı ancak %27,3 olmuştur.

“Örnek aldığım kişiler şiddet uygulamasaydı, suç işlemezdim” önermesine katılan çocuk ve genç oranını da (%42,3) küçüksememek gerekir. Çocuklar için rol model olan kişilerin tutum ve davranışları, ileride onların eylemlerinin doğal itici kaynağı olabilir. Eğer çocuk ve gençlerin bu yönde kişilik özelliklerini ve kendilerini davranışa iten içsel etmenleri doğru analiz edebilme şansları olsaydı, belki onların cevaplarından elde edilen bu oran, çok daha yukarlarda olabilirdi. Bunu, elbette bir varsayım olarak söylüyoruz.

2.4 MÜKERRER SUÇLAR

Toplumda daha çok, suça karışan, hapse giren çocuk sayılarına yoğunlaşma eğilimi vardır. Oysa bir ilde suça karışan çocukların kaç kişi olduğu kadar, “çocukların suça karışma sayısı” da önemlidir. Toplum gündemine yansıyan, çocukların işlediği suçlar sonrası; zanlının “20 ayrı, otuz ayrı, 80 ayrı, 120 ayrı... dosyası varmış” ifadeleri medyada sıkça rastlanan bir durumdur. Çocukların suça sürüklenmesi kadar, onların suçta ısrarcı olmaları da, aileler kadar tüm toplum için de endişe vericidir. Ve konu ile ilgili devlet yapısında birçok kurum bulunduğu halde, iş ne yazık ki emniyetin, yargının omuzlarında kalır.

Normal dışı davranış gösteren çocukların ileride suça daha yakın olacağı işi ilgili bilim disiplinlerinde ifade edilen bir gerçekliktir. Sürekli davranış bozukluğu ve uyumsuzluk gösteren öğrenciler vardır. Aile ortamında usanmadan aynı yasak davranışları tekrarlayan çocuklar vardır. Bu özellikteki çocuklarla baş etmede aile de, okulda ciddi zorluklar yaşar. Bağlı olarak baktığımızda ise disiplin nedeniyle okuluyla ilişkisi kesilen öğrenci sayısı ülkemizde oldukça fazladır.

Bir şekilde suça bulaşan çocukların önemli bir kısmı sonradan yeniden suça karışmaktadır. Bunun çeşitli nedenleri vardır. Nedenlerin çokluğu ve niteliği bir yana **suçlu kişilik yapısından** bahsetmek, daha çok ‘mükerrerlik’ yani tekrar tekrar suça yönelme durumunu doğuruyor. Ülkemizde, özellikle bazı şehirlerimizde daha fazla olmak üzere,

çocuklarda 'mükerrer suçluluk' giderek toplum huzurunu ciddi ölçüde tehdit etmektedir. Bu sorunu yeniden düşünmek zorundayız.

Çocukların özellikle küçük yaşlarda işledikleri suçlardan dolayı yakalanmamaları veya tutuklanıp serbest bırakılmaları onlara yeniden suç işleme fırsatı yarattığı söylenebilir. Suçlu çocukların, ceza ehliyeti yaşına gelene kadar etkili bir rehabilitasyon çalışmasından geçirilmemeleri ve tekrar suçlu akranlarının olduğu sokaklara geri dönüş yapmalarına imkan tanınması, onların suçlu eğilimlerinin pekişmesine yaramaktadır. 18 yaşından sonra verilecek herhangi bir cezanın caydırıcılık etkisi de düşük olacaktır. Bu nedenle, suçlu çocukların gerek yetişkinlerin kaldığı cezaevlerine gönderilmeleri gerekse tutuklandıktan sonra saliverilmeleri, onların gelecekte kronik suçlu olmalarını etkileyen önemli etkenler olmaktadır. Suçlu çocukların rehabilite edilmelerine olanak sağlayan yeni kuruluşların oluşturulması gerekmektedir(Kızmaz, 2006: 93).

İlk suç, arkadaş etkisiyle, medya etkisiyle, bir anlık kuralsızlık duygusuyla ya da herhangi bir geçici hevesin doyumuyla işlenmiş olabilir. Bu anlaşılabilir bir şey, çocukça bir şey, dahası insanca bir şeydir. Ancak suç tekrarı, suça karışmada ısrar etmek ilk suçtan çok daha farklı bir şeydir; çocuk için bir kural tanımazlık, bir topluma başkaldırı, bir isyan ve hayata karşı bir savaş halidir. Bunun böyle olduğunu ispat edercesine binlerce suç bağımlısı çocuğun kendini jiletlediğine tanık olmaktadır.

Suçta karışan çocuklar üzerinde yapılan araştırmalarda (Solak ve arkadaşları, 2007 ve 2009), cezaevlerinde ve denetimli serbestlik sistemindeki çocukların yarıya yakınının kendini jiletlediği ve bu davranışta bulunanların da yaklaşık üçte ikisinin mükerrer suçlu çocuklar oldukları tespit edilmiştir. Bu bir şekilde, hayata ve topluma meydan okumanın simgesel-törensel boyutudur.

Çocukların meydan okumasının en önemli dayanağı diğer nedenler yanında diğer çocuklardır; arkadaşlarıdır. Bir kez suça bulaşan ve çevresinde böyle bir sıfatla suçlu damgası yiyen çocuklar sürekli, suça karışan başka çocuklarla arkadaşlık kurarlar. Çocuk suçluluğu üzerinde yaptığımız analizlerde de açıkça görüldüğü üzere, çocukların karıştığı suç olaylarında çoğu kez aynı anda 'birden fazla çocuk fail' vardır. Çocuklar, diğer çocukların yanında normal dışı/kanundışı davranışlara girişmede kendilerini daha güçlü hisseder ve daha radikal, hatta psikopatça davranmakta tereddüt etmezler. Bu özellik yedi yaşından sonra genellikle böyledir.

Ortak nefret, en birbirine uymaz elemanları birleştirir. Genellikle, bir şeyi sevdiğimiz zaman, o şeyi bizimle beraber sevecek taraftarlar aramayız; aksine, sevdiğimiz şeyi seveni, rakip ve saldırgan olarak görürüz. Fakat bir şeyden nefret ettiğimiz zaman, aynı şeyden nefret eden taraftarları daima ararız.

Bunlar bizim kendi özümüzdeki yetersizliği, değersizliği, suçluluğu ve diğer eksiklikleri bastırma çabamızın bir ifadesidir. Bu durumda, kendini aşağı görme duygusu, başkalarından nefret etme kalıbına girer ve bunu maskeleyen için çok keskin ve ısrarlı bir

çaba sarf edilir. Haklı şikâyetlerimiz olması halinde bile nefretimiz, haksızlığa uğramamızdan çok, kendimizin acizliğinden, yetersizliğinden, korkaklığından ve kendimizi aşağı görmemizden ileri gelir.

İnsanda, kendini aşağı görme duygusu, "düşünülebilecek en haksız ve en caniyane hırsırları yaratır; çünkü o, kendini suçlu bulan ve kusurlu olduğuna kendini ikna eden gerçeğe karşı, öldürücü bir nefret duyar. İnsanların suçlarını yüzlerine vurmakla ve utandırmakla, onları saygılı ve alçakgönüllü duruma getiremeyiz. Bunu yapmakla muhtemelen onların gururlarını kırar ve içlerinde bir tecavüz isteği yaratırız.

Öyle anlaşılmaktadır ki, kendi değersizliğimizi öğrenmenin ezikliği içine girdiğimiz zaman kendimizi bazı kişilerden aşağı, bazılarında da yukarı görmeyiz; fakat en aşağı insandan da daha aşağı görürüz. Böylece bütün dünyadan nefret ederiz ve bütün insanlığa zulmetmek isteriz(Hoffer, 1998; 113-123).

Suçluların büyük bir bölümü (%85) arkadaşlarının da kendileri gibi suçlular olduğunu ve suçları gerçekleştirmede arkadaşlarından destek aldıklarını belirtmişlerdir (%67,5). Bir anlamda sapkın ve suçlu davranış daha çok akran veya arkadaş grubu ile olan güçlü etkileşim sonucunda ortaya çıkmaktadır. Erken yaşlarda suç işlemeye başlayan bireylerin bu dönemde, toplumsal kurumlara ve değerlere olan bağlılıkları yetişkinlere göre daha zayıftır. Diğer önemli bir unsur da, erken yaşlarda suç işlemeye başlayan bireylerin zaman süreci içinde suçluluk düzeyleri pekişmekte ve yasallıkla örtüşen yaşam düzeylerine geri dönüşleri güçleşmektedir. Özellikle burada dışlanmışlık düzeyleri, aile yapıları, suçlu akran gruplarına olan bağlılık düzeyleri, suçlu kültürü içselleştirme düzeyleri, suç davranışından kazanç düzeyleri, tutuklanma sıklığı ve ceza alma veya islah edilme durumları ve uyuşturucu kullanma düzeyleri son derece önem arz etmektedir. Çocuklarda mükerrer suçluluk açısından irdelenmesi gereken önemli değişkenlerden biri de, geçmişte işlenen suçların sıklığı ve yoğunluğudur. Suçlular ile görüşmenin gerçekleştiği dönemde suçluların önemli bir oranının, daha önce birden çok sayıda cezaevine girip çıktıkları saptanmıştır. Yaklaşık yüzde 90'ı cezaevine üç ve daha fazla sayıda girdiklerini dile getirmişlerdir. Suçluların tutuklanma ve cezaevine girme sıklıkları arttıkça, suçluluk düzeyleri pekişmekte ve geleneksel kurum ve değerlere olan bağlılık düzeyleri zayıflamaktadır. Bireyin tutuklanması ile gerek sosyal yaşama katılım olanaklarının sınırlanması, gerekse suçlu akranlar ve suç alt-kültür ile bütünleşme düzeyinin artması, suçlu bireyin kriminalleşme düzeyini arttırıcı yönde etki edeceğine kuşku yoktur. Ayrıca, sıklıkla cezaevine girip çıkmanın aynı zamanda, gelecekte yeniden suç işlemenin veya suçluluğun önemli bir göstergesi olacağı da rahatlıkla öngörülebilir(Kızmaz, 2006: 332-339)

Çocuk suçluluğunda arkadaş çevresinin etkisi sadece arkadaşlarının sahip olduğu özelliklerden ötürü değil, aynı zamanda çocuğun aile yapısıyla ve ailesiyle ilgili özelliklerle de doğrudan ilgilidir. Bu ilgi hem ailenin sağlıklı ilişki, sevgi, hoşgörü ortamı sunması açısından ve hem de aile bireylerinde suçlu bir geçmişe sahip olup olmama açısındandır. Yine, Kızmaz'a göre; suçlulardan yüzde 62.5'i aile içinde kendilerinden başka ağabey, kardeş, baba ve yakınlardan amca, dayı gibi bireylerin daha önceden suç işlediklerini dile getirmişlerdir.

14 Ceza İnfaz Kurumunda çocuklara yönelik anket uygulamasının (2009) suçlu yakınları olup olmadığı bölümünde ortaya çıkan tablo şudur:

Ceza İnfaz Kurumlarında olan ve Mahkûm Aile Yakını Bulunan Çocuklar 2009

Cezaevine giren aile yakını	Maltepe Çocuk C.İ.K.	Pozantı Çocuk C.İ.K	Bergama Çocuk C.İ.K	Türkiye Ortalaması
Baba	23,1	17,6	23,5	24,6
Kardeş	7,6	26,0	23,5	25,2

Cezaevine giren aile yakını	Elazığ Eğitim Evi	İzmir Eğitim Evi	Türkiye Ortalaması
Baba	16,7	33,3	24,6
Kardeş	33,3	23,8	25,2

Cezaevine giren aile yakını	Antalya L Tipi	Çorum L Tipi	Ankara Kadın	Türkiye Ort.
Baba	23,8	30,0	22,2	24,6
Kardeş	28,6	20,0	22,2	25,2

Cezaevine giren aile yakını	Mardin E Tipi	Urfa E Tipi	Diyarbakır E	Türkiye Ort.
Baba	28,6	11,1	25,0	24,6
Kardeş	14,3	44,4	25,0	25,2

Cezaevine giren aile yakını	Elazığ E Tipi	Samsun E Tipi	Bursa E Tipi	Türkiye Ort.
Baba	25,0	44,4	25,0	24,6
Kardeş	12,5	22,2	25,0	25,2

Bu sonuçlara bakıldığında ya babası ya da kardeşi cezaevine girenlerin oranı;

Samsun %66,6

İzmir %57,1

Urfa %55,6

Antalya %52,4 olup Türkiye ortalamasının üzerindedir.

Anket araştırmasındaki beyanlarına göre, ülkemizde cezaevinde bulunan ortalama iki çocuktan birinin ya babası ya da kardeşi cezaevine girmiş durumdadır. Yukarıda da ifade edildiği gibi, suça sürüklenme ve özellikle mükerrer suçlulukta birçok etken yanında suçlu aile bireylerinin varlığı da çocuklar için özendirici bir faktördür.

Bütün dünyada suçlarla alkol ve uyuşturucu madde kullanımı arasındaki ilişkiyi konu eden araştırmalar yapılmıştır. Genelde sonuçlar doğru orantılıdır. Özellikle şiddet suçlarına başvuranlarda alkol ve uyuşturucu kullanımı yüksek düzeyde tespit edilmektedir. Türkiye Ceza İnfaz Kurumlarında hükümlü ve tutuklu olarak bulunan çocuklar üzerinde yaptığımız araştırmalarda da bu yönde çarpıcı bilgilere ulaşıldı:

Kendisi sürekli alkol kullanan çocukların oranı %35

Ailesinde alkol kullananların oranı %86

Kendisi sürekli uyuşturucu kullanan çocukların oranı %30

Ailesinde uyuşturucu kullananların oranı %58

Ülkemizde, suça bulaşan her üç çocuktan birinin alkol ve yine yaklaşık her üç çocuktan birinin uyuşturucu kullanıyor olması ciddi bir tehlikedir. Alkol ve uyuşturucunun suça daha rahat yönelmede çocuklar için cesaretlendirici olduğu cezaevindeki çocuklar tarafından ifade edilmektedir. Bu özellik yetişkinler için de büyük ölçüde doğrudur ve suçlu yetişkinlerde alkol ve uyuşturucu kullanım oranları diğer insanlara/kullanmayanlara göre daha yüksektir.

Alkol bağımlılığının sigara, tütün bağımlılığından farkı, kişinin sadece sağlığını değil, davranışlarını ve insan ilişkilerini de etkilemesidir. Bunun için alkol bağımlılığına aile hastalığı gözüyle bakılıyor. İleri derecede alkol kullanan kişi sarhoş olmanın, birtakım taşkınlıklara girişmenin önüne geçemez. Bilinci kapandığı için, eşine ve çocuklarına fiziksel şiddet ve sözlü şiddet uygulayabilir. Bütün bunlar evin içindeki huzuru bozar. Alkolün etkisiyle birçok aile parçalanma aşamasına geldiği gibi, dağılmayan ailelerde de çocukların sağlıksız bir ortamda büyüdüklerini görmek zor değildir. Araştırmalar aile içi şiddetin en önemli nedenlerinden birinin alkol kullanımı olduğunu göstermektedir. Toplumdaki genel şiddet olaylarında failerin alkol kullanımı %67 oranındadır (Tarhan, 2006:213).

Alkol ve uyuşturucu insanlarda, bilinçaltına itilmiş veya ötelenmiş duyguları açığa vurmada hızlandırıcı etkiye sahiptir. 'Bebeklikten başlayan şiddete maruz kalmışlığın' bireyde yarattığı öfke ve gerginlik eğilimleri, alkolün/uyuşturucunun cesaretlendirmesiyle suç davranışına kolayca dönüşebilir. Çocuklardaki tiner, bali vb. gibi keyif veren madde kullanımıyla suçluluk arasında bağlantı vardır.

Suçluların, suç işledikleri anda alkollü olup olmadıkları ve uyuşturucu herhangi bir madde kullanıp kullanmadıklarına ilişkin sorulara, suçluların yarısından fazlası (%52.5), bu maddelerden birini veya her ikisini de kullanmış oldukları yönünde cevaplar vermişlerdir. Suçluların konuya ilişkin olarak belirttiği görüşlere bakıldığında, alkol ve uyuşturucunun kriminal yaşamın ayrılmaz bir unsuru olduğu görülmektedir. Bu sebeple uyuşturucu veya alkol kullanmak, suçluluğun yoğunluğunu ve şiddetini belirleyen önemli bir ölçüt olmaktadır. Suçluların genelde çok küçük yaşlarda uyuşturucu madde kullanmaya

başladıkları gözlemlenmiştir. Suç eyleminin yaygınlık kazanmasıyla birlikte alkol ve uyuşturucu kullanma sıklığı da artış eğilimi göstermiştir (Kızmaz, 2006: 340, 341).

Çocuklarda mükerrer suçluluğun en önemli nedenleri arasında, ceza infaz kurumlarının çocuklar için uygun olmayışı, uzman personel eksikliği, eğitim, iyileştirme ve rehabilitasyon hizmetlerindeki sistemsizlik ve yetersizlikler sayılabilir. Mevzuatın öngördüğü şekilde çocuklar için ayrı infaz kurumları ve etkili iyileştirme hizmet sistemleri oluşturulamadı. Bunun sonucunda yetişkinlerle aynı yerde kalmak zorunda olan çocuklar, onca büyük insanın içeride olduğunu görerek suçluluğu zihninde giderek normalleştiriyor. Fiziki şartların zorlukları, içerideki insan ilişkilerindeki olumsuzluklar, eğitim ve psiko-sosyal servislerin yetersizliği, zaten toplum dışına itilmekle psikolojisi altüst olan çocuğu daha da şiddet yüklü ve suç eğilimli hale getirmektedir.

Çocuklar yetişkinlerle aynı tür suçu işleseler de daha az ceza almaktadırlar. Bu onların birçok suç durumunda erken tahliye olmaları sonucunu doğuruyor. Dışarıda bu çocukları kazanmaya yönelik kurum, kuruluş ve sistemlerin olmaması kendi başlarına kalmalarına, yeniden suça sürüklenmelerine yol açmaktadır. Çocuklar, bir infaz sonrasında, özellikle dışlanmayla karşılaştıklarında topluma yeniden ve daha çok öfke duyar ve daha radikal davranışlara girişmekten çekinmezler.

Cezaevi, suçluların suç öykülerinin yoğunluklu olarak anlatıldığı ortamlardır. Bu öyküler genelde, suçluların kahramanlık ve acemilik anlatılarından oluşmaktadır. Acemi olanlar, suçluluk kariyerlerinde başarılı ve yetenekli olanlardan bilgi ve beceri öğrenmektedirler ve öğrendikleri ile cezaevinden tahliye olduktan sonra daha kusursuz eylemler gerçekleştirmeyi hedeflemektedirler. Cezaevindeki öykünmenin, kaçınılmaz olarak suçluların suçlu değerler etrafında daha çok sosyalleşmelerine yaradığı söylenebilir. Ayrıca cezaevi tecrübesi, onları korkusuz kılmanın yanı sıra, gelecekte daha profesyonel nitelikte suç davranışı gerçekleştirme yönünde cesaret kazanmalarına neden olmaktadır. Burada belirtilmesi gereken diğer bir husus da, suçluların cezaevine ilk girip çıktıktan sonra artık cezaevi yaşamına kısmen de olsa alışmış olmalarıdır. Bu alışkanlık, cezaevinin sıradan bir kurum olarak algılanmasına ve suçun rahatlıkla işlenebilir bir davranış olarak görülmesine yaramaktadır(Kızmaz, 2006: 345-6).

Aileden okula ve okuldan hayata doğru çocukları şiddet duygu ve eğilimlerinden uzak tutmak sosyal devletin ve onun kurumlarının işidir. Küresel sürecin getirdiği her tür değişimin sadece teknolojik ürünler boyutunda algılanması ve küresel değişimle gelen sosyal sorunların; özellikle aile ve çocuk boyutunda doğan risklerin görmezlikten gelinmesi ya da, fark edilememesi büyük bir talihsizliktir. Aile ve okulları güçlendirecek yeni tedbirlere, yeni oluşumlara ihtiyaç her geçen gün artmaktadır. Çünkü günümüz çocuklarının, duygu ve düşünce dünyalarını yakalamakta hem anne babalar ve hem de öğretmenler ciddi derecede zorlanmakta, çaresiz kalmaktadırlar.

Mükerrer suçlar başlığı altında çocuklarda suç tekrarı ve nedenleri konusu verilirken, en çok Doç. Dr. Zahir Kızmaz hocanın, "Cezaevi Müdahimleri" adlı eserinden alıntı yapıldı. Gerçekten de eser, konu ile ilgili ülkemizde yapılmış çok önemli bir çalışmadır. Zengin literatür taraması özelliği yanında, bir saha çalışması olması dikkat çekici. Eserden bazı alıntılar;

Adli Tıp Kurumu'nun eski başkanlarından Atasoy (2005) da bir röportajında bu gerçeği açık biçimde dile getirmiştir: "Artık şu gerçeği biliyoruz: Bir kere suç işleyenin yeniden suç işleme ihtimali, daha önce suç işlememiş kişiye oranla çok daha yüksektir. Katiller suç işlemeye adam öldürmekle başlamıyor. Daha önce başka kriminal kayıtları var. Küçük suçları var; hikâyelerinin evveli var. Bu evveli fark edebildiğiniz ve onu önleyebildiğiniz takdirde siz zaten insanların kaybedilmesini engellemeye başlarsınız".

West (1982) de araştırmasında 19 ve 25 yaşları arasında suç işlemiş çoğu yetişkin suçluların daha önceden suç işlediklerini ve mahkûm olduklarını saptamıştır. Bu nedenle erken yaşlarda veya dönemlerde mahkûm olmak gelecekteki suçluluk açısından önemli bir göstergedir.

Bu konudaki araştırmaların ortaya koyduğu önemli bir saptama da, suç işlemeye çok erken yaşlarda başlayan suçluların daha sonradan suça başlayanlara kıyasla çok daha ciddi suçlar işledikleri ve çok daha geniş kapsamda suç meslek edindikleridir. Benzer biçimde 22 araştırmayı gözden geçirdiği çalışmasında Krohnev.d. (2001). Söz konusu araştırmalardan 21 tanesinin ilk suçluluk ile sonraki suç ve suçluluk arasında önemli bir ilişki saptamışlardır. Genç yaşlarda suç işlemeye başlayan, yoğun olarak uyuşturucu kullanan ve uzun süre işsiz olan aktif suçluların, diğer suçlulara kıyasla genelde daha çok suç işledikleri belirtilmektedir (Piquero.v.d. 2003:379; Kızmaz, 2006: 192,214)

Ü.K. 26 yaş: "... Sadece Elazığ'da 200'e yakın suçta ismim geçiyor. Ben cezaevindeyken annem ve babam ayrıldılar. Suçlu olmamda da babamın etkisi vardır. Benim yanımda içki ve esrar kullanması ve özellikle küçük yaşlarda işlettiği kulübe götürmesi yanıltı"

E.A. 1971 doğumlu: "... Çeşitli illerde 1000'den fazla suç işlediğini, genelde tekel bayilerini soyduğunu belirtmiştir. Yüzünün ve bedeninin faklı yerlerinde jilet yarası olduğu görülmüştür."

C.A. "Henüz ilkokulda iken ufak tefek hırsızlık suçlarına başladığını ifade etmiştir. Bir psikopat görünümü sunan suçlu, bundan sonraki hedefini "insanları ezmek" olarak belirtmektedir. Ağabeylerinin de kendisi gibi hırsızlık ve gasp suçlarını işlediklerini dile getiren suçlu, uyuşturucu maddeye 14-15 yaşlarında başladığı esrarı hâlâ kullanmaya devam ettiğini belirtmiştir. Son cinayet suçunu, mağdurun bağırması üzerine işlemek zorunda kaldığını bu sebeple pişmanlık duymadığını söyleyen C.A. son suçu işleme serüvenini "eve bir heves için girdim, ancak katil olarak çıktım" cümlesiyle ifade etmiştir. Kendisinin tanımlayıcı özelliği olarak da, "psikopat gibi" davranmayı belirtmiştir: "Ben normal bir insanım. Ancak, bana biri haksızlık yaparsa, psikopat biri gibi davranırım. Gerekirse kendimi bile keserim".

E.A. 32 yaşında: "Suçluluğumda etkili olan faktörler; aile parçalanması, uyuşturucu, arkadaş çevresi, kısa yoldan para kazanma ve gayri meşru yaşamın cazibesi. Bir insanın suçlu olması veya meşru olmayan işler yapması okulda başlar. Öğrenci arkadaşlarının eşyasını alarak başlarsın... Ayrıca okulda kabadayılık yapardık. Çocuklar da bize özenirlerdi. Bize özenenler, zamanla suç işlemeye başlıyorlar. Ayrıca, bizim çevrede aleyhte konuşmak ayıp. Bizim aleyhimize konuşanın kafasını, gözünü dağıtırız."

H.Ö. 30 yaşında: "Bizler, şiddet kültürünün parçasıyız. Bizim her tarafımız şiddet. Gerek okul gerekse akraba çevresinde olsun, şiddet ortamında büyüdük. Ayrıca, çevre, özent, gece

hayatı, silah tutkunluğu, paranın çekiciliği, kolay yoldan para kazanma ve kadın. Bence bunlar suç eyleminin vazgeçilmezleri.”

M.V. 20 yaşında: “ Babamın eğitimsizliğinin, baskı ve şiddet uygulamasının evden kaçmamda ve suçlu olmamda etkisi vardır. Genel olarak bakıldığında, arkadaş çevresi, uyuşturucu ve alkol, iyi bir yaşama sahip olma özentisi, iyi bir dini eğitim alamayıp, bilgisizlik/eğitimsizlik gibi faktörlerin suçlu olmamda etkili olduğunu düşünüyorum. Uyuşturucu hap çok etkili bir neden. Esrar, içki insanı suç işlemeye iter. Suçu keyif ve alem için de işliyorduk. Ama paramız kalmadığı zaman, hemen suç işlemeye yöneliyorduk. Bu şekilde para sorunumuzu çözüyorduk. Bazılarıyla olan problemimizi de şiddet uygulayarak çözüyorduk.”

O.G. 15 yaşında: “Aile sorunu (aile parçalanması ve aile suçluluğu), suçlu arkadaş çevresi, sokaklara takılma, bir şeye sahip olma özentisi, sevgisizlik, eğitimsizlik”.

M.T. 18 yaşında: “Bu dünyanın en güzel tarafı çevresinden saygı görmek ve birini vurunca yükseldiğini zannetmek.”

Ç.B. 24 yaşında: “Gençliğim, hayatım cezaevlerinde, sokaklarda geçti. Bunlara deşiyor. Bu hayattan kazancım arkadaşlar arasında var olan dayanışma ve sevgidir.”(Kızmaz, 2006: 215-228)

Eğer yıkıcı duygular, insanın kötüye olan eğilimlerinde bir aşırılık olarak kendini gösteriyorsa, yapılacak şey; yapıcı hale gelinceye kadar beynin eğitilerek ilk durumunun tam tersini oluşturmaya çalışmaktır. Tutkunun yerine tatminlik duygusu, kızgınlık yerine sakinlik duygusu, nefretin yerine şefkat duygusu gibi(Goleman,2005:28).

2.5 ÇOCUK SUÇ NİTELİKLERİ

Çalışmanın bu kısmında, sadece çocukların fail olarak yer aldığı ceza dava dosyaları üzerinden bir çalışma yaparak, çocuk suç türleri hakkında bilgi ortaya konmaya çalışıldı. Yani“çocuk suç nitelikleri” kısmında, çocukların yetişkinlerle birlikte hareket ettikleri olaylar ve yetişkinlerin fail olduğu olaylar, analiz kapsamı dışında tutulmuştur. Bu doğrultuda çocuk suç olaylarının beş kategoriye ayrılması öngörüldü;

- Şahsa karşı suçlar,
- Mala karşı suçlar;
- Cinsel suçlar,
- Uyuşturucu suçları ve
- Siyasi suçlar.

Ceza Kanunu ve Ceza Mahkemeleri Usul Kanunu, suç türlerini 200’ün üzerinde madde ile sıraladığı bilinen bir gerçektir. Ancak biz burada hareket noktamızı ince hukuk çizgilerine göre değil ama daha çok, suça karışan çocukların sosyolojik, pedagojik hatta psikolojik anlamda ne yaptıklarının anlaşılması üzerine kurduk.

Özellikle çocuklar tarafından işlenen ve en büyük oranı teşkil eden şahsa karşı suçların, bir şekilde insana yönelik şiddet üzerine gerçekleştiği için, bu yöndeki suç

olaylarının tasnifinde daha çok Dünya Sağlık Örgütü'nün "şiddet" tanımından hareket etmeyi doğru bulduk. Çünkü, konu çocuklardı; suça sürüklenen, kanunla ihtilafa düşen, hapse giren çocuklar. Bu bakış açısıyla hareket edildi ve beş kategorinin içine sadece çocuklar tarafından girilen eylemlerin %90'dan fazlası yerleştirilmiş oldu.

Türkiye genelinde, çocukların fail olarak yer aldığı olaylar üzerinden seçilen 2008-2009-2010 toplam verileri ve genel yüzde oranları aşağıda gösterildiği gibidir.

TÜRKİYE'DE ÇOCUK SUÇ TÜRLERİ / SAYI VE YÜZDE ORAN (2008-09-10)

SUÇ TÜRLERİ	SAYILAR	YÜZDELER
ŞAHSA KARŞI SUÇLAR	206,651	48,39
MALA KARŞI SUÇLAR	182,213	42,67
CİNSEL SUÇLAR	12,861	3,02
UYUŞTURUCU SUÇLARI	17,241	4,04
SİYASİ SUÇLAR	8,113	1,90
TOPLAM	427,079	100

Son üç yılın çocuklarca işlenen suç olaylarında şahsa karşı suçlar, bütün suç türlerinin yarısı kadardır. İkinci sırada mala karşı suçlar, sonraki büyük oran olarak yer almaktadır. Bu iki suç türü, çocuk suç olaylarının yaklaşık yüzde 90'ını oluştururken, üçüncü sırada uyuşturucu, dördüncü sırada cinsel suçlar ve son sırada en düşük oran olarak siyasi suçlar yer almaktadır.

Farklı çalışmalarda ve farklı suçlu gruplarında seçilen suç kategorileri değişik olabilmektedir. Örneğin; bir TUBİTAK projesinde, yetişkin suçlularla ilgili 27 Ceza İnfaz Kurumunda yapılan çalışmada (İçli ve arkadaşları: 1. Rapor) suç türlerinin ve cinsiyete göre dağılımının aşağıdaki şekilde belirlendiğini görüyoruz:

SUÇ GRUPLARI	KADIN	ERKEK	TOPLAM	YÜZDE
CANA KARŞI SUÇLAR	189	1166	1355	48,78
CİNSEL SUÇLAR	14	213	227	8,18
MALA KARŞI SUÇLAR	126	1070	1196	43,06
TOPLAM	329	2449	2778	100.00

Tablodaki yüzdeler göstermektedir ki, çocuk suç türlerindeki yüzde oranlarla yetişkin suç türlerindeki yüzde oranlar birbirine çok yakın değerdedir. Sadece cinsel suçlarda yetişkinlerin daha yüksek suç düzeyinde oldukları söylenebilir. En yüksek suç oranlarını teşkil eden şahsa ve mala karşı suç türünü kıyaslırsak;

Şahsa karşı suçlarda,

Yetişkinler %48,78

Çocuklar %48,39

Mala karşı suçlarda,

Yetişkinler %43,06

Çocuklar %42,67 şeklinde oranların birbirine çok yakın olduğunu görürüz. Bu da bizi, 'yetişkinler ne yapıyorsa çocuklar da onu yapıyor' düşüncesine itiyor.

İnsanda saldırgan davranışı belirleyen temel mekanizma, geçmişteki öğrenmedir. Bir çocuğa, saldırganlığın kabul edilebilir olduğunu öğreten her şey, onda saldırganlığı genel anlamda arttıracaktır: saldırganlığın yanlış olduğunu öğreten her şey de tam tersi bir etki yapacaktır. Ana-babalar ne beklerse beklesin, çocuklar onların söylediklerini söylemeye ve yaptıklarını yapmaya devam edeceklerdir(Fredman 1993;250, 255).

2.6 ÇOCUK MAĞDURİYETİ

Çocuk mağduriyeti konusu, sadece insanlık vicdanının kanayan açık yarası değil, fakat aynı zamanda suç olgusunun da kapalı ama bilinen ve değişmeyen arka planıdır. Suçluları derinlemesine inceleyince karşılaştığımız dehşet verici gerçek; bugünün canilerinin dünün çocuk mağdurlarının taa kendileri olduğudur! Zaten öyle olmasaydı, cezaevlerinin acımasız duvarları arkasında yıllarını geçiren herkes fazlasıyla pişmanlık duyar ve bir kere dışarı çıkınca asla geri dönmezdi. Daha dramatik olanı ise, mağdurların acılarıyla, çığlıklarıyla çekip gittiği bir dünyada bizler onları kısa zamanda unutup, onların failleriyle çok bir şey yokmuş gibi birlikte yaşamaya devam ederiz. Bu ise adaletsizliğin, henüz adı konamamış fakat en acı şekli olsa gerek...

Bir çocuk kendisine verilen acıya ve yaralara ancak bunları tersine çevirerek, yani inkâr ederek ve dünya düzgünmüş gibi davranarak katlanabilir. Çocukluğun tarihi bu yüzden sadece çocuklarımızın kişiliklerinin yok sayılmasının, inkârının tarihi değil, aynı zamanda kendi acımıza ve bizi değersiz hale getiren kendi içimizdeki kurbanı duyduğumuz nefretin, kuşaktan kuşağa devredilmesinin de tarihidir. Varlığımız esasen, kendi içimizdeki kurbanı duyduğumuz nefretle belirlendiği için, geçen altı bin yıl boyunca insan oluşumuzun tarihi aslında empatinin bastırılmasının tarihidir(Gruen, 2008:41,42,43).

Doğa, devlet ve diğer insanlar karşısında en dezavantajlı, savunmasız ve korunmaya muhtaç bireyler öncelikle engelliler, ardından çocuklardır. Fizyolojik, bilişsel ve duyuşsal özellikleri itibarıyla dışsal risklere fazlasıyla açık olan çocuklar, doğal olarak ancak yetişkinlerin ve devletin himayesiyle varlıklarını sürdürebilirler. Bu sebeple birçok kültürde çocuk, "masumiyet" kavramıyla ilişkilendirilerek tanımlanır. Çünkü çocuklar yapıları ve kapasiteleri itibarıyla toplum tarafından kendilerine aşılancaya kadar ırk, din, dil, ideoloji, cinsiyet, yaşam tarzı gibi çatışma konularından uzaktırlar. Yetişkin bireyler, toplumlar ve hatta ülkeler arasında kimi zaman çatışmaya, kimi zaman da savaşımlara neden olabilen bu olgular, özellikle

erken çocukluk döneminde bir anlam ifade etmez. Henüz bir kimlik iddiasında bulunmadıkları için bu tür ikilemlerin pek farkında olmayan çocuklar; aynı zamanda ön yargı, kıskançlık, bencillik gibi mizaçtan kaynaklanan olumsuzluklara da en alt düzeyde sahiptirler. Bu açıdan bakıldığında çocuklar sadece en masum varlıklar değil, aynı zamanda en barışçı ve uzlaşmacı bireylerdir ki, birçok çocuk yetişkinlerin yaşadıkları çatışmalara anlam veremez.

Her çocuk dünyaya kabul edilmeyi, korunmayı bekleyerek gelir ve çevresi tarafından sevilmeyi, dinlenmeyi, şefkat görmeyi, takdir edilmeyi ister. Ailesi/çevresi tarafından bu ihtiyaçlarının zamanında ve kaliteli bir şekilde karşılanmadığında da doğal olarak sıkıntı duymaya başlar. Çocuğun kişilik kazanmasında hepimiz sosyal çevrenin önemini dile getirirken ne yazık ki, sosyal çevrenin bizzat kendisi olduğumuzu unuturuz. Komşumuzun oğlu veya mahallemizdeki bir kız çocuğunun kanunla ihtilafa düşmesinden kendimize hiç bir pay biçmeyip ailesini suçlasak da; aile tarafından yerine getirilemeyen sorumluluğun telafisinin tarafımızdan yapılması gerektiğini giderek gözardı ederiz. Ailesinin gerekli ilgiyi göstermediği, fiziksel veya duygusal şiddet göstererek yaraladığı, akrabalarının "yaramaz", öğretmenlerinin "tembel, haşarı" diyerek etiketlediği çocuk, kendisi gibi ötelenmiş ve ihtiyaçlarını karşılayabileceğini düşündüğü başka limanlara sığınır. Bu limanlar da genellikle suç yolculuğuna başlayan gemilerle doludur. Birinin eşyasını gasp etmiş, bir yaşıtını yaralamış, bir dükkândan hırsızlık yapmış çocuklar bir şiddet öyküsünün faili gibi dururken, aslında toplumun mağdurudurlar(Kalaman, 2010; 11-14).

Doğası, akli ve vicdanı itibariyle iyiye, güzele ve doğruya yönelimli olan insan, bu özelliklerinin gereği yeryüzünü mamur hâle getirmeyi başarmış, farklı kültür ve uygarlıklar ortaya koymuştur. Bu nedenle "varlıkların en şerefli" olarak nitelendirilmeyi hak eden insan, nasıl oluyor da yeryüzünde ya bir mağdurun zalimi ya da bir zalimin mağduru olabiliyor? İnsanlık tarihinin süregelen bu büyük çelişkisi, toplumun güçsüzlerinin mağduriyeti üzerinden varlığını sürdürmüş, doğal olarak da masum ve savunmasız çocukları etkilemiştir.

İradesinin dışında kurulan bir dünyanın, üretilen bir kültürün, sosyal ve siyasal sistemin, yaşanan ilişki, etkileşim biçiminin edilgen ve savunmasız birer figüranı olan çocuklar, her toplumda "geleceğin sahipleri" olarak görüldükleri için ilkesel olarak önemsenmişlerdir. Ancak bu önemseyiş bizatihi çocukların şahsiyetine, onuruna ve varlığına mı yöneliktir, yoksa onların geleceğinde yetişkinlerin de kendilerini yaşatma isteğini içeren faydacı bir anlayışın mı sonucudur? Totaliter yönetimlerde ve baskıcı ailelerde çocuğa karşı tutumun yöneldiği nihai amaç, onu kendisine verili olana razı etmek; kendisini devlet, aile ve toplumun çizdiği çerçevenin içinde kalmaya razı etmek veya zorlamaktır.

Her toplumda olduğu gibi bu tür toplumlarda da teorik olarak çocuk değerlidir. Ancak bu değer bizatihi çocuğun kendisinin yetişkinlerle eşit birer birey olması bağlamından ziyade, yetişkinlerin geleceğini temsil etmesi, kültürel mirasını yaşatması özelliklerinden ileri gelir. Özü itibariyle faydacı karakter arz eden bu yaklaşımın geçerli olduğu aile ve toplumlarda çocukların korunma, hak, onur ve özgürlüklerine saygı duyulma oranı nispeten düşüktür. Buna karşılık, bir siyasal sistem, yaşam tarzı, zihniyet biçimi olarak bireyin onurunu, haklarını, özgürlüğünü korumayı esas alan demokrasinin hakim olduğu aile ortamlarında ve toplumsal yapılarda her insana karşı olduğu gibi çocuklara karşı da özel bir duyarlılık vardır.

Şiddetin kuşaktan kuşağa aktarıldığı iddiası, aile içi şiddet literatüründe yaygın kabul gören iddialardan biridir. Bu tezi savunanlar, tacizin bir kuşaktan diğerine geçtiğini ileri sürer. Taciz eden kişi de çocukken tacize uğramıştır ve onun kurbanları da aynı suçu işleyeceklerdir. Dolayısıyla taciz, kurbanda son bulmaz; tacizin adeta gelecek kuşaklarda devam eden, kendine ait bir yaşamı vardır. Şiddetin kuşaktan kuşağa geçmesi, yani tacize maruz kalan çocukların ileride kendi eşlerini ve çocuklarını taciz etmesi gibi bir olgunun varlığı fazlasıyla mümkün görünüyor(Furedi 2001:104, 125).

Bir siyasal sistem bir yönetim biçimi olmanın yanında günümüzde giderek birey ve toplum boyutunda da, bir yaşam biçimi bir zihniyet yapılanması olarak kabul edilmeye başlanan demokrasi ve insan hakları olgusu; insanlık tarihinde bireyi, devlet ya da toplum karşısında daha önce görülmemiş derecede korumaya almaktadır. Bugün demokrasi ve insan hakları söylemi, aileden eğitime kadar bütün toplumsal kurumları etkiler hale gelmiştir. Bu etkileyiş, insanlığın küresel yolda yaşamakta olduğu birçok soruna karşı var olan bakış açılarını ve yaklaşım biçimlerini de değiştirmeye başlamıştır.

Çocuğa karşı olması gereken yaklaşım bağlamında bu değişimin çerçevesinin Türkiye Çocuk Hakları Strateji Belgesinde derli toplu bir şekilde tanımlandığı görülmektedir. Çocuğun masum bir birey olduğu, bütün çocukların eşit haklara sahip olduğu, onların özgürlük ve katılım haklarının bulunduğuna vurgu yapan Strateji Belgesi, çocuğa karşı demokratik bir yaklaşım için şunları öngörmektedir:

- Çocuğu birey olarak kabul etmek,
- Çocuğun kendi bakış açısıyla görüşlerini ifade edebileceği ortamlar oluşturmak,
- Çocuğu her türlü sosyal dışlanmadan koruyucu çalışmaları gerçekleştirmek,
- Çocukların; ayrımcılığa maruz kalmaksızın ve eşit olarak haklarından yararlanmasını sağlamak,

- Çocukların kendileriyle ilgili konularda görüşlerini bildirebilmeleri ve karar süreçlerine katılmaları için gerekli düzenlemeler yapmak,
- Çocuğun aile içinde korunmasını sağlamak amacıyla aileyi desteklemek,
- Çocuğun yetiştiği ailenin kültürel çevresine saygıyı geliştirmek,
- Aile kurumuna ve ailenin çocuğu bakıp gözetme yükümlülüğüne saygı göstermek(1. Türkiye Çocuk Hakları Stratejisi, 2012-2016).

Bir buçuk asra yakın zamandan beridir ülkemizde yaşanmakta olan demokratikleşme sürecinin gelişmiş ülkelerdeki sonuçları vermesi, insanımıza medeni düzeyde barışçı bir hayat sunmaya aracılık edebilmesi devlet ve toplum örgütlenmesinin bütün bileşenlerinin demokrasiye duyarlı olmasıyla mümkündür. Bütün zamanların en dezavantajlı ve savunmasız toplumsal kesimi olan çocukların çeşitli şekillerde yaşadıkları mağduriyetlerin önüne geçmenin yolu da demokrasi kültürünü, demokratik zihniyeti birey, aile, toplum ve devlet ölçeğinde inşa etmektir.

2.7 ÇOCUK HAKLARI VE DÜNYADA ÇOCUK MAĞDURİYETİ

Doğal hukuk açısından çocuk hakları; çocuğun insan olması, aynı zamanda da bakıma ve özene gereksinim duyması nedeniyle doğuştan sahip olduğu hakların tümüdür. Bu haklar, insanlığın belli bir gelişme çağında teorik olarak bütün çocuklara tanınması gereken ideal haklar listesini içerir. Bu ideal haklar listesi çeşitli devletlerde değişik ölçülerde pratik değer kazanmış uygulama alanına geçmiş bulunabilir. Fakat bu anlamda çocuk hakları denilince daha çok olması gereken alanda kalan ya da yalnızca insan hakları ve çocuk hakları bildirilerinde yer alan ulaşılacak hedefler programı akla gelir. Pozitif hukuk yani bir devlette yürürlükte bulunan hukuk açısından çocuk hakları, kanunlarda ve uluslararası sözleşmelerde ayrıntıları ile düzenlenen, belirli bir yasal güvenceye ve özellikle de yargı organlarınca gerçekleştirilecek koruma yollarına kavuşturulan haklardan oluşur. Şu hâlde pozitif hukuk açısından çocuk hakları; özel hukuk, sosyal hukuk, kamu hukuku ve uluslararası sözleşmelerde yer alan kuralların çocuklara tanıdığı hak ve sorumlulukların tümünü ifade eder (Akyüz, 2001; 5-25).

Çocuk ihmali genelde ailenin, ilgili kurumların ya da devletin çocuğa karşı en temel sorumluluklarını yerine getirmemesi şeklinde tanımlanabilir. Bir bütün olarak toplum, kurumlar ve bireyler tarafından geliştirilen ihmal davranışı, çocukların eşit hak ve özgürlüklerinden yoksun bırakılması sonucunda onların en üst düzeyde gelişimlerini engelleyici davranışlar olarak ortaya çıkmaktadır. Çocuğun bakım ve beslenme gereksinimlerinin yeterince karşılanmaması gerekli tıbbi müdahalelerin yapılmaması, anne baba olarak çocuğa karşı danışmanlık görevinin yeterince yerine getirilmemesi ve çocuğun tek başına bırakılması ihmal davranışına örnek olarak verilebilir(Aral ve Gürsoy; 2001).

Çocukları maruz kalabilecekleri çeşitli tehditlerden koruma, onların sağlıklı ve güvenli yaşam sürdürmelerini sağlama ihtiyacı küresel ölçekte politikaların varlığını gerektirmesi üzerine 1989' da kabul edilen Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi, 18 yaşına kadar her bireyi çocuk kabul eder. Çocuğun yüksek yararının gözetilmesini, onlara karşı sevgi hoşgörüyü davranılmasını öngören Sözleşme, çocuğun güvenli yaşama, yaşamını sürdürme ve geliştirme; isim, vatandaşlık, uyruk, kimlik, kimliğin korunması; ifade özgürlüğü, bilgilenme, katılım, düşünce, vicdan ve din özgürlüğü hakkını tanıır. Sözleşmeyle ayrıca; özel yaşamın dokunulmazlığı; işkence ve kötü muamele görmeme haklarını koruma altına almıştır.

Çocuk Hakları Uluslararası Sözleşmesi kapsamında:

-Çeşitli mağduriyetleri önlemek için, çocuk ihmali ve istismarı konusunda ilke ve standartlar belirlenmiş, kavramlar tanımlanmış,

-Duygusal, fiziksel, cinsel, ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan çocuk istismarına vurgu yapılmış,

-İstismar edilen çocukların haklarının korunması, engelli çocukların özel bakım ve eğitim hizmetlerinden yararlandırılmasını hükme bağlamış,

-Mağdur durumda olan, kanunla çatışma hâlinde olan, istismar edilen çocukların hakları belirlenmiş,

-Sözleşme gereği çocuğun aile ortamında yaşaması ve yetişmesi esas kabul edilmiştir.

Aileden yoksun çocukların veya çocuğun yararı açısından yargı kararıyla aileden uzak tutulması gereken çocukların korunması ve yetiştirilmesinden devlet sorumludur. Sözleşmede, sokakta yaşayan, çalışan, devletin koruması altında bulunan, hükümlü veya tutuklu olan çocukların bakımı ve korunması ile çocuk ticaretinin önlenmesi, çalışmaya veya fuhşa zorlanmalarının önlenmesi bağlamında devlete ve aileye sorumluluklar verilmiştir.

Çocukların maruz kaldığı şiddetin ve istismarın sosyal, kültürel ve ekonomik nedenlerinin çok karmaşık olması ve bununla mücadelenin küresel ölçekte verilmesi gereği, zamanla BM dışında bazı uluslararası kuruluşların da konu hakkında politika ve strateji geliştirme ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Bu bağlamda Avrupa Konseyinin, 'Şiddete Karşı Bütüncül StratejiBelgesi'nde şu hususların tavsiye edildiği görülür:

"Ne kadar hafif olursa olsun, çocuklara yönelik her türlü şiddete karşı olma ve mücadele anlayışı toplumun tüm kesimlerinde yaygınlaştırılmalıdır. Sosyal ve kültürel norm ve geleneklere kök salmış, kalıplaşmış toplumsal cinsiyet rolleri, ırk veya etnik esasa dayalı ayrımcılık, bedensel ceza veya diğer zararlı uygulamalar da dâhil olmak üzere, şiddeti görmezlikten gelen veya destekleyen kamusal tavırlar

alenen kınanmalı ve ortadan kaldırılmalıdır. Her türlü şiddetin çocuklar üzerindeki zararlı etkileri geniş kitlelere ulaşacak şekilde anlatılmalıdır. Şiddeti kınama ve önleme ile çocuk mağdurlara yardımcı olma konusunda devletin yükümlülükleri ve bireylerin sorumluluklarının daha iyi anlaşılması için gayret gösterilmelidir.”

Avrupa Konseyinin belirtilen Strateji Belgesi'nde şu konularda devletin yasaklayıcı düzenlemeler yapması önerilir:

- Her türlü cinsel şiddet ve istismar, çocukların ahlaksızlığa itilmesi ve çocuklardan cinsel amaçlarla menfaat sağlanması,
- Herhangi bir amaçla ya da herhangi bir şekilde çocuk fahişeliği, çocuk pornografisi, seyahat ve turizm faaliyetlerinde cinsel istismar, çocuk ticareti, alım satımı, yasadışı evlat edinilmesi, zorla çalıştırılması veya hizmete koşulması, kölelik ve benzer uygulamalar, organların alınması da dâhil olmak üzere çocukların istismarı,
- Yeni teknolojilerin kullanılması yoluyla çocukların her türlü istismarı,
- Erken yaşta veya zorla evlendirme, töre cinayeti ve kadın genital organlarının kesilmesi gibi tüm zararlı veya töresel uygulamalar,
- Menşei ne olursa olsun ve hangi ortamdan iletilirse iletilsin çocukların şiddet unsurları taşıyan veya zararlı içeriğe maruz bırakılması,
- Bakımevlerinde meydana gelen her türlü şiddet olayı,
- Okullardaki her türlü şiddet olayı,
- Tüm bedensel cezalar ve diğer zalimane, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele veya çocukların gerek fiziksel gerekse psikolojik olarak cezalandırılması,
- Çocukların ailelerinde ve evlerinde şiddete maruz bırakılması.

Uluslararası kuruluşların, devletlerin hukuksal ve yönetsel açıdan koruyucu önlemleri çalışmaları günümüzde önemli düzeylere ulaştığı açıktır. Ancak, bütün bunlara ve bilimde, teknolojide, demokratikleşmede insanlığın ulaştığı yüksek düzeye rağmen, hem dünyada hem de ülkemizde çeşitli şekillerde görülen çocuk mağduriyeti şaşırtıcı derecede varlığını sürdürmeye devam etmektedir.

Diğer uluslararası belgeler gibi ILO'nun 1999'da kabul ettiği Çocuk İşçiliğinin En Kötü Biçimlerinin Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi de çocukların mağduriyetini önleme, onların sağlıklı ve güvenli bir şekilde büyüyerek hayata atılmalarını amaçlamaktadır. Ne var ki, dünya ülkelerinin büyük çoğunluğu tarafından imzalanan bu sözleşmelerin varlığına rağmen birçok ülkedeki çocuklarının durumu endişe verici boyutlardadır. Zira; “ Dünyada her yıl **2,5 milyon** çocuğun kaçırılarak satıldığı ve bunun yarısının da kız çocuğu olduğu tahmin edilmektedir. 90 milyon çocuğun sokakta yaşadığı günümüz Dünyasının, milyar dolarlık ticaret olarak da kabul edilen çocuk ticaretinin en önemli kaynağının, bazı **Afrika, Balkanlar ve**

Güneydoğu Asya ülkelerinin olduğu bilinmektedir. ABD'de kaybolan çocukların bulunabilmesi için kollarına Amber Watch, Amber Alert ve GPS Locator gibi saatlerin üretildiği söylenebilir. Kaçırılan çocukların Batının gelişmiş zengin ülkelerindeki alıcılarına götürdükleri iddia olunmaktadır” (Başbakanlık, İnsan Hakları Başkanlığı Kayıp Çocuklar Raporu, 2007).

Çocukların yaygın bir şekilde mağdur oldukları alanlardan biri de cinsel istismardır. Kültürel nedenlerle yeteri kadar ortaya çıkarılmayan, dolayısıyla da etkili çözümlerin üretilmediği bu istismar türü de endişe verici boyuttadır. Çocuk İstismarı ve İhmalini Önleme Derneği'ne göre dünyada “buluş çağına gelmiş kızların yüzde 25'i, erkeklerin ise yüzde 15'i cinsel istismara maruz kalmakta; 15 yaş altındaki çocuklar, genellikle aile, yakın akraba ve tanıdık olmayan kişiler tarafından, 15 yaş üstündekilerin ise flörtle birlikte cinsel ilişkiye zorlanma şeklinde cinsel istismara maruz kalmaktadır (http://www.haberler.com/i.u.ç.s.a.haberi).

Çocukların korunması hakkında Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF)'in hazırladığı Çocuklara Karşı Şiddet Konusunda Dünya Raporu (2006), 2 ile 14 yaşındaki çocukların yüzde 85'inin fiziksel şiddet veya psikolojik saldırılarla karşılaştığını ortaya koymaktadır. Yapılan araştırmalarda, dünya üzerinde 1,5 milyar çocuğun şiddet mağduru olduğunu göstermektedir (http://www.unicef.org.tr/tr/content/article).

Çocuk mağduriyeti, UNICEF'in 2009'da Tokyo'da kamuoyuna duyurduğu bir raporda şöyle tasvir edilmektedir: “Dünyanın dört bir yanında milyonlarca kız ve erkek çocuk, insan ticareti mağduru olmaktadır; bu çocuklar ana-baba bakımından yoksundur veya okula gidebilmek ve temel sağlık hizmetlerinden yararlanabilmek için gerekli kayıt belgelerine sahip değildir. Daha milyonlarca çocuk son derece elverişsiz koşullarda çalışmaya zorlanırken, diğerleri evlerinde, okullarında, toplumlarında, yerleştirildikleri kurumlarda veya tutukluluk halinde şiddete veya suiistimale maruz kalmaktadır. Bu tür olumsuzlukların failleri de çoğu kez çocukların bizzat emanet edildikleri yetişkin kişilerdir.”

UNICEF'in söz konusu raporuna göre;

Tüm dünyada tutuklu bulunan çocukların yarısından fazlası, henüz mahkemeye çıkarılmamış veya hüküm giymemiştir.

- 2007 yılında, dünyanın bazı bölgelerinde, doğan her üç çocuktan ikisi nüfusa kaydedilmemiştir. Somali ve Liberya'da ise, doğumların sadece yüzde 5'i kaydedilmektedir.
- 5 ile 14 yaş arasındaki 150 milyondan fazla çocuk çalışmaktadır.

- Gelişmekte olan ülkelerde yaşayan kadınların ve kız çocukların yarısından fazlası erkeklerin eşlerini dövmelemlerini normal karşılamaktadır.
- Pek çok ülkede çocukların ihmal edilmesi, eş dövmenin en yaygın gerekçesi olarak ön plana çıkmaktadır” (<http://www.unicef.org.tr/tr/content/article>).

Çeşitli türlerdeki şiddet ve istismar, her yaşta çocuklara yönelik olabilmektedir. Ancak UNICEF'in “Dünya Çocuklarının Durumu 2011” başlıklı raporuna göre çocuk mağduriyeti, ergenlik döneminde en üst düzeye çıkmaktadır. Başta erkeler olmak üzere, ergen çocuklar asker olarak çatışmaların içine itilmekte veya çocuk işçiler olarak tehlikeli koşullarda çalışmak zorunda bırakılmaktadır. Dünyada milyonlarca çocuk kanunla ihtilafa düşmekte, yetersiz hukuk sistemleri veya sömürü ve istismara açık kapı bırakan sosyal normlar yüzünden daha milyonlarca ergen korunma hakkından yararlanamamaktadır. Çocuklara yönelik şiddetin (fiziksel, cinsel veya psikolojik) failleri, akran ya da yetişkinler olarak evde, okulda ve toplumda ortaya çıkmaktadır. Engelli ergenler, sokaklarda yaşayanlar, yasalarla ihtilafa düşenler, sığınmacı ve yerlerinden olmuş çocuklar bu bağlamda, özellikle daha güç durumda kalan çocuklardır.

2.8 TÜRKİYE'DE ÇOCUK MAĞDURİYETİ

Giderek demokratikleşmekte ve sivilleşmekte olan Türkiye, dünyadaki modernleşme ve küreselleşme süreçlerinden fazlaca etkilenmektedir. Ülkemizde her düzeydeki okullaşma oranı artmakta, özellikle genç kuşaklara bilgi toplumunun gerektirdiği bilgi ve beceriler kazandırılmaya çalışılmaktadır. Kırsal-kent arasındaki nüfus dengesi kentler lehine değişmiş, nüfusun 2/3'sinden fazlası şehirlerde yaşamaya başlamıştır. Fert başına düşen millî gelir, son on yılda yaklaşık altı kat artmıştır. Değişen demografik yapı, yükselen eğitim düzeyi ve kentleşme, aile yapısında da çeşitli değişiklikleri beraberinde getirmiş, çekirdek aile modelinin yaygınlaşmasına neden olmuştur.

Ülkemizde son on yılda AB'ye üyelik sürecinin hızlanması ve hükümetin demokratikleşmeyi öncelleyen politikaları ile eğitim sisteminin bütün bileşenlerinde öğrenci merkezliliğin esas alınması gibi gelişmeler doğal olarak birer kamu politikası hâlinde çocukların da ailede, okulda ve toplumdaki konumunu güçlendirici sonuçlar ortaya çıkarmıştır. Bu eserin ileriki bölümlerinde Türkiye'de çocuk suçluluğu ve mağduriyetine ilişkin verilen istatistikî bilgilerden anlaşılacağı üzere, bütün bu olumlu gelişmelere rağmen, ülkemizde çocuk mağduriyetinin en azından bazı illerimizde ileri derecede ve endişe verici boyutlarda olduğu anlaşılmaktadır.

Çocuk mağduriyetinin onlarca türü arasından elinizdeki eserde araştırmaya konu edilen, şahsa karşı işlenen suçlar, mala karşı işlenen suçlar ve cinsel suçlar kapsamında mağdur durumdaki çocukların sayıları endişeyi haklı çıkarmaktadır. Zira kayıtlara bakılınca ülkemizde 328.385'i sadece 2010 yılında olmak üzere son üç yılda 860.801 çocuk, ceza dava dosyalarında mağdur olarak yer almıştır. Son üç yılda çocukların mağdur olduğu 518.975 ceza davası kapsamına giren olay yaşanmıştır. Mağduriyet türlerine baktığımızda şiddet içerikli olanlar (Ki bunlara şahsa karşı suçlarda mağduriyet diyoruz.) tüm olay türleri arasında ortalama %80'lik bir yer tutmakta; ikinci sırayı cinsel suçlarda mağduriyet ve üçüncü sırayı da ekonomik suçlarda mağduriyet almaktadır.

Mağduru oldukları olaylar herhangi bir nedenle adli makamlara intikal etmediği için haklarında bilgiye ulaşılamayan çocukların varlığı da dikkate alındığında, ülkemizde durumun tahmin edilenden çok daha vahim çok daha endişe vericidir. Âdeta sürekli mağduriyet üreten bir kültürle kuşatılan çocuklarımıza yönelik uygulanacak sosyal ve eğitsel politikalar, şiddeti besleyen ve meşrulaştıran faktörleri ortadan kaldırmaya dönük olmalıdır. Çünkü araştırmalar gösteriyor ki, başta çocuklarımız olmak üzere, bütün toplumu, sosyal barışımızı ve toplumsal bütünleşmemizi riske sokan en ciddi tehditlerden biri şiddet olgusudur.

Emniyet Genel Müdürlüğünün 2006 yılına ait verilerine göre çocukların %39'unun suç mağduru, %13'ünün korunmaya muhtaç ve %48'i suç şüphelisi kategorisindedir. Mağdur çocukların %85'i şahsa, %15'i de mal varlığına karşı işlenen suçlardan mağdur olmuştur. Suç şüphelisi olan çocukların da yarısı şahsa, yarısı mala karşı suçlardan şüphelidirler. Çocukların mağdur oldukları şahsa karşı suçlar içinde en yüksek oranlar darp ve kasten yaralamaya aittir. Yine şahsa karşı suç şüphelisi çocukların oranı en yüksek darpta, sonra da kasten yaralamadadır" İçli, 2009; 35). Genç Hayat Vakfı tarafından 2011 yılında İstanbul'da 2035 lise öğrencisi üzerinde yapılan bir araştırmada, "Okulda hiç diğer öğrenciler tarafından şiddete maruz kalan arkadaşın var mı?" sorusuna öğrencilerin %32.2'si; "Okulda hiç öğretmenler tarafından şiddete maruz kalan arkadaşın var mı?" sorusuna öğrencilerin %19.8'i; "Okulda diğer öğrenciler tarafından psikolojik şiddete (hakaret, küfür, bağırma, tehdit vb.) maruz kalan arkadaşın var mı?" sorusuna öğrencilerin %42.2'si; "Okulda öğretmenleriniz tarafından psikolojik şiddete (hakaret, küfür, bağırma, tehdit vb.) maruz kalan arkadaşın var mı?" sorusuna öğrencilerin %27.4'ü "**evet**" cevabı vermişlerdir (İstanbul Liseli Profili, 2011; 14).

TBMM, 'Çocuklar ve Gençler Arasında Artan Şiddet Eğilimi ile Okullarda Meydana Gelen Olayların Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırma Komisyonu'nun 2006-2007 öğretim yılında kişisel bildirim tekniği ile ülke genelinde 26 bin öğrenciden veri toplanarak gerçekleştirilen araştırma sonuçları, gençlerin hem şiddetin mağduru hem de

şiddetin uygulayıcıları olduğunu ortaya koymuştur. 60 ilde lise öğrencileri üzerinde yapılan araştırmada, son üç ayda öğrencilerin %22'sinin fiziksel, %53'ünün sözel, %36'sının duygusal, %15,8'inin cinsel şiddete maruz kaldığı tespit edilmiştir. Öğrenciler, fiziksel şiddet gördükleri kişileri öncelikle arkadaşları (%31), diğer kişiler (%29), ebeveynleri (%23) ve öğretmenleri (%17) olarak sıralamışlardır. En fazla fiziksel şiddetle karşılaştıkları yerlerin okul ve çevresi (%49), ev (%27) ve sokak (%15) olduğunu belirtmişlerdir (TBMM Şiddet Araştırma Komisyonu Raporu 2007).

Raporda ayrıca, okul ve çevresi ile evde maruz kalınan şiddet ve mağduriyetin düzeyine bakıldığında şu çelişkiyi görmemek mümkün değildir: Şiddetin çözümü olması, sevgi ve şefkatin üretilmesi gereken yerler olan aile ve okul nasıl oluyor da bu denli şiddete ve mağduriyete sahne olabiliyor? Nedir evlerimizi ve okullarımızı bu hâle getiren? Eğitimcilerin ve sosyal bilimcilerin öncelikle üzerinde durması gereken bu problem, insani boyutta can yakıcı olmanın yanında yaşamakta olduğumuz diğer birçok sorununun da kaynağını oluşturmaktadır.

Eserde tekrara düşmemek için burada nicel bağlamda Türkiye'de çocuk mağduriyetininarka planına baktığımızda, makro boyutta kültürel, eğitsel ve ekonomik olmak üzere üç önemli nedenin öne çıktığı görülür. Bu nedenleri sorgulamadan ve bunlara yönelik tedbirler almadan çocuk mağduriyetini ortadan kaldırmak veya en aza indirmek pek mümkün görülmemektedir.

Konuya kültürel açıdan bakıldığında; “eti senin kemiği benim, doğruyu söyleyeni dokuz köyden kovarlar, öğretmenin vurduğu yerde gül biter, dayak cennetten çıkmıştır, kızını dövmeyen dizini döver, takdir ile uslanmayanın hakkı kötüdür” anlayışı karşımıza çıkar. Toplumumuzda aileden okula, sokaktan kurumlara, kışladan hapisaneyeye kadar hayatın birçok alanında şiddetin çeşitli biçimlerini meşrulaştıran bu anlayış, bir kültürel kod olarak kuşaktan kuşağa taşınmaktadır. Bu kültür; ailede ve toplumda şiddeti beslemekte, başta çocuklar olmak üzere her bireyi çeşitli şekillerde sömürülme, istismar ve mağdur edilme riskiyle karşı karşıya getirmektedir. Kültürümüzün bu ve benzeri kodları bencil ve faydacı bir zihniyeti beslediği için, toplumda mala karşı suçların işlenmesi açısından da ahlaki-vidani zafiyetin oluşmasına neden olabilmektedir. Kültürümüz başka sorunlu kodları çocuk yaşta evliliklere, çok eşliliğe, töre cinayetlerine, çocukların çeşitli şekillerde istismarına imkân verebilmektedir. Toplumsal hayatta sosyal sorumluluk bilincini, vidani ve ahlaki duyarlılığı gerileten bu kültürel arka plan varlığını korudukça, çocuk mağduriyetini ve toplumda suç oranını azaltmak, çok büyük emek ve maliyet gerektirmeye devam edecektir.

Birçok toplumsal sorunda olduğu gibi ülkemizde çocuk mağduriyetinin önemli diğer bir nedeni de eğitimsizlik veya yetersiz eğitimidir. Türkiye'de suç istatistikleri incelendiğinde gerek fail gerekse mağdur boyutunda eğitim düzeyi veya

eğitimsizlik durumunun önemli derecede öne çıktığı görülür. Zira 2005 yılında yapılan bir araştırmaya göre “Cezaevindeki çocukların yüzde 7’si okuryazar değil, yüzde 9’u okuyup yazabilmektedir. Bunlardan yüzde 37’si ilkokul, yüzde 18’i ortaokul, yüzde 4’ü ise lise mezunudur. Eğitim seviyesi düştükçe suçluluk oranı yükselmektedir. Daha öğrenci iken suç işleyenler, cezaevindeki çocukların yüzde 25’ini oluşturmaktadır” (<http://www.atonet.org.tr/turkce/bulten>).

Türkiye’de, eğitimde fırsat ve imkân eşitsizliği, okulu terk ve okula devamsızlık; okul öncesinde, ortaöğretim ve yükseköğretimdeki düşük okullaşma oranı bir türlü çözülemeyen sorunlar olarak devam etmektedir. Yakın geçmişe kadar, insan onurunun, insan hak ve özgürlüklerinin yeteri kadar dikkate alınmamış olması, eğitimde değerlere ve vicdani gelişime önem veren bir anlayışın eksikliği gibi temel sorunlar, ülkemizde birey-birey, birey-toplum, birey-devlet, birey-doğa ve hatta birey-Tanrı ilişkisinde sorunlu alanların oluşmasını kaçınılmaz kılmıştır. Eğitim uygulamalarımızda asırlarca örtülü bir şekilde de olsa âdeta falaka kültürünü meşrulaştırırcasına fiziksel ve sözel cezayı bir ıslah, terbiye ve disiplin yöntemi olarak görülmesi ile günlük hayatta aileden siyasete kadar, hatta kimi zaman okul ortamında dahi yaşanan şiddet olgusu ve çocuk mağduriyeti arasında elbette bir nedensellik ilişkisi vardır.

Şüphesiz ki, Türkiye’de eğitim ortam ve uygulamalarında giderek birçok iyileşme olmuştur. Ancak çocuk eğitime kültürümüzde, öğretmenin çocuk üzerindeki mutlak tasarrufu ile, çocuğa hangi fiili karşılığında ne tür bir sopyayla kaç kez vurulacağına Bakanlık tarafından belirlendiği bir geçmişten gelmenin, şiddet üretme bağlamında bazı izlerini görmek hâlâ mümkündür. Ancak sadece resmî eğitim uygulamalarımızda değil çoğu zaman ailede, kıslada, hatta dinî eğitim kurumlarında verilen eğitimlerde de fiziksel ve sözel şiddeti doğal karşılayan bir eğitim anlayışının izlerine rastlanabilmektedir. Bütün bunlar ve diğer nedenler, eğitim sistemimizin geçmişten miras aldığı disiplin anlayışını değiştirme işini zorlaştırmakta, toplumumuzda yaşanan çocuk mağduriyetlerini önlemek ya da azaltmak yönündeki ümitleri, daha da azaltmaktadır.

Yetersiz eğitim gibi sosyo-ekonomik koşulların elverişsizliği de çocukları ya fail ya da mağdur olarak suça dâhil etmektedir. Bazı araştırma sonuçlarına göre, özellikle mala yönelik suç işleme durumuna düşme, yoksulluktan kaynaklı aile içi şiddete maruz kalma, sokakta yaşama, zorla çalıştırılma, cinsel istismar, eğitim hayatını yarıda bırakma terör veya suç örgütlerinin eline düşme şeklindeki mağduriyetlerin başlıca nedeni yetersiz ekonomik koşullardır. Aydın (2008; 18)’a göre, Türkiye’de suça sürüklenen çocuklar bakımından karşılaşılan en yoğun suç türü mala karşı suçlar olup bunlar arasında da hırsızlık suçları ön plana çıkmaktadır. Ancak suç ve mağduriyet olgularının tek bir etmenli izahı mümkün değildir. Çocukların içinde buldukları sosyal ve kültürel çevrenin değişik etkileri ile

ekonomik yoksunlukları onları suça sürüklenmesinde etkili olabilmektedir. Tüketim toplumunun yarattığı özendirmeler karşısında korunmasız ve ekonomik yoksunluk içinde bulunan çocuk, bu kışkırtıcı yönlendirmeler sonucunda ihtiyaçlarını gidermek için suça karışabilmektedir.

Yoksulluğun nedenleri incelendiğinde, neden ve sonuçların genellikle iç içe girdiği görülmektedir. Bu durum "yoksulluk döngüsü" olarak tanımlanan bir kısır döngü yaratmakta ve yoksulluğun kuşaklararası transferine neden olmaktadır(Kurnaz, 2008; 184-191). Ülkemizde ekonomik sorunların olumsuz etkisi daha çok, kentlerin yoksul mahallelerinin işsizlik sorunu yaşayan aileleri üzerinde görülmektedir. Bu bağlamda "kentli yoksul aileler" kötü ve dengesiz beslenme, düşük yaşam standardı, aile içi şiddet gibi birçok sorunu, bir arada yaşayabilmektedir(Erjem, 2003; 127).

2.9 AİLEDE VE TOPLUMDA ÇOCUK MAĞDURİYETİ KÜLTÜRÜ

Sosyal bir varlık olan insan doğası itibariyle içinde doğup büyüdüğü bir aileye ve sosyal çevreye muhtaçtır. Bir annenin doğum sancısı, bir bebeğin doğum çığlığı ve bir hemşirenin "Hoş Geldiini!.." nidasıyla dünyadaki hikâyesi başlayan insanın hayat serüveninin hemen hemen tamamı bir aile ortamında, iş ve sosyal çevresinde geçer. Çocukluğumuzda bakım ve sosyalleşmemizi sağlayan aile, yaşlılık dönemimizde de bizi koruyup kollayan biricik sığınağımızdır. Esasen aile/yuva sadece insanlar için değil, bütün canlılar için en doğal ve en vazgeçilmez ihtiyaçtır. Ancak insan açısından ailenin önemi diğer canlıların yuvaya olan ihtiyacının çok daha ötesinde bir anlam ve önem taşır. Çocuklar başta olmak üzere hiçbir birey aileden, toplumdaki ve toplumun yerleşik kültüründen bağımsız değildir. Çocuklar, doğuştan getirdikleri yeteneklerini, yetişkinlerin kendilerine sundukları imkân ve fırsatlar nispetinde geliştirebilirler. Bu bağlamda arkadaş grubu, eğitim, medya ve siyaset - aile kadar olmasa da- önemli ölçüde belirleyicidir.

Tarihin en eski kurumu olarak kabul edilen aile, toplumun temel taşı oluşturmuştur. Aile; çocuk açısından, sosyal yaşama katılmak için hazırlıkların yapıldığı bir ortam, yetişkinler açısından ise mutluluğun hâkim olduğu, gerilim ve sıkıntılar karşısında da dayanışmanın en iyi şekilde sağlandığı bir sığınağı ifade etmektedir(Karataş, 2001; 90). Doğuştan getirdiği saflık ve masumiyet nedeniyle çocuğa yönelik her türlü nitelemenin öncelikli referansı, üyesi olduğu ailedir. Çocuğun yetiştirilmesinde ailenin egemen rolü, modern zamanlardaki büyük değişime rağmen önemini korumaktadır (İçli, 2009). Bireyin fizyolojik, bilişsel ve duyuşsal gerçekliği açısından olduğu kadar, toplumun sürekliliğini sağlama açısından da bakıldığında ailenin, yeri doldurulamaz bir sosyal kurum olduğu anlaşılmaktadır.

Toplumun çekirdeği olan aile bir sosyalleşme okuludur(Özpolat, 2010; 9-23). Türk toplumu aile örgütlenmesi üzerine kuruludur(Doğan, 2009; 204). Ailenin yerine getirdiği ekonomik, sosyal, kültürel, eğitsel ve psikolojik fonksiyonlar aileyi, toplum ve toplumsal yapının vazgeçilmezi yapmaktadır (Şentürk, 2008; 10). Aile olmak; sadece kadın ve erkeğin bir araya geldiği, çocukların yer aldığı aynı mekânı paylaşmak, ortak havayı solumak değildir. Aile olmanın gerektirdiği görev ve sorumluluklar vardır. Bireyin kendi üzerine düşen sorumluluğu alması ve ailenin bir ferdi olarak bilinçli yaşaması bu kurumun devamlılığı açısından önemlidir. Birlik ve beraberlik duygusu, güven ve huzur, paylaşım, bağlılık, değer verme, geleceğe yönelik hedefler koyma ve “biz” ruhunu yakalama ailenin özünde olması gerekenlerdir. İnsanlar arasında farklılıklar olduğu gibi ailelerin de ayırt edici özellikleri vardır. Aileyi oluşturan fertlerin kişilik yapılan başta olmak üzere sahip olduğu çeşitli özellikler aile modelini belirlemektedir(Tuzcuoğlu, 2010; 165-191).

Sosyolojik ve kültürel temeli çok sağlam olan geleneksel Türk aile yapısı, modernleşme karşısında gerileyen geleneksel değerlerin işlevlerini yerine getiremez duruma düşmesiyle, giderek yapısal bir değişime uğramaktadır. Türkiye’de çocukların, büyük çoğunluğu ebeveynleriyle birlikte çekirdek aile olarak nitelendirilen ailelerde yaşarken, kentleşme ve modernleşme süreçlerinin neticesinde - giderek daha da azalan bir oranla- yaklaşık %25’lik kısmının da genel olarak üç kuşağın bir arada bulunduğu geniş ailelerde yaşadığı tahmin edilmektedir.

Aile ortamı, tarih boyunca insanın en güvenli yaşam alanı olarak kabul görmüştür. Bir atasözünde yer alan; “Aile, kralların bile giremediği bir kaledir” ifadesi çarpıcıdır. Türkiye Cumhuriyeti’ninki dahil, birçok ülkenin yürürlükteki anayasasında; “... Toplumunun temeli, ailedir” ifadesi ana madde olarak yer alır. Yani aile, insanlık tarihinde bir sevgi, saygı ve huzur ortamıdır. Bunun yanında aile ne yazık ki, yoksulluk, eğitimsizlik, çocuk eğitimi ile ilgili olarak öğrenilmiş yanlışlar, şiddet kültürü, iletişim bozukluğu, törelerin baskısı, kalıp yargılar gibi faktörler nedeniyle de, çeşitli çatışmaların, sıkıntıların yaşandığı alanlara dönüşebilmektedir.

Araştırmalara göre suça sürüklenen çocukların önemli bir bölümü yaşamlarının ilk yıllarını, aile içi ilişkilerde yaşanan kötü toplumsallaşma sürecinde, sosyal, ekonomik ve kentsel yapıdaki mimari düzensizliğin hâkim olduğu çevresel şartlarda geçirmişlerdir (Saran, 1990; 131-134). Ülkemizde şiddetin bir "terbiye" biçimi olarak görülmesi, hem aile içinde hem kamusal yaşamda meşru gibi algılanması şiddetin tekrarlanmasına ve gizlenmesine yol açmaktadır. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığının yaptığı bir çalışmada 14 yaşın üstünde olanların neredeyse dörtte üçünün, çocukluklarında dayak yedikleri belirlenmiştir. Evinden kaçan çocukların yarıya yakını evdeki dayaktan yakınmaktadır. Aynı çalışmaya göre ülkemizde ailelerin üçte birinde aile içi fiziksel şiddet vardır. Şiddet

uygulanan evlerin dörtte üçünde çocukların şiddete tanık oldukları saptanmıştır. Bu çocukların şiddet sonrasında korku, anne-babayı sevmeme, içine kapanma, saldırganlık şeklinde tepki verdikleri gözlemlenmiştir. Aile içi şiddetin; sosyoekonomik düzeyin düşüklüğü, kadının işinin olmaması, alkol bağımlılığı, evdeki birey sayısının fazla olması ve eşlerin toplam eğitim düzeylerinin düşüklüğü gibi menfi durumlarda arttığı belirtilmektedir(Çayköylü vd. 2006; 63).

Ailede ve okulda disiplini sağlamak amacıyla takınılan otoriter tutum, çoğunlukla rasyonel temelden yoksun olduğu için, disiplin sağlayıcı ve kişilik geliştirici olmaktan çok kişiliği yok edici sonuçlar doğurur. Bireyin düşünme, sorgulama ve üretme becerilerini köreltir. Otoriterlik, korkuyu esas alır ve gücün kötüye kullanılması potansiyelini içerir. Korkunun olduğu yerde sevgi, şefkat, akıl, adalet ve özgürlük kaybolur. Korku, nefreti besler. Ailede veya okulda uygulanan her cezalandırma eylemi nefret duygusunu kamçılar. Otoriterliğin yarattığı korku ya bireyi silikleştirir ya da isyana zorlar. Her iki sonuç da birey ve toplum için felakettir (Özpolat, 2009; 193-194). Demokrasi kültürü evde ve okulda hâkim kılınabildiği ölçüde kısaca kısaca ya da kendi adaletini kendi sağlama anlayışından vazgeçilebilir. Evde çocuklara şiddet uygulamadan adaleti sağlamak zorundayız. Ceza kaçınılmaz olduğunda ise bunun gerekçesini çocuğun anlayacağı şekilde açıklamalı ve öyle uygulamalıyız (Solak, 2011; 26). Otoriter anne-babaların elinde otoriter çocuk, demokratik ebeveynlerin elinde demokratik çocuk yetiştirileceği kabulünden hareket edildiğinde ailede ve toplumda barış, hoşgörü, uzlaşma ve demokrasi kültürünün toplumsal tabanda kök salması için kapsamlı bir anne-baba eğitimine ihtiyaç duyulduğu anlaşılmaktadır.

Akılcı ve demokratik bir şekilde ailede disiplini sağlayamayan yetişkinlerin önemli bir kısmı, kısa vadede sonuç veren ama büyük mağduriyetlere de neden olabilen kolaycı yöntemlere başvurumaktadırlar. Hızlı bir koşuşturmaya sahne olan çağdaş toplumlar bir yandan teknolojinin esiri olurken, diğer yandan insana has duygulardan uzaklaşmakta çocuklarını da kendileri gibi icat ettikleri makinelerin dünyasına ayak uydurmaya zorlamaktadırlar. Şiddetin çeşitli biçimlerini içeren bu gidişat ve içindeki yöntemler, her şeyden önce çocukların hak ve onurunu hedef aldığı için topyekûn sorgulanmalıdır. Türk toplumunda disiplin yöntemi olarak fiziksel cezaya başvurma diğer disiplin yöntemlerine göre daha yaygındır. Bu elbette çok kötü bir yoldur; ancak, pedagojik açıdan, sözel, psikolojik, sosyal ve ekonomik şiddet uygulama da, çocuk ruh sağlığına zarar vermesi yönünden bir o kadar kötü ve tehlikelidir.

Duyguluğun reddi, hızlı sanayileşme, kitlesel göç, ekonomik dönüşüm ve yerinden etme, 'kas ve güce tapınan' bir kültürü üretti. Kadın bir katil, erkek bir katile kıyasla daha kötü ve dehşet verici, hatta daha denetimsiz görülmektedir. Kadınların duygular denizinde daha çok çalkalanıp boğuştukları, erkeklerin ise

denetimi elde tutmalarını temin eden daha sağlam sınırlara, zihinsel kaslara sahip olduğu ortak kabul görmüştür. Günümüzde Batı ülkelerinde pek çok şiddete dayalı suçun erkekler tarafından işlenmiş olduğu kesinlikle doğrudur. Cinayetle sonuçlanan suçların kapsamında çoğu kez, dişi eşle ilgili sahiplenici bir kıskançlık veya bu eş tarafından terk edilmişliğin yarattığı ümitsizliğin tetiklediği hiddet vardır. Çocuğun suiistimal edilmesi veya çocuk cinayetlerini içeren suçlar, öfke ve denetim kaybının yanı sıra, bazen erkeğin eşine yönelik nefreti ve intikam alma isteğiyle de bağlantılı olabilmektedir(Lupton, 2002: 160, 162, 176).

Otoriteye, güce, korkutmaya dayalı disiplin anlayışı, aileden okula kadar her alanda şiddet ve nefret kültürünü besleyip meşrulaştırır. Hayatında şiddete maruz kalan her birey bir ölçüde nefret üretir ve zamanla bu nefreti, kendisine şiddet uygulayana ya da başkalarına karşı yeni bir şiddet eylemine dönüştürebilir. Sarmal bir yapı arz eden bu olgu zamanla toplumun kültürüne dâhil olur ve onun enerjisini tüketir. Konu ile ilgili yapılan araştırmalara bakıldığında asıl üzücü olan durum, şiddetin ve mağduriyetin önemli ölçüde ailede yaşanıyor olmasıdır. Örneğin, '2001 Yılı Aile Raporu'nda (2002; 51) ciddi yaralama ve öldürme vakalarının %20-50'sinin ailede olduğu belirtilmiştir. Kadınların %40'ı kocaları tarafından öldürülmüştür. Erkeklerin eşleri tarafından öldürülmesi ise %10'luk bir orandadır ki bunun %7'si kadının kendisini müdafaasında yaşanmıştır. Diğer bir tespit de, şiddete maruz kalan kadınların %37'sinin, kendi çocuklarına şiddet göstermiş olmalarıdır.

Boşanmalarla çocuk suçluluğu ve mağduriyeti arasında bağlantı kurmak sosyal bilim/eğitimbilim araştırmalarında en çok izlenen yollardan biridir. Özellikle boşanmış aile çocuklarının, daha çok suç eğilimli oldukları ve daha fazla kanunla ihtilafa düştükleri varsayılır. Burada peşin hükümlerle hareket etmenin yanıltıcı olacağı kadar, soruna sadece sonuçtan bakmanın dar kalıbında bocalama tehlikesini de eklemek gerekir. Çünkü çocuklar için esas sıkıntı kaynağı, boşanma eylemiyle ortaya çıkan tablonun altından kalkınmazlığı değil, yıllarca çatışmalı aile ortamında sosyalleşmeye zorlanan çocukların hasarlı kişilikleridir. Boşanmanın değil, geç kalmış boşanmaların bedeli çocuklar için –hatta eşler için- daha ağırdır; belki boşanmamakta direnmenin bedeli demek daha doğru olur.

Ne sevginin sonsuz olabileceğini ileri sürüyorum, ne de insanların kendilerini kurban etmesini savunuyorum; sevme yeteneğinin, insanların birbirine duyduğu sevginin birebir karşılıklılığına değil, kesinlikle kişinin kendi iç dünyasının durumuna bağlı olduğunu söylüyorum. Konu ister mahremiyet, ister kendini açığa vurma, güven ya da başka bir şey olsun, dışsal olduğu kadar içsel de olan çatışmalar genellikle bilinçli algılamamızın ötesindedir ve her türlü beklenmedik şekilde patlak verirler. Kişinin eşiyle konuşmaya vakit ayırması kesinlikle iyi bir fikirdir, ama bazen etkili olan konuşmamak olabilir. Başka bir insanın mutluluğu çok büyük bir sorumluluktur. Özellikle de mutsuzluk, ilgili kişinin içsel çatışmalarından

kaynaklanıyorsa. Ne olursa olsun mutsuzluğa dayanılması ya da tahammül edilmesi gerektiğini söylemiyorum; bazı ilişkiler açık, derin, her iki tarafa da zarar veren bir mutsuzluk içerir ve bitirilmeleri daha iyidir(Craib, 1994: 160, 163, 165).

Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü tarafından yapılan 'Aile Yapısı Araştırması'na (2006; 25-26) göre, 3-17 yaş grubunda çocukları olan babaların %17'si ile annelerin %35'i cezalandırma amacıyla çocuklarını "ara sıra" (çoğu durumda "bazen") dövdüklerini kabul etmişlerdir. Babaların %13.2'si "sıklıkla", %46.2'si de "bazen"; annelerin %21.6'sı "sıklıkla", %48.2'si de "bazen" çocuklarını azarladıklarını belirtmişlerdir.

TBMM'nin 2007 yılında yaptığı şiddet konulu araştırmasında öğrencilerin %23,9'u ailelerinde şiddet davranışı gördüklerini belirtmişlerdir. Aynı çalışmada %22'si son üç ay içinde fiziksel şiddete maruz kaldıklarını belirten öğrencilerin %30.8'i arkadaşından, %17.1'i öğretmeninden, %13.5'i babasından, %9.3'ü annesinden, %29.4'ü diğer kişilerden fiziksel şiddet gördüklerini belirtmişlerdir(<http://www.tbmm.gov.tr>).

UNICEF'in "Türkiye'de Çocukların Durumu Raporu-2011"de aynı kuruluşun 2008'de yapılan başka bir araştırmasına atfen belirtildiğine göre, tüm bölgelerden toplam 12 ildeki ebeveynlere çocuklarına nasıl bir disiplin uyguladıkları sorulmuştur. Verilen yanıtlar ana babaların %9,3'ünün fiziksel ceza uygulamakta, %7,3'ünün çocuklarını "korkutmakta", %31,8'inin de çocuklarına bağırarak veya yüksek sesle azarlamakta olduğunu göstermektedir. Annelerin üniversite mezunu olmaları durumunda fiziksel cezalandırma daha az görülmektedir. Ana babalar çocuklarına uyguladıkları şiddeti "disiplin" ve "kontrol" şeklinde gerekçelendirmekte, çocukların disipline sokulmasında şiddetin yararlarına atıfta bulunan atasözleri hala dillerde dolaşmaktadır. Dezavantajlı kesimlerden gelen ve aile eğitimi kurslarına katılan ana babalar çocuklarını sıklıkla dövmediklerini ve onlarla nasıl konuşulacağını öğrendiklerini bildirmektedirler. Bunlar da göstermektedir ki ana babaların sürekli eğitilmeleri ile bilinç ve duyarlılık geliştirme çalışmaları ailede şiddetin azaltılmasında önemli bir rol oynamaktadır.

Adalet Bakanlığının "Aile İçi Şiddet Mağdurları Müdahale Programı-2009"da aile içi şiddet; eşlerin birbirlerine veya çocuklarına ya da aynı evde yaşayan akrabalarına; aileyle aynı evi paylaşmakta olan herhangi bir akrabanın eşlerden herhangi birine ya da evdeki diğer kişilere; evli olunmasına rağmen ayrı yaşayan eşlerin birbirlerine yönelik baskı, tehdit ve kontrol içeren fiziksel, cinsel, ekonomik veya psikolojik zarara sebep olan her türlü davranış olarak tanımlanmıştır. Aynı raporda Hughes (1992)'ten bir aktarmayla"Çocukların çok büyük bir bölümü maruz kalınan şiddete tanık olmakta ve %90'ı şiddet olayı yaşanırken ya aynı odada ya da yan odada bulunduğu" belirtilmektedir. Çocuklar, aile içi şiddete çok farklı

şekillerde tanık olabilir. Örneğin, şiddeti durdurmaya çalışırken kendilerini o olayın içinde bulurlar; yan odada olabilir, şiddete maruz kalındığını duyabilir ya da bir şiddet olayından sonra annelerinin fiziksel olarak yaralandığını, üzüldüğünü, ağladığını görebilirler. Bir odada kalmaya zorlanabilirler ya da oyun oynamaları yasaklanabilir. Cinsel istismara tanık olmaya veya mağdura uygulanan sözel şiddete katılmaya zorlanabilirler. Dolayısıyla aile içi şiddete tanık olan bütün çocuklar duygusal açıdan istismar edilmektedirler.

Millî Eğitim Bakanlığınca 2008 yılında yapılan bir araştırmada öğrencilerin şiddete maruz kalıp kalmadıkları ile ilgili soruya %26,8 oranında “evet” cevabı verdikleri görülmüştür. Aynı araştırmada, öğrencilerin şiddete maruz kaldıkları ortamların %18,4’ünün okul, %15,5’inin çevre, %11,2’sinin arkadaş çevresi, %9,5’inin aile, %3,4’ünün trafik olduğu anlaşılmıştır (<http://earged.meb.gov.tr>).

İstanbul Liseli Profili Araştırması’nda (2011; 14) örnekleme giren öğrencilerin %13.2’si, “Ailesi tarafından fiziksel şiddete maruz kalan arkadaşınız var mı?” sorusuna, %22.1’i de “Ailesi tarafından psikolojik şiddete (hakaret, küfür, tehdit vb.) maruz kalan arkadaşınız var mı?” sorusuna “evet” cevabı vermişlerdir.

İnsan kişiliği üzerinde aile bireyleri kadar toplumun da şekillendirici etkisi vardır. Zira toplumdan soyutlanmış birinin biyolojik/ fizyolojik olarak varlığı mümkün olsa da, sosyal ve kültürel açıdan bir varlık göstermesi (ki insanı insan yapan en önemli özelliği de budur) olası değildir. İnsan, toplumsuz ve toplum da insansız olma; ikisi birbirinden hayat bulan, birbirine yakından bağlı vazgeçilmez/bağımlı taraflardır. Toplum insanla gerçeklik kazanırken, insan da topluma tutunarak varlığına zemin bulur ve anlam katar.

Çocukların mağdur oldukları olayların failleri daha çok, çocuğun ailesinde ya da sosyal çevresindeki yetişkinlerdir. Çocuklar ailede anne, baba, ağabey, abla ve/veya ikinci dereceden aile yakınlar tarafından mağdur edilirken kimi durumlarda da öğretmen, komşu, arkadaş veya toplumdaki herhangi bir kişi tarafından mağdur edilebilmektedir. Ailede fiziksel ve psikolojik şiddete uğramanın yanında çocuklar, ağır işlerde zorla çalıştırılma, eğitim ve sağlık hakkından yoksun bırakılma, cinsel istismara uğrama, parayla satılma, erken yaşta zorla evlendirilme gibi uygulamalara sıkça maruz kalabilmektedirler.

Bugün üzerinde durulması gereken, belirli toplumsal yapı ve kültür ortamlarıyla suçların ilişkisidir. Özellikle modern toplumlarda, dahası bu toplumların bağlı oldukları medeniyet havzalarında suçların gittikçe arttığı bilinmektedir. Çağdaş toplum; günümüzde şiddete dayalı kitlesel ve organize suçlar, intihar, uyuşturucu kullanımı, ırza geçme ve benzeri problemlerle yüklü olması dolayısıyla oldukça rahatsızdır. Üstelik bu toplumlarda suçlar daha karmaşık bir şekilde ve kimi kez de

saygın bilinen kimselerce işlenmektedir (Tozlu ve Solak, 2007; 53-115). Ülkemizde 2010 yılı içinde verilen boşanma karar sayısı ve açılan boşanma dava sayısı 402.631'dir. Suça karışan çocuk sayısı 221.093 olup bunların 165.456'sı aynı veya farklı suçları mükerrer işlemiştir. Doğrudan çocukların faili olduğu olay sayısı 189.147'dir. 2009-2010 öğretim yılında devamsızlık, disiplin vb. nedenlerle okulla ilişkisi kesilen öğrenci sayısı 404.383'tür (Solak, 2011; 21). Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü'nün, 'Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması'na (TNSA 2008) göre 18 yaş altında evlenen kız çocuklarının oranı %28'dir (Çocuk Gelinler, 2011; 20). Bu göstergeler toplumda çocukların suça itilmeleri için koşulların ne kadar elverişli olduğunu göstermesi açısından önemlidir.

Sadece 2010 yılında, çeşitli suç olaylarında çocukların fail ya da mağdur olarak yer alma sayısı 750 bindir (Solak, 2011; 21). Bu tablo her açıdan toplumsal barışımızı ve geleceğimizi tehdit eden bir tablodur ki, çocuklarımızın okul sıralarında hayata hazırlanmaları gerekirken daha hayatlarının baharında ya bir suçun faili ya da mağduru olmaları ciddi boyutlu insani bir dramdır. Hiçbir toplum bu denli suça bulaşmış bir nesle dayanarak geleceğini kuramaz. Böyle bir yapı içinde barış, hoşgörü, sevgi, bilim, düşünce ve sanat gelişemez. Aile, eğitim, hukuk, din, siyaset, medya gibi bütün toplumsal kurumların önceleyeceği sorun budur. Aile ve okul çocuklara fen, matematik, yabancı dil ve diğer derslerin öğretimden önce barış, diyalog, müzakere edebilme, hoşgörü, empati yapma, duygu ve değer eğitimi vermelidir. Bir arada yaşamayı becermeyen insanların bilgi düzeyi ne kadar yüksek olursa olsun, bunun kimseye bir faydası olmaz. Bilgi, eğer bireyin kendisinin ve başkalarının hayatını kolaylaştırırsa bir kıymet ifade eder. Bu kıymetin derecesi insana sağladığı mutluluğun derecesiyle ölçülebilir.

Zor çocuk mutsuz çocuktur. O kendi kendisiyle savaşmaktadır. Ve kesinlikle dünyaya karşı da savaş açmıştır. Zor yetişkin de aynı gemidedir. Hiçbir mutlu adam bir mitingi baltalamaz, savaşı övmez ya da bir zenciye linç etmez. Hiçbir mutlu kadın, çocuklarını, kocasını dırdırlarıyla canından bezdirmez. Hiçbir mutlu adam hırsızlık yapmaz, cinayet işlemez. Bütün suçlar, ayırımlar, savaşlar mutsuzluğa indirgenebilir (Neill 1978:13,14).

Görünen o ki, aile, toplum ve devlet olarak sorunun ciddiyetinin farkında değiliz. Bir ülkede sadece bir yılda çağ nüfusundan 750 bin kadarı fail veya kurban olarak adliye kayıtlarında yer alıyorsa, böyle bir ülkede esenlikten ve ümit vadeden bir gelecekte bahsetmek mümkün değildir. Bu çocuklar annelerinden suçlu doğmadılar. Onları suça iten, çocuklar için adil, huzurlu ve barışçıl bir aile, okul ve sosyal ortamı hazırlayamayan biz yetişkinleriz. Dolayısıyla birinci dereceden suçlu olan ve bu nedenle de sorgulanması gereken aile, okul ve diğer sosyal kurumlar ile sosyal, ekonomik ve siyasal sistemdir. Bu açık gerçeği, ulaştığımız medeniyet

düzeyine rağmen böyle görmemekte ısrar edersek, her gün medyada izlemek zorunda bırakıldığımız vahşet tabloları artarak sürecektir.

Vahşete verilen olağan tepki, onu akıldan çıkarıp atmaktır. Sosyal anlaşmanın belli ihlalleri, yüksek sesle söylenmek için fazlasıyla korkunçtur; bunun kelime karşılığı "*dile getirilemez*"dir. Bununla birlikte vahşet gömülmeyi reddeder. Vahşeti inkâr etme arzusu, inkârın işe yaramadığı fikri kadar kuvvetlidir. Halk söylenceleri, hikâyeleri anlatılana kadar mezarlarında rahat etmeyi reddeden hayaletlerle doludur. Cinayet er geç açığa çıkar. Korkunç olay hakkındaki gerçeği hatırlama ve anlatma, hem sosyal düzenin onarılması hem de bireysel kurbanın sağaltımının ön şartıdır. Dehşet veren olayı inkâr etme isteğiyle onu yüksek sesle ilan etme isteği arasındaki çatışma, psikolojik travmanın merkezi diyalektikidir. Vahşet mağduru olan insanlar hikâyelerini çoğu kez, inanılabilirliklerinin altını oyan, oldukça duygusal, çelişik ve parçalı bir tarzda anlatırlar; bu şekilde hem gerçeği anlatmanın hem de gizliliğin çifte sorumluluğunu yerine getirirler. Sonunda gerçek kabul edildiğinde, mağdur iyileşmeye başlayabilir. Fakat çok sıklıkla sır üstün gelir; travmatik olayın hikâyesi sözel bir anlatı olarak değil de, bir hastalık belirtisi olarak ortaya çıkar. ...Travmatik olaylar temel insan ilişkilerinde sorun yaratır. Aile, arkadaşlık, sevgi ve toplum bağlarını kırar. Başkalarıyla ilişkileri biçimlendiren ve destekleyen kendilik yapısını paramparça eder. İnsan deneyimine anlam veren inanç sistemlerinin altını oyar. Kurbanın doğal ve ilahi düzene olan inancını zedeler ve kurbanı varoluşsal bir kriz durumuna sokar. Travmatik olaylar dünyanın güvenli bir yer olması, kendiliğin pozitif değeri ve yaratılmanın anlamlı düzeni hakkında kurbanın temel varsayımlarını tahrip eder(Herman, 2007: 1, 67, 69).

Ne acıdır ki bu çağda bile hala, annelerinden masum ve özgür olarak doğan çocuklar, hiç hak etmedikleri bir şekilde fiziksel şiddetten cinsel istismara kadar onlarca mağduriyet türünün kışkacında acı çekmekte, derin nefret duygularıyla büyümektedirler. Uygulanabilir etkili sosyal politikalarla gerekli önlemlerin zamanında alınmaması hâlinde bu çocukların her birinin, zamanı geldiğinde birer anne, baba, işçi, memur, esnaf, asker veya başka bir rolde, bir mağdurun zalimi veya bir zalimin mağduru olmaları kaçınılmazdır. Böylesi bir sonuç, bireysel anlamda onların hayatlarını dramatik hikâyelere dönüştürürken, ülke ve toplum olarak beşeri sermayemizi de tüketecektir. Bu nedenle de en önemli meselemiz, aileden okula, trafikten siyasete, çocuk parkından televizyon ekranına kadar hayatın her alanında, çocuklarımızın mutlu olabileceği barışçıl bir kültür oluşturmak ve yaşatmaktır.

2.10 ÇOCUK MAĞDURİYETİ VE İLGİLİ ULUSAL MEVZUAT

Günümüzde hukuk sistemleri için önemli bir ilke vardır; zayıfların özel olarak korunması; yani "*pozitif ayrımcılık*" ilkesi. Neredeyse tüm hukuk sistemleri için bu ilkenin en önemli seçilmiş grubu çocuklar olmuştur. Çünkü çocuklar, fiziksel ve ruhsal açıdan savunmasızlık halindedirler. Keza; çocukluk döneminde maruz kalınan olumsuz fiiller, bireyin manevî bütünlüğüne ve karakter yapısına onarılmaz hasarlar verebilmektedir. Bunun sonucunda ise, gelecekte yetişkin bir birey olacak olan bugünkü çocuk, kendisiyle ve toplumla sorunlu hâle gelebilmektedir.

Ceza infaz kurumlarındaki tutuklu ve hükümlülerle bire bir alanda yapılan görüşmelerde de, suç işleyen bireylerin çok büyük çoğunluğunun çocukluk dönemlerini sıkıntı ve buhranlar ile geçtiği tespit edilmiştir. Birçok çalışma, bu olumsuz ortamın en önemli sebebi olarak aile kurumunu işaret etmektedir. Duygusal, fiziksel, ekonomik ve cinsel istismar öğelerinin bulunduğu; boşanma ve ayrı yaşama sebebiyle bütünlüğün bozulduğu aile ortamlarında büyüyen çocukların suça sürüklenme olasılıklarının, normal şartlarda yetişen çocuklardan daha yüksek olduğu bilinen bir gerçektir.

Yakın tarihimizde, özellikle de mağdur ve fail olan/ya da olma riski taşıyanlar dahil tüm çocukları ilgilendiren en önemli yasal düzenleme 1983 yılında çıkartılan, "Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu"dur. Kanun sadece çocukları değil, yaşlıları, sakatları, kimsesizleri... korumayı hedefleyen sosyal bir kurum oluşturulmasını ve gerekli teşkilatlanmanın esaslarını içeriyordu. O günden bu yana birçok kez değişikliklere uğrayan kanun ve dayalı olarak kurulan SHÇEK teşkilatı, en son (2011'de) Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Hakkındaki Kanunla yeni bir düzenlemeye tabi kılındı.

SHÇEK, Kanun olarak da, teşkilatlanma olarak da bugün bile çocuklarla, mağdur olan ve olma riski bulunan çocuklarla ilgili en önemli düzenleme/teşkilatlanmadır. Kanunun aşağıda verilen bazı maddeleri, ilgili teşkilatın/ kuruluşun önemini açıkça ortaya koyar niteliktedir.

6. (Ek: 30/5/1997 - KHK - 572/5 Md.) "Çocuk ve Gençlik Merkezleri", eşler arası anlaşmazlık, ihmal, hastalık, kötü alışkanlık, yoksulluk, terk ve benzeri nedenlerle sokağa düşerek sosyal tehlike ile karşı karşıya kalan veya sokakta çalışan çocuk ve gençlerin geçici süre ile rehabilitasyonlarını ve topluma yeniden kazandırılmalarını sağlamak amacıyla kurulan yatılı ve gündüzlü sosyal hizmet kuruluşlarını,

7. (Ek: 30/5/1997 - KHK - 572/5 Md.) "Kadın veya Erkek Konukevleri", fiziksel, duygusal, cinsel ve ekonomik istismara uğrayan kadın veya erkeklerin psiko-sosyal ve ekonomik problemlerinin çözümlenmesi sırasında varsa çocukları ile birlikte ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla geçici bir süre kalabilecekleri yatılı sosyal hizmet kuruluşlarını,

8. (Ek: 30/5/1997 - KHK - 572/5 Md.) "Toplum veya Aile Danışma Merkezleri", toplumun ve ailenin gelişmesi için; bireyin katılımcı, üretken ve kendine yeterli hale gelmesi amacıyla koruyucu, önleyici, eğitici, geliştirici, rehberlik ve rehabilite edici işlevlerini, gerekirse diğer kuruluşlar ve gönüllülerle işbirliği içerisinde sunmakla görevli bulunan gündüzlü sosyal hizmet kuruluşlarını,

9. (Ek: 30/5/1997 - KHK - 572/5 Md.) "Aile Danışma ve Rehabilitasyon Merkezleri", özürlü çocukları kendi kendine yeterli düzeye getirmek, okul eğitimine hazırlamak ve aile içi uyumu sağlamak amacıyla özürlü çocuklara ve ailelerine hizmet sunan gündüzlü sosyal hizmet kuruluşlarını,

10. (Ek : 21/1/2000 - KHK - 594/1 Md.) "Çok Amaçlı Sosyal Hizmet Kuruluşları"; aynıyerleşkede ve/veya binada, birden çok sosyal hizmet kuruluşunun tek yönetim ve denetim altında kurulmasına ve çalışmasına imkan tanıyan sosyal hizmet kuruluşlarını,

11. (Ek: 1/7/2005-5378/26 Md.) "Çocuk Evleri"; 0-18 yaşlar arasındaki korunmaya muhtaç çocukların kaldığı ev birimlerini,

12. (Ek: 1/2/2007-5579/1 Md.) "Yaşlı Hizmet Merkezi"; Yaşlı bireylerin yaşam kalitesinin artırılması amacıyla gündüzlü bakım ve evde bakım hizmeti sunmak üzere açılan ve faaliyet gösteren yaşlı hizmet merkezini,

13. (Ek: 1/2/2007-5579/1 Md.) "Koruma Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi"; Suçayöneldikleri tespit edilen çocukların davranış bozukluklarını gidermek amacıyla rehabilitasyon süreci tamamlanıncaya kadar geçici süre bakım ve korunmalarının sağlandığı, bu süre içerisinde aile, yakın çevre ve toplum ile ilişkilerinin düzenlenmesine yönelik çalışmaların yürütüldüğü, 7-18 yaş kız ve erkek çocuklara yönelik ayrı ayrı yapılandırılan yatılı sosyal hizmet kuruluşlarını,

14. (Ek: 1/2/2007-5579/1 Md.) "Bakım ve Sosyal Rehabilitasyon Merkezi"; Duygusal, cinsel ve/veya fiziksel istismara uğramış çocukların olumsuz yaşam deneyimlerinden kaynaklanan travma ve/veya davranış bozukluklarını giderme amacıyla rehabilitasyon süreci tamamlanıncaya kadar geçici süre bakım ve korunmalarının sağlandığı bu süre içerisinde aile, yakın çevre ve toplum ile ilişkilerinin düzenlenmesine yönelik çalışmaların yürütüldüğü kız ve erkek çocuklara yönelik ayrı ayrı yapılandırılacak yatılı sosyal hizmet kuruluşlarını, ifade eder.

SHÇEK'nun çıkışından bugüne kadar toplumun ihtiyaç ve beklentilerine ne kadar cevap verebildiği, personel, donanım ve uygulamalar yönünden yeterliliği ciddi tartışma konusudur. SHÇEK'ten sonra ilgili yeni yasal düzenleme 1998 yılında gerçekleşti. Yeni bir bin yıla girerken kabul edilen 4320 sayılı "Ailenin Korunması Hakkında Kanun" ve bu kanunun uygulanmasını gösteren 2008'de resmi gazetede yayımlanan yönetmelik, aile içi şiddet ve istismar konusunda muhtelif çözümler içermektedir.

4320 Sayılı Kanunun Uygulanması Hakkında Yönetmelik'in 4-e bendinde şiddet kavramı oldukça geniş bir şekilde tanımlanmıştır.

Buna göre şiddet; "Aile bireyinin **fiziksel, cinsel, ekonomik** veya **psikolojik** zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanması muhtemel hareketleri, buna yönelik tehdit ve baskıyı ya da özgürlüğün keyfî engellenmesini de içeren, toplumsal veya özel alanda meydana gelen **fiziksel, cinsel, psikolojik, sözel** ve **ekonomik** her türlü eylem ya da davranış"tır.

2008 yılının Ocak ayında Sürmene İlçesinde, eşini ve 6 çocuğunu öldüren babanın olaydan 7 yıl önce bir akrabasını öldürdüğü ve 1 yıl önce de adam yaralama suçuna karıştığı anlaşılmıştır. Psikolojik sorunları olduğu, eşiyle de şiddetli geçimsiz olduğu, eşine ve çocuklarına şiddet uyguladığı için hakkında adli mercilere yapılmış şikâyetler bulunduğu bilinmekteydi. İş daha ileri boyutlara varmadan, bu tür bir vaka (katliam) yaşanmadan evvel gerekli tedbirler alınabilirdi. Bunun için sadece aile bireylerinin değil, durumun farkında olan komşuların da gerekli makamlara başvurma yetkileri, hatta konuya insanî açıdan yaklaşıldığında "yükümlülükleri", vardır. Böyle bir ihbar yapılmış olsaydı, hukukî tedbirler uygulanabilecek ve böyle bir katliamın yaşanması belki de engellenebilecekti. Çocuklar böyle bir aile ortamından sosyal devletin kurumları devreye sokularak kurtarılabilirdi. Ya da baba, tedavi için bir sağlık kuruluşuna yerleştirilebilir, müşterek evden uzaklaştırılabilirdi. Ailenin Korunmasına Dair Kanunun Uygulanması Hakkında Yönetmelik'in 5. maddesi incelendiğinde bu açıkça görülmektedir.

"Şikâyet ve ihbar; eşlerden biri veya çocuklar veya aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireylerinden biri veya mahkemece ayrılık kararı verilen veya yasal olarak ayrı yaşama hakkı olan veya evli olmalarına rağmen fiilen ayrı yaşayan aile bireylerinden birisi tarafından yapılabilir."

İhbar; şikâyet ve ihbar mercilerine başka bir şahıs tarafından, olayın yazılı, sözlü veya başka bir şekilde bildirilmesi suretiyle de yapılabilir.

Çocuk mağduriyeti incelenirken ceza hukuku açısından "mağdur" ve "suçtan zarar gören" kavramlarının da birbirinden ayırt edilmesi gerekmektedir. Ceza Muhakemesi Kanununda tanımlanmamış olmakla birlikte **mağdur**, aleyhinde suç işlenen kimseyi yani suç kurbanını ifade etmektedir. Belirli bir suçtan, bu suçun mağdurundan başka bir kimsenin de hakkının ihlali nedeniyle zarara uğraması ve bu zararın tazminini isteme hakkının doğması mümkündür. Dolayısıyla, suçun mağduru ile suçtan zarar gören kimse arasında fark vardır. Örneğin, insan öldürme suçunun mağduru ölen kimse iken; suçtan zarar gören ölenin mirasçısıdır. Bu ayrımın önemli bir sonucu olarak, suçun mağduru ile faili arasında ceza davasıyla birlikte hukuk davası da söz konusu olabilmekte iken, fail ile suçtan zarar gören kimse arasında sadece hukuk davası ilişkisi vardır.

Bir suçun işlenmesiyle, hukuken korunan menfaatleri doğrudan veya dolaylı ihlal olan kimse **suçtan zarar görendir**. Böylelikle, “**suçtan zarar gören**” kavramının “**mağduru**” kapsayan daha geniş bir anlam içerdiği anlaşılmaktadır. Mağdur ile suçtan zarar gören aynı kişi olduğunda, suçtan doğrudan doğruya zarar gören söz konusu olmaktadır. Örneğin, kasten öldürme suçunun mağduru (öldürülen) ile suçtan zarar gören (ölenin mirasçıları) farklı kişiler iken, kasten yaralama suçunun mağduru aynı zamanda suçtan doğrudan doğruya zarar görendir(AÜHFD:2011:83,86,87,87,88,156).

Bu açıklamalar ışığında, ana-babanın öldürülmesi, sakat bırakılması ve benzeri suçların mağduru olması durumunda onların çocuğu/çocukları da, burada “*suçtan zarar gören*” kabul edilir. Böylece çocuğun, “*destekten yoksun kalma davası*” gibi hukukî korunma yolları ile maddî tazminat talepleri ve bunun yanında “*manevî tazminat*” talepleri karşılanır. Hülâsa burada çocuğun dolaylı olarak zarara uğradığı kabul edilir ve bu zararlar tazmin ettirilir.

Çocuk mağduriyetinin önlenmesi hususunda uluslararası kuruluşlar tarafından küresel ölçekte tedbirler alınmaya çalışılmaktadır. Bu bağlamda Türkiye’de özellikle AB’ye üyelik süreciyle birlikte, insan haklarındaki yeni düzenlemelere paralel olarak çocuk haklarının iyileştirilmesi ve çocuk mağduriyetlerinin önlenmesine yönelik çalışmalara hız kazandırıldığı görülür. Bu gelişme, UNICEF’in “Türkiye’de Çocukların Durumu Raporu-2011”de şöyle değerlendirilmektedir: Kimi eksikliklerine karşın, 2005 yılında kabul edilen ‘Çocuk Koruma Yasası’, ‘Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’ de yer alan hakların çoğunu içerdiğinden, çocuklar açısından muhtemelen Türkiye’deki en ileri yasadır. Bu yasa, çocuk adaleti usullerini detaylandırıp geliştirmekte; korunmaya muhtaç çocuklara danışmanlık, sağlık, eğitim ve barınma hizmetleri verilmesi konusunda düzenlemeler getirmekte; ilgili kurumların ve çalışanlarının bu alanlardaki rol ve görevlerini belirlemektedir.”

Netice itibariyle, Çocuk Koruma Kanunu’nun yürürlüğe girdiği 2005 yılından bu yana epey zaman geçmesine rağmen bu araştırmada ulaşılan bulgulardan da anlaşılacağı üzere, sadece yasal önlemler yetersiz kalmaktadır. Bu konuda yasal korumanın Anayasa düzeyinde yapılması, Anayasada sanık haklarına yer verildiği gibi, mağdur haklarına da yer verilmesi önem arz etmektedir. Dahası, Türkiye’de, temel görevi suç mağdurlarına hizmet etmek olan kurumsal bir yapılanmaya gidilmelidir. Ancak daha da önemli olan yasal ve kurumsal önlemlerin yanında yapılması gereken, toplumda zihinsel ve kültürel açıdan değişimi sağlayacak plan, program, politika ve stratejilerin geliştirilmesi ve uygulanmasıdır.

BÖLÜM 3

**“ÇOCUK ODAKLI SOSYAL RİSK HARİTASI”
ÇALIŞMASI BAĞLAMINDA İLGİLİ MEVZUATTAN KESİTLER**

3.1 / 1739 SAYILI MİLLİ EĞİTİM TEMEL KANUNU

Madde 2 Beden, zihin, ahlâk, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek

Madde 8 Özel eğitim ve korunmaya muhtaç çocukları yetiştirmek için özel tedbirler alınır.

Madde 28 Bütün öğrencilere ortaöğretim seviyesinde asgari orta bir genel kültür vermek suretiyle, onlara kişi ve toplum sorunlarını tanıtmak, çözüm yolları aramak ve yurdun iktisadi sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunmak bilincini ve gücünü kazandırmak

Madde 40

-Çağımızın bilimsel, teknolojik, iktisadi sosyal ve kültürel gelişmelerine uymalarını sağlayıcı eğitim imkânları hazırlamak,

-Toplu yaşama, dayanışma, yardımlaşma, birlikte çalışma ve örgütlenme anlayış ve alışkanlıkları kazandırmak,

-Boş zamanları iyi bir şekilde değerlendirme ve kullanma alışkanlıkları kazandırmak.

3.2 / MEB Stratejik Eylem Planı

Tehditler:

Madde 3- Bölgesel sosyo-ekonomik farklılıklar

Madde 5- Risk altındaki çocukların sayısındaki artış

Madde 7- Zorunlu öğrenim çağındaki çocukların ve gençlerin mevsimlik gezici ve geçici tarım işçisi olarak çalıştırılmaları nedeniyle eğitim hizmetlerinden yararlanamamaları

Madde 9- Eğitim ortamlarının zararlı madde kullanımı için Pazar olarak görülmesi

Stratejik Hedefler:

Stratejik Hedef: 2 2 İlköğretimdeki okul terklerini 2014 yılı sonuna kadar ortadan kaldırmak

Stratejik Hedef: 2 4 İlköğretim programlarında, öğrencilerde yerleşik bir demokrasi kültürünün oluşturulması, kendi kültürünü özümsemesi, milli, manevi değerlere bağlı, evrensel değerleri benimseyen nesiller yetiştirilmesine yönelik etkinlikleri ve uygulamaları plan dönemi boyunca arttırmak

Stratejik Hedef: 3 2 Ortaöğretim kurumlarından, ilişiği kesilen/okulu terk eden öğrencilerin diğer öğrencilere oranını 2014 yılı sonuna kadar %5'in altına düşürmek

Stratejik Hedef: 3 5 Ortaöğretimde kızların eğitime erişimini daha da artırmak için kız- erkek brüt okullaşma oranları arasındaki % 8,91 olan farkı 2014 yılı sonuna kadar % 2'nin altına düşürmek

Stratejik Hedef: 3 6 Eğitimde kademeler arası geçişteki kayıpları en aza indirmek için ilköğretimden ortaöğretime geçişte % 85 olan ülke oranını 2014 yılı sonuna kadar % 95'in üzerine çıkarmak

Stratejik Hedef: 6 1 Örgün eğitim kurumları ile Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinde (RAM) bulunan rehber öğretmen açığına karşılayarak, psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine tüm öğrencilerin ve ailelerin erişimini sağlamak

Stratejik Hedef: 8 2 Eğitim sistemi içindeki öğrencilerin bireysel farkındalık düzeylerini, kendilerini ifade etme ve yeteneklerini sergileme, güçlerini geliştirmek üzere sosyal, kültürel, sportif ve sanatsal faaliyetlere katılım düzeyini plan dönemi sonuna kadar %100 arttırmak

Stratejik Hedef: 10 3 Hayatboyu öğrenim stratejisi gereği bölgesel, ekonomik ve sosyal duyarlılıkları dikkate almak üzere paydaşlarla işbirliğini sürekli geliştirmek

Stratejik Hedef: 10 5 Hayatboyu öğrenim anlayışının toplumsal yaygınlığını sağlamak üzere düzenlenen kurs dışı etkinliklerin türünü plan dönemi sonuna kadar %50 arttırmak

Stratejik Hedef: 10 7 İlköğretim son sınıf öğrencilerinden başlamak üzere hayat boyu öğrenim kapsamında, tüm toplumda girişimcilik ruhunun geliştirilmesini sağlamak üzere etkinlikler düzenlemek

Stratejik Hedef: 13 1 Bakanlık insan gücü ihtiyacını karşılamak üzere ilgili kurumlarla işbirliği içerisinde orta ve uzun vadeli insan kaynakları projeksiyonları yapmak

Stratejik Hedef: 13 2 İnsan kaynaklarının bölge ve yerleşim yeri ihtiyaçları doğrultusunda, norm kadro esasına göre dengeli dağılımını sağlamak

Stratejik Hedef: 15 4 Bakanlığımız mevzuatının uygulanmasında ortaya çıkan sorunlar ile çözüm önerilerini belirleyerek mevzuatı yenileme ve geliştirme çalışmalarına katkı sağlamak ve eğitim sistemimizi düzenleyen mevzuatı AB normları da göz önünde bulundurularak sadeleştirmek ve güncelleştirmek

Stratejik Hedef: 16 1 Her düzeydeki örgün ve yaygın eğitim programlarının gelişmelere paralel olarak yenilenmesini ve uygulamada olan programların amaca uygunluk bakımından düzenli olarak izlenmesi ve değerlendirilmesini sağlamak.

Stratejik Hedef: 16 5 Eğitim ve öğretimin niteliğinin geliştirilmesi ve eğitim sistemine katkı sağlamaya yönelik plan dönemi sonuna kadar en az 5 konuda araştırma ve alan çalışması yapmak

Stratejik Hedef: 17 4 Millî Eğitim Bakanlığı stratejik plan amaç ve hedeflerinin gerçekleşme düzeylerinin izlenmesi, zamanında etkili önlemlerin alınabilmesi için birimlerle işbirliği içerisinde etkili bir izleme ve değerlendirme sistemi kurmak

Stratejik Hedef: 19 4 Türk Cumhuriyetleri, Türk ve akraba topluluklarında yürütülen kültürel faaliyet sayısını plan dönemi sonuna kadar artırmak.

3.3 / DOKUZUNCU BEŞ YILLIK KALKINMA PLANI 2007-2013

Madde237. Türkiye'nin demografik yapısı, doğurganlık düzeyindeki ve yaş yapısındaki gelişmelerle gelişmiş ülkelerin yapısına benzemeye başlamıştır. Değişen nüfus yapısı, özellikle eğitim, istihdam, sağlık ve sosyal güvenlik alanlarındaki politikaların gözden geçirilmesi ihtiyacını doğurmuştur.

Madde243. Eğitim sisteminin sınav odaklı bir yapıda olması, eğitimden beklenen amaçlara ulaşılamamasına, sınav hazırlıklarına önemli harcamalar yapılmasına ve böylece eğitime ayrılan kaynakların verimsiz kullanılmasına, öğrenciler ve ailelerinde mali, sosyal ve psikolojik sorunların ortaya çıkmasına sebep olmaktadır.

Madde 258. Çocuk işçiliğinin ortadan kaldırılmasına yönelik çalışmalar ve zorunlu eğitimin 8 yıla çıkarılması ile çalışan çocuk sayısında azalma olmasına rağmen, çocuk işçiliği, sokak çocukları ve sokakta çalışan çocuklar sorunu önemini korumaktadır.

Madde 260. Şiddet, bütün dünyada olduğu gibi ülkemizde de daha çok kadın ve çocukların maruz kaldığı bir sorundur. Kadınlara karşı şiddetin ve istismarın önlenmesi için toplumun bilinçlendirilmesine yönelik eğitim ve bilgilendirme çalışmaları devam etmektedir.

Madde266. Sosyal hizmet ve yardımlardan yararlanacak kişi ve grupların tespiti için sağlıklı kriterler oluşturulması çalışmalarına başlanmıştır. Ancak, sistemde kurumlar arasındaki işbirliği eksikliği ve nitelikli personel sıkıntısı nedenleriyle gerçek ihtiyaç sahiplerine istenen düzeyde hizmet sunulamamaktadır.

Madde 272. Giderek hızlanan değişim süreci aile ve toplum içi kültürel ve sosyal ilişkileri olumsuz etkilemiştir. Kitle iletişim araçlarının çeşitlenmesi, aile içi iletişimde geleneksel yöntemlerin dışına çıkılamaması ve eğitim sisteminin aşıl原因ayan sorunları gençlerin aileden kopma, toplumsal sorunlara duyarsızlaşma, ümitsizlik ve özgüvensizlik gibi sorunlarını ve bunun sonucunda şiddete eğilimini artırmıştır.

Madde273. Yoğun göç ve çarpık kentleşmenin oluşturduğu uyum sorunları terör ve asayiş başta olmak üzere toplumsal bütünlüğü ve uyumu zedeleyici ortamlar

hazırlamaktadır. Bu kapsamda, ulusal ve yerel düzeyde, topluma entegrasyon ve aidiyet duygusunu geliştirici önlemlerin alınması ve bu alanlarda yerel yönetimlerin kapasitelerinin ve STK'larla diyalogun artırılması ihtiyacı bulunmaktadır.

Madde323. Toplumsal ve kültürel alanlarda yaşanan hızlı değişim ve ekonomik dalgalanmalarla, iç göç ve buna bağlı olarak ortaya çıkan istihdam ve **kentseluyum sorunlarının** yaşandığı bir ortamda, suç örgütlerinin bilgi ve iletişim teknolojilerinden de yararlanarak uluslararası ve organize şekilde faaliyette bulunmaları başta terör olmak üzere örgütlü suçlarda bir artış eğiliminin ortaya çıkmasına neden olmuş ve iç güvenlik konusu VIII. Plan döneminde de önemini korumaya devam etmiştir.

Madde324. Terör ve terörün finansmanı ile mücadele, yasa dışı göç ve iltica hareketleri, insan ticareti, organize suçlar, uyuşturucu madde kullanımı ve bağımlılığı ile mücadele konularında bazı gelişmeler kaydedilmesine rağmen Plan hedeflerinin gerisinde kalınmıştır.

Madde479. Ulusal yenilik sistemi içinde yer alan kurum ve kuruluşlar görev ve faaliyetleri itibarıyla gözden geçirilerek kurumlar arası işbirliğini de artıracak etkin bir yapı kurmak üzere gerekli yasal ve kurumsal düzenlemeler yapılacaktır. Bilim ve teknoloji alanındaki politika, program ve projelerin yürütücü kurumlardan bağımsız olarak izlenmesi ve değerlendirilmesi yönünde düzenlemeler yapılacaktır.

Madde581. Beşeri gelişme ve sosyal dayanışma alanlarındaki politikaların temel amacı, toplumun tüm kesimlerinin temel kamu hizmetlerinden ve çok boyutlu bir sosyal koruma ağından yeterince faydalanmasını sağlayarak, yaşam kalitesini ve refah düzeyini yükseltmektir. Temel kamu hizmetlerinin sağlanmasında eğitim ve sağlık; sosyal koruma ağının geliştirilmesinde ise kapsayıcı ve sürdürülebilir bir sağlık ve sosyal güvenlik sistemi, etkinliği artırılmış sosyal hizmetler, gelir dağılımının iyileştirilmesi, sosyal içerme ve yoksullukla mücadele, kültürün korunması, güçlendirilmesi ve toplumsal diyalogun geliştirilmesi politikaları temel öncelik alanları olacaktır.

Madde582. Toplumsal gelişmenin sağlanması amacıyla; düşünme, algılama ve sorun çözme yeteneği gelişmiş, Atatürk ilkelerine bağlı, demokratik, özgürlükçü, milli ve manevi değerleri özümsemiş, yeni fikirlere açık, kişisel sorumluluk duygusuna sahip, çağdaş uygarlığa katkıda bulunabilen, bilim ve teknoloji kullanımına ve üretimine yatkın, sanata değer veren, beceri düzeyi yüksek, üretken ve yaratıcı, bilgi çağı insanı yetiştirilecektir.

Madde585.İlköğretimde okul terklerinin azaltılması için başta kırsal kesime ve kız çocuklarına yönelik olmak üzere gerekli tedbirler alınacak ve ortaöğretime geçiş oranları yükseltilecektir

Madde598. Eğitim sisteminin etkinliğinin artırılması, eğitime ayrılan kaynakların daha verimli kullanılması, öğrenciler ve aileleri üzerindeki mali, sosyal ve

psikolojik yüklerin hafifletilmesi amacıyla eğitim sistemi, sınav odaklı yapıdan kurtarılacaktır. Yükseköğretime giriş sistemi; öğrencileri programlar hakkında yeterli düzeyde bilgilendiren, ilgi ve yeteneklerini ortaöğretim boyunca çok yönlü bir süreçle değerlendiren, okul başarısına dayalı ve müfredat programlarıyla daha uyumlu bir yapıya kavuşturulacaktır.

Madde622. Kadına yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla, bu konudaki toplumsal bilinç artırılacaktır.

Madde623. Özellikle kırsal kesimdeki kız çocuklarının, özürliülerin ve düşük gelirli ailelerin çocuklarının eğitim ihtiyaçlarının karşılanması desteklenerek bu kesimlerin eğitime erişimleri kolaylaştırılacaktır. Ayrıca, çocuk işçiliğini önleyecek tedbirler alınacak ve etkili bir şekilde uygulanacaktır.

Madde624. Çocuğun bakımı ve yetiştirilmesi için ideal ortam olan aileye yönelik eğitici programlar yaygınlaştırılacaktır.

Madde628. Yoksulluk ve sosyal dışlanmanın önlenmesine yönelik politikaların uygulanmasında ve bunlara yönelik eğitim, barınma ve istihdam gibi hizmetlerde, merkezi idare ve mahalli idareler ile sivil toplum kuruluşları başta olmak üzere tüm kesimlerin koordineli bir şekilde çalışması sağlanacaktır.

Madde629. Sosyal güvenlik sistemi; nüfusun tümünü kapsayan, toplumun değişen ihtiyaçlarını karşılayabilen, mali sürdürülebilirliği olan ve kaliteli hizmet sunan bir yapıya kavuşturulacaktır.

Madde633. Sosyal hizmet ve yardımlar sisteminde eşitlik, sosyal adalet, etkinlik ve etkililik ilkeleri esas olacaktır. Sistemden yararlanacak kişilerin belirlenmesi amacıyla ortak bir veri tabanı oluşturularak, nesnel ölçütlerle işleyen bir tespit mekanizması kurulacaktır.

Madde635. Yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşlarının sosyal hizmet ve yardımlar alanındaki faaliyetleri desteklenecektir.

Madde645. Yoğun göç ve çarpık kentleşme neticesinde ortaya çıkan sosyo-kültürel uyum sorunlarını azaltıcı önlemler alınacaktır.

Madde646. Toplumsal bütünleşme ve dayanışmanın artırılması amacıyla hoşgörü, toplumsal diyalog ve ortaklık kültürünü geliştirici politikalara öncelik verilecektir

Madde647. Gençlerin aileleriyle ve toplumla iletişimlerini daha sağlıklı hale getirecek, özgüvenlerini geliştirecek, yaşadıkları topluma aidiyet duygusu ve duyarlılıklarını artıracak, karar alma süreçlerine katılımlarını sağlayacak tedbirler alınacaktır.

Madde717. Mağdur haklarını çağdaş ölçütler çerçevesinde koruyacak düzenlemeler yapılacak, adli yardım hizmetlerinin yeterli bir seviyeye çıkartılması sağlanacaktır.

3.4 / 18. MİLLİ EĞİTİM ŞURASI 2010

- Adalet Bakanlığına bağlı ceza infaz kurumlarındaki eğitim faaliyetleri Millî Eğitim Bakanlığı ile iş birliği yapılarak düzenlenmeli, eğitim fakültelerinde bu kurumların ihtiyaçlarına cevap verebilecek derslerin müfredata eklenmesi ile ilgili çalışmalar yapılmalıdır.

- Okulların, kendine özgü bir kimlik, hafıza, aidiyet duygusu ve güçlü okul kültürü geliştirebilmeleri için geniş katılımlı özel günler, haftalar gibi etkinlikler düzenlenerek ortak kültürel değerlerin güçlendirilmesi sağlanmalıdır.

- Okulda temel insani, ahlaki, sosyal, kültürel ve demokratik değerleri geliştirmeye dönük uygulamalara ağırlık verilmeli, demokratik bir okul kültürü ve sınıf atmosferi oluşturmak için öğretmen ve öğrencilerde kültürel farklılıklara karşı duyarlılık geliştirilmelidir.

- Okulda, gerek öğrenciler gerekse öğretmenler için kurumsal sosyalleşme kapsamında kurum kültürünün içselleştirilmesine yönelik uygulamalara yer verilmelidir.

- Ulusal ve resmî bayram törenleri ile belirli gün ve haftalarda yapılacak toplantılar ve kutlamalar; toplumda bütünlük, paylaşma, denetim ve kontrol mekanizmaları olup yönetimlerce bu faaliyetler şenlik ve festival şeklinde kutlanmalı, yerel yönetimlerin ve sivil toplum kuruluşlarının desteği sağlanmalıdır. Bu faaliyetler kültürü etkilemeyi ve yeni değerlerden etkilenmeyi, ortak duygu ve değerlerin devamlılığını sağlayacak, ancak öğrencilerin derslerinden uzun süre ayrı kalmayacakları şekilde düzenlenmelidir.

- Güçlü okul kültürleri, okula dış çevreden gelebilecek olumsuz etkilere karşı koruyucu bir kalkandır. 2023 yılına kadar ülkemizdeki demokratikleşme eğilimlerini de dikkate almak suretiyle okulların kendilerine özgü kimlik ve okul kültürleri oluşturabilecekleri ve "okula dayalı yönetim" anlayışı doğrultusunda özerk yapılara kavuşturulmaları sağlanmalı, okul yönetimleri yetkilendirilmeli ve güçlendirilmelidir. Eğitim sistemimizde yönlendirme hizmetleri, okul öncesinden yükseköğretime kadar tüm eğitim kademelerinde etkin olarak yaygınlaştırılmalı, mevcut Yönelme Yönergesi revize edilmelidir.

- Yönlendirme hizmetlerinin sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi için öğrenciler ve ailelerine; yetenek, ilgi ve mesleki doyum arasındaki ilişki konusunda farkındalık kazandırılmalı, ailelerin ve tüm öğretmenlerin yönlendirme sürecine aktif katılımları sağlanmalıdır.

- Risk altında ve dezavantajlı konumda olan çocukların tespiti yapılarak bu çocuklara yönelik eğitim çalışmaları artırılmalı; terör, göç, madde bağımlılığı, parçalanmış aileler, iletişim araçlarını kötüye kullananlar vb. risk faktörleri göz önünde bulundurularak önleyici rehberlik çalışmalarına ağırlık verilmeli, bu konuda bölgenin ve yörenin özelliğine uygun olarak disiplinler arası ekip çalışmaları mülki amirlerin koordinesinde hayata geçirilmelidir.

- **Madde bağımlılığı ve denetimli serbestlik gibi özel bilgi, beceri ve uygulama gerektiren konularda destek sağlayacak personel yetiştirilmeli, bu konuda hizmet veren ilgili kurum ve kuruluşlarla iş birliği sağlanmalıdır.**

- Sokakta yaşayan, çalıştırılan, mevsimlik işçi olarak çalışan vb. sebeplerle okul dışında olan çocuklara yönelik psikolojik danışma ve rehberlik hizmet modelleri geliştirilmeli ve bu çocukların ortaöğretime erişimini sağlayacak yeni düzenlemeler yapılmalıdır.

- **Rehberlik ve araştırma merkezleri, misyonuna uygun olarak uzmanlık temelinde yeniden yapılandırılmalı ve merkezde sağlanan hizmetlere bağlı olarak psikolojik danışman, psikolog, sosyal hizmet uzmanı, fizyoterapist, çocuk gelişimi ve eğitimcisi, eğitim programcısı, ölçme değerlendirme uzmanı ile bölgenin özelliğine göre disiplinler arası ekip çalışmasını gerektiren diğer alan uzmanları için kadrolar ihdas edilmelidir.**

- Rehberlik ve araştırma merkezlerinde kaliteli hizmetin sunulması, korunması ve geliştirilmesi amacıyla üniversitelerin ilgili alanlarından mezunların yönetici olarak atanması için gerekli düzenleme yapılmalıdır.

3.5 / TBMM ŞİDDET ARAŞTIRMA KOMİSYON RAPORU 2007

- Şiddet olaylarına karışma riski yüksek olan çocuklar ile ailelerinin belirlenmesi, sağlık, eğitim, sosyal hizmet ve güvenlik açısından daha "hakkaniyetli" hizmet alması sağlanmalıdır. Risklerin belirlenmesinde; ailenin sosyodemokratik özellikleri, ekonomik düzey, göç etme durumu, çocuk ya da gençte şiddet eğilimleri bulunması, vb. özellikler "değişken" olarak kullanılabilir.

- Çocuk ve gençlerde şiddet ya da ilgili risk faktörlerinin dağılımı ile ilgili veriler belirli aralıklarla iller bazında toplanmalı ve her ilde sorun boyutunu saptama, gerekli müdahale programlarını planlayabilme ve uygulamalardaki gelişmeleri takip etme açısından kullanılmalıdır. İllerden gelen veriler ışığında Türkiye için yıllık ya da daha az sıklıkta periyodik raporlar hazırlanmalıdır.

- Okulların ve sosyal çevrelerinin sosyal risk haritaları çıkartılmalı... ..daha sorunlu yerlerde, okul rehberlik servisleri ve RAM'lar güçlendirilmeli... bu hizmet alanlarında rehber öğretmen sayıları arttırılmalı... diğer disiplinlerden elemanlara da yer verilmelidir.

- Rehberlik ve Araştırma Merkezleri her konuda (personel, araç-gereç) desteklenmeli, gerektiği takdirde dışarıdan hizmet alımına gidilmelidir.

- Rehberlik ve Araştırma Merkezleri Norm Kadro Yönetmeliği esaslarından çıkartılmalı, eleman sayısı bölgenin özelliklerine göre belirlenmelidir. (TBMM Raporu, 2007: 237, 238, 487).

4.BÖLÜM

**ÇOCUK SUÇLULUĞU VE ÇOCUK MAĞDURİYETİ AÇISINDAN
ÇORUM İLİNİN TÜRKİYE GENELİNE GÖRE RİSK DURUMU**

2010 yılında Türkiye’de;

-Toplam Adli Olay sayısı 6.684.880

-Ceza dava konulu olay sayısı 3.032.676

-Bu olaylarda çocukların fail olarak suça *karışma sayısı* ise 386.549’dur.

Çocuk mağduriyeti açısından bakıldığında ise;

-2010 yılında suç olaylarında mağdur çocuk sayısı 328,385

-Son üç yılda (2008-2009-2010) mağdur çocuk sayısı toplamı 860,801’dur.

Çocukları ilgilendiren diğer sosyal olaylarda durum şöyledir:

-2010 yılı Boşanma karar ve yeni açılan dava sayısı toplamı 402.631

-2009-2010 eğitim-öğretim yılında, okuluyla ilişkisi kesilen öğrencilerin sayısı 404,383.

Çocuklar da yetişkinler gibi çok değişik türden suça karışabilmektedir. Çocuk suç niteliklerini anlayabilmek açısından, aşağıda sadece çocukların fail olarak yer aldığı ceza dava dosyaları üzerinden bir çalışma yaparak, çocuk suç türleri hakkında bilgi ortaya konmaya çalışıldı. Yani çalışmanın nitelikler kısmında, çocukların yetişkinlerle birlikte hareket ettikleri olaylar ve yetişkin sayıları analiz kapsamı dışında tutulmuştur. Bu doğrultuda çocuk suç olaylarının beş kategoriye ayrılması öngörüldü;

-Şahsa karşı suçlar,

-Mala karşı suçlar;

-Cinsel suçlar,

-Uyuşturucu suçları ve

-Siyasi suçlar.

Bu genel tasnife göre, Türkiye genelinde, sadece çocukların fail olarak yer aldığı son üç yılın (2008-2009-2010) suç olayları üzerinden seçilen toplam verileri ve genel yüzde oranları aşağıda gösterildiği gibidir.

TÜRKİYE'DE ÇOCUK SUÇ TÜRLERİ / SAYI VE YÜZDE ORAN (2008-09-10)

SUÇ TÜRLERİ	SAYILAR	YÜZDELER
ŞAHSA KARŞI SUÇLAR	206,651	48,39
MALA KARŞI SUÇLAR	182,213	42,67
CİNSEL SUÇLAR	12,861	3,02
UYUŞTURUCU SUÇLARI	17,241	4,04
SİYASİ SUÇLAR	8,113	1,90
TOPLAM	427,079	100

Son üç yılın çocuklarca işlenen suç olaylarında şahsa karşı suçlar, bütün suç türlerinin yarısı kadardır. İkinci sırada yer alan mala karşı suçlar ise, sonraki en büyük oran olarak yer almaktadır. Bu iki suç türü, çocuk suç olaylarının yaklaşık yüzde 90'ını oluştururken, üçüncü sırada uyuşturucu, dördüncü sırada cinsel suçlar ve son sırada en düşük oran olarak siyasi suçlar yer almaktadır.

Farklı çalışmalarda ve farklı suçlu gruplarında seçilen suç kategorileri değişik olabilmektedir. Örneğin; bir TÜBİTAK projesinde, yetişkin suçlularla ilgili 27 Ceza İnfaz Kurumunda yapılan çalışmada (İçli) suç türlerinin ve cinsiyete göre dağılımının aşağıdaki şekilde belirlendiğini görüyoruz:

SUÇ TÜRLERİ VE CİNSİYETE GÖRE DAĞILIM

SUÇ GRUPLARI	KADIN	ERKEK	TOPLAM	YÜZDE
CANA KARŞI SUÇLAR	189	1166	1355	48,78
MALA KARŞI SUÇLAR	126	1070	1196	43,06
CİNSEL SUÇLAR	14	213	227	8,18
TOPLAM	329	2449	2778	100.00

Tablodaki yüzdeler göstermektedir ki, çocuk suç türlerindeki yüzde oranlarla yetişkin suç türlerindeki yüzde oranlar birbirine çok yakın değerdedir. Sadece cinsel suçlarda yetişkinlerin daha yüksek suç düzeyinde oldukları söylenebilir. Yüksek suç oranlarını şahsa ve mala karşı suç türünü kıyaslarsak;

Şahsa karşı suçlarda,

Yetişkinler %48,78

Çocuklar %48,39

Mala karşı suçlarda,

Yetişkinler %43,06

Çocuklar %42,67 şeklinde oranların birbirine çok yakın olduğunu görürüz. Bu da bizi, 'yetişkinler ne yapıyorsa çocuklar da onu yapıyor' gibi bir sonuca götürüyor.

İnsanda saldırgan davranışı belirleyen temel mekanizma, geçmişteki öğrenmedir. Bir çocuğa saldırganlığın kabul edilebilir olduğunu öğreten her şey onda saldırganlığı genel anlamda arttıracaktır: saldırganlığın yanlış olduğunu öğreten her şey de tam tersi bir etki yapacaktır. Ana babalar ne beklerse beklesin, çocuklar onların yaptıklarını yapmaya, söylediklerini söylemeye devam edeceklerdir(Fredman 1993;250 - 255).

TÜRKİYE ÇOCUK SUÇLULUĞU HARİTASINDA "ÇORUM 39. İL"

	Faktörler	Sayılar	Ç. Nüfus	% Oran	Türkiye	İl Sırası
1	Çocuk Fail / Ç.N. % Oranı	1.806	56.455	3,20	2,90	33
2	Ç. Mükerrer / Ç.N. % Oranı	1.284	56.455	2,27	2,17	45
3	Ç.H.A.C.D. / Ç.N. % Oranı	1.109	56.455	1,96	2,23	55
	Çocuk Suçluluk Düzeyi			2,48	2,44	39

Tablo 03'te, **Çorum** ilindeki **Çocuk Suçluluk Düzeyi** -üç faktör üzerinden- ortaya konmaya çalışıldı.

Bu faktörler;

-Fail Çocuk Sayısının / Çocuk Nüfusa Oranı,

-Mükerrer Suç Sayısının / Çocuk Nüfusa Oranı,

-Çocuklar Hakkında Açılan Ceza Dava Sayısının / Çocuk Nüfusa Oranı.

Buna göre ilk tabloyu incelediğimizde;

- 1) 2010 yılında Çorum ilindeki fail çocuk sayısı 1.806'dır. İlin çocuk nüfusuna (56.455) oranladığımızda çocuk fail oranının Çorum'da % 3,20 olduğunu görüyoruz. Faktör analizine göre, Türkiye ortalaması %2,90'dır. Bu oranla Çorum, çocuk failerde ülke

düzeyinde 33. sırada bulunmaktadır.

- 2) İkinci faktöre göre, Çorum'da çocuk mükerrer (tekrar) suç sayısı 1.284'tür. Yani birinci ve ikinci faktörü bir arada düşündüğümüzde; Çorum a'da, 2010 yılında **suça karışan çocuk sayısı** 1.806, ancak **çocukların suça karışma sayısı** 3.090'dır. Çocuk mükerrer suç sayısını (1.284) çocuk nüfusa oranlarsak, Çorum'da çocuk mükerrer suç oranının %2,27 olduğunu görürüz. Türkiye genelinde çocuk mükerrer suç ortalaması %2,17 olup, Çorum bu faktörde, ülke düzeyinde 45. sırada bulunmaktadır.
- 3) Son faktörde Çocuklar Hakkında Açılan Ceza Davalarının Çocuk Nüfusa Oranı ele alınmıştır. Çorum İlinde son iki yılda çocuklar hakkında açılan ceza dava sayısı 1.109'dur. Bunun çocuk nüfusa oranı sonucu ise %1,96'dır. Faktör analizine göre Türkiye ortalaması %2,23 olup Çorum Çocuklar Hakkında Açılan Ceza Dava Sayısı yönünden ülke düzeyinde 55. sırada bulunmaktadır.

Çocuk Suçluluğu Ölçümü için esas alınan 3 faktörün genel ortalaması Çorum için % 2,48 ve Türkiye için %2,44'tür. Bu oranlarla Çorum İli, Çocuk Suçluluğu Haritasında diğer illere göre **39. sırada** yer almaktadır.

ÇORUM ÇOCUK SUÇ NİTELİK ANALİZİ (2008-2009-2010)					
SUÇ TÜRÜ	2008 SAYI	2009 SAYI	2010 SAYI	TOPLAM	TÜRKİYE
ŞAHSA KARŞI SUÇ	598	586	764	1.948	206.651
MALA KARŞI SUÇ	371	456	478	1.305	182.213
CİNSEL SUÇ	43	52	54	149	12.861
UYUŞTURUCU	2	4	6	12	17.241
SİYASİ SUÇ	4	9	5	18	8.113
TOPLAM	1.018	1.107	1.307	3.432	427.079

ÇORUM ÇOCUK SUÇ NİTELİK ANALİZİ					
SUÇ TÜRÜ	2008 %	2009 %	2010 %	Ortalama %	TÜRKİYE %
ŞAHSA KARŞI SUÇ	58,74	52,94	58,45	56,71	48,39
MALA KARŞI SUÇ	36,44	41,19	36,57	38,07	42,66
CİNSEL SUÇ	4,22	4,70	4,13	4,35	3,01
UYUŞTURUCU	0,20	0,36	0,46	0,34	4,04
SİYASİ SUÇ	0,39	0,81	0,38	0,53	1,90

Yukarıdaki iki tabloda; “Çocukların Fail Olarak” ne tür suçlara daha çok katıldığı üzerine analizlere yer verilmiştir. Bu kapsamda, belirlenmiş beş ana kategoride son üç yılın istatistiki verileri irdelenmiş, çocuk suç türü yüzde oranlarının, Türkiye geneli yüzde oranlarıyla karşılaştırılması sağlanmıştır.

Buna göre Çorum ilinde çocuk suç nitelik sayı ve oranları şöyledir;

Şahsa karşı suçlar, %56,71 suç oran ve 1.948 suç sayısı,

Mala karşı suçlar, %38,07 suç oran ve 1.305 suç sayısı,

Cinsel suçlar, %4,35 suç oran ve 149 suç sayısı,

Uyuşturucu suçları, %0,34 suç oran ve 12 suç sayısı,

Siyasi suçlar, %0,53 suç oran ve 18 suç sayısı.

Bu sonuçlara göre çocuk failer yönünden Çorum ilinde **şahsa karşı suç ve cinsel suç** oranları, Türkiye ortalaması üzerindedir.

ÇORUM ÇOCUK FAİL / YETİŞKİN FAİL ORANI					
YIL	Ç. FAİL	Y. FAİL	% ORAN	TÜRKİYE %	İL SIRASI
2008	1.401	23.348	6,00	5,28	35
2009	1.417	27.687	5,12	5,17	45
2010	1.806	28.937	6,24	5,56	30

Tabloda, çocuk fail/yetişkin fail oranlaması yer almıştır.

Üç yılın verileri üzerinden yapılan analizlere göre;

-Çorum ilinde çocuk failerin yetişkin failere oranı;

2008’de 6,00

2009’da 5,12

2010 da 6,24 şeklinde olup bu oranlar Türkiye ortalamasına yakındır.

- Türkiye iller sıralamasında Çorum;
2008'de 35.
2009'da 45.
2010 da 30. sırada yer almıştır.

ÇORUM FAİLİ MEÇHUL OLAY / TOPLAM OLAY ORANI					
YIL	FMO	TO (CBS)	% ORAN	TÜRKİYE %	İL SIRASI
2008	855	15.990	5,35	17,00	59
2009	974	18.362	5,30	15,36	55
2010	914	19.319	4,73	15,28	58

Tabloda, Çorum ilinde, *faili meçhul olayların / toplam olaylara oranı* çalışıldı. Elde edilen sonuca göre;

- Faili meçhul olayların toplam olaylara oranı yönünden Çorum Türkiye ortalamasının altındadır.

2008 de 59.
2009 da 55.
2010 da 58. sırada yer almıştır.

ÇORUM	2010 GENEL SUÇ HARİTASI					
	FAKTÖRLER	SAYILAR	NÜFUS	% ORAN	TÜRKİYE %	İL SIRASI
	1.TOPLAM OLAY(CBS)	19.319	386.334	5,00	6,07	72
	2.YETİŞKİN SUÇ	28.937	386.334	7,49	8,09	55
	3.ÇOCUK SUÇ	3.090	56.455	5,47	5,07	36
	GENEL SUÇLULUK DÜZEYİ			5,99	6,41	50

Tablo 08'de, Çorum ilinin Genel Suç Düzeyi üç faktör üzerinden ortaya konmaya çalışıldı.

Bu faktörler;

- Yetişkin Fail Sayısının / Yetişkin Nüfusa Oranı,
- Toplam Olay Sayısının / Yetişkin Nüfusa Oranı,
- Çocuk Suç Sayısının / Çocuk Nüfusa Oranı.

İlk faktörde ceza dava konulu (CBS) toplam olaylar ele alındı. Çorum ili için bir yılda gerçekleşen 19.319 toplam olayın yetişkin nüfusa oranı **%5,00** olmuştur. CBS Toplam olaylarda Türkiye ortalaması %6,07 olup, Çorum ili toplam olay oranları yönünden ülke düzeyinde 51. sırada yer almaktadır.

İkinci faktöre göre, Çorum ilinde 2010 yılında adliye kayıtlarında yer alan yetişkin fail sayısı 28.937 olarak tespit edilmiştir. Bu sayıyı ilin yetişkin nüfusuna oranladığımızda elde edilen suç oranı **%7,49** olur. Bu faktörle ilgili analizlerde Türkiye ortalaması %8,09 olup, Çorum ili yetişkin suçluluğu açısından ülke düzeyinde 7. sırada bulunmaktadır.

Bu tablonun son faktöründe, çocuk suçluluğu analizine yer verildi. Çorum ilinde 2010 yılında çocukların suça karışma sayısı -mükerrer sayılar dahil- 3.090 olup, bunun çocuk nüfusa oranı **%5,47** olarak hesaplanmıştır. Bu faktör analizi üzerinden çocuk suçluluğu ortalaması Türkiye için %5,07'dir ve yine ilgili faktör açısından, Çorum ili ülke düzeyinde 6. sıradadır.

İllerin, Genel Suç Düzeyi Ölçümü için esas alınan üç ana faktörün ortalaması Çorum için %5,99 ve Türkiye için %6,41'dir. Bu oranlarla Çorum İli, Türkiye'nin Genel Suç Haritasında diğer illere göre **50.** sırada yer almaktadır.

TÜRKİYE'NİN ÇOCUK MAĞDURİYETİ ANALİZLERİ						
FAKTÖRLER	2008	2009	2010	TOPLAM	Ç.NÜFUS	TR %
MAĞDUR ÇOCUK	243,953	288,457	328,385	860,797	22.699.503	3,79
MAĞDUR DOSYA	145,196	172,069	201,710	518,975	22.699.503	2,29

Türkiye'de üç yılda 860,797 çocuk, 518,975 olaydasuç mağduru olmuştur.

Bu verileri ülkenin tüm (0-18 yaş) 22.699.503 çocuk sayısına oranladığımızda;

Suç nitelikli olaylarda çocuk mağduriyeti oranı %3,79

Suç nitelikli vakalarda çocuk mağduriyeti yaşanan olay oranı %2,49'dur.

Genelde ise, **Türkiye Çocuk Mağduriyeti Düzeyi %3,04'tür**

ÇOCUKLARIN MAĞDUR OLDUĞU OLAY TÜRLERİ

TÜRKİYE ÇOCUK MAĞDURİYETİ NİTELİK ANALİZLERİ						
MAĞDURİYET TÜRÜ	2008		2009		2010	
	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE
ŞAHSA KARŞI SUÇ	142,501	79,91	172,259	79,80	202,191	79,31
MALA KARŞI SUÇ	19,519	10,94	21,024	9,73	23,129	9,07
CİNSEL SUÇ	16,296	9,13	22,579	10,45	29,616	11,61
TOPLAM	178,316	100	215,862	100	254,936	100

Üç yıllık toplamda Türkiye'de,
Mağdur Çocuk Sayı ve Yüzde Oranları:

Şahsa Karşı Suç Olaylarında 516,951 Mağdur Çocuk (%80,01)

Mala Karşı Suç Olaylarında 63,672 Mağdur Çocuk (%9,85)

Cinsel Suç Olaylarında 65,491 Mağdur Çocuk (%10,14)

Nitelik analizlerinde esas alınan üç yıllık toplam mağdur çocuk sayısı 646,114'tür.

ÇOCUK MAĞDURİYETİ HARİTASINDA "ÇORUM 24. İL"

ÇORUM ÇOCUK MAĞDURİYETİ ANALİZLERİ							
FAKTÖRLER	2008	2009	2010	TOPLAM	Ç.NÜFUS	%ORAN	TR %
MAĞDUR ÇOCUK	2.417	2.724	3.423	8.564	150.160	5,70	3,79
MAĞDUR DOSYA	1.367	1.578	1.924	4.869	150.160	3,24	2,29
İL SIRASI 24							

Tabloda, Çorum ilinin çocuk mağduriyeti analizleri yer almaktadır.

Çalışmada esas alınan faktörler;

1-Son üç yılda mağdur çocuk sayısının çocuk nüfusa oranı,

2-Çocukların mağdur olduğu olay sayısının çocuk nüfusa oranı.

Mükerrer (tekrar) mağduriyet sayıları katılmadığında Çorum'da;

2008'de 1.367 olayda 2.417

2009'da 1.578 olayda 2.724

2010'da 1.924 olayda 3.423 çocuk olmak üzere;

SON ÜÇ YILDA

4.869 olayda 8.564 çocuk, **suç mağduru** olmuştur.

Bu verileri ildeki (0-18 yaş) 150.160 çocuk sayısına oranladığımızda;

-Çocukların mağdur olduğu olay (dosya) oranı %3,24

-Mağdur çocukların oranı %5,70 olarak elde edilmiş olur.

Bu oranlar Türkiye ortalamasının (%3,79 ve %2,29) üzerindedir.

Bu ilde, mağdur çocuk sayılarındaki artış;

2008-2009 yıllarında; %12,70 2009-2010 yıllarında; % 25,66 ve

SON İKİ YILDA (2008-2010'da) toplam %41,62 olarak gerçekleşmiştir.

Bu analiz sonuçlarına göre **Çorum, diğer illere göre;**

Çocuk mağduriyeti yönünden 24. sırada yer almıştır.

ÇORUM ÇOCUK MAĞDURİYETİ NİTELİK ANALİZLERİ						
MAĞDURİYET TÜRÜ	2008		2009		2010	
	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE
ŞAHSA KARŞI SUÇ	1.492	80,95	1.769	81,63	2.165	82,92
MALA KARŞI SUÇ	156	8,46	166	7,66	200	7,66
CİNSEL SUÇ	195	10,58	232	10,71	246	9,42
TOPLAM	1.843	100,00	2.167	100,00	2.611	100,00

ÇORUM ÇOCUK MAĞDURİYETİ NİTELİK ANALİZLERİ (2008-09-10)					
MAĞDURİYET TÜRÜ	SON ÜÇ YIL		TÜRKİYE TOPLAM		İL SIRASI
	SAYI	YÜZDE	YÜZDE	SAYI	
ŞAHSA KARŞI SUÇ	5.426	81,95	80,01	516.951	42
MALA KARŞI SUÇ	522	7,88	9,85	63.672	55
CİNSEL SUÇ	673	10,16	10,14	65.491	29
TOPLAM	6.621	100,00	100,00	646.114	

Tablolarda; **seçilen üç ana kategori üzerinden, Çorum ilinde;** Çocuk Mağduriyetine neden olan suç türleri ve mağdur çocuk sayıları, Mağduriyet türü, yüzdeleri ve Türkiye il sırası verilmiştir.

ÜÇ YILLIK analiz sonuçlarına göre,

Çocukların Mağdur Olduğu Suç Tür ve Oranları;

Şahsa Karşı Çorum %81,95 - Türkiye %80,01

Mala Karşı Çorum %7,88 - Türkiye %9,85

Cinsel Suç Çorum %10,16 - Türkiye %10,14 şeklindedir.

Mağduriyet tür ve oranları yönünden Çorum;

-Şahsa Karşı Suçlarda diğer illere göre 42.

-Mala Karşı Suçlarda diğer illere göre 55.

-Cinsel Suçlarda diğer illere göre 29. sırada yer almıştır.

2008-2010 Mağdur Nitelik Artış Oranları;

Şahsa Karşı Suç %17,86 İL SIRASI: 72

Cinsel Suç %26,15 İL SIRASI: 68

Mala Karşı Suç %28,21 İL SIRASI: 39

5. BÖLÜM

ANKET: BULGULAR/ANALİZLER

4.1 AİLE BOYUTUNDA ÖZELLİKLER

Tablo14	<i>Sizinle birlikte, kaç kardeşsiniz?</i>			
SEÇENEKLER		KIZ %	ERKEK %	GENEL %
A	Ben tekim	4,12	5,40	4,76
B	İki kardeş	36,53	44,06	40,30
C	Üç kardeş	38,55	33,27	35,91
D	Üçten fazla	20,81	17,27	19,04
TOPLAM		100,00	100,00	100,00

Tablo 14'te; "Sizinle birlikte, kaç kardeşsiniz?" sorusuna, liseye devam eden öğrencilerin verdikleri cevap analizleri yer almaktadır.

Buna göre;

TOPLAM ÖĞRENCİLERİN faktörleri seçme ortalamaları:

Ben tekim	%04,76
İki kardeş	%40,30
Üç kardeş	%35,91
Üçten fazla	%19,04

KIZ ÖĞRENCİLERİN faktör seçimi

Ben tekim	%04,12
İki kardeş	%36,53
Üç kardeş	%38,55
Üçten fazla	%20,81

ERKEK ÖĞRENCİLERİN faktör seçimi

Ben tekim	%05,40
İki kardeş	%44,06
Üç kardeş	%33,27
Üçten fazla	%17,27 şeklindedir.

Tablo 14 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1. Anket sonuçlarından Çorum'da ailelerin %76'sının 2-üç çocuklu olduğu anlaşılıyor.

2. Öğrenci beyanlarına göre, üçten fazla çocuğu olan aile oranı %19 civarındadır.

Tablo15		<i>İlköğretim döneminde hiç okul değiştirdiniz mi?</i>		
SEÇENEKLER		KIZ %	ERKEK %	GENEL %
A	Hayır	54,29	55,13	54,71
B	Bir kere	30,10	29,05	29,57
C	İki kere	6,44	6,83	6,64
D	İkiden fazla	9,17	8,99	9,08
TOPLAM		100,00	100,00	100,00

Tablo 15’de; “İlköğretim döneminde hiç okul değiştirdiniz mi?” sorusuna, liseye devam eden öğrencilerin verdikleri cevap analizleri yer almaktadır.

Buna göre;

İlköğretim döneminde okul değiştirmediğini beyan eden öğrenciler % 54,71
İlköğretim döneminde okul değiştirdiğini beyan eden öğrenciler ise % 45,29’dur.

KIZ ÖĞRENCİLERİN okul değiştirme durumu

Hayır	%54,29
Bir kere	%30,10
İki kere	%06,40
İkiden fazla	%09,17

ERKEK ÖĞRENCİLERİN okul değiştirme durumu

Hayır	%55,13
Bir kere	%29,05
İki kere	%06,83
İkiden fazla	%08,99 şeklindedir.

Tablo 15 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1. Ankete katılan öğrencilerin yaklaşık yarısı ilköğretim döneminde okul değiştirdiğini beyan etmiştir.

2. Bu derece yüksek oran çıkmasında taşınmalı sistemin ve kırsal kesimden şehir merkezine göçün etkileri olabilir.

Tablo16		<i>Son on yılda aileniz bir yerden bir yere göç etti mi?</i>		
SEÇENEKLER		KIZ %	ERKEK %	GENEL %
A	Etmedi	73,64	69,65	71,64
B	Bir kere	18,55	19,87	19,21
C	İki kere	4,39	5,53	4,96
D	İkiden fazla	3,42	4,95	4,18
TOPLAM		100,00	100,00	100,00

Tablo 16’da; “Son on yılda aileniz bir yerden bir yere göç etti mi?” sorusuna, liseye devam eden öğrencilerin verdikleri cevap analizleri yer almaktadır.

Buna göre;

Son on yılda, ailesinin göç etmediğini beyan eden öğrenciler %71,64

Son on yılda, ailesinin göç ettiğini beyan eden öğrenciler ise %28,36’dır.

KIZ ÖĞRENCİLERİN aile göç durumu

Hayır	%73,64
Bir kere	%18,55
İki kere	%04,39
İkiden fazla	%03,42

ERKEK ÖĞRENCİLERİN aile göç durumu

Hayır	%69,65
Bir kere	%19,87
İki kere	%05,53
İkiden fazla	%04,95 şeklindedir.

Tablo 16 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1. Türkiye ortalamasına göre göç yüzdesinin Çorum ilinde düşük (%28) olduğunu görüyoruz. Çünkü ailelerin Türkiye geneli için lise öğrenci araştırmalarına göre göç yüzdesi (TBMM 2007:428) %45 civarındadır.

2. Ailelerin göç yüzdesi ile öğrencilerin okul değiştirme düzeyi arasındaki farkın sorgulanması gerekir.

Tablo17	Oturduğunuz evin statüsü nedir?			
SEÇENEKLER		KIZ %	ERKEK %	GENEL %
A	Lojman	2,66	4,68	3,67
B	Kendimizin	68,53	69,58	69,05
C	Kiralık	25,85	22,10	23,97
D	Diğer	2,96	3,65	3,30
TOPLAM		100,00	100,00	100,00

Tablo 17’de; “Oturduğunuz evin statüsü nedir?” sorusuna, liseye devam eden öğrencilerin verdikleri cevap analizleri yer almaktadır.

Buna göre;

TOPLAM ÖĞRENCİLERİN faktörleri seçme ortalamaları:

Lojman	%03,67
Kendimizin	%69,05
Kiralık	%23,97
Diğer	%03,30

KIZ ÖĞRENCİLERİN faktör seçimi

Lojman	%02,66
Kendimizin	%68,53
Kiralık	%25,85
Diğer	%02,96

ERKEK ÖĞRENCİLERİN faktör seçimi

Lojman	%04,68
Kendimizin	%69,58
Kiralık	%22,10
Diğer	%03,65 şeklindedir.

Tablo 17 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1. Çorum’da liseye devam eden öğrencilerin yaklaşık %70’i kendi evlerinde oturmaktadır.
2. Kirada oturan öğrenci aile sayısı %24’tür

Tablo18	<i>Size göre ailenizin ekonomik durumu ne düzeydedir?</i>			
SEÇENEKLER		KIZ %	ERKEK %	GENEL %
A	Kötü düzeyde	4,98	6,16	5,57
B	Orta düzeyde	63,37	64,64	64,01
C	İyi düzeyde	29,29	26,05	27,67
D	Çok iyi düzeyde	2,36	3,15	2,75
TOPLAM		100,00	100,00	100,00

Tablo 18’de; “Size göre ailenizin ekonomik durumu ne düzeydedir?” sorusuna, öğrencilerin verdikleri cevap analizleri yer almaktadır.

Buna göre;

TOPLAM ÖĞRENCİLERİN faktörleri seçme ortalamaları:

Kötü düzeyde	%05,57
Orta düzeyde	%64,01
İyi düzeyde	%27,67
Çok iyi düzeyde	%02,75

KIZ ÖĞRENCİLERİN faktör seçimi

Kötü düzeyde	%04,98
Orta düzeyde	%63,37
İyi düzeyde	%29,29
Çok iyi düzeyde	%02,36

ERKEK ÖĞRENCİLERİN faktör seçimi

Kötü düzeyde	%06,16
Orta düzeyde	%64,64
İyi düzeyde	%26,05
Çok iyi düzeyde	%03,15 şeklindedir.

Tablo 18 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1. Ankete katılan beyanları, ailelerin üçte ikisinin orta ekonomik düzeye yaklaşık %28’inin de iyi ekonomik düzeye sahip olduğu yönündedir.

2. Belirleme sadece öğrencilerin kendi algıları üzerinden yapılmıştır ve ailelerin ekonomik düzeyi yönünden olumlu bir görüntü söz konusudur.

Tablo19	Annemiz, çocukluğunuzda size ne sıklıkta sözel şiddet uyguladı?	KIZ %	ERKEK %	GENEL %
	SEÇENEKLER			
A	Haftada birkaç kez	22,03	21,74	21,88
B	Ayda birkaç kez	18,91	19,98	19,45
C	Yılda birkaç kez	20,53	18,13	19,33
D	Hiç uygulamadı	38,54	40,14	39,34

Tablo 19’da; “Annemiz, çocukluğunuzda size ne sıklıkta sözel şiddet uyguladı” sorusuna, öğrencilerin verdikleri cevap analizleri yer almaktadır.

Buna göre;

Annelerinden sözel şiddet görmediğini beyan eden öğrenciler % 39,34
Annelerinden sözel şiddet gördüğünü beyan eden öğrenciler ise katılanların % 60,66’sını oluşturmaktadır.

KIZ-ERKEK öğrenci durumuna göre baktığımızda ise;

Anne sözel şiddeti gördüğünü beyan eden KIZ öğrencilerinin oranı: % 61,47
Anne sözel şiddeti gören ERKEK öğrencilerinin oranı: %59,85’tir.

KIZ ÖĞRENCİLERDE anne sözel şiddetinin tekrarlanma sıklığı:

Haftada birkaç kez %22,03
Ayda birkaç kez %18,91
Yılda birkaç kez %20,53 şeklindedir.

ERKEK ÖĞRENCİLERDE anne sözel şiddetinin tekrarlanma sıklığı:

Haftada birkaç kez 21,74
Ayda birkaç kez 19,98
Yılda birkaç kez 18,13 şeklindedir.

Tablo 19 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1. Anne sözel şiddeti görme durumu, Çorum İlinde oldukça yüksek düzeydedir.

2. Annelerinden sözel şiddet görme yönünden kız öğrencilerle erkek öğrencilerin durumu birbirine benzerdir.

Tablo20	Babanız, çocukluğunuzda size ne sıklıkta sözel şiddet uyguladı?	KIZ %	ERKEK %	GENEL %
	S E Ç E N E K L E R			
A	Haftada birkaç kez	9,91	15,13	12,52
B	Ayda birkaç kez	13,14	17,48	15,31
C	Yılda birkaç kez	22,98	23,94	23,46
D	Hiç uygulamadı	53,96	43,45	48,71
	T O P L A M	100,00	100,00	100,00

Tablo 20’de; “Babanız, çocukluğunuzda size ne sıklıkta sözel şiddet uyguladı?” sorusunun, cevap analizleri yer almaktadır.

Buna göre;

Babalarından sözel şiddet görmediğini beyan eden öğrenciler % 48,71 Babalarından sözel şiddet gördüğünü beyan eden öğrenciler ise katılanların % 51,29’unu oluşturmaktadır.

KIZ-ERKEK öğrenci durumuna göre baktığımızda ise;

Baba sözel şiddeti gören KIZ öğrencilerinin oranı: % 46,03 ve Baba sözel şiddeti gören eden ERKEK öğrencilerinin oranı: %56,55’tir.

KIZ ÖĞRENCİLERDE baba sözel şiddetinin tekrarlanma sıklığı:

Haftada birkaç kez %9,91
Ayda birkaç kez %13,14
Yılda birkaç kez %22,98 şeklindedir.

ERKEK ÖĞRENCİLERDE baba sözel şiddetinin tekrarlanma sıklığı:

Haftada birkaç kez %15,13
Ayda birkaç kez %17,48
Yılda birkaç kez %23,94 şeklindedir.

Tablo 20 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1.Baba sözel şiddeti görme durumu, Çorum İlinde oldukça yüksek düzeydedir.

2. Erkek öğrenciler kız öğrencilere göre, babalarından %10 oranında daha fazla sözel şiddet görmektedir.

Tablo21 <i>Anne ya da babanız, başkalarının yanında size sözel şiddet uyguladı mı?</i>				
SEÇENEKLER		KIZ %	ERKEK %	GENEL %
A	Haftada birkaç kez	5,85	7,73	6,79
B	Ayda birkaç kez	9,93	10,93	10,43
C	Yılda birkaç kez	25,14	25,97	25,56
D	Hiç uygulamadı	59,08	55,37	57,23
TOPLAM		100,00	100,00	100,00

Tablo 21’de ; “Anne ya da babanız başkalarının yanında size sözel şiddet uyguladı mı?” sorusunun, cevap analizleri yer almaktadır.

Buna göre;

Anne/babasından başkaları yanında sözel şiddet görmeyen öğrenciler % 57,23
Anne/babasından başkaları yanında sözel şiddet gören öğrenciler ise % 42,77’dir.

KIZ-ERKEK öğrenci durumuna göre baktığımızda ise;

Başkaları yanında sözel şiddet gören KIZ öğrenciler % 40,92 ve
Başkaları yanında sözel şiddet gören ERKEK öğrenciler %44,63’tür.

KIZ ÖĞRENCİLERDE başkaları yanında sözel şiddet görme sıklığı

Haftada birkaç kez %05,85
Ayda birkaç kez %09,93
Yılda birkaç kez %25,14

ERKEK ÖĞRENCİLERDE başkaları yanında sözel şiddet görme sıklığı

Haftada birkaç kez %07,73
Ayda birkaç kez %10,93
Yılda birkaç kez %25,97

Tablo 21 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1. Öğrencilerin yaklaşık %43’ü başkalarının yanında anne ya da babalarından sözel şiddet görmüştür. Bu durum kız ve erkeklerde yakın oranlardadır.

2. Başkalarının yanında anne-babadan şiddet görme durumu, özgüven duygusu ve sosyalleşme, aile duygularının sarsılması yönlerinden çocukların kişilik gelişimi açısından son derece olumsuz bir tablodur.

Tablo22	<i>Anne-babanız arasında ne sıklıkta sözel şiddete tanık oldunuz?</i>			
	SEÇENEKLER	KIZ %	ERKEK %	GENEL %
A	Haftada birkaç kez	12,35	6,80	9,58
B	Ayda birkaç kez	15,62	11,38	13,50
C	Yılda birkaç kez	37,20	33,56	35,38
D	Tanık olmadım	34,83	48,25	41,54
	TOPLAM	100,00	100,00	100,00

Tablo 22’de; “Anne-babanız arasında ne sıklıkta sözel şiddete tanık oldunuz?” sorusuna, öğrencilerin verdikleri cevap analizleri yer almaktadır.

Buna göre;

Anne baba arasında sözel şiddete tanık olmayan öğrenciler %41,54
Anne baba arasında sözel şiddete tanık olan öğrenciler %58,46’dır.

KIZ-ERKEK öğrenci durumuna göre baktığımızda ise;

Sözel şiddete tanık olmayan KIZ öğrencilerinin oranı: %65,17
Sözel şiddete tanık olan ERKEK öğrencilerinin oranı: %51,74’tür.

KIZ ÖĞRENCİLERDE anne baba arasında sözel şiddetin tekrarlanma sıklığı:

Haftada birkaç kez %12,35
Ayda birkaç kez %15,62
Yılda birkaç kez %37,20 şeklindedir.

ERKEK ÖĞRENCİLERDE anne baba arasında sözel şiddetin tekrarlanma sıklığı:

Haftada birkaç kez %06,80
Ayda birkaç kez %11,38
Yılda birkaç kez %33,56 şeklindedir.

Tablo 22 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1. Bu sonuçlara göre, öğrencilerin yarısından fazlası (%58,46), anne baba arasında yaşanan sözel şiddet durumuna bizzat tanık olmaktadır. Bu çok yüksek bir düzeydir; bu, sıkıntılı bir durumdur.

2. Anne baba arasındaki sözel şiddete erkeklerin yaklaşık %13 gibi daha az tanık olması, muhtemelen kızlara göre ev dışında daha çok zaman geçiyor olmalarındandır.

SEÇENEKLER		KIZ %	ERKEK %	GENEL %
A	Haftada birkaç kez	6,96	7,39	7,18
B	Ayda birkaç kez	12,58	13,44	13,01
C	Yılda birkaç kez	25,01	23,76	24,38
D	Hiç uygulamadı	55,45	55,41	55,43
TOPLAM		100,00	100,00	100,00

Tablo 23’de; “Anneniz çocukluğunuzda size ne sıklıkta fiziksel şiddet uyguladı?” sorusunun analizleri yer almaktadır.

Buna göre;

Anne fiziksel şiddeti görmediğini beyan eden öğrenciler % 55,43
Anne fiziksel şiddeti gören öğrenciler katılanların % 44,57’dir.

KIZ-ERKEK öğrenci durumuna göre baktığımızda ise;

Anne fiziksel şiddeti gören KIZ öğrencilerinin oranı: %44,55
Anne fiziksel şiddeti gören ERKEK öğrencilerinin oranı: %44,59’dur

KIZ ÖĞRENCİLERDE anne fiziksel şiddetinin tekrarlanma sıklığı:

Haftada birkaç kez %06,96
Ayda birkaç kez %12,58
Yılda birkaç kez %25,01 şeklindedir.

ERKEK ÖĞRENCİLERDE anne fiziksel şiddetinin tekrarlanma sıklığı:

Haftada birkaç kez %07,39
Ayda birkaç kez %13,44
Yılda birkaç kez %23,76 şeklindedir.

Tablo 23 verilerine göre şunlar söylenebilir:

- 1.Kız ve erkek öğrencilerin anne fiziksel şiddetine uğrama düzeyi eşittir.
2. Kız ve erkek öğrencilerin yaklaşık yarısının, anne fiziksel şiddetine uğramış olması çok ciddi bir aile eğitimi sorunudur; toplumsal bir risktir.

Tablo24 <i>Babanız çocukluğunuzda size ne sıklıkta fiziksel şiddet uyguladı?</i>				
SEÇENEKLER		KIZ %	ERKEK %	GENEL %
A	Haftada birkaç kez	2,40	5,23	3,82
B	Ayda birkaç kez	4,24	8,70	6,47
C	Yılda birkaç kez	16,81	25,38	21,10
D	Hiç uygulamadı	76,55	60,69	68,62
T O P L A M		100,00	100,00	100,00

Tablo 24’de; “Babanız çocukluğunuzda size ne sıklıkta fiziksel şiddet uyguladı?” sorusuna, öğrencilerin verdikleri cevap analizleri yer almaktadır.

Buna göre;

Baba fiziksel şiddeti görmediğini beyan eden öğrenciler % 68,62
Baba fiziksel şiddeti gördüğünü beyan eden öğrenciler ise % 31,39’dur.

KIZ-ERKEK öğrenci durumuna göre baktığımızda ise;

Baba fiziksel şiddeti gördüğünü beyan eden KIZ öğrencilerinin oranı: %23,45
Baba fiziksel şiddeti gören ERKEK öğrencilerinin oranı: %39,31’dir.

KIZ ÖĞRENCİLERDE baba fiziksel şiddetinin tekrarlanma sıklığı:

Haftada birkaç kez %02,40
Ayda birkaç kez %04,24
Yılda birkaç kez %16,81 şeklindedir.

ERKEK ÖĞRENCİLERDE baba fiziksel şiddetinin tekrarlanma sıklığı:

Haftada birkaç kez %05,23
Ayda birkaç kez %08,70
Yılda birkaç kez %25,38 şeklindedir.

Tablo 24 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1. Erkek öğrenciler kız öğrencilerden daha fazla baba fiziksel şiddetine uğramaktadır.

2. Anne fiziksel şiddeti düzeyinde olmasa da, liseye devam eden öğrencilerin yaklaşık üçte birinin baba fiziksel şiddeti görüyor olması ailede pedagojik yönden sıkıntılı bir durumun olduğunu gösterir.

Tablo25	<i>Anne ya da babanız başkalarının yanında size fiziksel şiddet uyguladı mı?</i>			
SEÇENEKLER		KIZ %	ERKEK %	GENEL %
A	Haftada birkaç kez	3,29	6,74	5,01
B	Ayda birkaç kez	3,55	6,00	4,78
C	Yılda birkaç kez	10,46	13,43	11,95
D	Hiç uygulamadı	82,70	73,83	78,26
TOPLAM		100,00	100,00	100,00

Tablo 25’de; “Anne ya da babanız başkalarının yanında size fiziksel şiddet uyguladı mı?” sorusunun, cevap analizleri yer almaktadır.

Buna göre;

Ailede, başkaları yanında fiziksel şiddet görmeyen öğrenciler %78,26
Ailede, başkaları yanında fiziksel şiddet gören öğrenciler ise %21,74’tür.

KIZ-ERKEK öğrenci durumuna göre baktığımızda ise;

Başkaları yanında fiziksel şiddet gören KIZ öğrenciler % 17,30 ve
Başkaları yanında fiziksel şiddet gören ERKEK öğrenciler %26,17’dir.

KIZ ÖĞRENCİLERDE başkaları yanında fiziksel şiddet görme sıklığı

Haftada birkaç kez %03,29

Ayda birkaç kez %03,55

Yılda birkaç kez %10,46

ERKEK ÖĞRENCİLERDE başkaları yanında fiziksel şiddet görme sıklığı

Haftada birkaç kez %06,74

Ayda birkaç kez %06,00

Yılda birkaç kez %13,43

Tablo 25 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1.Öğrencilerin, diğer öğrencilerden sözel şiddet görme düzeyi yetişkinlerden görme düzeyinden daha düşüktür.

2.Erkek ve kız öğrenciler diğer öğrencilerden aynı düzeyde sözel şiddet görmektedir.

Tablo26 <i>Anne-babanız arasında ne sıklıkta fiziksel şiddete tanık oldunuz?</i>				
SEÇENEKLER		KIZ %	ERKEK %	GENEL %
A	Haftada birkaç kez	2,56	3,03	2,79
B	Ayda birkaç kez	3,42	4,07	3,75
C	Yılda birkaç kez	12,78	11,67	12,23
D	Tanık olmadım	81,25	81,22	81,23
TOPLAM		100,00	100,00	100,00

Tablo 26’da; “Anne-babanız arasında ne sıklıkta fiziksel şiddete tanık oldunuz?” sorusuna, öğrencilerin verdikleri cevap analizleri yer almaktadır.

Buna göre;

Anne baba arasında fiziksel şiddete tanık olanlar % 81,23

Anne baba arasında fiziksel şiddete tanık olmayanlar % 18,77’dir.

KIZ-ERKEK öğrenci durumuna göre baktığımızda ise;

Anne baba arasında fiziksel şiddete tanık olan KIZ öğrenciler: %18,76 Fiziksel şiddete tanık olan ERKEK öğrencilerinin oranı: 18,77’dir.

KIZ ÖĞRENCİLERDE anne baba arasında fiziksel şiddetin **tekrarlanma sıklığı:**

Haftada birkaç kez %02,56

Ayda birkaç kez %03,42

Yılda birkaç kez %12,78 şeklindedir.

ERKEK ÖĞRENCİLERDE anne baba arasında sözel şiddetin **tekrarlanma sıklığı:**

Haftada birkaç kez %03,03

Ayda birkaç kez %04,07

Yılda birkaç kez %11,67 şeklindedir.

Tablo 26 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1. Bu sonuçlara göre kız ve erkek öğrenciler eşit düzeyde (%19) anne baba arasında yaşanan fiziksel şiddet durumuna tanık olmuştur.

2. Elde edilen verilerden anne-baba arasında çocukların yanında yaşanan fiziksel şiddet yüzde olarak az gibi (%19) görünse de, sonuçları ağır olabileceğinden aslında sıkıntılı bir tablo ile karşı karşıyayız. Bir çocuğun, annesinin ya da babasının gözleri önünde fiziksel şiddete uğraması –özellikle de bu diğer diğer ebeveyn tarafından gerçekleştiriliyorsa- her zaman dramatik; ama aynı zamanda travmatik sonuçları olabilecek bir durumdur.

Tablo27	<i>Kendinizi, ev ortamında hangi sıklıkta gergin, mutsuz hissedersiniz?</i>			
SEÇENEKLER		KIZ %	ERKEK %	GENEL %
A	Haftada birkaç kez	27,06	18,54	22,80
B	Ayda birkaç kez	32,89	28,69	30,79
C	Yılda birkaç kez	26,19	28,23	27,21
D	Hiç gergin hissetmem	13,85	24,54	19,19
TOPLAM		100,00	100,00	100,00

Tablo 27’de; “Kendinizi, ev ortamında hangi sıklıkta gergin, mutsuz hissedersiniz?” sorusunun, cevap analizleri yer almaktadır.

Buna göre;

Kendini ev ortamında gergin/mutsuz hissetmeyen öğrenciler %19,19
Kendini ev ortamında gergin/mutsuz hisseden öğrenciler ise %80,81’dir.

KIZ-ERKEK öğrenci durumuna göre baktığımızda ise;

Kendini ev ortamında gergin/mutsuz hisseden KIZ öğrenciler %86,15
Ev ortamında gergin/mutsuz olan ERKEK öğrenciler %74,46’dır.

KIZ ÖĞRENCİLERİN kendilerini evde gergin/mutsuz hissetme sıklığı

Haftada birkaç kez %27,06

Ayda birkaç kez %32,89

Yılda birkaç kez %26,19

KIZ ÖĞRENCİLERİN kendilerini evde gergin/mutsuz hissetme sıklığı

Haftada birkaç kez %18,54

Ayda birkaç kez %28,69

Yılda birkaç kez %28,23

Tablo 27 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1.Kızlar da erkekler de kendilerini evlerinde gergin ve mutsuz hissetmektedir.

2.Evlerdeki gerginliğin/mutsuzluğun düzeyi kızlarda %86 ve erkeklerde %74'tür. Bu sonuçlardan, evler kızlar için daha zor yerler olarak öne çıkıyor.

Tablo28 Annemiz evde hangi sıklıkla öfkeli davranışlar sergiler?				
SEÇENEKLER		KIZ %	ERKEK %	GENEL %
A	Haftada birkaç kez	24,01	12,97	18,49
B	Ayda birkaç kez	29,44	22,97	26,21
C	Yılda birkaç kez	28,58	32,82	30,70
D	Hiç sergilemez	17,97	31,24	24,60
TOPLAM		100,00	100,00	100,00

Tablo 28'de; "Annemiz evde hangi sıklıkla **öfkeli davranışlar** sergiler?" sorusuna, öğrencilerin verdikleri cevap analizleri yer almaktadır.

Buna göre;

Annesinin evde öfkeli davranışlar sergilemediğini beyan eden öğrenciler % 24,60 Annesinin evde öfkeli davranışlar sergilediğini beyan eden öğrenciler ise katılanların %75,40'ını oluşturmaktadır.

KIZ-ERKEK öğrenci durumuna göre baktığımızda ise;

Annesinin evde öfkeli davranışlarına tanık olan KIZ öğrencilerinin oranı: %82,03 Annesinin evde öfkeli davranışlarına tanık olan ERKEK öğrenciler: 68,76'dır.

KIZ ÖĞRENCİLERDE anne öfkeli davranışlarının **tekrarlanma sıklığı:**

Haftada birkaç kez %24,01
Ayda birkaç kez %29,44
Yılda birkaç kez %28,58 şeklindedir.

ERKEK ÖĞRENCİLERDE anne öfkeli davranışlarının **tekrarlanma sıklığı:**

Haftada birkaç kez %12,97
Ayda birkaç kez %22,97
Yılda birkaç kez %32,82 şeklindedir.

Tablo 28 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1. Bu sonuçlara göre kız ve erkek öğrenciler çok yüksek düzeyde annelerinin öfkeli davranışlarına (kızlar %82, erkekler %69) tanık olmaktadır.

2. Kızların erkeklere göre annenin öfkeli davranışlarına daha fazla tanık olması, onların evde ve annelerine yakın daha fazla zaman geçirmelerinden ötürü olabilir. Açıkçası hem kızlar için, hem erkekler için ortada zor bir tablo vardır; huzura ve mutluluğa ters bir tablo vardır.

Tablo29	Babanız evde hangi sıklıkla öfkeli davranışlar sergiler?	KIZ %	ERKEK %	GENEL %
	SEÇENEKLER			
A	Haftada birkaç kez	18,32	12,61	15,46
B	Ayda birkaç kez	25,88	22,04	23,96
C	Yılda birkaç kez	32,92	34,10	33,51
D	Hiç sergilemez	22,87	31,25	27,06
	T O P L A M	100,00	100,00	100,00

Tablo 29’da; “**Babanız evde hangi sıklıkla öfkeli davranışlar sergiler?**” sorusuna, öğrencilerin verdikleri cevap analizleri yer almaktadır.

Buna göre;

Babasının öfkeli davranışlar sergilemediğini beyan eden öğrenciler % 27,06 Babası öfkeli davranışlar sergileyen öğrencilerin oranı72,94’tür.

KIZ-ERKEK öğrenci durumuna göre baktığımızda ise;

Babasının öfkeli davranışlarına tanık olan KIZ öğrencilerinin oranı: %77,12 Babasının öfkeli davranışı olan ERKEK öğrencilerinin oranı: 68,75’tir.

KIZ ÖĞRENCİLERDE baba öfkeli davranışlarının tekrarlanma sıklığı:

Haftada birkaç kez %18,32
Ayda birkaç kez %25,88
Yılda birkaç kez %32,92 şeklindedir.

ERKEK ÖĞRENCİLERDE baba öfkeli davranışlarının tekrarlanma sıklığı:

Haftada birkaç kez %12,61
Ayda birkaç kez %22,04
Yılda birkaç kez %34,10 şeklindedir.

Tablo 29 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1. Babaların %73 gibi üst düzeyde öfkeli davranışlar sergilemesi düşündürücüdür.

2. Tablo 16'ya göre babalar, annelerle yakın düzeyde öfkeli davranışlar sergilemekte, kızlar erkeklere göre %8 oranında daha fazla baba öfkeli davranışlarına tanık olmaktadır.

Tablo30		<i>Anne ve babanız anlaşmazlık durumunda sorunlarını daha çok nasıl çözüyorlar?</i>		
SEÇENEKLER		KIZ %	ERKEK %	GENEL %
A	Birbirine küserek	16,69	12,35	14,52
B	Karşılıklı ağız münakaşası yaparak	31,49	25,02	28,26
C	Fiziksel şiddet uygulayarak	2,05	2,75	2,40
D	Yaşanan sorunu karşılıklı konuşarak	49,77	59,87	54,82
TOPLAM		100,00	100,00	100,00

Tablo 30'da; "Anne ve babanız arasında anlaşmazlık çıktığında ortak sorunlarını daha çok nasıl çözüyorlar?" sorusunun, cevap analizleri yer almaktadır.

Buna göre;

KIZ-ERKEK öğrencilerin faktörleri seçme ortalamaları:

Birbirine küserek	%14,52
Karşılıklı ağız münakaşası yaparak	%28,26
Fiziksel şiddet uygulayarak	%02,40
Yaşanan sorunu karşılıklı konuşarak	%54,82

KIZ öğrencilerin faktör seçimi

Birbirine küserek	%16,69
Karşılıklı ağız münakaşası yaparak	%31,49
Fiziksel şiddet uygulayarak	%02,05
Yaşanan sorunu karşılıklı konuşarak	%49,77

ERKEK öğrencilerin faktör seçimi

Birbirine küserek	%12,35
Karşılıklı ağız münakaşası yaparak	%25,02
Fiziksel şiddet uygulayarak	%02,75
Yaşanan sorunu karşılıklı konuşarak	%59,87 şeklindedir.

Tablo 30 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1. Tabloya göre ailelerin ancak yarısı sorunlarını müzakere ederek çözme yoluna gidiyor.
2. Aile ortamlarında ikinci çok seçilen yol olarak “karşılıklı münakaşa” şekli öne çıkıyor.

Tablo31	<i>Varsa, kardeşinizle aranızda anlaşmazlıkları daha çok nasıl çözüyorsunuz?</i>	KIZ %	ERKEK %	GENEL %
	SEÇENEKLER			
A	Birbirimize küserek	12,89	11,13	12,01
B	Karşılıklı ağız münakaşası yaparak	44,22	31,07	37,65
C	Fiziksel şiddet uygulayarak	22,96	26,73	24,84
D	Yaşanan sorunu karşılıklı konuşarak	19,93	31,07	25,50

Tablo 31’de; “Kardeşinizle aranızda anlaşmazlık çıktığında sorununuzu daha çok nasıl çözüyorsunuz?” sorusunun, cevap analizleri yer almaktadır.

Buna göre;

KIZ-ERKEK öğrencilerin faktörleri seçme ortalamaları:

Birbirine küserek	%12,01
Karşılıklı ağız münakaşası yaparak	%37,65
Fiziksel şiddet uygulayarak	%24,84
Yaşanan sorunu karşılıklı konuşarak	%25,50

KIZ öğrencilerin faktör seçimi

Birbirine küserek	%12,89
Karşılıklı ağız münakaşası yaparak	%44,22
Fiziksel şiddet uygulayarak	%22,96
Yaşanan sorunu karşılıklı konuşarak	%19,93

ERKEK öğrencilerin faktör seçimi

Birbirine küserek	%11,13
Karşılıklı ağız münakaşası yaparak	%31,07
Fiziksel şiddet uygulayarak	%26,73
Yaşanan sorunu karşılıklı konuşarak	%31,07 şeklindedir.

Tablo 31 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1. Sonuçlara göre evlerde, kardeşler arasında sorun çözme becerisi çok olumsuzdur

2. Kızların bile kardeşleriyle yaşadıkları sorunlarda, büyük oranda olumsuz yollardan çözüm aramaya yönelmiş olmaları (%80) oldukça düşündürücüdür. Bu tablo, demokrasi kültürü yönünden evlerimizin oldukça sıkıntı içinde olduğunu düşündürüyor.

Tablo32	Genel olarak aile durumunuz nedir?			
SEÇENEKLER		KIZ %	ERKEK %	GENEL %
A	Düzenli bir aileyiz	85,28	76,71	80,99
B	Annem babam ayrıldı	6,03	7,05	6,54
C	Üvey anne ya da baba var	3,19	6,91	5,05
D	Anne ya da baba yaşamıyor	5,50	9,33	7,41
TOPLAM		100,00	100,00	100,00

Tablo 32’de; “Genel olarak aile durumunuz nedir?” sorusuna, liseye devam eden öğrencilerin verdikleri cevap analizleri yer almaktadır.

Buna göre;

TÜK ÖĞRENCİLERİN faktörleri seçme ortalamaları

Düzenli bir aileyiz %80,99
Annem babam ayrıldı %06,54
Üvey anne ya da baba var %05,05
Anne ya da baba yaşamıyor %07,41

KIZ ÖĞRENCİLERİN faktör seçimi

Düzenli bir aileyiz %85,28
Annem babam ayrıldı %06,03
Üvey anne ya da baba var %03,19
Anne ya da baba yaşamıyor %05,50

ERKEK ÖĞRENCİLERİN faktör seçimi

Düzenli bir aileyiz %76,71
Annem babam ayrıldı %07,05
Üvey anne ya da baba var %06,91
Anne ya da baba yaşamıyor %09,33 şeklindedir.

Tablo 32 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1. Öğrencilerin %80'i kendi algılarına göre düzenli ailelerden gelmektedir.
2. Anne babası ayrı olanlar %6,54, Üvey anne ya da babası olanlar %5,05 ve anne ya da babası ölenler %7,41'dir.
3. Burada %20 oranı belli riskler taşıyabilmesi açısından ciddi bir öğrenci sayısı demektir.

3.2 OKUL BOYUTUNDA ÖZELLİKLER

Tablo33 İlköğretim yıllarında öğretmenleriniz size ne sıklıkta sözel şiddet uyguladı?				
SEÇENEKLER		KIZ %	ERKEK %	GENEL %
A	Haftada birkaç kez	12,67	27,98	20,33
B	Ayda birkaç kez	11,81	18,01	14,91
C	Yılda birkaç kez	21,71	24,77	23,24
D	Hiç uygulamadı	53,81	29,24	41,52
TOPLAM		100,00	100,00	100,00

Tablo 33'de; "İlköğretim yıllarında öğretmenleriniz, size ne sıklıkta sözel şiddet uyguladı?" sorusuna, öğrencilerin verdikleri cevap analizleri yer almaktadır.

Buna göre;

Öğretmenlerinden sözel şiddet görmediğini beyan eden öğrenciler % 41,52
Öğretmenlerinden sözel şiddet gördüğünü beyan eden öğrenciler ise katılanların % 58,48'ini oluşturmaktadır.

KIZ-ERKEK öğrenci durumuna göre baktığımızda ise;

Öğretmen sözel şiddeti gördüğünü beyan eden KIZ öğrencilerinin oranı: % 46,19
Öğretmen sözel şiddeti gören ERKEK öğrencilerinin oranı: %70,76'dır.

KIZ ÖĞRENCİLERDE öğretmen sözel şiddetinin tekrarlanma sıklığı:

Haftada birkaç kez %12,67
Ayda birkaç kez %11,81
Yılda birkaç kez %21,71 şeklindedir.

ERKEK ÖĞRENCİLERDE öğretmen sözel şiddetinin tekrarlanma sıklığı:

Haftada birkaç kez %27,98
Ayda birkaç kez %18,01
Yılda birkaç kez %24,77 şeklindedir.

Tablo 33 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1.Öğretmen sözel şiddeti görme durumu, Çorum İlinde oldukça yüksek düzeydedir.

2.Erkek öğrenciler kız öğrencilere göre, öğretmenlerinden %24,57 oranında daha fazla sözel şiddet görmektedir; bu ciddi bir yüzde farktır.

Tablo34	İlköğretim yıllarında okul yöneticileri size ne sıklıkta sözel şiddet uyguladı?	KIZ %	ERKEK %	GENEL %
	SEÇENEKLER			
A	Haftada birkaç kez	5,24	14,34	9,79
B	Ayda birkaç kez	5,62	13,21	9,41
C	Yılda birkaç kez	14,23	23,76	18,99
D	Hiç uygulamadı	74,92	48,69	61,80
	TOPLAM	100,00	100,00	100,00

Tablo 34’de; “ İlköğretim yıllarında okul yöneticileri size ne sıklıkta sözel şiddet uyguladı?” sorusuna, öğrencilerin verdikleri cevap analizleri yer almaktadır.

Buna göre;

Okul yöneticilerinden sözel şiddet görmediğini beyan eden öğrenciler % 61,80 Okul yöneticilerinden sözel şiddet gördüğünü beyan eden öğrenciler ise ankete katılanların % 38,20’sini oluşturmaktadır.

KIZ-ERKEK öğrenci durumuna göre baktığımızda ise;

Yönetici sözel şiddeti gördüğünü beyan eden KIZ öğrencilerinin oranı: %25,09 ve Yönetici sözel şiddeti gören ERKEK öğrencilerinin oranı: %51,31’dir.

KIZ ÖĞRENCİLERDE yönetici sözel şiddetinin tekrarlanma sıklığı:

Haftada birkaç kez %05,24
Ayda birkaç kez %05,62
Yılda birkaç kez %14,23 şeklindedir.

ERKEK ÖĞRENCİLERDE yönetici sözel şiddetinin tekrarlanma sıklığı:

Haftada birkaç kez %14,34
Ayda birkaç kez %13,21
Yılda birkaç kez %23,76 şeklindedir.

Tablo 34 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1.Okul yöneticileri öğrencilere, öğretmenlere göre daha az sözel şiddet uygulamışlardır.

2.Erkek öğrenciler kız öğrencilere göre, okul yöneticilerinden %26,22 oranında daha fazla sözel şiddet görmektedir; bu ciddi bir yüzde farkıdır.

Tablo35	<i>İlköğretim yıllarında diğer öğrenciler size ne sıklıkta sözel şiddet uyguladı?</i>			
	SEÇENEKLER	KIZ %	ERKEK %	GENEL %
A	Haftada birkaç kez	7,12	11,22	9,17
B	Ayda birkaç kez	9,00	9,69	9,34
C	Yılda birkaç kez	20,70	17,03	18,87
D	Hiç uygulamadı	63,18	62,05	62,62
TOPLAM		100,00	100,00	100,00

Tablo 35’de; “İlköğretim yıllarında diğer öğrenciler size ne sıklıkta sözel şiddet uyguladı?” sorusunun, cevap analizleri yer almaktadır.

Buna göre;

Diğer öğrencilerden sözel şiddet gören öğrenciler % 62,62

Diğer öğrencilerden sözel şiddet görmeyenler %37,38’dir.

KIZ-ERKEK öğrenci durumuna göre baktığımızda ise;

Diğer öğrencilerden sözel şiddet gören KIZ öğrencilerinin oranı: %36,82

Diğer öğrencilerden sözel şiddet gören ERKEK öğrencilerinin oranı: %37,94’tür.

KIZ ÖĞRENCİLERDE diğer öğrenci sözel şiddetinin tekrarlanma sıklığı:

Haftada birkaç kez %07,12

Ayda birkaç kez %09,00

Yılda birkaç kez %20,70 şeklindedir.

ERKEK ÖĞRENCİLERDE diğer öğrenci sözel şiddetinin tekrarlanma sıklığı:

Haftada birkaç kez %11,22

Ayda birkaç kez %09,69

Yılda birkaç kez %17,03 şeklindedir.

Tablo 35 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1.Öğrencilerin, diğer öğrencilerden sözel şiddet görme düzeyi yetişkinlerden görme düzeyinden daha düşüktür.

2.Erkek ve kız öğrenciler diğer öğrencilerden aynı düzeyde sözel şiddet görmektedir.

Tablo36 İlköğretim yıllarındaki öğretmenleriniz size ne sıklıkta fiziksel şiddet uyguladı?				
SEÇENEKLER		KIZ %	ERKEK %	GENEL %
A	Haftada birkaç kez	4,61	14,83	9,72
B	Ayda birkaç kez	4,94	13,80	9,37
C	Yılda birkaç kez	17,37	27,01	22,19
D	Hiç uygulamadı	73,08	44,36	58,72
TOPLAM		100,00	100,00	100,00

Tablo 36'da; "İlköğretim yıllarındaki öğretmenleriniz size ne sıklıkta fiziksel şiddet uyguladı?" sorusuna, öğrencilerin verdikleri cevap analizleri yer almaktadır.

Buna göre;

Öğretmen fiziksel şiddeti görmediğini beyan eden öğrenciler %58,72

Öğretmen fiziksel şiddeti gören öğrenciler%41,28'dir.

KIZ-ERKEK öğrenci durumuna göre baktığımızda ise;

Öğretmen fiziksel şiddeti gören KIZ öğrencilerinin oranı: %26,92

Öğretmen fiziksel şiddeti gören ERKEK öğrencilerinin oranı: %55,64'tür.

KIZ ÖĞRENCİLERDE öğretmen fiziksel şiddetinin tekrarlanma sıklığı:

Haftada birkaç kez %04,61

Ayda birkaç kez %04,94

Yılda birkaç kez %17,37 şeklindedir.

ERKEK ÖĞRENCİLERDE öğretmen fiziksel şiddetinin tekrarlanma sıklığı:

Haftada birkaç kez %14,83

Ayda birkaç kez %13,80

Yılda birkaç kez %27,01 şeklindedir.

Tablo 36 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1. Erkek öğrencilerin bu sonuçlara göre, kız öğrencilerden iki kattan daha fazla öğretmen fiziksel şiddetine maruz kaldığı anlaşılmaktadır. (%27'ye karşılık %56)

2. Okullarda kız öğrencilerin yaklaşık dörtte biri ve erkek öğrencilerin yarısı öğretmen fiziksel şiddetine maruz kaldığı anlaşılmaktadır. Bu durum, eğitim ortamlarında şiddetin yaygınlığını açıkça göstermektedir.

Tablo37	İlköğretim yıllarındaki okul yöneticileri size ne sıklıkta fiziksel şiddet uyguladı?			
SEÇENEKLER		KIZ %	ERKEK %	GENEL %
A	Haftada birkaç kez	1,38	7,49	4,44
B	Ayda birkaç kez	1,42	8,49	4,95
C	Yılda birkaç kez	5,31	20,27	12,79
D	Hiç uygulamadı	91,88	63,75	77,81

Tablo 37'de; "İlköğretim yıllarındaki **okul yöneticileri** size ne sıklıkta fiziksel şiddet uyguladı?" sorusuna, öğrencilerin verdikleri cevap analizleri yer almaktadır.

Buna göre;

Okul yöneticisifiziksel şiddeti görmeyen öğrenciler %77,81'i

Okul yöneticisifiziksel şiddeti görenler %22,18'i oluşturmaktadır.

KIZ-ERKEK öğrenci durumuna göre baktığımızda ise;

Yönetici fiziksel şiddeti gören KIZ öğrencilerinin oranı: %8,11

Yönetici fiziksel şiddeti gören ERKEK öğrencilerinin oranı: %36,25'tir.

KIZ ÖĞRENCİLERDE yönetici fiziksel şiddetinin tekrarlanma sıklığı:

Haftada birkaç kez %01,38

Ayda birkaç kez %01,42

Yılda birkaç kez %05,31 şeklindedir.

ERKEK ÖĞRENCİLERDE yönetici fiziksel şiddetinin tekrarlanma sıklığı:

Haftada birkaç kez %07,49

Ayda birkaç kez %08,49

Yılda birkaç kez %20,27 şeklindedir.

Tablo 37 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1. Bu sonuçlara göre, erkek öğrenciler kız öğrencilerden dört buçuk kat daha fazla yönetici fiziksel şiddetine uğramaktadır. (kızlarda %8 ve erkeklerde %36)

2.Okullarda kız ve erkek öğrencilerin hala yönetici fiziksel şiddetine uğruyor olması, demokrasi kültürü ve öğrenci merkezli eğitim anlayışıyla bağdaşmayan bir durumdur.

3.Bir eğitim kurumunda yönetici fiziksel şiddeti olması, orada rehberlik servisi ve disiplin kurulu gibi sistemlerin devre dışı bırakıldığını da gösterir.

Tablo38	<i>İlköğretim yıllarında diğer öğrenciler size ne sıklıkta fiziksel şiddet uyguladı?</i>			
SEÇENEKLER		KIZ %	ERKEK %	GENEL %
A	Haftada birkaç kez	2,47	3,79	3,13
B	Ayda birkaç kez	3,48	6,55	5,01
C	Yılda birkaç kez	11,01	16,48	13,74
D	Hiç uygulamadı	83,03	73,18	78,11
TOPLAM		100,00	100,00	100,00

Tablo 38'de; "İlköğretim yıllarında diğer öğrenciler size ne sıklıkta fiziksel şiddet uyguladı?" sorusuna, öğrencilerin verdikleri cevap analizleri yer almaktadır.

Buna göre;

Diğer öğrencilerden fiziksel şiddet görmediğini beyan eden öğrenciler %78,11
Diğer öğrencilerden fiziksel şiddet görenler %21,88'dir.

KIZ-ERKEK öğrenci durumuna göre baktığımızda ise;

Diğer öğrencilerden fiziksel şiddet gören KIZ öğrencilerinin oranı: %16,96
Diğer öğrencilerden fiziksel şiddet gören ERKEK öğrencilerinin oranı: %26,82'dir.

KIZ ÖĞRENCİLERDE diğer öğrenci fiziksel şiddetinin tekrarlanma sıklığı:

Haftada birkaç kez %02,47
Ayda birkaç kez %03,48
Yılda birkaç kez %11,01 şeklindedir.

ERKEK ÖĞRENCİLERDE diğer öğrenci fiziksel şiddetinin tekrarlanma sıklığı:

Haftada birkaç kez %03,79
Ayda birkaç kez %06,55
Yılda birkaç kez %16,48 şeklindedir.

Tablo 38 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1. Bu sonuçlara göre, erkek öğrenciler kız öğrencilerden %10 daha fazla oranda, diğer öğrencilerden fiziksel şiddet görmektedir.

2. Herşeye rağmen öğrencilerin, diğer öğrencilerden fiziksel şiddet görme düzeyi, anne, baba, öğretmen ya da okul yönetici fiziksel şiddet düzeyinden daha düşüktür.

Tablo39 Öğrencilik hayatınızda hiç sıra dayaağı cezasına çarptırıldınız mı?				
SEÇENEKLER		KIZ %	ERKEK %	GENEL %
A	Hayır	38,55	26,08	32,32
B	Evet; bir kere	30,05	26,58	28,31
C	Evet; iki kere	12,91	15,09	14,00
D	İkiden fazla	18,49	32,24	25,36
TOPLAM		100,00	100,00	100,00

Tablo 39'da; "Öğrencilik hayatınızda hiç sıra dayaağı cezasına çarptırıldınız mı?" sorusuna, öğrencilerin verdikleri cevap analizleri yer almaktadır.

Buna göre;

Sıra dayaağı şiddeti görmeyen öğrenciler %32,32 ve
Sıra dayaağı şiddeti gören öğrenciler %67,68 oranındadır.

KIZ-ERKEK öğrenci durumuna göre baktığımızda ise;

Sıra dayaağı şiddetine maruz kalan KIZ öğrencilerinin oranı: %61,45
Sıra dayaağı şiddeti gören erkek öğrencilerin oranı: %73,92'dir.

KIZ ÖĞRENCİLERDE sıra dayaağı şiddetine maruz kalma sıklığı

Bir kere %30,05
İki kere %12,91
İkiden fazla %18,49 şeklindedir.

ERKEK ÖĞRENCİLERDE sıra dayaağı şiddetine maruz kalma sıklığı

Haftada birkaç kez %26,58
Ayda birkaç kez %15,09
Yılda birkaç kez %32,24 şeklindedir.

Tablo 39 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1. Hangi yönüyle bakılırsa bakılsın, sıra dayaağı öğrencileri cezalandırmanın en ilkel ve adaletsiz şeklidir. Ancak öğrenci beyanlarına baktığımızda, hala ciddi düzeyde bu uygulamanın devam ettiğini görüyoruz.

2. Öğrencilerin %68'i okudukları okullarda sıra dayaağı cezasına çarptırıldıklarını beyan etmiştir. Bu oran kızlarda yaklaşık %61 iken erkeklerde %74'tür. Yani neredeyse herkes bu cezalandırma şeklinden nasibini almış gibidir.

Tablo40		Çevrenizdeki öğrenciler birbirine hangi sıklıkta sözel şiddet uyguluyor?		
SEÇENEKLER		KIZ %	ERKEK %	GENEL %
A	Haftada birkaç kez	62,12	54,40	58,26
B	Ayda birkaç kez	20,14	21,09	20,61
C	Yılda birkaç kez	10,81	12,28	11,54
D	Hiç uygulamıyor	6,93	12,23	9,58
T O P L A M		100,00	100,00	100,00

Tablo 40'ta; "Çevrenizdeki öğrenciler birbirine hangi sıklıkta sözel şiddet uyguluyor?" sorusuna, öğrencilerin verdikleri cevap analizleri yer almaktadır.

Buna göre;

Öğrencilerin birbirine sözel şiddet uygulamadığını beyan eden öğrenciler %09,58
Öğrencilerin birbirine sözel şiddet uyguladığını beyan edenler %90,48'dir.

KIZ-ERKEK öğrenci durumuna göre baktığımızda ise;

Öğrencilerin birbirine sözel şiddet uyguladığını beyan eden KIZ öğrenciler %93,07
Sözel şiddet uyguladığını beyan eden ERKEK öğrenciler %87,77'dir.

KIZ ÖĞRENCİLERE göre öğrenciler arasındaki sözel şiddetin uygulanma sıklığı

Haftada birkaç kez %62,12
Ayda birkaç kez %20,14
Yılda birkaç kez %10,81

ERKEK ÖĞRENCİLERE göre öğrenciler arasındaki sözel şiddetin uygulanma sıklığı

Haftada birkaç kez %54,40
Ayda birkaç kez %21,09
Yılda birkaç kez %12,28

Tablo 40 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1.Kız öğrencilere göre çevrelerindeki öğrencilerin %93,07'si birbirine sözel şiddet uygulamaktadır. Bu yaklaşım erkek öğrenciler için %87,77'dir.

2. Liseye devam eden öğrencilerin görüş ve düşünceleri eğitim ortamlarında ciddi düzeyde sözel şiddet olduğuna işaret ediyor. Bu üzerinde ciddi olarak durulması ve çözüm yolları aranması gereken bir sosyal sorundur.

Tablo41	Çevrenizdeki öğrenciler birbirine hangi sıklıkta fiziksel şiddet uyguluyor?			
SEÇENEKLER		KIZ %	ERKEK %	GENEL %
A	Haftada birkaç kez	28,18	32,71	30,45
B	Ayda birkaç kez	31,80	28,88	30,34
C	Yılda birkaç kez	25,89	23,13	24,51
D	Hiç uygulamıyor	14,13	15,28	14,71
TOPLAM		100,00	100,00	100,00

Tablo 41'de; "Çevrenizdeki öğrenciler birbirine hangi sıklıkta fiziksel şiddet uyguluyor?" sorusunun cevap analizleri yer almaktadır.

Buna göre;

Öğrenciler arası fiziksel şiddet olmadığını beyan eden öğrenciler %14,71
Fiziksel şiddet olduğunu beyan eden öğrenciler ise %85,29'dur.

KIZ-ERKEK öğrenci durumuna göre baktığımızda ise;

Öğrencilerin arası fiziksel şiddet var diyen KIZ öğrenciler %85,87
Öğrencilerin arası fiziksel şiddet var diyen ERKEK öğrenciler %84,62'dir.

KIZ ÖĞRENCİLERE göre fiziksel şiddetin uygulanma sıklığı

Haftada birkaç kez %28,18

Ayda birkaç kez %31,80

Yılda birkaç kez %25,89

ERKEK ÖĞRENCİLERE göre fiziksel şiddetin uygulanma sıklığı

Haftada birkaç kez %32,71

Ayda birkaç kez %28,88
Yılda birkaç kez %23,13

Tablo 41 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1. Hem kızlar, hem erkeklere göre (%85) çevrelerindeki öğrencilerin yüksek düzeyde birbirine fiziksel şiddet uygulamaktadır.

2. Fiziksel şiddetin uygulanma sıklığı yönünden de tablonun pek iç açıcı olmadığı açıktır.

Tablo42	Geçmişte siz, okul arkadaşlarınıza ne sıklıkta sözel şiddet uyguladınız?	KIZ %	ERKEK %	GENEL %
S E Ç E N E K L E R				
A	Haftada birkaç kez	13,31	21,16	17,23
B	Ayda birkaç kez	16,09	20,48	18,28
C	Yılda birkaç kez	31,12	29,29	30,21
D	Hiç uygulamadım	39,48	29,07	34,28
T O P L A M		100,00	100,00	100,00

Tablo 42’de; “Geçmişte siz, okul arkadaşlarınıza ne sıklıkta sözel şiddet uyguladınız?” sorusunun cevap analizleri yer almaktadır.

Buna göre;

Okul arkadaşlarına sözel şiddet uygulamayan öğrenciler % 34,28

Okul arkadaşlarına sözel şiddet uygulayan ise 65,72’dir.

KIZ-ERKEK öğrenci durumuna göre baktığımızda ise;

Okul arkadaşlarına sözel şiddet uygulayan KIZ öğrenciler %60,52

Arkadaşlarına sözel şiddet uygulayan ERKEK öğrenciler %70,93’tür.

KIZ ÖĞRENCİLERDE arkadaşlarına sözel şiddet davranışları:

Haftada birkaç kez %13,31

Ayda birkaç kez %16,09

Yılda birkaç kez %31,12 şeklindedir.

ERKEK ÖĞRENCİLERDE arkadaşlarına sözel şiddet davranışlarını:

Haftada birkaç kez %21,16

Ayda birkaç kez %20,48

Yılda birkaç kez %29,29 şeklindedir.

Tablo 42 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1. Genel olarak öğrencilerin yaklaşık %66'sı arkadaşlarına sözel şiddet uygulamaktadır.

2. Anket sonuçlarına göre, erkek öğrenciler kız öğrencilere göre %10 okul arkadaşlarına daha fazla oranda sözel şiddet uygulamaktadır.

Tablo43 <i>Geçmişte siz, okul arkadaşlarınıza ne sıklıkta fiziksel şiddet uyguladınız?</i>				
SEÇENEKLER		KIZ %	ERKEK %	GENEL %
A	Haftada birkaç kez	5,71	14,49	10,10
B	Ayda birkaç kez	7,58	16,08	11,83
C	Yılda birkaç kez	20,72	30,93	25,83
D	Hiç uygulamadım	65,99	38,50	52,24
TOPLAM		100,00	100,00	100,00

Tablo 43'de; "Geçmişte siz, okul arkadaşlarınıza ne sıklıkta **fiziksel** şiddet uyguladınız?" sorusunun cevap analizleri yer almaktadır.

Buna göre;

Okul arkadaşlarına fiziksel şiddet uygulamayan öğrenciler % 52,24
Okul arkadaşlarına fiziksel şiddet uygulayan öğrenciler 47,76'dır.

KIZ-ERKEK öğrenci durumuna göre baktığımızda ise;

Okul arkadaşlarına fiziksel şiddet uygulayan KIZ öğrencilerinin oranı: %34,01
Fiziksel şiddet uygulayan ERKEK öğrencilerinin oranı: %61,50'dir.

KIZ ÖĞRENCİLERDE arkadaşlarına fiziksel şiddet davranışları:

Haftada birkaç kez %05,71
Ayda birkaç kez %07,58
Yılda birkaç kez %20,72 şeklindedir.

ERKEK ÖĞRENCİLERDE arkadaşlarına fiziksel şiddet davranışları:

Haftada birkaç kez %14,49
Ayda birkaç kez %16,08
Yılda birkaç kez %30,93 şeklindedir.

Tablo 43 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1. Anket sonuçlarına göre, öğrencilerin yaklaşık yarısı okul arkadaşlarına fiziksel şiddet uygulamıştır. Bu oran kızlarda yaklaşık üçte bir, erkeklerde ise üçte iki düzeyindedir.

2. Öğrenciler arasındaki fiziksel şiddet oranları, eğitim ortamlarında şiddetin varlığı ve düzeyi hakkında önemli ipuçları vermektedir.

Tablo44	<i>Kendinizi, okul ortamında hangi sıklıkta gergin, mutsuz hissedersiniz?</i>			
SEÇENEKLER		KIZ %	ERKEK %	GENEL %
A	Haftada birkaç kez	34,85	30,89	32,87
B	Ayda birkaç kez	36,29	35,73	36,01
C	Yılda birkaç kez	19,92	19,64	19,78
D	Hiç gergin hissetmem	8,94	13,74	11,34
TOPLAM		100,00	100,00	100,00

Tablo 44'de; "Kendinizi, okul ortamında hangi sıklıkta gergin, mutsuz hissedersiniz?" sorusunun cevap analizleri yer almaktadır.

Buna göre;

Okulda gergin/mutsuz olmadığını beyan eden öğrenciler % 11,34

Okulda gergin/mutsuz olduğunu beyan eden öğrencilerin oranı %88,66'dır.

KIZ-ERKEK öğrenci durumuna göre baktığımızda ise

Okulda gergin/mutsuz olduğunu beyan eden KIZ öğrenciler %91,06

Okulda gergin/mutsuz olan ERKEK öğrenciler %86,26'dır.

KIZ ÖĞRENCİLERİN gerginlik sıklığı

Haftada birkaç kez %34,85

Ayda birkaç kez %36,29

Yılda birkaç kez %19,92

ERKEK ÖĞRENCİLERİN gerginlik sıklığı

Haftada birkaç kez %30,89

Ayda birkaç kez %35,73

Yılda birkaç kez %19,64 şeklindedir.

Tablo 44 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1. Bir önceki soruda öğrenciler tarafından en gergin yerin, okul olduğu beyan edilmişti. Gerginlik mutsuzlukla birlikte ele alınınca, olumsuzluk düzeyinin %89'a yükseldiğini görüyoruz.

2. Hem kız öğrencilerin, hem erkek öğrencilerin bu düzeyde okul ortamlarında gergin ve mutsuz olması sorgulanması gereken, korkutucu bir durumdur. Burada belli ki, sorgulanması gereken sadece okulların tek tek varlığı değil, ama daha çok var olan eğitim sistemidir.

Tablo45	<i>Okulda/öğrenciliğinizde başarınız konusunda, kendi algınız nedir?</i>			
SEÇENEKLER		KIZ %	ERKEK %	GENEL %
A	Çok başarılı	8,70	13,94	11,32
B	Başarılı	33,55	31,10	32,32
C	Orta düzeyde	48,95	40,56	44,75
D	Başarısız	8,81	14,40	11,60

Tablo 45'de; "Okulda/öğrenciliğinizde başarınız konusunda, kendi algınız nedir?" sorusunun cevap analizleri yer almaktadır.

Buna göre;

TÜK ÖĞRENCİLERİN faktörleri seçme ortalamaları

Çok başarılı%11,32

Başarılı %32,32

Orta düzeyde %44,75

Başarısız %11,60

KIZ ÖĞRENCİLERİN faktör seçimi

Çok başarılı%08,70

Başarılı %33,55

Orta düzeyde %48,95

Başarısız %08,81

ERKEK ÖĞRENCİLERİN faktör seçimi

Çok başarılı%13,94

Başarılı %31,10

Orta düzeyde %40,56

Başarısız %14,40 şeklindedir.

Tablo 45 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1.Kızların yaklaşık yarısı (%45) ve erkeklerin %40'ı başarı durumunu "orta düzeyde" olarak nitelemiştir. Diğer yandan öğrencilerin kendi algılarına göre bakıldığında, "çok başarılı ya da başarılı" kategorisinde olanların oranı %40 civarındadır.

2.Örtaöğretim kurumlarına devam eden kızların %09'u ve erkeklerin %14,40'ı kendi algılarına göre başarısızdır.

3.3 ÇEVRE BOYUTUNDA ÖZELLİKLER

Tablo46		<i>Okul arkadaşlarınız, anlaşmazlıklarını daha çok nasıl çözüyorlar?</i>		
SEÇENEKLER		KIZ %	ERKEK %	GENEL %
A	Birbirine küserek	25,73	16,57	21,15
B	Karşılıklı ağız münakaşası yaparak	36,53	30,91	33,72
C	Fiziksel şiddet uygulayarak	10,95	29,51	20,23
D	Yaşanan sorunu karşılıklı konuşarak	26,79	23,01	24,90
T O P L A M		100,00	100,00	100,00

Tablo 46'da; "Okul arkadaşlarınız anlaşmazlık yaşadıklarında sorunlarını daha çok nasıl çözüyorlar?" sorusunun cevap analizleri yer almaktadır.

Buna göre;

KIZ-ERKEK öğrencilerin faktörleri seçme ortalamaları:

Birbirine küserek	%21,15
Karşılıklı ağız münakaşası yaparak	%33,72
Fiziksel şiddet uygulayarak	%20,23
Yaşanan sorunu karşılıklı konuşarak	%24,90

KIZ öğrencilerin faktör seçimi

Birbirine küserek	%25,73
Karşılıklı ağız münakaşası yaparak	%36,53
Fiziksel şiddet uygulayarak	%10,95
Yaşanan sorunu karşılıklı konuşarak	%26,79

ERKEK öğrencilerin faktör seçimi

Birbirine küserek	%16,57
Karşılıklı ağız münakaşası yaparak	%30,91
Fiziksel şiddet uygulayarak	%29,51

Yaşanan sorunu karşılıklı konuşarak %23,01 şeklindedir.

Tablo 46 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1.Öğrencilerin ancak dörtte biri, “yaşanan sorunu karşılıklı konuşarak” çözüme yoluna gidebiliyor ve %75’i olumsuz çözümlere –çatışmalara- yöneliyorsa, hem ailede ve hem de okulda insan ilişkileri ve iletişim kültürünün sorgulanması gerekir.

2.Özellikle erkek öğrencilerin %30’u sorunlar fiziksel şiddet yoluyla çözümleni şeklinde bir algıya sahipse okullarda acilen bazı çözümler üretilmesine ihtiyaç var demektir.

Tablo47	Çevrenizdeki gençler hangi sıklıkta delici-kesici alet (jilet, çakı, şiş vb.) taşıyor?			
SEÇENEKLER		KIZ %	ERKEK %	GENEL %
A	Her gün	40,72	42,03	41,37
B	Haftada birkaç kez	11,77	17,17	14,47
C	Ayda birkaç kez	12,98	17,17	15,08
D	Hiç taşıyor	34,53	23,63	29,08
TOPLAM		100,00	100,00	100,00

Tablo 47’de; “Sizce çevrenizdeki gençler hangi sıklıkta delici-kesici alet (jilet, çakı, şiş vb.) taşıyor?” sorusunun cevap analizleri yer almaktadır.

Buna göre;

Gençlerin delici-kesici alet taşıdığını beyan eden öğrenciler %71,02

Gençlerin delici-kesici alet taşımadığını beyan eden öğrenciler %29,08’dir.

KIZ-ERKEK öğrenci durumuna göre baktığımızda ise;

Gençlerin delici-kesici alet taşıdığına inanan KIZ öğrenciler %65,47

Gençlerin delici-kesici alet taşıdığına inanan ERKEK öğrenciler %76,37’dir.

Kızlara göre delici-kesici alet taşınma sıklığı:

Haftada birkaç kez %40,72

Ayda birkaç kez %11,77

Yılda birkaç kez %12,98 şeklindedir.

Erkeklerle göre delici-kesici alet taşınma sıklığı:

Haftada birkaç kez %42,03

Ayda birkaç kez %17,17

Yılda birkaç kez %17,17 şeklindedir.

Tablo 47 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1.Kız öğrencilerin %65 ve erkek öğrencilerin %76'sına göre çevrelerindeki gençler delici-kesici alet taşıyor. Bu sıkıntılı bir algı durumunu ya da korkutan bir gerçekliği düşündürüyor.

2.Özellikle öğrencilerin %41'i delici-kesici taşıma davranışının "her gün" şeklindeki beyanı korkutucudur. Bu durum daha çok güvenlik endişesini akla getirmektedir. Ancak bu tabloya göre, yetişen neslin şiddet ve saldırganlık duygu düzeylerini de gözardı etmemek gerekir.

Tablo48 <i>Sizin için en çok tehdit/tehlike oluşturan yer neresidir?</i>				
SEÇENEKLER		KIZ %	ERKEK %	GENEL %
A	Aile ortamı	8,00	6,27	7,14
B	Okul ortamı	16,47	21,72	19,09
C	Ev çevresi	7,46	14,59	11,02
D	Arkadaş çevresi	68,08	57,41	62,75
T O P L A M		100,00	100,00	100,00

Tablo 48'de; "Sizin için en çok tehdit/tehlike oluşturan yer neresidir?" sorusuna, öğrencilerin verdikleri cevap analizleri yer almaktadır.

Buna göre;

KIZ-ERKEK öğrencilerin faktörleri seçme ortalamaları:

Aile ortamı %07,14
Okul ortamı %19,09
Ev çevresi %11,02
Arkadaş çevresi %62,75

KIZ öğrencilerin faktör seçimi

Aile ortamı %08,00
Okul ortamı %16,47
Ev çevresi %07,46
Arkadaş çevresi %68,08

ERKEK öğrencilerin faktör seçimi

Aile ortamı %06,27
Okul ortamı %21,72
Ev çevresi %14,59

Arkadaş çevresi %57,41 şeklindedir.

Tablo 48 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1.Arkadaş, en önemli sorunları paylaşmak için en doğru adres olarak seçilirken, aynı zamanda bu adresin, “en çok tehdit/tehlike oluşturan” alan sayılması ilginç bir paradokstur. Burada, ailelerin, eğitimcilerin arkadaş seçimi hususundaki hassasiyetlerini doğrulayan bir tablo ile karşı karşıyayız.

2.Öğrencilerin yaklaşık beşte biri ikinci sırada, en çok tehdit ve tehlike oluşturan yer olarak okul ortamını seçmiştir. Çocuk ve gençlerin aile ortamından sonra en çok zaman geçirdikleri alanlar, kendilerince en tehlikeli alanlar olarak algılanıyor; bu düşündürücüdür.

Tablo49	Okulla eviniz arasında şiddete uğrama hissi yaşıyor musunuz?			
SEÇENEKLER		KIZ %	ERKEK %	GENEL %
A	Haftada birkaç kez	5,98	11,39	8,69
B	Ayda birkaç kez	5,34	11,39	8,37
C	Yılda birkaç kez	15,19	21,15	18,17
D	Hiç yaşamam	73,49	56,06	64,77
TOPLAM		100,00	100,00	100,00

Tablo 49’da; “Okulla eviniz arasında şiddete uğrama hissi yaşıyor musunuz?” sorusuna, öğrencilerin verdikleri cevap analizleri yer almaktadır.

Buna göre;

Okuluyla evi arasında şiddete uğrama korkusu yaşamayan öğrenciler % 64,77 Okuluyla evi arasında şiddete uğrama korkusu yaşayan öğrenciler %35,23’tür.

KIZ-ERKEK öğrenci durumuna göre baktığımızda ise;

Okuluyla evi arasında şiddete uğrama korkusu yaşayan KIZ öğrenciler %26,51 Okuluyla evi arasında şiddete uğrama korkusu yaşayan ERKEK öğrenciler %43,94’tür.

KIZ ÖĞRENCİLERDE şiddete uğrama korkusunun yaşanmasıklığı:

Haftada birkaç kez %05,98
Ayda birkaç kez %05,34
Yılda birkaç kez %15,19

ERKERK ÖĞRENCİLERDE şiddete uğrama korkusunun yaşanmasıklığı:

Haftada birkaç kez %11,39
Ayda birkaç kez %11,39
Yılda birkaç kez %21,15 şeklindedir.

Tablo 49 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1. Tüm öğrencilerin üçte birinden fazlası, okuluyla evi arasında şiddete uğrama korkusu taşımaktadır. Bu oranın erkeklerde %44 gibi yüksek bir oranda seyretmesi düşündürücüdür.

2. Erkek öğrencilerin dörtte birinin, her hafta ya da her ay okul yolunda şiddet korkusuyla yaşamayı bizi, sokak ve okul çevresi güvenliğini sorgulamaya götürür.

Tablo50	<i>Okulla eviniz arasında trafik tehlikesi korkusu ne sıklıkta yaşarsınız?</i>	KIZ %	ERKEK %	GENEL %
	SEÇENEKLER			
A	Haftada birkaç kez	17,56	15,55	16,56
B	Ayda birkaç kez	13,69	15,10	14,39
C	Yılda birkaç kez	23,99	22,24	23,12
D	Hiç yaşamam	44,75	47,11	45,93

Tablo 50’de; “Okulla eviniz ya da işiniz arasında trafik tehlikesi korkusu ne sıklıkta yaşarsınız?” sorusunun cevap analizleri yer almaktadır.

Buna göre;

Okul yolunda trafik korkusu yaşamayan öğrenciler % 45,93

Okul yolunda trafik korkusu yaşamayan öğrenciler %54,07’dir.

KIZ-ERKEK öğrenci durumuna göre baktığımızda ise;

Okul yolunda trafik korkusu yaşamayan KIZ öğrenciler %52,25

Okul yolunda trafik korkusu yaşamayan ERKEK öğrenciler %52,89’dur.

KIZ ÖĞRENCİLERDE trafik tehlike korkusunun tekrarlanma sıklığı:

Haftada birkaç kez %17,56

Ayda birkaç kez %13,69

Yılda birkaç kez %23,99 şeklindedir.

ERKEK ÖĞRENCİLERDE trafik tehlike korkusunun tekrarlanma sıklığı:

Haftada birkaç kez %15,55
Ayda birkaç kez %15,10
Yılda birkaç kez %22,24 şeklindedir.

Tablo 50 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1.Öğrencilerin yaşanma aralıkları değişik olsa da yarından fazlası, evi ile okulu arasında *trafik tehlikesi kokusu* yaşamaktadır. Bu ciddi ve dikkate alınması gereken bir orandır.

2.Yaşanan trafik tehlike düzeyi kız ve erkek öğrencilerde eşittir

Tablo51	<i>“Toplumdaki önemli kişilerin şiddet davranışları sergilemesi çocukların suç eğilimlerini arttıran bir faktördür” ifadesi, sizce doğru mudur?</i>	KIZ %	ERKEK %	GENEL %
	SE Ç E N E K L E R			
A	Kesinlikle doğru	37,41	31,20	34,31
B	Doğru	26,27	23,18	24,72
C	Kısmen doğru	22,64	25,17	23,91
D	Doğru değil	13,68	20,45	17,06

Tablo 51’de; *“Toplumdaki önemli kişilerin şiddet davranışları sergilemesi çocukların suç eğilimlerini arttıran bir faktördür” ifadesi, sizce doğru mudur?* sorusuna, öğrencilerin verdikleri cevap analizleri yer almaktadır.

Buna göre;

Kız öğrencilerin %86’sı ve erkek öğrencilerin %80’i toplumdaki önemli kişilerin şiddet içerikli davranışlarının çocukların suça sürüklenmesinde etkili olduğunu belirtmiştir.

KIZ ÖĞRENCİLERİN faktör seçimi

Kesinlikle doğru %37,41
Doğru %26,27
Kısmen doğru %22,64
Doğru değil %13,68

ERKEK ÖĞRENCİLERİN faktör seçimi

Kesinlikle doğru %31,20
Doğru %23,18

Kısmen doğru %25,17
Doğru değil %20,45 şeklindedir.

Tablo 51 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1.Ankete katılan öğrencilerin çok büyük yüzdesi, toplumda önemli kişilerin şiddet davranışları sergilemesinin çocuk ve gençler üzerinde olumsuz tesir bırakacağı, onların suç davranışlarına yönelmelerinde etkili olacağını belirtmişlerdir.

2.Özellikle medya üzerinden böyle bir etkinin daha yıkıcı olacağı da açıktır.

Tablo52		Geçmişte, herhangi bir SUÇ olayında (yaralama, kapkaç, hırsızlık, hakaret, taciz vb.) zarar gören bir yakınınız oldu mu?		
SEÇENEKLER		KIZ %	ERKEK %	GENEL %
A	Hayır	87,78	76,80	82,29
B	Evet; bir kere	2,88	6,31	4,60
C	Evet; iki kere	3,95	7,75	5,85
D	İki kereden fazla	5,39	9,14	7,26
TOPLAM		100,00	100,00	100,00

Tablo 52’de; “Siz geçmişte, herhangi bir SUÇ olayında (yaralama, kapkaç, hırsızlık, hakaret, taciz vb.) zarar gören kişi durumunda oldunuz mu? “ sorusuna, öğrencilerin verdikleri cevap analizleri yer almaktadır.

Buna göre;

Herhangi bir suç olayında yakınları zarar görmeyen öğrenciler %82,29

Herhangi bir suç olayında yakınları zarar görmeyen öğrenciler %17,71

KIZ-ERKEK öğrenci durumuna göre baktığımızda ise

Herhangi bir suç olayında zarar gören yakını olan KIZ öğrenciler %12,22

Suç olaylarında zarar gören yakını olan ERKEK öğrenciler %23,20’dir.

KIZ ÖĞRENCİLER İÇİN suçtan bir yakınının zarar görme durumu

Bir kere %02,88

İki kere %03,95

İki kereden fazla %05,39

ERKEK ÖĞRENCİLER İÇİN suçtan bir yakınının zarar görme durumu

Bir kere %06,31
İki kere %07,75
İki kereden fazla %09,14 şeklindedir.

Tablo 52 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1. Erkek öğrencilerin %23'ü ve kız öğrencilerin %12'si, herhangi bir suç olayında zarar görmüştür.

2. Yukarıdaki oranlar küçükmüş gibi görünse de bütün öğrencilere oranlandığında il ya da ülke düzeyinde ciddi bir rakam çıkar karşımıza.

Geçmişte, herhangi bir SUÇ olayında (yaralama, kapkaç, hırsızlık, taciz vb.) zarar gören kişi durumunda oldunuz mu?		KIZ %	ERKEK %	GENEL %
SEÇENEKLER				
A	Hayır	82,16	69,93	76,04
B	Evet; bir kere	8,46	12,52	10,49
C	Evet; iki kere	3,03	6,17	4,61
D	İki kereden fazla	6,35	11,38	8,86
TOPLAM		100,00	100,00	100,00

Tablo 53'te; "Siz geçmişte, herhangi bir SUÇ olayında (yaralama, kapkaç, hırsızlık, hakaret, taciz vb.) zarar gören kişi durumunda oldunuz mu?" sorusuna, öğrencilerin verdikleri cevap analizleri yer almaktadır.

Buna göre;

Herhangi bir suç olayında zarar görmediğini beyan eden öğrenciler %76,04
Herhangi bir suç olayında zarar gördüğünü beyan eden öğrenciler %23,96

KIZ-ERKEK öğrenci durumuna göre baktığımızda ise

Bir suç olayında zarar gördüğünü beyan eden KIZ öğrenciler %17,84
Herhangi bir suç olayında zarar gören ERKEK öğrenciler %30,07'dir.

KIZ ÖĞRENCİLERİN suçtan zarar görme durumu

Bir kere %08,46
İki kere %03,03
İki kereden fazla %06,35

ERKEK ÖĞRENCİLERİN suçtan zarar görme durumu

Bir kere	%12,52
İki kere	%06,17
İki kereden fazla	%11,38 şeklindedir.

Tablo 53 verilerine göre Şunlar söylenbilir:

1.Erkek ğrencilerin %23' ve kız öğrencilerin %12'si, herhangi bir suç olayında zarar grmŕtr.

2.Yukarıdaki oranlar kkmŕ gibi görünse de bütün öğrencilere oranlandığıında il ya da ülke düzeyinde ciddi bir rakam çıkar karŕımıza.

3.4 KİŖİSEL BOYUTTA ÖZELLİKLER

Tablo54	<i>Geçmişte (elini, kafanı kızarak bir yere vurma, saçını yolma, kendini jiletleme, uyuşturucu bir madde içme vb. bir şekilde) kendinize hangi sıklıkta zarar verdiniz?</i>	KIZ %	ERKEK %	GENEL %
S E Ç E N E K L E R				
A	Haftada birkaç kez	5,37	9,45	7,41
B	Ayda birkaç kez	7,21	7,69	7,45
C	Yılda birkaç kez	17,30	16,59	16,95
D	Hiç vermedim	70,12	66,27	68,20
T O P L A M		100,00	100,00	100,00

Tablo 54'te; "**Geçmişte**(elini, kafanı kızarak bir yere vurma, saçını yolma, kendini jiletleme, uyuşturucu bir madde içme vb. bir şekilde)**kendinize hangi sıklıkta zarar verdiniz?**" sorusuna, öğrencilerin verdikleri cevap analizleri yer almaktadır.

Buna göre;

Kendine zarar vermediğini beyan eden öğrenciler % 68,20

Kendine zarar verdiğini beyan eden öğrenciler ise katılanların 31,81'ini oluşturmaktadır.

KIZ ÖĞRENCİLERDE kendine zarar verme davranışlarının tekrarlanma sıklığı:

Haftada birkaç kez %05,37

Ayda birkaç kez %07,21

Yılda birkaç kez %17,30 şeklindedir.

ERKEK ÖĞRENCİLERDE kendine zarar verme davranışlarının tekrarlanma sıklığı:

Haftada birkaç kez %09,45

Ayda birkaç kez %07,69

Yılda birkaç kez %16,59 şeklindedir.

Tablo 54 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1. Öğrencilerin yaklaşık üçte birinin kendine zarar vermiş olması ciddi bir durumdur. Böyle bir tablo gençlerde iç ve dış saldırganlık özelliklerinin birlikte bulunduğuna dair ciddi bir gösterge özelliği taşıyabilir. Çünkü kendine zarar verme davranışında hem kendine –özüne-şiddet, hem de topluma tehdit özellikleri bir arada algılanmalıdır.

2. Erkekler kendine şiddet uygulamada (%34) kızlara göre (%30) sadece 4 puan daha ileri düzeydedir. Böylece, erkekler ve de kızlar için sıkıntılı bir durumla karşı karşıya olduğumuz söylenebilir.

Tablo55	<i>Birisine şiddet uygularsanız, sonrasında daha çok nasıl bir ruh hali yaşarsınız?</i>			
	SEÇENEKLER	KIZ %	ERKEK %	GENEL %
A	Üzülürüm	49,91	44,50	47,20
B	Ağlarım	9,94	3,59	6,77
C	Rahatlarım	29,08	32,86	30,97
D	Bir şey hissetmem	11,07	19,05	15,06
TOPLAM		100,00	100,00	100,00

Tablo 55’de; “Birisine şiddet uygularsanız, sonrasında daha çok nasıl bir ruh hali yaşarsınız?” sorusunun cevap analizleri yer almaktadır.

Buna göre;

KIZ-ERKEK öğrencilerin faktörleri seçme ortalamaları:

Üzülürüm %47,20
Ağlarım %06,77
Rahatlarım %30,97
Bir şey hissetmem %15,06

KIZ öğrencilerin faktör seçimi

Üzülürüm %49,91
Ağlarım %09,94
Rahatlarım %29,08
Bir şey hissetmem %11,07

ERKEK öğrencilerin faktör seçimi

Üzülürüm %44,50
Ağlarım %03,59
Rahatlarım %32,86
Bir şey hissetmem %19,05 şeklindedir.

Tablo 55 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1. Öğrencilerin yaklaşık yarısı birisine şiddet uyguladıktan sonra üzüntü yaşamaktadır.
2. Birisine şiddet uyguladıktan sonra üzülmeye, ağlama yönünde duygular, kızlarda erkeklere göre daha yüksek düzeydedir. Üzülmeye, ağlama duygularını yaşama kızlarda %60 erkeklerde ise %48'dir.
3. Hem şiddet uygulamak, hem ağlamak, bireylerin öfkelerini kontrol edemediğinin, iletişim zorluğu yaşadığının açık işaretleridir.

Tablo56	<i>İnsanın, başkalarına şiddet uygulamasının en önemli nedeni sizce hangisidir?</i>	KIZ %	ERKEK %	GENEL %
S E Ç E N E K L E R				
A	Çocukluğunda ailesinde şiddet görmüş olması	20,84	15,65	18,25
B	Maddi zorluklar içinde büyümüş olması	2,18	4,93	3,56
C	Karşı tarafın onu kızdırmış olması	61,74	60,61	61,17
D	Şefkat, merhamet duygularından yoksun olması	15,24	18,80	17,02
T O P L A M		100,00	100,00	100,00

Tablo 56'da; "İnsanın, başkalarına şiddet uygulamasının en önemli nedeni sizce hangisidir?" sorusuna, öğrencilerin verdikleri cevap analizleri yer almaktadır.

Buna göre;

KIZ-ERKEK öğrencilerin faktörleri seçme ortalamaları:

Çocukluğunda ailesinde şiddet görmüş olması	%18,25
Maddi zorluklar içinde büyümüş olması	%03,56
Karşı tarafın onu kızdırmış olması	%61,17
Şefkat, merhamet duygularından yoksun olması	%17,23

KIZ öğrencilerin faktör seçimi

Çocukluğunda ailesinde şiddet görmüş olması	%20,84
Maddi zorluklar içinde büyümüş olması	%02,18
Karşı tarafın onu kızdırmış olması	%61,74
Şefkat, merhamet duygularından yoksun olması	%15,24

ERKEK öğrencilerin faktör seçimi

Çocukluğunda ailesinde şiddet görmüş olması	%15,65
Maddi zorluklar içinde büyümüş olması	%04,93

Karşı tarafın onu kızdırmış olması %60,61
Şefkat, merhamet duygularından yoksun olması %18,80 şeklindedir.

Tablo 56 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1. Öğrencilerin çoğunluğu (%61), şiddet uygulamanın en önemli nedeni olarak karşı tarafın yarattığı kızgınlık duygu durumunu göstermiştir. Böyle bir tablo, çağdaş insanın iletişim zorluklarını akla getirmektedir. Adalet duygularının incinmesinin, haksızlığa uğramanın yarattığı saldırganlık hali öğrencilerin bu soruya seçtikleri cevap şekliyle öne çıkmaktadır.

Tablo57	<i>Hayatla ilgili karamsarlık, anlamsızlık, duygularını hangi sıklıkta yaşarsınız?</i>			
	SEÇENEKLER	KIZ %	ERKEK %	GENEL %
A	Haftada birkaç kez	36,78	26,39	31,59
B	Ayda birkaç kez	33,02	28,80	30,91
C	Yılda birkaç kez	22,39	27,30	24,85
D	Hiç yaşamam	7,81	17,51	12,66

Tablo 57’de; “Hayatla ilgili karamsarlık, anlamsızlık, başıboşluk duygularını hangi sıklıkta yaşarsınız?” sorusunun cevap analizleri yer almaktadır.

Buna göre;

Hayat hakkında olumlu duygu ve düşünceler taşıyan öğrenciler %12,66
Hayat hakkında olumsuz duygu ve düşünceler taşıyan öğrenciler %87,34’tür.

KIZ-ERKEK öğrenci durumuna göre baktığımızda ise;

Hayat hakkında olumsuz duygu ve düşünceler taşıyan KIZ öğrenciler %92,19
Olumsuz duygu ve düşünceler taşıyan ERKEK öğrenciler %82,49’dur.

KIZ ÖĞRENCİLERDE olumsuz duyguların tekrarlanma sıklığı:

Haftada birkaç kez %36,78
Ayda birkaç kez %33,02
Yılda birkaç kez %22,89 şeklindedir.

ERKEK ÖĞRENCİLERDE olumsuz duyguların tekrarlanma sıklığı:

Haftada birkaç kez %26,39
Ayda birkaç kez %28,80
Yılda birkaç kez %27,30 şeklindedir.

Tablo 57 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1.Hayatla ilgili anlamsızlık, karamsarlık duyguları bir yönüyle intihar duygu ve düşünce özelliği de taşıması bakımından öğrencilerin bu oranda hayatın kenarlarına sürüklenmiş olmaları anlaşılması zor bir sorun gibi duruyor.

2.Kızların %92 ve erkelerin %82'sinin hayata karşı olumsuz duygu ve düşünceler içinde olması mutlaka daha farklı yol ve yöntemlere araştırılması gereken bir konudur. Özellikle kızların %37'sinin ve erkeklerin %26'sının karamsarlık duygularını her hafta birkaç kez yaşıyor olması sosyal bir tehdit özelliği taşımaktadır.

Tablo58	<i>Hangi sıklıkta delici-kesici alet (jilet, çakı, şiş, ustura, bıçak vb.) taşırsınız?</i>			
SEÇENEKLER		KIZ %	ERKEK %	GENEL %
A	Her gün	8,77	14,93	11,85
B	Haftada birkaç kez	4,63	9,52	7,08
C	Ayda birkaç kez	6,74	14,24	10,49
D	Hiç taşımam	79,86	61,31	70,58
TOPLAM		100,00	100,00	100,00

Tablo 58'de; "Hangi sıklıkta delici-kesici alet (jilet, çakı, şiş, ustura, bıçak vb.) taşırsınız?" sorusuna, öğrencilerin verdikleri cevap analizleri yer almaktadır.

Buna göre;

Delici-kesici alet taşımadığını beyan eden öğrenciler % 70,58

Delici-kesici alet taşıdığını beyan eden öğrencilerin oranı %29,42'dir.

KIZ-ERKEK öğrenci durumuna göre baktığımızda ise

Delici-kesici alet taşıdığını beyan eden KIZ öğrenciler %20,14

Delici-kesici alet taşıdığını beyan eden ERKEK öğrenciler %38,69'dur.

KIZ ÖĞRENCİLERDE delici-kesici alet taşıma sıklığı

Her gün %08,77

Haftada birkaç kez %04,63

Ayda birkaç kez %06,74

ERKEK ÖĞRENCİLERDE delici-kesici alet taşıma sıklığı

Her gün %14,93

Haftada birkaç kez %09,52

Ayda birkaç kez %14,24 şeklindedir.

Tablo 58 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1.Tablo 45 verilerine göre, tüm öğrencilerin ortalama %30'u ve erkek öğrencilerin yaklaşık %40'ı delici kesici alet taşımaktadır

2.Kızların %9'u, erkeklerin %15'i her gün delici-kesici alet taşımaktadır. Şiddete uğrama korkusu ile silah taşıma eğilimi arasında oransal yönden yakınlık olması bir tesadüf değildir.

Tablo59		Önemli bir sıkıntınızı öncelikle kiminle paylaşmayı yeğlersiniz?		
SE Ç E N E K L E R		KIZ %	ERKEK %	GENEL %
A	Anne	39,34	28,75	34,04
B	Baba	3,27	12,03	7,65
C	Arkadaş	54,80	53,14	53,97
D	Rehber Öğretmen	2,59	6,08	4,34

Tablo 59'da; "Önemli bir sıkıntınızı öncelikle kiminle paylaşmayı yeğlersiniz?" sorusunun cevap analizleri yer almaktadır.

Buna göre;

KIZ-ERKEK öğrencilerin faktörleri seçme ortalamaları:

Anne %34,04

Baba %07,65

Arkadaş %53,97

Rehber Öğretmen %04,34

KIZ öğrencilerin faktör seçimi

Anne %39,94

Baba %03,27

Arkadaş %54,80

Rehber Öğretmen %02,59

ERKEK öğrencilerin faktör seçimi

Anne %28,75

Baba %12,03

Arkadaş %53,14

Rehber Öğretmen %06,08 şeklindedir.

Tablo 59 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1.Kız ve erkek öğrenciler yüksek ve aynı oranda (kızlar %55, erkekler %53) önemli sorunlarını arkadaşlarıyla paylaşmayı seçmişlerdir. Öğrencilerin yaklaşık üçte biri de önemli sorununu öncelikle annesiyle paylaşmayı yeğlediğini ifade etmiştir.

2.Evde babaların ve okulda rehber öğretmenlerin sorun paylaşılmayan bir konumda görünmesi gerçekten düşündürücüdür.

Tablo60	<i>Size göre, internetin, film ve dizilerin çocukları suça itici etkisi nedir?</i>			
SEÇENEKLER		KIZ %	ERKEK %	GENEL %
A	Oldukça fazla etkilidir	44,45	31,50	37,98
B	Etkilidir	28,73	26,55	27,64
C	Biraz etkisi var	20,29	24,69	22,49
D	Etkisi yoktur	6,53	17,25	11,89
TOPLAM		100,00	100,00	100,00

Tablo 60'da; "Size göre, internetin, film ve dizilerin çocukları suça itici etkisi nedir?" sorusuna, öğrencilerin verdikleri cevap analizleri yer almaktadır.

Buna göre;

İnternet, film ve dizilerin suça itici etkisi yoktur diyen öğrenciler %11,89

İnternet, film ve dizilerin suça itici etkisi vardır diyen öğrenciler %88,11'dir.

KIZ öğrencilerin faktör seçimi

Oldukça fazla etkilidir %44,45

Etkilidir %28,73

Biraz etkisi var %20,29

Etkisi yoktur %06,53

ERKEK öğrencilerin faktör seçimi

Oldukça fazla etkilidir %31,50

Etkilidir %26,55

Biraz etkisi var %24,69

Etkisi yoktur %17,25 şeklindedir.

Tablo 60 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1.Bütün öğrencilerin %88'i ve kızların %93'ü, internet, film ve dizilerin çocukları/gençleri suça itici etkiye sahip olduğunu beyan etmişlerdir. Teknolojinin zararları yönündeki öğrencilerin sahip olduğu yüksek düzeydeki inanış sorgulanmalıdır.

2.Teknolojik ürünlerin yaygınlığı, ailelerin konu ile ilgili bilgisizliği ve çaresizliği, okulların yeterince yönlendirici olamaması ve diğer kurumların önleyici/koruyucu hizmetlerinin yetersizliği ya da yokluğu çocukların risk altında büyümelerine yol açmaktadır.

Tablo61	<i>Çocukken yaşanan sözel şiddetin, bireyin ileride suça yönelmesinde etkisi nedir?</i>			
SEÇENEKLER		KIZ %	ERKEK %	GENEL %
A	Çok etkilidir	37,59	25,92	31,75
B	Etkilidir	35,56	32,59	34,08
C	Kısmen etkilidir	21,70	28,69	25,20
D	Etkili değildir	5,14	12,80	8,97
TOPLAM		100,00	100,00	100,00

Tablo 61'de; "Sizce çocukken yaşanan sözel şiddetin, bireyin ileride suça yönelmesinde etkisi nedir?" sorusunun cevap analizleri yer almaktadır.

Buna göre;

Çocukken sözel şiddet görmenin suça itici etkisi **yoktur** diyen öğrenciler %8,97
Çocukken sözel şiddet görmenin suça itici etkisi **vardır** diyen öğrenciler %91,03'tür.

KIZ-ERKEK öğrenci durumuna göre baktığımızda ise;

Sözel şiddetin suça itici etkisi **vardır** diyen KIZ öğrenciler %94,86
Sözel şiddetin suça itici etkisi **vardır** diyen ERKEK öğrenciler %87,20'dir.

KIZ öğrencilerin faktör seçimi

Çok etkilidir %37,59
Etkilidir %35,56
Kısmen etkilidir %21,70
Etkili değildir %5,14

ERKEK öğrencilerin faktör seçimi

Çok etkilidir %25,92
Etkilidir %32,59

Kısmen etkilidir %28,69
Etkili değildir %12,80 şeklindedir.

Tablo 61 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1.Kız öğrencilerin tamamına yakını (%95) “çocukken yaşanan sözel şiddetin” bireyin ileride suça yönelmesinde etkisi vardır” görüşünü seçmiştir. Bu seçimin erkeklerde de yüksek düzeyde (%87) olduğunu görüyoruz.

2.Öğrenciler bir şekilde içinde buldukları ortamlardan bakarak böyle bir seçim yaptıkları için sonuçlar oldukça anlamlıdır ve ciddiye alınmalıdır.

Tablo62	Çocukken yaşanan fiziksel şiddetin, bireyin suça yönelmesinde etkisi nedir?			
SEÇENEKLER		KIZ %	ERKEK %	GENEL %
A	Çok etkilidir	48,41	32,74	40,57
B	Etkilidir	33,81	34,29	34,05
C	Kısmen etkilidir	13,81	21,78	17,80
D	Etkili değildir	3,98	11,19	7,58
TOPLAM		100,00	100,00	100,00

Tablo 62’de; “Sizce çocukken yaşanan **fiziksel şiddetin**, bireyin ileride suça yönelmesinde etkisi nedir?” sorusunun cevap analizleri yer almaktadır.

Buna göre;

Fiziksel şiddet görmenin suça itici etkisi **yoktur** diyen öğrenciler %07,58
Fiziksel şiddet görmenin suça itici etkisi **vardır** diyen öğrenciler %92,42’dir.

KIZ öğrencilerin faktör seçimi

Çok etkilidir %48,41
Etkilidir %33,81
Kısmen etkilidir %13,81
Etkili değildir %03,98

ERKEK öğrencilerin faktör seçimi

Çok etkilidir %32,74
Etkilidir %34,29
Kısmen etkilidir %21,78
Etkili değildir %11,19 şeklindedir.

Tablo 62 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1.KSözel şiddet ölçümünde olduğu gibi burada da, kız öğrencilerin tamamına yakını (%96) “çocukken yaşanan fiziksel şiddetin” bireyin ileride suça yönelmesinde etkisi vardır” görüşünü seçmiştir. Bu seçimin aynı şekilde erkeklerde de yüksek düzeyde (%89) olduğunu görüyoruz.

2.Kız öğrencilerin yarısı ve erkek öğrencilerin üçte biri, “çocukken yaşanan fiziksel şiddetin” derecesini/önemini “çok etkilidir” olarak beyan etmişlerdir. Tablo 31-32’deki sorular, kişilik gelişiminde çocukken maruz kalınan şiddetin önemine dikkat çekmeleri yönüyle ayrıca ve oldukça önemlidir.

Tablo63	<i>İnsanları suç işlemekten alıkoyan en önemli faktör (korku) hangisidir?</i>	KIZ %	ERKEK %	GENEL %
SEÇENEKLER				
A	Ceza korkusu	32,77	29,84	31,30
B	Allah korkusu	46,50	50,55	48,52
C	Aile korkusu	11,05	9,08	10,06
D	Toplum korkusu	9,69	10,54	10,11
TOPLAM		100,00	100,00	100,00

Tablo 63’te; “İnsanları suç işlemekten alıkoyan en önemli faktör (korku) hangisidir?” sorusunun cevap analizleri yer almaktadır.

Buna göre;

KIZ-ERKEK öğrencilerin faktörleri seçme ortalamaları:

Ceza korkusu %31,30
Allah korkusu %48,52
Aile korkusu %10,06
Toplum korkusu %10,11

KIZ öğrencilerin faktör seçimi

Ceza korkusu %32,77
Allah korkusu %46,50
Aile korkusu %11,05
Toplum korkusu %09,69

ERKEK öğrencilerin faktör seçimi

Ceza korkusu %29,84
Allah korkusu %50,55
Aile korkusu %09,08
Toplum korkusu %10,54 şeklindedir.

Tablo 63 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1.Öğrencilerin yarısı, *insanları suç işlemekten alıkoyan en önemli faktör* olarak “Allah korkusu” seçeneğini işaretlemiştir.

2.Üçte bir kadar öğrenci de, “ceza korkusunu” suçu önleyen en önemli faktör saymıştır.

3.Bu soru, modern bir toplumda demokratik düzen içerisinde hukuk normlarının çocuklara benimsetilmesi yanında sosyal değerlerin, sosyal kontrol mekanizmalarının da ihmal edilmemesinin önemini vurgular niteliktedir.

Tablo64	Çocukken hangi sıklıkta şiddet içerikli bilgisayar oyunları oynadınız?			
SEÇENEKLER		KIZ %	ERKEK %	GENEL %
A	Haftada birkaç kez	11,08	45,94	28,51
B	Ayda birkaç kez	11,12	18,54	14,83
C	Yılda birkaç kez	17,77	15,98	16,88
D	Hiç oynamadım	60,03	19,54	39,79
TOPLAM		100,00	100,00	100,00

Tablo 64’de; “Çocukken hangi sıklıkta şiddet içerikli bilgisayar oyunları oynadınız?” sorusuna, öğrencilerin verdikleri cevap analizleri yer almaktadır.

Buna göre;

Şiddet içerikli bilgisayar oyunları oynamadığını beyan eden öğrenciler % 39,79
Şiddet içerikli bilgisayar oyunları oynadığını beyan eden öğrenciler %60,21

KIZ ÖĞRENCİLERDE bilgisayarda şiddet içerikli oyun oynama sıklığı:

Haftada birkaç kez %11,08
Ayda birkaç kez %11,12
Yılda birkaç kez %17,77

ERKERK ÖĞRENCİLERDE bilgisayarda şiddet içerikli oyun oynama sıklığı:

Haftada birkaç kez %45,94
Ayda birkaç kez %18,54
Yılda birkaç kez %15,98 şeklindedir.

Tablo 64 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1.Kızların %60'ı erkeklerin ise %20'si, şiddet içerikli bilgisayar oyunları oynamadığını beyan etmiştir. Yani şiddet içerikli sanal oyun oynama düzeyi erkeklerde oldukça yüksektir.

2.Şiddet içerikli oyun oynama alışkanlığı erkeklerde her hafta olacak şekilde daha yoğun gerçekleşmektedir. Böylece bilgisayar yoluyla oynanan oyunlarda, şiddete şartlanma olasılığı erkeklerde kızlara göre daha yüksek bir risk taşımaktadır.

Tablo65	<i>Eşyalara (kanepa, ağaç, tabela, araba, vb.) hangi sıklıkta zarar verdiniz?</i>			
	SEÇENEKLER	KIZ %	ERKEK %	GENEL %
A	Haftada birkaç kez	10,33	17,76	14,05
B	Ayda birkaç kez	10,71	15,16	12,93
C	Yılda birkaç kez	24,55	26,44	25,49
D	Hiç vermedim	54,41	40,64	47,53
TOPLAM		100,00	100,00	100,00

Tablo 65'te; "Çocukken eşyalara (kanepa, ağaç, tabela, araba, vb.) hangi sıklıkta zarar verdiniz?" sorusunun cevap analizleri yer almaktadır.

Buna göre;

Eşyalara zarar vermediğini beyan eden öğrenciler % 47,53

Eşyalara zarar verdiğini beyan eden öğrencilerin oranı %52,47

KIZ ÖĞRENCİLERDE eşyalara zarar verme sıklığı

Haftada birkaç kez %10,33

Ayda birkaç kez %10,71

Yılda birkaç kez %24,55

ERKEK ÖĞRENCİLERDE eşyalara zarar verme sıklığı

Haftada birkaç kez %17,76

Ayda birkaç kez %15,16

Yılda birkaç kez %26,44 şeklindedir.

Tablo 65 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1.Anket sonuçları bağlantılı olarak göz önüne alındığında rahatlıkla, ‘şiddet, şiddeti doğuruyor’ diyebiliriz. Çocuklarda/gençlerde eşyalara yönelik şiddet daha çok, şiddet görmüş olmaktan, şiddet ortamlarında büyümüş olmaktan ileri gelen bir davranış türüdür.

2.Bütün öğrencilerin yarıdan fazlası (%52,47) eşyalara zarar verdiğini beyan etmiştir. Bu oran kızlarda yaklaşık %46 ve erkeklerde %13 oranında bir fazlalıkla %59 düzeyindedir. Belediyelerin hizmet/ görev alanlarında meydana gelen ve on milyonlarla ölçülebilen yıllık zararları –pek- bağlantı kurumuyor olsa da- bu tablo ile yakından ilişkilidir.

Tablo66	<i>Çocukken hayvanlara hangi sıklıkta zarar verdiniz?</i>			
	SEÇENEKLER	KIZ %	ERKEK %	GENEL %
A	Haftada birkaç kez	4,86	8,90	6,88
B	Ayda birkaç kez	5,91	9,86	7,88
C	Yılda birkaç kez	14,98	23,19	19,08
D	Hiç vermedim	74,26	58,06	66,16
	T O P L A M	100,00	100,00	100,00

Tablo 66’da; “Çocukken hayvanlara hangi sıklıkta zarar verdiniz?” sorusuna, öğrencilerin verdikleri cevap analizleri yer almaktadır.

Buna göre;

Çocukken hayvanlara zarar vermediğini beyan eden öğrenciler % 66,16
Çocukken hayvanlara zarar verdiğini beyan eden öğrencilerin oranı %33,84

KIZ ÖĞRENCİLERDE hayvanlara zarar verme sıklığı

Haftada birkaç kez %04,86

Ayda birkaç kez %05,91

Yılda birkaç kez %14,98

ERKEK ÖĞRENCİLERDE hayvanlara zarar verme sıklığı

Haftada birkaç kez %08,90

Ayda birkaç kez %09,86

Yılda birkaç kez %23,19 şeklindedir.

Tablo 66 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1.Değişik türden araştırmalarda hayvanlara zarar verme davranışı ile şiddete eğilim ve suça yatkınlık arasında bağlantı kurulmuştur. Tüm öğrencilerin %39'unun hayvanlara zarar veriyor olması ciddi bir şiddet kültürünün varlığına işaret eder.

2.Hayvanlara zarar verdiğini ifade eden kızların oranı %26 ve erkeklerin %42'dir. Yani erkekler %16 daha yüksek düzeyde hayvanlara şiddet uygulamaktadır.

Tablo67 <i>İntihar duygusunu hangi sıklıkta yaşarsınız?</i>				
SEÇENEKLER		KIZ %	ERKEK %	GENEL %
A	Haftada birkaç kez	7,80	9,10	8,45
B	Ayda birkaç kez	10,29	10,38	10,34
C	Yılda birkaç kez	23,94	19,29	21,61
D	Hiç yaşamam	57,97	61,23	59,60
TOPLAM		100,00	100,00	100,00

Tablo 67'de; "İntihar duygusunu hangi sıklıkta yaşarsınız?" sorusuna, öğrencilerin verdikleri cevap analizleri yer almaktadır.

Buna göre;

İntihar duygusunu yaşamadığını beyan eden öğrenciler % 59,60

İntihar duygusunu yaşadığını beyan eden öğrencilerin oranı %40,40

KIZ-ERKEK öğrenci durumuna göre baktığımızda ise

İntihar duygusunu yaşadığını beyan eden KIZ öğrenciler %42,03

İntihar duygusunu yaşadığını beyan eden ERKEK öğrenciler %38,77.

KIZ ÖĞRENCİLERDE hayvanlara zarar verme sıklığı

Haftada birkaç kez %07,80

Ayda birkaç kez %10,29

Yılda birkaç kez %23,94

ERKEK ÖĞRENCİLERDE hayvanlara zarar verme sıklığı

Haftada birkaç kez %09,10
Ayda birkaç kez %10,38
Yılda birkaç kez %19,29 şeklindedir.

Tablo 67 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1.Genel olarak öğrencilerin %40'ı intihar duyguları taşıdıklarını beyan etmiştir.

2.Kız öğrenciler, erkeklere göre %03 kadar daha fazla intihar duygularına sahiptir. Lise öğrenimi aşamasındaki öğrencilerin bu kadar büyük yüzdesinin intihar duygu ve düşünceleri taşıması gerçekten de ciddi bir sosyal problem durumuna işaretler.

Tablo68	Kendinizi daha gergin, öfkeli hissettiğiniz ortam aşağıdakilerden hangisidir?			
SEÇENEKLER		KIZ %	ERKEK %	GENEL %
A	Okul ortamı	40,00	43,08	41,54
B	Aile ortamı	25,77	17,57	21,67
C	Arkadaş ortamı	6,92	12,36	9,64
D	Diğer sosyal ortamlar	27,30	27,00	27,15
T O P L A M		100,00	100,00	100,00

Tablo 68'de; "Kendinizi daha gergin, öfkeli hissettiğiniz ortam aşağıdakilerden hangisidir?" sorusuna, öğrencilerin verdikleri cevap analizleri yer almaktadır.

Buna göre;

KIZ-ERKEK öğrencilerin faktörleri seçme ortalamaları:

Okul ortamı %41,54
Aile ortamı %21,67
Arkadaş ortamı %09,64
Diğer sosyal ortamlar %27,15

KIZ ÖĞRENCİLERİN faktör seçimi

Okul ortamı %40,00
Aile ortamı %25,77
Arkadaş ortamı %06,92
Diğer sosyal ortamlar %27,30

ERKEK ÖĞRENCİLERİN faktör seçimi

Okul ortamı	%43,08
Aile ortamı	%17,57
Arkadaş ortamı	%12,36
Diğer sosyal ortamlar	%27,00 şeklindedir.

Tablo 68 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1. Bütün öğrencilerin yaklaşık %42'sinin, kendini 'daha gergin, öfkeli' hissettikleri ortam olarak "okulu" göstermeleri çok yönden düşündürücüdür.

2. Yine yaklaşık beşte bir öğrencinin aileyi sıkıntılı ortam olarak ifade etmesi dikkate alınması gereken bir durumdur.

Tablo69	"Hayatta olmasaydım, keşke yaşamamam" gibi duyguları ne sıklıkta hissedersiniz?	KIZ %	ERKEK %	GENEL %
SEÇENEKLER				
A	Haftada birkaç kez	20,72	16,22	18,37
B	Ayda birkaç kez	21,74	15,00	18,37
C	Yılda birkaç kez	31,51	28,43	29,97
D	Hiç hissetmem	26,04	40,36	33,30
TOPLAM		100,00	100,00	100,00

Tablo 69'da; "Keşke hayatta olmasaydım, keşke yaşamamam" gibi duyguları ne sıklıkta hissedersiniz?" sorusunun cevap analizleri yer almaktadır.

Buna göre;

Hayatla ilgili karamsar duygular taşımayan öğrenciler %33,30
Hayatla ilgili **karamsar duygular taşıyan** öğrenciler %66,70'dir.

KIZ-ERKEK öğrenci durumuna göre baktığımızda ise

Hayatla ilgili karamsar duygular taşıyan KIZ öğrenciler %73,96
Hayatla ilgili karamsar duygular taşıyan ERKEK öğrenciler %59,64'tür.

KIZ ÖĞRENCİLERİN hayatla ilgili karamsar duyguların sıklığı

Haftada birkaç kez	%20,72
Ayda birkaç kez	%21,74
Yılda birkaç kez	%31,51

ERKEK ÖĞRENCİLERİN hayatla ilgili karamsar duygulanım sıklığı

Haftada birkaç kez %16,02
Ayda birkaç kez %15,00
Yılda birkaç kez %28,43 şeklindedir.

Tablo 69 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1.Kızlar %74 gibi yüksek bir oranda hayatla ilgili karamsar hisler içindedir. Bu oran sadece bugün için değil, geleceğin aileleri için de ciddi bir risktir.

2.Erkekler öğrencilerin de yaklaşık %60'ı hayatla ilgili karamsar duygular taşımaktadır. Kız öğrencilere göre %14 daha düşük bir düzeyde olsa da erkek öğrencilerin de toplum için riskli bir tablo ortaya koyduğu açıktır.

Tablo70		Hangi sıklıkta sinirinizden ağlıyorsunuz?		
SEÇENEKLER		KIZ %	ERKEK %	GENEL %
A	Haftada birkaç kez	29,43	10,31	19,87
B	Ayda birkaç kez	37,56	16,55	27,05
C	Yılda birkaç kez	24,81	35,28	30,04
D	Hiç ağlamam	8,21	37,86	23,04
TOPLAM		100,00	100,00	100,00

Tablo 70'de; "Hangi sıklıkta sinirinizden ağlıyorsunuz?" sorusuna, liseye devam eden öğrencilerin verdikleri cevap analizleri yer almaktadır.

Buna göre;

Sinirlenip ağlama davranışı göstermeyen öğrenciler %23,04

Sinirlenip ağlama davranışı gösteren öğrencilerin oranı %76,96'dır.

KIZ-ERKEK öğrenci durumuna göre baktığımızda ise

Sinirlenip ağlama davranışı gösteren KIZ öğrencilerin oranı %91,80

Sinirlenip ağlama davranışı gösteren ERKEK öğrencilerin oranı %62,14

KIZ ÖĞRENCİLERİN sinirlenip ağlama davranışı sıklığı

Haftada birkaç kez %29,43
Ayda birkaç kez %37,56
Yılda birkaç kez %24,81

ERKEK ÖĞRENCİLERİN sinirlenip ağlama davranışı sıklığı

Haftada birkaç kez	%10,31
Ayda birkaç kez	%16,55
Yılda birkaç kez	%35,28 şeklindedir.

Tablo 70 verilerine göre şunlar söylenebilir:

1.Sinirinden ağlama davranışı kız öğrencilerde oldukça yüksek (%92) düzeydedir. Kızların nerdeyse üçte biri her hafta sinirinden ağlamaktadır.

2.Erkek öğrencilerin de %62'sinin sinirinden ağlama durumunda olması, hem kızlar ve hem de erkekler için bir şeylerin kötü gittiğinin açık belirtisidir. Gergin ve mutsuz hissedilen yerler okul ve ev olduğuna göre, bu iki alanı her bakımdan sorgulamak zorunludur.

6.BÖLÜM

ODAK GRUP GÖRÜŞMELERİ

6.1 EMNİYET ÇOCUK ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ TOPLANTISI

Çorum ilinde adalete talep oldukça yüksek; sorunlar yüksek oranda emniyete yansıtılıyor. Örneğin, uçucu madde bağımlısı çocuklarla ilgili halk duyarlı. Uçucu maddesi kullanan çocuklarla mülakat yapılıyor ve böylece bir kişi diğer kullanıcıların ismini de veriyor. Madde kullanan çocukların evleri tespit ediliyor ve tedavisi için uğraşılıyor. 41 çocuk tespit edilmiş bunların 23'ü hakkında sağlık tedbiri kararı alınmıştır. Bunlar rızasına bakılmaksızın hastaneye götürülüp tedavi altına alınmıştır; tedavi görenlerden sekiz çocuk madde kullanmayı bırakmıştır ve ikisi de okuluna dönmüştür.

Toplum Ruh Sağlığı Merkezi yoluyla, uçucu madde kullanan çocukların annelerine ilgili uzmanlarla eğitim verilmiştir. Bu merkez toplumun ihtiyacı üzerine Çorum ilinde kuruldu ve yararlı oluyor. Örneğin, grup tedavisi yapılıyor bu merkezde. Sabah annelere, öğleden sonra ise çocuklara tedavi uygulanıyor. Yani bu merkezde ihtiyaç duyulan rehabilitasyon çalışmaları yapılıyor.

Çocuklara sahip çıkılma projesi yoluyla çocuklar, şehir gezisi ve spora yöneltme çalışmaları yapılmıştır. Hafta sonu gezisinde bir şekilde bu çocuklarla ilgili bir durum değerlendirme raporu hazırlandı mı? sorusuna olumlu cevap veremiyoruz. Tam anlamıyla yapılan işler kayıt altına alınamadı; çalışmalarımız devam etmektedir.

Çocuklarla ilgili etkinlik raporları hazırlanması gerekir. Bu ancak çocuklarla ilgisi bulunan diğer kurum ve kuruluşların işbirliği ile olabilir.

Çocuk konusu ile ilgili görevi bulunan kurumlar arasında iletişimin kuvvetlenmesi bu anlamda iyi olacaktır.

Madde kullanan çocuklar, ağırlıklı olarak alt gelirde olan ve parçalanmış aileye sahip olan çocuklardır. Çorum ilinde suça eğilim yüksek olan çocuklar bunlardır. Sosyal hizmetlerde eksiklik var. Evden kaçan, okuldan kaçan çocuğa nasıl bir eğitim verebiliriz biz kurum olarak.

Okullarda da kurtulmacı anlayış var. Sorunlu çocuk eğitim ortamından uzaklaştırılınca okul için her şey halledilmiş, sıkıntılı konu kapanmış gibi görülüyor. Ailenin ilgisi ve gücü de eksik. Aileler, sorunlar karşısında ne yapacaklarını bilemiyor; bu yönde bir eğitime de sahip değiller zaten.

Çocuklardaki şiddet eğilimleri en çok kavga biçiminde ortaya çıkıyor. Çocuklar çok kavga ediyor. Kavga bize göre var olan çatışmaların, sorunların bir mesajı, daha büyük olayların bir habercisidir. Çorumda genelde okulda olan kavgalar, akran kavgası ve kızların oluşturduğu suç/eylem çeteleri mevcut.

O açıdan eğitim sürecinde okul, aile ve diğer ilgili kurumlar arasında bir yakınlık olursa çocuklarla ilgili daha etkili önleyici çalışmalar yapılabilir.

Çocuklar hakkında çocuk ve aile mahkemelerince çeşitli tedbir kararları alınıyor. Sağlık, eğitim, rehberlik, danışmanlık vb. gibi. Ancak alınan kararlar tüm çocuklarda yeterli uygulama şansı bulamıyor. Rehberlik Araştırma merkezi, sosyal Hizmetler öncelikle personel sıkıntısı içinde. Bu sıkıntı hem nicelik ve hem de nitelik açısından.

Aile Danışma Merkezleri, Toplum Merkezi var; ancak bunlar sadece özürlemlerle ilgilenebiliyor. İşin doğrusu bu merkezlerin, aileye, aile danışma ihtiyacına yönelik gerçek ihtiyacın ne kadarını karşılayabiliyor, sorgulanmalıdır.

Ülkemizde rehberlik öğretmenler, sosyal çalışmacılar suçlu psikolojisi konusunda yeterli bilgi ve deneyim birikimine sahip değil. Böyle olunca, kaçınılmaz olarak bazı sorunlar çözümsüz kalıyor. Çorum ilindeki tüm çocuk suçluluğuyla ilgili uzmanların, suç, şiddet, mağduriyet konularında ve kriz yönetimi konusunda ek eğitimlerden geçmeleri yararlı olacaktır.

Denetim çalışmaları kapsamında, internet cafe, oyun salonları, alkollü yerler denetleniyor. Çocukların bu yerlerde dejenere olmaları, kötü alışkanlık edinmeleri, şiddete, suça sürüklenmeleri önlenmeye çalışılıyor.

İntihar konusunda kayıt tutmak çok zor. Her intihara teşebbüs durumunda çocukların avukat eşliğinde ifadesi alınıyor. Yine de, intihar ve intihar girişim sayılarını en iyi tespit edecek kurum emniyet çocuk şubedir.

Çocuk bir yerden itilmiş; intihar etti denmiş olabilir. Ensest ilişkilere bağlı olarak intihara zorlamalar da olası bir durumdur. Veya birey, ensest ilişkinin yarattığı kaotik duygulardan ötürü intihara yönelebilir. Emniyet sürecindeki ifadelerde bu yönlerden de dikkatli davranılıyor; tespitler yapılıyor. Her açıdan ulaşılan bilgiler arşivleniyor; SHÇEK ile paylaşılıyor.

Ensest ilişki olayları her zaman sıkıntılı bir alan özelliği taşır. Çocuklarla ilgili değişik süreçlerde bu yönde ciddi şüphe ya da somut tespit durumunda durumu Cumhuriyet Savcılığı'na bildiriyoruz. Savcılık geniş ifade alın derse, ifadeyi derinleştiriyoruz. Böyle bir süreçte çocuğun bir kuruma yerleşmesi ya da ailesine geri gönderilmesi hassas bir konudur. Tehlike hissettiğimiz zaman, çocuğu evine göndermiyoruz.

Çorum'da sokakta çalışan çocuk sorunu ciddi düzeyde çözüldü. Suça karışan çocukların ailelerine, aile eğitimi programı uygulanmalı. Özellikle suça karışan ve risk altında bulunan çocuklara da başta öfke kontrolü olmak üzere çeşitli iyileştirici programlar uygulanmalıdır.

Suçta karışan çocuklarla, ailelerinde suçta karışmış yetişkin olması, birbiriyle çok bağlantılı. Bana göre sorunlu çocukların ailelerinde %60 oranında suçta karışmış birileri bulunuyor. Çocuk intiharı ve intihar girişimlerin büyük bir sorun. Bu sorunun çok yönlü araştırılması gerekir.

Çocuklarda mükerrer suçlar konusu, özellikle ciddi bir sıkıntı yaratıyor her kesimde. Yüzden fazla dosyası olan çocuk var. Böyle bir durumda sistem işlemez oluyor; kimse çok fazla bir şey yapamıyor. Tekrar tekrar suç işleyen çocuklar her ilde var. Bu durum hem o çocuklar ve hem toplum için ciddi riskler oluşturuyor. Sorunu tek bir kurumun gayretiyle aşmak mümkün değil. Yeni çareler yeni yöntemler gerekiyor. Devletin bir birimi bir kurumu tarafından mükerrer suç işleyen kişiler kontrol ve takip altına alınması gerek. Başlı başına bu sorunla ilgili yeni bir yapılanmaya gidilmesi gerekiyor. Bu mesele çözülebilsen, her yerde çocuk suç oranları yarı yarıya düşer. Çorum ilinde çocuklara, mağdurlara yönelik bir iyileştirme merkezi olmalıdır.

Çocuklar için, hatta yetişkinler için risk oluşturabilecek metruk bina sorunu ilimizde de var. 2011 yılında bu anlamda riskli alan sayılan 40 bina yıktırıldı. Yıkılması mümkün olmayan evlerin girişleri tuğla ile kapattırılıyor. Terkedilmiş ve tehlike oluşturabilecek eski araçların da terkedildikleri yerlerden kaldırılmasına çalışılıyor.

Çocuklar konusunda, çocuklarla ilgili sorunlar konusunda hepimiz için yol haritası olacak bir strateji geliştirmemiz lazım. Etkin stratejiler geliştirebilmek için de ilimize ait Sosyal Risk Haritası çalışması çok önemli bir ihtiyaçtır.

6.2 AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR İL MÜDÜRLÜĞÜ TOPLANTISI

Çocuklar söz konusu olduğunda en büyük sıkıntı, ailenin çözülmesi sürecine girilmiş olmasıdır. Boşanmaların artışının en büyük nedenini toplumsal çözülmede aramalıyız. Bizim toplumumuzda çekirdek aileye geçişle beraber, ailenin etkisi git gide azalmıştır.

Anne şiddetinin evlerde babalardan daha fazla olması, annelerin mükemmeliyetçi olmalarındandır. Anneler daha çok beraber oluyor çocuklarla. Onları en doğru olana göre yetiştirmek isterken çocuklara baskı yapmaları kaçınılmaz oluyor.

SHÇEK Kanunu 1983 de çıktı. Fakat kanun sonradan değişikliğe uğramıştır. Türkiye'nin değişik illerinde suça yönelen çocukları bu kanuna dayalı olarak kurulan merkezlerde rehabilite etme çalışmaları vardır.

Bizde bir eleman 2012'nin ilk beş ayında 270 dosyaya bakmak zorunda kalıyor. Bazı dosyalar bir gün sürerken bazıları haftalar, aylar sürebiliyor. Sosyal Çalışmalar Müdürlüğü olarak hizmet verme alanımız çok geniş ve personelimizin yetersiz. Bundan dolayı büyük sıkıntılar yaşıyoruz. Böyle bir iş yoğunluğunda uzmanlar ne kadar faydalı olabilir ki?

Kurumlar arasında koordinasyonumuzda hiçbir sıkıntı olduğunu düşünmüyorum ve diyalog içerisindeyiz. Çocuklar suç işliyorlar fakat cezaevine koyulmadan rehabilite edilmesinin gerekliliği isteniyor siz ne yapıyorsunuz bu durumda? Sınırlı uzmana sahip olmamıza rağmen her konuya çözüm bulmaya ve inceleme yapmaya çalışıyoruz.

Çorum ilinde çocuk suçluluğunda sekiz yıllık kesintisiz eğitimin olumsuz etkileri oldu. Sekiz yıllık kesintisiz uygulamasının geçen yıllarda suçu artırdığını düşünüyorum. Çocuk ortaokulu zorunlu olarak bitirdi okudu bari liseye de gitsin diyerek, her çocuğu okutmaya çalıştık. Bu yüzden zorlanan, başarısız olan, ezilen bazı çocuklar suça yöneldi. Çünkü herkesin kapasitesi farklı farklı. Bazı çocuklar kapasitelerini aşan sürece sokulunca olumsuzluklar ortaya çıkmaya başladı.

Kurum yurtlarında kalan çocukların ise farklı durumları söz konusu. Şimdiki uygulamalarda, yurttaki kalan çocuklara neredeyse hiçbir sorumluluk verilmiyor. Yurtlarda her işi belirli çalışanlar yapıyor ve çocuklar tembelleşiyor. Sorumluluk yüklenmediğimiz çocuklar kimlik bunalımı yaşıyor ergenlik döneminde çeşitli anlam arayışlarına girişiyorlar.

Tüm imkânlar sunulduğu için başıboşluk doğuyor böylece can sıkıntısı başlayınca da dikkat ve ilgi çekmek istiyorlar. Çocukları eğitim kurmalarımızda sadece ders yönünden başarılı olmaya zorluyoruz. Biz hepimiz geçmişte bazı sorumlulukları alarak büyüdük. Yurtlardaki çocuklarımız ise her şeye hazır sahip olmanın aşırı rahatlığı nedeniyle giderek başıboşluk, sorumsuzluk, anlamsızlık duygularına düşebiliyor, karamsarlığa kapılabiliyorlar.

Eskiden insanlar sevgi eksikliği çektikleri için, buldukları sevginin değerini bilerek ve onunla yetinerek yaşadılar. Oysa şimdi ki çocuklar çok doyumsuz; her şeyi istiyorlar. Daha başka nedenleri de ekleyince günümüz gençliğinin boşluk duyguları, intihar eğilimleri yaşaması anormal değil.

Gençlerin intihar eğilimleri taşımalarının bir nedeni de manevi değerlerin verilememesidir. Maneviyat duygusunu kazandıracak ilk yer ailedir. İntihar duygusuna, kötü alışkanlıklara yönelen çocuklar da bu yönlerden eksiklik olduğunu düşünüyorum. Aile çocuklarına ihtiyaçları olan değerleri öğretmede yetersiz hatta çaresiz kalıyor.

Daha önce Diyanette de çalışan birisi olarak, birkaç şey de ben eklemek isterim. Birinci mesele bizim toplumumuz, dini sadece ibadet olarak görüyoruz. Bu doğru bir bakış değildir. Dinin sosyal fonksiyonları çok fazladır. Çocuk meselesine, sorunlara biraz da bu açıdan bakmalıyız.

Biz, neredeyse dini hayatımızı kapsayan tüm unsurlarla ilgili olmaktan çıkarmış, sadece belli saatlerde yaptığımız ibadet olarak görmüşüz. Kurumlarda eğitimciler, değişik alandan uzmanlar olsa da dini eğitim yönünden aileleri eğitecek kişiler yok. Toplumun dini, bütün sosyal hayatı kucaklaması gereken yönüyle tanınması ve yaşaması gerekir.

Din görevlisi olarak ne yapmamız gerektiğini belirten tam bir mevzuatımız yok. Belli bir yaşa gelmiş çocukları artık bazı şeyleri aktarmakta sıkıntı çekiyoruz. Ne yapmamız gerektiği konusunda çaresiz kalıyoruz. İlgili kurum olarak Diyanetin yeterli çalışanı yok. Ayrıca Diyanette bulunan ve pedagojik sertifika almamış din görevlisi elemanların da ihtiyacı olan bilgileri çocuğa aktarması çok zor.

Anne babalar, çocuklarını dini ve ahlaki değerler yönünden nasıl yetiştirmeleri gerektiği hususunda eğitimlerden geçirilmeleri zorunludur. Yoksa belli bir yaşa gelen, ya da suça. Kötü eğilimlere sürüklenen gençler için yapacak fazla bir şey kalmıyor. Çocuk ve gençler söz konusu edildiğinde, sorunları doğmadan görmek ve önlemek zorundayız.

Mükerrer suç konusunda her ilde olduğu gibi bizde de sıkıntılar var. Bu konuda bütün görev bizim üzerimizde kalmamalıdır. Rehber öğretmenlerin, diğer ilgili uzmanların bu yönde görev çizgileri çok belirsiz duruyor. Önleyici faaliyetlerimiz çeşitli projeler üreterek devam ediyorsa da özellikle personel sayısı yönünden büyük sıkıntılar yaşıyoruz.

Eğer çocuklar uçun fuhuş tehlikesi varsa, ebeveynlerinin ihmal ve istismarı varsa; bu da bilinebiliyorsa, sosyal hizmetler devreye girer. Çocukları koruyacak yerler/merkezler ne denli yeterlidir; o da apayrı bir mesele. Resmi kayıtlarda ilden ile farklılık olduğunu düşünüyoruz. Değer eğitimi anlamında zayıf olduğumuzu düşünüyoruz. Pozitif bilimlere verilen önemin sosyal değerleri öğretmemizi güçlendirecek bilimlere de verilmesi gerektiğini düşünüyoruz.

Çorum ilinde aileyi, çocukları, gençleri geliştirmek/güçlendirmek için, özellikle aile odaklı projelerin olmasına acilen ihtiyaç vardır. Okullarda değer eğitimi (öğretimi değil) ile ilgili yeni yapılanmalar, projeler olmalı.

Çocuklarla ilgili verilen iyileştirme hizmetleri ile ilgili uzmanlar arasında ücret eşitsizliği, görüşme ve danışma ücreti eşitsizliği var. Avukat bir davada devletten 300 TL alırken sosyal çalışma elemanları bir görüşmeden 40 TL alıyor. Rehber öğretmenler ise bu çeşit görevlerden hiçbir ücret alamıyorlar.

SHÇEK adını bu toplumda herkes bilir. Ancak bizim durumumuzu, ne yapıp ettiğimizi bizim durduğumuz yerden bakan kimse yok. Sıkıntılarımız, eksikliklerimi, çare bulmadaki zorluklarımız en yukarı mercilerimiz ce de çok bilinip, sorulmuyor işin doğrusu. Bugüne kadar sıkıntılarımız sadece konuşmalar düzeyinde kaldığı için, çözüme giden yollar her zaman çok öte bir yerlerde duruyor gibi.

6.3 DENETİMLİ SERBESTLİK MÜDÜRLÜĞÜ TOPLANTISI

Suç sevimsiz bir sözcüktür her zaman. Bunu çocukla yan yana koymak ise işi daha da zor hale getirir. Biz böyle zor bir yerindeyiz işin. Toplumun ailesiyle, okuluyla baş edemediği çocuklar bir şekilde bize kadar geliyor. Çocuk suçluluğunun önlenmesi de, suça karışanların tekrar topluma kazandırılması da zor bir mesele. Ülke olarak, iller olarak işin neresindeyiz; bunu bilmek dahi zor bir mesele.

Saha çalışmaları yönünden çeşitli zorluklar var. Bir anket çalışmasında bile bu yaşanabiliyor; hangi soruyu koysak ya da koymasak gibi. Bu yönde en somut örneklerden birisi, cinsellikle ilgili sorularda Çorum ilinde da genel olarak çekingen duruluyor; uzak duruluyor. Ama diğer yandan bakıyorsunuz, her çeşit suç türlerinde artış var. O zaman düşünüyorsunuz; cinsel suça karışanlar bir yana, cinsel mağdurlar konusunu nasıl halledeceğiz?

Bir sorunu araştırmak, neden kurumları zan altında bırakmak olsun? Artık sosyal meselelerimize eleştirel anlayışla da bakabilmeliyiz. Asıl mesele, kurumların görevlerini yapıp yapmadığının teftişi değildir. Kurumların görevlerini yapmadığını söylemek bizi zor duruma sokabilir.

Asıl mesele, sosyal sorunlarımızı doğru teşhis edip edemediğimizdir. O sorunlara doğru çözümler üretip üretmediğimizdir. Sosyal meselelere, toplumun üstün çıkarları, devletin devamlılığı noktasından bakabilecek kültüre ulaşırsak, o zaman korkularımızın da üstesinden gelebiliriz.

Çocuk suçluluğu konusunda ilgili kurumların birlikte uyum içerisinde çalışması çok önemli. Her kurum sadece kendi kesitinde çalıştığı zaman sonuç almak zorlaşıyor. Bu konuda bir yönetme merkezinin oluşturulması için çalışma yapmayı düşünüyoruz.

Mükerrer suçlarda acaba işin neresindeyiz? gibi bir soru, aslında bütün kurumları en çok ilgilendiren, Türkiye'yi, ilgilendiren bir sorudur. Eğitim, Sağlık, Kültür, Diyanet; Emniyet, Adalet başta olmak üzere çocuk ve aile ile ilgisi bulunan tüm kurum ve kuruluşlar bu sorunun içindedir. Bütün dünyada bilinir ki; çok büyük yüzde ile bugünün yetişkin suçluları, dünün suça sürüklenen ya da suç mağduru olan çocuklarından başkası değildir.

Ortalama yılda 300 sosyal inceleme raporu hazırlanıyor. Bunların ancak %10'una tedbir uygulanıyor. Suç işlemiş bir çocuğun bir- iki sene belli bir kuruma bağlı kurs, eğitim almasını sağlamak çok zor. İlk kez suç işlemiş durumda olan çocukların genelde cezaları erteleniyor. Mahkemeler mükerrer suçluluğu ancak sabıka kayıtlarından takip edebiliyor. Yani sabıka kaydına işlenene kadar bir çocuk peş peşe suç işlemesi durumunda hepsinden ayrı ayrı serbest kalabiliyor.

Çocuk suçluluğu ve mağduriyeti konusunda illerde etkili olması gereken yapı her şeye rağmen, il koordinasyon kurullarıdır. Koordinasyona katılan vali veya vali yardımcısı bu kurula ve çalışmalarına büyük önem vermeli; katılan kuruluşlar en üst düzeyde temsil edilmelidirler. Ayrıca bu kurullara mutlaka, sosyolog, psikolog, sosyal çalışmacı vd. ilgili uzmanlar ihtiyaca göre katılmalıdır.

Örneğin, madde bağımlısı bir çocuk hakkında alınan bir tedbir kararı sonucu, bir kuruma gönderiliyor. Fakat bu kurumun daha öncesinde konu ile ilgili çalışmaları, yeterlilikleri nelerdir; bilen yok. Çocukla ilgili kurumların birbirinin ne yaptığından çok bir haberi yok.

İl Koordinasyon Kurulunun daimi üyeleriyle çalışması çok önemli. Kurum amirleri genellikle yerine değişik kişiler gönderiyor ve çalışmaların izlenmesi, kurul çalışmalarına gereken katkının verilmesi zorlaşıyor.

Giderek kimsenin bu kuruldanda beklentisi kalmadığı için yapılanlar bir sekilden öteye gidemiyor.

Problemlili insanlarla kimse uğraşmak istemiyor; hele söz konusu çocuklarsa. Kurumlar bu dağınık tablo içinde elinden geleni yapmıyor, kendi köşesinde kalmayı tercih ediyor. Çünkü her ilgili kurumun yapması gereken çok değişik görevler, işler var. İşte tam bu noktada, ilgili amir ve memurların neye öncelik vereceği çok önem arz ediyor. Suç işleyen çocukları elimizde tutabilsek ve yeniden suç işlemekten onları alıkoyabilsek, suçların yarıya ineceği düşüncesindeyiz.

Nitelikli suç konusunda kasten yaralama %40'ı oranında. İlimizde, bazen hırsızlık daha fazla, bazen yaralama oranı daha fazla oluyor. Bu durum bölgesel olarak veya zaman içinde değişiklik gösterebiliyor. Başka suçlar da işleniyor. Biz her şekilde her çeşit suçla mücadele içinde olmak zorundayız. Ancak şiddete dayalı suç eğilimleri gençlerde artış gösteriyor; bunu gözlemliyoruz.

Şiddetle ilgili birçok seminere işin ehli kişilerin bulunamadığı, kurumların çocuk suçluluğu ve genel olarak şiddetle mücadelede ortak hareket etmede zorluklar yaşandığı bilinmektedir. Ülkemizde kurum ve kuruluşlar, şiddet, suç ve mağduriyet konularında ve çözüm üretmede henüz gereken bilgi, beceri ve bilinç düzeyinde değil.

Aile Danışma Merkezleri, çocukların şiddet ve suçtan korunmasıyla ilgili kuruluşlar daha güçlü hale gelmelidir. İlk kez suça bulaşan çocukların, ya da suç mağdurlarının olay sonrası süreçte gerekli psikososyal destek hizmetlerinden yararlanması önemlidir ve bu ancak alanın bilgi ve deneyimi olan uzmanlarıyla mümkün olabilir. Özellikle mağdur destek hizmetlerinde ciddi sıkıntılar var.

Bir çocuğa yardım etmek istiyorsak ve eğer 18 yaşından küçük ise, aile mahkemesinden izin alınması gerekiyor. Örneğin, herhangi birimiz vatandaş olarak sorunlu –risk altındaki- bir çocuğu yetkili kurumlara görevini yerine getirmesi için ihbarda bulunduğumuzda çoğu kez iş yapmaktan kaçınıyorlar.

Çocuk Koruma Kanunu, risk altındaki çocukları da kapsamı altına alıyor, ancak uygulamada büyük sorunlar var. Örneğin, okuluyla ilişkisi kesilen çocukların risk altında olmasının ilişkisini kiminle ve nasıl kuracağız?

Sayıları yılda 400 binin üzerinde olan bu çocuklarla ilgili izlemeyi kimin yapması gerekir?

Okul müdürlerinin ya da bir başkasının, risk altındaki ya da dolaylı risk altındaki çocuklarla ilgili (okuldan ayrılmalar gibi) sosyal hizmetler kurumuna veya başka bir kuruma bildirimde bulunma yükümlülüğü yok. Mevzuatın bu konuda değiştirilmesi gerekir.

Suçta sürüklenen çocuklarla; özellikle mükerrer çocuklarla ilgili bir ara kurum olması lazım. Suçlu ve mağdur çocukların korunmasının, rehabilitesinin yapılmasının, eğitim ve sağlık işlerinin yerine getirilebilmesinin mümkün olduğu ara kurumlara merkezlere ihtiyaç var.

6.4 MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ TOPLANTILARI

Okullarda yaşanan disiplin sorunları, şiddetle, suçla bağlantılıdır. Özellikle meslek liselerinde daha fazla sorun yaşanıyor. Meslek liselerinde daha çok alt gelir düzeyinde bulunan aile çocukları okuyor. Bu kesimde daha çok gözlemlendiğimiz, çocukların ailede eksik kalan disiplinden dolayı çevresine karşı davranışları daha fazla fevri olabiliyor. Kaba ve küfürlü davranışları fazla oluyor. Ailenin sosyo ekonomik ve eğitim geriliğinin getirmiş olduğu sorunlardan doğan sıkıntılar var. Öğrencinin davranışlarının bozukluğunun paralelinde velilerin de aynı davranışları sergilediklerine tanık oluyoruz.

Ailenin eksik bıraktığını bizim tamamlamamız çok kolay değil. Bu yönde okul olarak, eğitimciler olarak girişimlerimiz, çalışmalarımız mutlaka oluyor; fakat yetersiz kalıyor. Çünkü ailenin geçim kaynağı çocuğunun okula devam etmesinden daha önemli olduğu kanısı zihinlerde yer ediniyor. Sadece geçim yönü düşünülüyor. Böylece ekonomik endişelerden ötürü ailenin okulda ki çocuğuyla yeterli biçimde ilgilenme şansı git gide azalmaktadır.

Parçalanmış ailelerin çocukları başlı başına ciddi bir sorun. Yaşadıkları ailesel sorunlar başarılarını, davranışlarını, uyumlarını olumsuz yönde

etkiliyor. Okullarda davranış bozukluğu gösteren çocukların durumuna her yönüyle bakmak gerekir. Bizim görevimiz eğitim-öğretim. Daha ötesine gidemiyoruz. Bu kez gizli, açık birçok sorunun kıskaçına terk etmek durumunda kalıyoruz binlerce gencimizi; öğrencilerimizi.

Bizde, şehir planlaması yapılırken çocuklar pek hesaba katılmamış bir görüntü var. Yeterli oyun, dinlenme, eğlenme, spor yapma alanları yok. Bunları bulamayan çocuk, internet cafelere yöneliyor. Yani kendine zaman geçirecek alan bulamaya çalışıyor. Bu durum çocukların kontrolünü zorlaştırıyor, onları çeşitli risk durumlarıyla karşı karşıya bırakıyor. Böylece çocuklarda suça sürüklenme, çocukların suç olaylarında mağdur olma durumları gitgide artar.

Gelişen teknoloji görsel medya çocuklar üzerinde çok büyük etkiye sahip. Din ve ahlak, dünyanın her yerinde insanlar için, ama özellikle çocuklar için gerekli değerleri sağlar. Bu değerlerin çocuklar için önemini biliyoruz ancak evlerde anne babalar olarak neler yapmamız gerektiği konusunda bilgi ve becerimiz yok. Ancak, geçen yüzyıllar içinde dünyada ve ülkemizde aileler dini değerlerden giderek uzaklaştı. Bu uzaklaşmaya başka olumsuz faktörler de eklenince ileriye doğru tehlike saçan bir durum ortaya çıkıyor. Çocukların rol model olarak TV kanalları üzerinden seçimler yaptıkça, yaşadıkları hayal kırıklıkları da artıyor. Bu durum onları ümitsizliğe, suça sürükleyebiliyor. (Bir okul aile birliği başkanı)

Toplum sosyal bir çözülme yaşıyor. Örneğin eskiden mahalle kültürü vardı. Mahalledeki kişilerin başka kişiler üzerinde sorumluluğa sahip olduğu düşüncesi mevcuttu; şimdi bu durum git gide yok olarak ortadan kalkma noktasına geldi. Akraba, komşu bağlılığı ve sorumluluğu da aynı şekilde azaldı.

Çocuklar teknolojiyi çok iyi takip etmektedir. Aile ve okulda eksik kalan gelişimsel değerler ve duygular teknolojik ürünler yoluyla, sanal yollarla dolduruluyor. İşte burada ciddi sıkıntı var ve sorunun kaynaklarına inerek çocuklara hassas oldukları bu açılardan yaklaşmamız gerekiyor. Örneğin, izlediği çizgi filminden tutun, oynadığı oyunlara kadar bu alanlarda çocuklar neyin içindedir; araştırıp, öğrenmeliyiz. Bizler; yetişkinler, ancak doğru yerden yaklaşırsak çocukların gerçek dünyasına girebilir ve de onlar üzerinde kaybolmaya başlayan etkimizi yeniden kazanabiliriz.

Okul ile aile birbirinden birbirlerinden çok uzakta. Velileri okula getiremiyoruz. Lisede ki öğrencilerin büyük bir çoğunluğu yanın da bıçak taşımaktadır. Öğrenciler okulda ve dışarıda birbiriyle kavga ediyor. Okul dışında daha nelerin içinde olduklarını özellikle biz eğitim boyutunda olanlar bilemiyoruz.

Spor il Müdürlükleri çocuklar için planladıkları, yaptıkları faaliyetleri okullarla önceden paylaşmasını istiyoruz. Velilerin istekleri ile spor il müdürlükleri arasında bir tezatlık var. Örneğin, veliler değişik nedenlerden ötürü faaliyetlerin hafta içi olmasını istiyor; uygulama ise tam tersine.

Genelde velilerle okulda bir araya gelindiğinde, öğrencilerin durumu ve sorunlarından çok, okulun sorunlarının, maddi sıkıntılarının konuşulması, ailelerin okula karşı önyargılar oluşturmasına neden oluyor. Bu ve benzeri olumsuz ön yargılar veliler okuldan daha da uzaklaştırıyor ve iletişim tamamen kopuyor. Artık ülkemizde, aile hekimliği gibi aile danışmanlığı olması faydalı olur. Bu sistem daha çok okullar üzerinden yürüyebilir. Bu yönde rehberlik servisleri güçlendirilmelidir.

Meslek liselerindeki önemli başka bir sıkıntı, Anadolu Lisesi, Fen Lisesi müfredatının uygulanmasıdır. Meslek liselerine ağır gelen bu programlar çocukların başarısız olmaları yönünde ciddi dengesizlikler yaratıyor, bu da okul terklerinin artmasına neden oluyor. Zaten meslek lisesine gelen çocuklar başarı anlamında geri olan çocuklardır.

Öğrencilerin gelecek endişeleri maneviyatlarını bozuyor. Gelecekle ilgili bir beklentisi kalmayan gençlerin sapkın davranışlara yönelmesi kolaylaşıyor. “Ben ileride bir şey olamayacağım” endişesi, gençleri olumsuz duygu ve düşüncelere sürüklüyor.

Tiner, bali çekme davranışları hepimiz için bir tehlike halinde. Bunu evimizin yakınında, yolumuzun, çocuklarımızın okulla gittiği yolun kenarında yapan çocuklar var. Emniyete haber veriliyor fakat müdahaleler, önlemler yetersiz kalıyor. Meydan camiinin yanın da tinerci çocuklar yoğunlukta. Bu durum çocuklarımız ve bizim için tehlike arz ediyor.

OKUL MÜDÜRLERİNDEN GÖRÜŞLER

Değişik yer ve zamanda kendileriyle yapılan görüşmelerde okul müdürleri özellikle çocuklarla ilgili sorunlar yönünden aşağıdaki görüş ve düşünceleri belirtmişleridir.

- Evde sözlü ve fiziksel şiddet uygulanması hususunda annelerin çoğunlukta olduğu, annelerin çoğunlukta olduğu yönünde görüşler belirtildi. Nedeni ise; çekirdek aile yapısı içinde, baba çalıştığı ve dışarıda olduğu için annenin tek başına zorlandığı, baş edemediği için de şiddete başvurduğu söylendi.
- Okullarda hali hazırda devam eden Aile Eğitimlerine gelen veliler zaten okulla ve çocuğuyla ilgili olan veliler. Bunlar tüm velilerin ancak %10'unu oluşturuyor. Anne baba eğitimlerine katılım ve ilgi az.
- Aile eğitimleri konusunda okulun fiziki şartları daha uygun hale getirilirse ve öğretmenler ne eğitimi vereceklerini bilirse eğitimler daha işlevsel olabilir.
- Okul iyi de olsa aileler ve çevreler ön planda. Aile eğitimleri ne kadar yapılırsa yapılısın evdeki davranışa müdahale edilemiyor. Bunun için sınıf rehber öğretmenine sorumluluk verilmeli. Her öğrenci ve aileden sınıf rehber öğretmeni sorumlu olmalı.
- Eğitimlerin yanı sıra okul dışında aileler için merkezler kurulmalı ve oradaki uzmanlar ailelerin sorunlarıyla ilgilenmeli.
- Anne baba eğitimleri evlenmeden önce başlamalı.
- Rehber öğretmenler, rehberlik sistemi ve RAM'lar mevcut sorunları çözmede yetersiz.
- Okullarda yeterli rehber öğretmen yok. Bu nedenle rehber öğretmenler çok fazla iş yükü altında kalarak verimliliklerini yitirebiliyorlar.
- Okullarda ideal öğrenci sayısı aşıldığında sorunlar artıyor.
- Okulların fiziksel yapısının yetersiz olması, öğrencilerin ihtiyacı olan her çeşit etkinliğin yapılmasını engelliyor.
- Yine medyada yer alan yanlış yönlendirmeler (Örneğin; Arka Sıradakiler, Pis Yedili, vb. gibi okul dizileri) çocuklar açısından bir risk olarak dikkate alınmalı.
- Okulla ilişkisi kesilen öğrencilerin ne durumda olduğu ya da ne yaptığı konusunda hiçbir bilgi yok. Çocuk böyle bir durumda, okul ya da başka bir kurumca takip edilmiyor. Bu konuda velilerin de hangi tutum içinde olduğu sorumlu davranıp davranmadığı tespit edilemiyor.

- Mesleki eğitim merkezlerine giden çocuklar bazı hususlarda daha fazla sorumluluk sahibi oluyor. Bu yüzden mesleki eğitime daha çok önem verilmeli.
- Türk toplumunda çocuk yetiştirme konusunda sıkıntılar var. Çocuklara 'ailemiz' değil 'ben' anlayışı veriliyor. Ailelerde her birey artık kendi başına hayat mücadelesi içinde.
  - Okul Müdürlerinin çocuklarla ilgili risk faktörleri sıralaması
    - Medya
    - Ailenin zorlanması
    - Çevre (arkadaş, zararlı madde kullanımı, trafik...)
    - Okulların fiziki yapısı
    - Değerlerdeki bozulma

REHBER ÖĞRETMENLERDEN GÖRÜŞLER

Değişik yer ve zamanda kendileriyle yapılan görüşmelerde rehber öğretmenler, özellikle çocuk sorunları üzerine aşağıdaki görüş ve düşünceleri belirtmişleridir.

"Çocuklarımızın mağdur olma, suça sürüklenme ve diğer yönlerden zaman zaman değişik tehdit, tehlike ve olaylarla karşı karşıya kaldığı/kalabileceği bir gerçektir. Bu açıdan;

- Aile ve çevresi yönünden
- Okul ve çevresi yönünden
- Diğer/başka yönlerden olmak üzere en önemli beş risk faktörü sizce nedir?"

Bu temel soru üzerinden alınan cevaplar şöyledir:

Aile ve çevresi yönünden:

- Ailelerin eğitim seviyelerinin düşük olması
- Fiziksel ve sözlü şiddeti anneler daha fazla uyguluyor.
- Ailelerin çocuklarına ilgisiz olması

- Anne, babanın çocuk eğitimi konusunda bilgisiz olması
- Ahlak ve karakter eğitiminin erken yaşta ve doğru verilmemesi
- Ailelerin çocuklarının gelişim özellikleri, dönemsel özellikleri, disiplin anlayışları, çocuk eğitimleri vs. konusunda bilgisiz olması
- Ailenin yardım alacağı kurumları bilmemesi ve bu kurumlara yönlendirmenin yeterli çapta ve düzeyde olmaması
- Aile içinde şiddet uygulanması ve çocukların rol model almaları
- Ailenin psikolojik desteğe ihtiyacı olması, fakat kabul etmemesi
- Çalışan ailelerin gün içinde çocuktan haberdar olmaması
- Anne babanın her ikisinin de çalışması nedeniyle çocukların yalnız kalması
- Gelir seviyesinin düşük olması
- Bir üst kuşakla birlikte yaşanması. Çocuğun bu kalabalıkta kaybolması ve iki farklı yetiştiriliş tarzıyla karşılaşması
- Boşanmış ve parçalanmış aileler
- Aile içi şiddet, ihmal edilmeler ve tacize maruz kalma
- Çocuk sayısının fazla olması
- Ailenin çocuğunu dışarıda çalışmaya zorlaması

Okul ve çevresi yönünden:

- Öğretmenlerin çocuk ve ergen eğitimi konusunda bilgisiz olması
- Öğretmenlerin 'çocukları nasıl olsa bundan bir şey olmaz' anlayışıyla gerekli hassasiyeti göstermemesi
- Okullarda öğretmen –öğrenci arasındaki iletişim sorunları
- Ailenin okulla işbirliği içinde olmaması
- Öğrencinin okul çevresindeki başıboş kişilerden ve sistemin dışına çıkmış sorunlu öğrencilerden gelen tehditlere açık olmaları
- Rehber öğretmen sayısının az olması
- Rehber öğretmenlerin işlevsiz hale getirilmesi
- Eve gidiş-gelişte yaşanan güvenlik sorunları

- Kötü niyet taşıyan grupların okul çevresinde çalışmalar yapmaları
- Kız-erkek ilişkilerinin kontrol edilemeyişi nedeniyle yaşanan olumsuzluklar
- Okulun ve sınıfların çok kalabalık olması nedeniyle öğrencilerin kendilerini ifade edememeleri
- İlgi, yeteneklere göre yönlendirilme yapılamaması, başarısız öğrencilerin farklı eğilimlerinin olması
  - Akran baskısı ve şiddeti
  - Öğrenciye disipline verme konusunda aceleci olunması
  - Okulların yeterli sosyal (spor, sanat gibi) imkâna sahip olmaması
  - Okullarda kültürel, sportif faaliyetlerin çok az olması
  - Ait olamama duygusu, dışlanma, okula yabancılaşma
  - İnternet kafeler
  - Kontrolsüz park- bahçeler

Diğer yönlerden:

- Medyanın cinselliği ve şiddeti özendirici olması
- Toplumsal ve ekonomik problemlerden dolayı hem ailelerin hem öğretmenlerin gergin, paranoyak ve tahammülsüz olmaları
- Çocukların maddeye erişimlerinin kolay olması
- Sigara, madde bağımlılığı
- İnternet, bilgisayar bağımlılığı
- Bilinçsiz cep telefonu ve internetin kullanımı
- Çocukların yetişkinlerce suç işletmek amacıyla kullanılması, parayla suç işletme
- Suçun farkında olmama, bilgisizlik
- Bazı grupların öğrencileri çeteleşmeye zorlaması
- Okullarda rehber öğretmen sayısı yetersizliği

- Başka meslek grubundan olup öğretmenlik yapan kişiler öğretmenlik için yetersiz ve bu nedenle doğan öğrenci sorunları var
- Okulla ilişkisi kesilen çocuklarla ilgili hiçbir sistemin olmaması

REHBERLİK VE ARAŞTIRMA MERKEZİ MÜDÜRLÜĞÜNÜN RİSK HARİTASI ÇALIŞMASI KAPSAMINDA YAZILI SORULAN SORULARA CEVAPLARIDIR

1- Okul Ziyaretleri:

57 okul ziyareti gerçekleştirilmiştir. Mecitözü, Osmancık ve Laçın ilçelerindeki okullar ziyaret edilmiştir.

2- Okullar Tarafından Gönderilen Öğrenci Sayısı: 72 öğrenci

3- Sağlık Kuruluşlarına Sevk Edilen Öğrenci Sayısı:

21 öğrenci sözlü olarak yönlendirilmiştir.

Suçta sürüklenen-risk altındaki çocuklar Çorum Devlet Hastanesi Çocuk Psikiyatri- Yetişkin Psikiyatri servislerine yönlendirilmektedir. Bu servislerden randevu Sağlık Bakanlığının belirlemiş olduğu randevu sistemi üzerinden alınabilmektedir. Direk yönlendirmelerde randevu almakta sıkıntı yaşandığı için randevu alınması velilere sözel olarak iletilmekte ve daha sonra durumları rehberlik servisleri ve görüşme yapan danışman tarafından takip edilmektedir. Randevu sisteminde ramlardan ve okul rehberlik servislerinden yönlendirilecek öğrencilere yönelik olarak günlük ya da haftalık belirli bir kontenjan ayrılması faydalı olacaktır.

4- Resmi Kurumlarca RAM'a Bildirilen Öğrenci Sayısı:

Sadece il emniyet müdürlüğünden öğrenci yönlendirilmiş, diğer kurumlardan öğrenci yönlendirmesi yapılmamıştır. İl Emniyet Müdürlüğü tarafından bildirilen öğrenci sayısı ise 40'dır.

5- Bireysel Destek Verilen Öğrenci Sayısı:

152 öğrenci.

6- Fail ve Suç Mağduru Çocuklarla İlgili Tespitler Ve Yapılan Çalışmalar:

Not: Suçta sürüklenen ve suç mağduru çocuklar tek başlık altında birleştirilmiştir. Yaptığımız çalışmalarda bu iki kavramı risk grubu altında belirterek çalışmalarımızı yürütülmekteyiz.

Yapılan Genel Çalışmalar

- a) Bireysel görüşme, kişisel-sosyal rehberlik yapılmıştır.
- b) Aile danışmanlığı yapılmıştır.

c) Bu öğrencilere ve ailelere yönelik olarak öğrencilerin akademik başarılarının gelişimine yönelik rehberlik-mesleki rehberlik çalışmaları yapılmıştır.

d) Öğrenciler sosyal-kültürel ve sportif faaliyetlere yönlendirilmiştir.

e) 2011 ve 2012 öğretim yılında İl Rehber Öğretmenleri ile yapılan toplantıların tamamında riskli çocuklar ve riskli çocuklar ile ilgili yapılacak çalışmalar hakkında rehber öğretmenlere bilgi verilmiştir.

f) 2011-2012 öğretim yılı Çorum Rehberlik ve Araştırma Merkezi müdürlüğü tarafından hazırlanan il çerçeve planında çocuk ihmali ve istismarı, riskli çocuklar, suça itilmiş çocuklar konusunda yer verilmiş ve çalışmaların il çapında okullarda yürütülmesi sağlanmıştır.

g) Çorum Rehberlik ve Araştırma Merkezi müdürlüğü tarafından okul rehberlik servislerince kullanılmak üzere riskli çocuklar, öfke kontrolü, stres ve başa çıkma yöntemleri, olumlu arkadaşlık ilişkileri geliştirme, mesleki rehberlik, aile içi iletişim vb. konularda broşür, pano çalışmaları ve sunumlar hazırlanarak web sitemizde yayınlanmıştır.

Merkezimizin Tespitleri

a) Suça sürüklenen-risk altındaki çocukların devamsızlık, akademik başarısızlık, okula uyum sorunları yaşadıkları,

b) Suça sürüklenen-risk altındaki çocukların aile-okul birlikteliğinin zayıf olduğu ya da ailelerin çocuklarıyla iletişim kurmada sorun yaşadıkları

c) Suça sürüklenen-risk altındaki çocukların okul dışında hobi ya da uğraş denecek bir aktivite ile uğraşmadıkları, uğraşan kişilerin ise vasıflı işçi olarak kabul edilmeyen işlerde çalıştıkları

d) Suça sürüklenen-risk altındaki çocukların benzer sorun yaşayan arkadaş ortamı içerisinde buldukları ve bireysel olarak yapılan müdahalelerin yarar durumunun az olduğu

e) Suça sürüklenen-risk altındaki çocukların okul içi disiplin sağlama konusunda bu öğrenciler ile ilgili okulların sorun yaşadığı ve öğrenci-öğretmen /öğretmen-öğrenci iletişiminin zayıf olduğu

f) Suça sürüklenen-risk altındaki çocuklara yönelik olarak olumlu iletişim geliştirebilecekleri ve sosyal uyum yönlerini güçlendirecekleri okul içi ve dışı kültürel ve sportif faaliyetler yok denecek kadar azdır. Özellikle Çorum Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü, Mahmut Atalay Gençlik Merkezi tarafından düzenlenen il içi ve il dışı sportif ve kültürel çalışmalarda bu öğrencilere yönelik kontenjan ayrılması-yer verilmesi bu öğrencilerin olumlu ilişki geliştirmelerinde, sosyalleşmelerinde ve bireylerin gelişimini olumsuz etkileyen ortamlardan uzak durmalarında olumlu katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

g) Okul çevrelerinde okul ile ilişkisi bulunmayan kişilere ve okul saatlerinde öğrencilerin gruplar halinde okul çevresindeki park, kafe, internet kafe gibi

yerlerde bulunmalarına yönelik alınan tedbirlerin artırılmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.

h) 2009-2010-2011 yıllarında konu ile ilgili bulunan kurumların ortak çalışması sonucu oluşturulan ve uygulanan “Çocukları ve Gençleri Riskten Koruma İl Eylem Planları” çerçevesinde yapılan çalışmalar sonucunda, okulların ve ailelerin bilgilendirildiği ve olumlu sonuçlar alındığı gözlemlenmiştir. Suça sürüklenen-risk altındaki çocukların yoğun olarak bulunduğu okullar ile her eğitim öğretim yılı başında, ortasında ve sonunda değerlendirme ve bilgilendirme toplantılarının ilgili kurumlar koordinasyonunda yapılması yararlı olacaktır.

i) İlgili kurumlar tarafından özellikle bu çocuklara yönelik çocuk ve gençlik merkezlerini artırılması yararlı olacaktır.

j) Suça sürüklenen ve suç mağduru olarak emniyet tarafından bildirilen çocukların yoğun olarak meslek liselerinde öğrenim gördükleri görülmektedir. Ayrıca öğrencilerde genel olarak disiplin ve devamsızlık sorunu ile birlikte akademik başarısızlıkta gözlemlenmiştir. Devamsızlık veya disiplin sonucu okuldan uzak kalan, ya da okulda mutsuz olan çocukların risk altında olma olasılığı yüksektir.

Çocukları eğitim ortamına kazandıracak, eğitim ortamında mutlu edecek sosyal-kültürel-sportif faaliyetler artırılmalı ve bu çocukların akademik başarısını ve devam durumunu artırmaya yönelik gerekli tedbirler okullar tarafından alınmalıdır.

Öğrencilerin okul içinde yaşamış olduğu öğrenci-öğretmen, öğrenci-öğrenci sorunlarında uygulama ihtimali olan disiplin yaptırımlarının yanında öncelikli olarak rehberlik faaliyetlerine özellikle önem verilmelidir. Rehberlik faaliyetleri uygulanmadan yapılan disiplin cezası yaptırımlarının tek başına faydalı olmadığı düşünülmektedir.

k) Suça sürüklenen ve suç mağduru çocuklarla ilgili yapılacak iyileştirme destek hizmetlerinin uzaktan yapıldığında, bireylerde istendik davranış oluşturma ve uyum sorunlarını aşmada yeterli olmadığı gözlemlenmiştir. Alınacak tedbir ve yardımların öncelikli olarak okul temelli yapılması ve gerekli görüldüğün de bu çocukların Rehberlik ve Araştırma Merkezine yönlendirilmesi daha faydalı olacaktır.

İl Koordinasyon Kurulu Kapsamında Yapılan Çalışmalar:

2009-2010-2011 yıllarında Çorum Valiliği “Çocukları ve Gençleri her türlü riskten koruma komisyonu“ tarafından hazırlanan il eylem planları il düzeyinde uygulamaya konulmuştur. Bu il eylem planları çerçevesinde Milli Eğitim Müdürlüğü faaliyetleri Rehberlik Araştırma Merkezi tarafından yürütülmüştür. Bu planlar kapsamında kurum olarak planlarda belirtilen çalışmalar yerine getirilmiş ve okul rehberlik servisleri ile işbirliği yapılarak okullarda risk grubu öğrencilerine yönelik çalışmalar öğretmen, öğrenci ve velilere yönelik olarak yürütülmüştür.

2010 ve 2011 il eylem planlarında komisyona sunulmak üzere yer alan ilköğretim ve ortaöğretim düzeyinde örneklem grupları alınarak problem tarama anket çalışması yapılmıştır.

2009-2010 ve 2011 yıllarında il rehber öğretmen toplantılarında çocuklar ve gençleri her türlü riskten koruma il eylem planı rehber öğretmenlere tanıtılmıştır. Bu plan kapsamında yapılacak çalışmalar hakkında bilgi verilmiştir.

Diğer Kurumlarla Yapılan Ortak Çalışmalar:

Çorum İşkur Meslek Danışma Birimi rehber öğretmenlere tanıtılmış ve okullarda mesleki gelişim seminerlerinin yapılması sağlanmıştır.

Görüşme yapılan suça itilmiş ve suç mağduru çocuklar için velileri ile işbirliği yapılarak bu çocuklar Mahmut Atalay gençlik merkezine yönlendirilmiştir.

Eğitim öğretimi yarım kalan çocukların öğrenimlerine devam etmeleri için açık öğretim kurumlarına yönlendirilmeleri sağlanmıştır.

7.BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Anket verileri Çorum’da yaygın bir şiddet kültürü olduğunu gösteriyor. Ailede, okulda, sokakta şiddet ya da şiddet korkusu var. Şiddetin aileden topluma taşındığı söylenebilir. Buna en önemli kanıt anket soruları arasında yapılan bağlantılı analizlerle elde edildi. ‘Her hafta anne fiziksel şiddetine maruz kalan öğrenci anketleri’ ayrıca ele alındığında şöyle bir tablo ortaya çıktı.

Tablo 107

HER HAFTA ŞİDDET GÖREN ÖĞRENCİ DAVRANIŞLARI	KIZ	ERKEK	GENEL
ANNE FİZİKSEL ŞİDDETİ GÖREN ÖĞRENCİLER	% ORAN	% ORAN	% ORAN
BAŞKALARINA FİZİKSEL ŞİDDET UYGULAMA	54	76	65
EŞYALARA ZARAR VERME	56	76	66
KENDİNE ZARAR VERME	52	58	55

Her hafta anne fiziksel şiddeti gören kız öğrencilerin;

-Başkalarına şiddet uygulama oranı %54

-Eşyalara zarar verme oranı %56

-Kendine zarar verme oranı %52'dir.

Her hafta anne fiziksel şiddeti gören erkek öğrencilerde ise;

-Başkalarına şiddet uygulama oranı %76

-Eşyalara zarar verme oranı %76

-Kendine zarar verme oranı %58'dir.

Tablo 108

HER HAFTA ŞİDDET GÖREN ÖĞRENCİ DAVRANIŞLARI	KIZ	ERKEK	GENEL
BABA FİZİKSEL ŞİDDETİ GÖREN ÖĞRENCİLER	% ORAN	% ORAN	% ORAN
BAŞKALARINA FİZİKSEL ŞİDDET UYGULAMA	61	72	67
EŞYALARA ZARAR VERME	66	76	71
KENDİNE ZARAR VERME	61	63	62
ÖĞRETMEN FİZİKSEL ŞİDDETİ GÖRME	63	56	59

Her hafta baba fiziksel şiddeti gören kız öğrencilerin;

-Başkalarına şiddet uygulama oranı %61

-Eşyalara zarar verme oranı %66

-Kendine zarar verme oranı %61

-Öğretmenlerden fiziksel şiddet görme %63'tür.

Her hafta baba fiziksel şiddeti gören erkek öğrencilerde ise;

-Başkalarına şiddet uygulama oranı %72

-Eşyalara zarar verme oranı %76

-Kendine zarar verme oranı %56'dır.

-Öğretmenlerden fiziksel şiddet görme %56'dır.

Tablo 109

HER HAFTA ŞİDDET GÖREN ÖĞRENCİ DAVRANIŞLARI	KIZ	ERKEK	GENEL
ANNE-BABA ARASI FİZİKSEL ŞİDDETE TANIK ÖĞRENCİLER	% ORAN	% ORAN	% ORAN
BAŞKALARINA FİZİKSEL ŞİDDET UYGULAMA	66	79	73
EŞYALARA ZARAR VERME	62	78	70
KENDİNE ZARAR VERME	66	70	68

Anne baba arasında fiziksel şiddete her hafta tanık olan öğrencilerin tüm diğer faktörlere ve öğrencilere göre, en fazla şiddet eğilim ve davranışları içinde olduğunu görmekteyiz.

Her hafta anne baba arasında fiziksel şiddete tanık olan kız öğrencilerin;

- Başkalarına şiddet uygulama oranı %66
- Eşyalara zarar verme oranı %62
- Kendine zarar verme oranı %66

Her hafta anne baba arasında fiziksel şiddete tanık olan erkek öğrencilerin;

- Başkalarına şiddet uygulama oranı %79
- Eşyalara zarar verme oranı %78
- Kendine zarar verme oranı %70'dir.

Sonuç olarak bütün göstergeler aile kurumu üzerinedir. Tablo 81'de 10 lisenin verileri ailede şiddet yönünden ortalamanın üzerindedir. Özellikle bu okulların aile bağlantılı durum analizlerine girilmesi gerekmektedir. Şiddet sorununun yoğun olduğu ailelere yönelik projeler geliştirilmesi, psiko-sosyal destek hizmeti verilmesi önemlidir. Ayrıca, böyle sıkıntılı ailelerden gelen öğrencilerin okul rehberlik ve danışma hizmetlerinden sistemli bir şekilde yararlandırılması yoluna gidilmelidir.

Temele aileyi almadan geliştirilecek tedbirlerin çocuklara büyük yararlar sağlayamayacağı açıktır. Bu nedenle ilk genel önerimiz;

Acilen il düzeyinde tüm ilgili kurum ve kuruluşların, STK ve üniversitelerin katılım ya da desteğinin sağlanacağı bir, "AİLE EĞİTİMİ SEFERBERLİĞİ" başlatılmasıdır. Aile Eğitimi Seferberliğinin koordinesi valilikçe yapılmalı; mülki amirler çalışmalarına en etkili biçimde önderlik etmelidir.

Ailelere yönelik olarak hazırlanacak eğitim programı sade ve yerelin ihtiyaçlarına uygun olmalıdır. Ana konular;

- Ailede sağlıklı ilişkiler ve iletişim
- Çocuklarda şiddet duyguları açısından anne-baba eğitimi
- Değerler eğitimi
- Koruyucu hukuk ve demokrasi eğitimi, çerçevesinde olmalıdır.

Aile eğitimi seferberliğinde okullar aktif hizmet merkezleri rolü üstlenmeli, aile okul yaklaşması için yerel tedbirler geliştirilmelidir. (Örneğin, okullarda nöbetçi öğretmenler ve öğrencilere ilaveten, bir sistem dahilinde gönüllülük esasına dayanan "veli nöbet sistemi" denenebilir.)

Aileden taşınan şiddet kültürü ve bağlı olarak kavga eğilimlerini azaltmak, ortadan kaldırmak için okullarda müzakere ve uzlaşma kültürünün gelişimine yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Bunun en etkin yolu olarak; okullarda arabulucu öğrenci yetiştirilmesi (akran arabuluculuğu) projesi hayata geçirilmelidir.

Eğitim sürecinde yer alan tüm görevliler, şiddet, suç, mağduriyet, koruyucu hukuk, önleyici rehberlik konularında seminerlerden geçirilmeli, çocuk hakları, insan hakları ve demokrasi kültürü konularında bilinç düzeyleri yükseltilmelidir.

Türkiye’de, 2009-2010 öğretim yılında 404 bin öğrencinin, okuluyla ilişkisi kesildiği istatistiki bilgilerden anlaşılmaktadır. Aynı dönem için Çorum ilinde bu sayı 2962’dir. Çorum için 2011-2012 öğretim yılında okuluyla ilişkisi kesilen öğrenci sayısı 4707’dir. (Söz konusu sayılara yurt dışına giden ve vefat eden öğrenci sayıları dahil edilmemiştir.)

Ülkenin her yerinde okuldan ayrılan öğrencilerin ciddi bir yüzdesi risk grubu oluşturmakta, sosyal devletin bu yönde hiçbir izleme, kollama sistemi bulunmamaktadır.

Bu sorunla ilgili olarak, okul ve çocukla ilgili diğer kurumların da işbirliğine, katılımına dayalı bir *izleme, koruma ve bilgi paylaşım sistemi* kurulmalıdır. Bu sistem bilgileri dahilinde okul dışında kalan öğrencilerin yeniden eğitim sistemine kazandırılması için etkin çalışmalar yapılmalıdır. Diğer yandan kendileri için tehlike ve toplum için tehdit olacak yöneliş, ortam ve korunabilmeleri için bu çocuklara gerekli destek sağlanmalıdır.

Öğrencilerin, uygulanan anket verilerine göre, ev ile okulları arasında trafik mağduru olma ya da şiddete uğrama yönünde endişeleri vardır. Bu konuya bağlı olarak, sürücülere ve öğrencilere trafik psikolojisi seminerleri dahil, bilinç geliştirici eğitimler öngörülebilir; risk düzeyi yüksek alanlarda etkin önleyici tedbirler çoğaltılabilir.

Suçta sürüklenen ve suç mağduru olan çocuklarla ilgili güncel ve çok yönlü araştırmalar yapılmalı, bu çocukların yeniden topluma kazandırılması için etkin bir izleme ve iyileştirme sistemi kurulmalıdır. Suçu ve mağduriyeti yaşanmadan önleyebilmek için önleyici, koruyucu hizmetlere büyük önem verilmelidir.

Çocuklarda mükerrer suçluluk, dünyanın, ülkemizin ve doğal olarak ilimizin önemli sorunlarından biridir. Çocuk Koruma Kanunu, SHÇEK Kanunu ve diğer ilgili mevzuatın risk altındaki çocuklarla, suça sürüklenen çocuklarla ilgili olarak yapılmasını öngördüğü hizmetler çok büyük ölçüde yerine getirilememektedir.

Bu bağlamda;

a)ÇKK kapsamlı, il koordinasyon kurulu etkin hale getirilmeli,

b)Çocukla ilgili görevi olan kurum ve kuruluşlar arasında güçlü bir bilgi paylaşım, işbirliği ve ortak eylem ağı oluşturulmalıdır. Suça sürüklenen çocuklarla ilgili, mahkemelerce verilen çeşitli tedbir kararlarının etkin bir şekilde uygulanması ve sonuç alınması için, ortak bir *izleme/koruma sistemi* oluşturulacak işlevsel yapı (ağ) içerisinde yer almalıdır.

c)İlin özelliklerine ve ihtiyaçlarına uygun olacak şekilde, risk altındaki çocuklar envanteri çıkartılmalı ve bu envanter her yıl güncelleştirilmelidir.

d)Yapılan anket uygulaması sonucu açık olarak ortaya konan, *öğrencilerde hayatla ilgili karamsar duygular ve intihar eğilimleri* ciddi bir risk durumunu işaret etmektedir. Sorun daha derinlemesine bilimsel saha araştırmalarına konu edilmeli, ulaşılabilecek veriler üzerinden acilen, kısa, orta ve uzun vadeli çözüme yönelik projeler, tedbirler geliştirilmelidir.

Çocuk Odaklı İl Sosyal Risk Haritası çalışması esas alınmak üzere **her okul, daha ayrıntılı olacak şekilde kendi durum analizini yapmalı, okul sosyal risk haritasını çıkarmalı** ve bunu her yıl revize etmeli; güncellemelidir. Bu çalışmaya ek olarak hazırlanan dosyada, tüm lise ve ilköğretim okullarının anket bulguları yer almaktadır. Burada sıralanan genel öneriler dikkate alınmalı, ancak okullara özel projeler üretilmeli çözüm yolları geliştirilmelidir.

Çocukla ilgili kurum ve kuruluşların zaman zaman, neleri yapıp neler başardıklarının tanıtım toplantılarına alternatif olacak şekilde; “Neleri yapamadıklarının ve eksikliklerin” tanıtım ve değerlendirme toplantıları (sempozyum, çalıştaylar vb.) düzenlemeleri isabetli bir yöntem olacaktır.

Çorum’da çocuklara ve ilgili kurumlara yönelik olarak kişi, kurum ve kuruluşların geliştireceği tüm sosyal projeler için, Çocuk Odaklı Sosyal Risk Haritası verilerinden yararlanılma yoluna gidilmelidir.

SON SÖZ

Çocuklar/gençler için;

-Ailelerin,

-Okulların,

-İlgili Sosyal Kurumların,

-Mülki Amirlerin ve İlgili Kurum Müdürlerinin

-Belediyelerin ve herkesin daha fazla şey yapmasına ihtiyaç vardır.

Türkiye'nin nüfusunda çocuk ve gençler ağırlığını korumaktadır. Ülkemiz, içinde bulunduğu toplumsal değişme süreçlerine bağlı olarak yoğun sorunlarla karşı karşıyadır. Gelir dağılımı bozukluğu, yoksulluk, işsizlik, göç, hızlı nüfus artışı,

sağlık, eğitim, sosyal hizmetler, çalışma ve sosyal güvenlik gibi kamu hizmetlerine erişimde yaşanan sorunlar, bir bütün olarak toplumu ve özellikle de dezavantajlı kesimlerin refah düzeyini olumsuz etkilemektedir. Temel ekonomik ve demografik göstergelerin yanı sıra sağlık ve eğitim alanındaki veriler, Türkiye'nin Avrupa ülkeleri ve birçok komşu ülkeye göre geride olduğunu göstermektedir (DPT, 2006).

Ülke düzeyinde baktığımızda da; Devlette devamlılık ilkesi, çocuk ve aile konuları/sorunları bağlamında mutlak iyi işletilmeli, ilçe için her yıl sosyal durum analizleri yapılmalı, geliştirilen projelerin devamlılığı sağlanmalı, çocuklar için tespit edilen risklerin geciktirilmeden önlem ve çözüm boyutunda gereği ilgililerce yerine getirilmelidir.

Yerelde, özellikle aile ve çocuk odaklı sosyal sorunlara çözüm üreten STK için devlet özel imkânlar sağlamalı, maddi destek sunmalıdır. Şiddet, suç konusunda önleyici hukuk, önleyici rehberlik, iyileştirici ve geliştirici eğitim, sivil projeler yoluyla etkin biçimde hayata geçirilmelidir. STK üniversite işbirliği özendirilmeli, sadece STK için değil suç, şiddet alanlarında hizmet üreten üniversite araştırma uygulama merkezlerine de yaptıkları sosyal hizmetler karşılığında her çeşit destek sağlanmalıdır. Yeni sorunlarla baş etmek, ancak yeni kurum ve yeni yöntemlerle mümkün görünüyor. Ülke olarak bütün bunları zamanında anlamak ve gereğini yapmak zorundayız. Aksi halde dünyayı ya da Avrupa'nın en büyük cezaevi kampüslerini ülke düzeyine yaygınlaştırmak zorunda kalabiliriz.

Okul rehberlik servislerinin eksik kalan gücü merkezi tedbirlerle artırılmıyorsa, mutlaka yerel çözümler üretilmelidir. Rehberlik servislerini, aileler için psiko-sosyal destek sistemlerini ihtiyaca göre geliştiremezsek, yakın gelecekte okullardaki düzeni/güvenliği, resmi kolluk kuvvetleri yanında özel/ücretli güvenlik görevlileri ile karşılamak zorunda kalabiliriz.

Çocuklarla, ailelerle, okullarla ilgili olarak risklerin; yapılamayanların periyodik aralıklarla sorgulaması, odak grup toplantıları, çalıştayları yapılmalı; bu çalışmalar rapora dönüştürülmeli ve ilgililerle paylaşılmalıdır.

Aile sorunu yaşayan çocuklar, önceden doğru ve ayrıntılı bilgilerle belirlenmeli, ilgili kişi ve kurumlar bu yönde zamanında gerekli adımları atmalıdır. SHÇEK hizmetlerinde, RAM ve okul rehberlik hizmetlerinde, sağlık kurumlarının aile çocuk psiko-sosyal destek hizmetlerinde tüm ülkemizde olduğu gibi Çorum'da da yetersizlik yaşanmaktadır. Bunun bir risk faktörü olarak boyutları doğru bilinmeli, analizi doğru yapılmalı, ilde, ilçelerde bu eksikliği özellikle acil durumlarda gidermeye yönelik yerel bir sistem geliştirilmelidir. Çünkü son yıllarda şiddet, saldırganlık, suç duygu ve eğilimleri yanında çocuk ve gençlerde intihar

duygu, düşünce, eğilim ve girişimlerinde de ciddi artışlar olduğu bilinen bir gerçektir. Bu gerçek, ne yazık ki, okul anket sonuçlarına da fazlasıyla yansımıştı.

Kanunla ihtilafa düşen ve düşme riski yüksek olan çocuk ve gençler Çorum için de en ciddi risklerden biridir. Bu sosyal sorunun yarattığı risk grubunda herkes vardır. Suçun kıyısında dolaşan onca çocuğun, gencin bulunması, herkesi mağdur olmaya aday hale getirmektedir. Bütün toplum/herkes bunun bilincine iyi varmalı; tüm toplum için şiddet, suç, mağduriyet konularında duyarlılık oluşturacak çalışmalara acilen girişilmelidir. Çünkü risk, sanıldığından çok daha büyüktür.

KAYNAKÇA

- Arent, H. (2009) Şiddet Üzerine
  - Carrel, A. (1976) Başarının Sırları
  - Fredman, S. (1993) Sosyal Psikoloji
  - Furedi, F. (2001) Korku Kültürü
  - Foucault, M. (2006) Hapishanenin Doğuşu
  - Foucault, M. (2007) Bir Aile Cinayeti
  - Gruen, A. (2008) Empatinin Yitimi
  - Goleman, D. (2005) Yıkıcı Duygular
  - Özpolat V. & A. Solak, (2011) Türkiye'nin Çocuk Mağduriyeti Haritası
  - Özpolat, V. (2009) Demokratik Vatandaşlık
  - Kızmaz, Z. (2006) Cezaevi Müdavimleri
  - Lupton, D. (2002) Duygusal Yaşantı
  - Solak, A. (2009) Şiddeti Anlamak
  - Solak, (2011) Türkiye'nin Suç Haritası
  - Solak, A. (Editör,2010) Bir İlin Risk Haritası
  - Tarhan, N. (2005) Kadın Psikolojisi
  - Tarhan, N. (2006) Duyguların Dili
  - DPT, 2006 Raporu
  - Hürriyet Gazetesi 30 Ağustos 2010
  - TBMM -10/148, 182, 187, 284, 285- Esas Numaralı Meclis Araştırma Komisyonu Raporu
-